

INVESTUJTE DO ZLATA A STŘÍBRA

Všechno, co potřebujete vědět
o drahých kovech

Michael Maloney

PRAGMA
HODKOVIČKY

Cílem této publikace je poskytnout všeobecné informace o pojednávaném tématu. Zákony a praxe se však často v různých státech liší a podléhají změnám. Vzhledem k rozdílnostem v reálných podmínkách by rady, které zde najdete, měly být přizpůsobeny konkrétním okolnostem. Proto čtenáři doporučujeme, aby si ve specifických situacích nechal poradit od vlastního konzultanta.

Autor učinil při přípravě knihy rozumná opatření a věří, že fakta uvedená v knize odpovídají době, kdy byla kniha napsána. Avšak ani autor, ani vydavatel nepřijímají odpovědnost za případné chyby nebo opomenutí. Autor i vydavatel zvláště odmítají jakoukoli odpovědnost vyplývající z použití informací obsažených v této knize. Tyto informace neslouží ani jako právní rada pro individuální situace.

Michael Maloney

INVESTUJTE DO ZLATA A STŘÍBRA

Z anglického originálu Guide to Investing in Gold and Silver

přeložila Jana Novotná

PRAGMA, V Hodkovičkách 2/20, 147 00 Praha 4.

© 2008 by Michael Maloney

© PRAGMA, 2010

ISBN 978-80-7349-156-7

*Tuto knihu věnuji svému otci,
Jerryemu Maloneymu,
1923–1986,
který mi vštípil podnikatelského ducha.*

*Věnuji ji také Robertovi a Kim Kiyosaki.
Děkuji vám za to, že podněcujete každého,
aby byl zítra něčím víc, než je dnes.*

Poděkování

Rád bych vyjádřil vděčnost své matce Mae Maloney za její povzbuzování a sestře Pamele Maloney za to, že mě seznámila s Robertem Kiyosakim. Rád bych poděkoval Cameronu Hamzovi, který mě vyprovokoval k cestě za drahými kovy, svým obchodním partnerům Brentu Harnesovi a Richardu Beersovi za jejich podporu tohoto projektu, svým editorům Jakeovi Johnsonovi a Leile Porteous za to, že se tato kniha stala čitelnou, Blairu Singerovi za to, že mi ukázal jak budovat tým, který vítězí, Jamesi Turkovi z GoldMoney za jeho postřehy, svému příteli Davidu Morganovi ze Silver-Investor.com za jeho podporu a pomoc, Kelly Ritchie, Kenu McElroyovi a Garrettu Suttonovi za to, že mě inspirovali, a Moně Gambett a týmu Bohatého táty za pomoc při uskutečňování této knihy. Vám všem patří moje velké a upřímné poděkování.

Obsah

<i>Předmluva</i>	<i>Robert Kiyosaki</i>	11
<i>Autorova předmluva</i>	15
<i>Úvod</i>	17
<i>První část</i>	<i>Včera</i>	21
1. kapitola	Bitva věků	23
2. kapitola	Bohatství národů	31
3. kapitola	Stará sláva	41
4. kapitola	Chtivost, válka a přechod dolaru	51
5. kapitola	Z hloubi lesů útočí zlatý býk	63
6. kapitola	Vzestupy a pády	75
<i>Druhá část</i>	<i>Dnes</i>	81
7. kapitola	Co je hodnota?	83
8. kapitola	Temný mrak	101
9. kapitola	Dokonalá ekonomická bouře	127
10. kapitola	Cesta od chladu... ke zlatu!	147
11. kapitola	Stříbrný lem	155
<i>Třetí část</i>	<i>Zítřka</i>	173
12. kapitola	Kyvadlo	175
13. kapitola	Zlaté hrady	185

<i>Čtvrtá část</i>	<i>Jak investovat do drahých kovů</i>	189
14. kapitola	Pozor na pasti	191
15. kapitola	Kdo jste a jaký máte plán?	215
16. kapitola	Staňte se vlastníky drahých kovů ve fyzické formě	225
17. kapitola	Všechno je osvětleno světlem minulosti	237
<i>O autorovi</i>		245

Předmluva

Robert Kiyosaki

Znám Mikea Maloneyho už nějaký čas. Když lidé mluví o Mikeovi, vždy je slyším říkat: „Ten chlapík je opravdu chytrý.“ Říkají to, protože Mike zná mnoho faktů – a myslím tím skutečně *mnoho* faktů.

Hodně lidí zná fakta. Mikea odlišuje od ostatních jeho neuvěřitelná schopnost porozumět věcem. Mike není jen chytrý člověk. Je to vizionář, který dokáže shromáždit velké množství informací a najít užitečné a významné vzory.

Kniha, kterou máte v ruce, se hodně věnuje historii, zvláště historii peněz, nebo – jak by nám připomněl Mike – historii skutečných peněz a měny, což jsou dvě naprosto odlišné věci. Na jejích stránkách objevíte, jak vzájemný vztah mezi penězi a měnou od počátku ovlivňoval vývoj říší a států. A ano, ovlivňuje i dnes velké americké impérium. Také uvidíte, jak to ovlivňuje vás a váš finanční blahobyt, a dozvíte se jak toho využívat ve svůj prospěch.

Ale Mike není jen historik. Je to odborník. Je odborníkem zejména na zlato a stříbro. To, že se Mike zaměřil na historii, má důležitý důvod – chce, abyste zbohatli.

Mike vidí stejnou věc, které si už nějaký čas všímám i já. Kapitalismus v Americe je nemocný, dostává umělé dýchání a je blízko smrti. Naším problémem je nakažený dolar, který podkopává naši ekonomickou vitalitu.

V době, kdy píšete tuto předmluvu, se cena zlata pohybuje kolem 1000 dolarů za unci. A přestože mě těší, když vidím, že zlato, které jsem koupil před pár lety za pouhých 300 dolarů, má dnes trojnásobnou cenu, než za jakou jsem je koupil já, jsem také smutný.

Možná si říkáte, že jsem blázen, když říkám něco takového. Jak by mě mohl zklamat tak velký výnos z mých peněz? Je to proto, že chápu, že když ceny zlata a stříbra stoupají tak výrazně jako v současné době, znamená to, že kapitalismus klopýtá. A když kapitalismus klopýtá, těžce pracující lidé každý den o něco přicházejí. Ztrácejí své životní úspory. Dochází k zabavování jejich domů pro nezaplacení hypotečního dluhu. Pozoruj, jak jejich důchodové spoření 401(k) u společných investičních fondů ztrácí na hodnotě. Mezitím vláda poskytuje peníze velkým společnostem v nouzi.

Stoupající ceny zlata a stříbra kromě toho také signalizují růst inflace, něco, čemu se Mike odborně a do velkých podrobností věnuje v této knize. Pro vás a pro mě to znamená, že cena litru mléka bude stoupat a stoupat. Znamená to, že ceny benzínu dále porostou. Znamená to, že základní potřeby budou dražší, zatímco naše kupní síla se bude zmenšovat. Znamená to, že jsme den ode dne chudší.

Z těchto důvodů se modlím, aby zlato nedosáhlo ceny 5000 dolarů za unci. Raději doufám, že se dolar vzpamatuje a najde způsob jak se opět postavit na nohy a sním o tom, že jednoho dne budou naši vládní úředníci opět součástí systému, který je z lidí, pro lidi a ovládaný lidmi, a ne jak to stroze říká Mike: „Z bankéřů, pro bankéře a ovládaný bankéři.“ V této knize se budete učit nejen o investování do zlata a stříbra, ale dozvíte se také, proč je pro vaše finanční zdraví tak nesmírně důležité, abyste to dělali, a to hned teď.

Ve své poslední knize *Zvyšte své finanční IQ* píšete o významu chápání dnešní ekonomiky. Nejsou to peníze, co vás činí bohatými, ale spíše dobré informace a vyvinutá finanční inteligence. Mnoho lidí je chytrých, ale jen málo z nich má dobré finanční IQ.

Ale Mike má úžasné finanční IQ. Uděláte dobře, když budete věnovat pozornost jeho slovům a jeho upozorněním na blížící se economic-

kou bouři a převod bohatství, které propůjčí těm, kdo připoutali své bohatství ke skalám ze zlata a stříbra.

Jak Mike vysvětluje, největší převod bohatství nastane brzy a zlato a stříbro budou v převodu bohatství hlavními hráči. To, zda se finančně připravíte na tuto obrovskou revoluci ve finančním systému tím, že se postavíte do pozice zvyšování bohatství přesahující vaše nejdivočejší představy, je zcela ve vaší moci a plně na vás.

Máte privilegium držet ve své ruce stabilní kompas pro navigování v této nadcházející ekonomické bouři. Čtěte jej pečlivě a vezměte si jej k srdci. Slibuji, že budete rádi, že jste to udělali.

Robert Kiyosaki

Autorova předmluva

Věřím, že na vaše dveře klepe největší investiční příležitost. Můžete je otevřít, nebo ne... volba je na vás.

Za posledních 2400 let se průběžně opakuje model, v němž vlády znehodnocují a ředí peněžní zásoby až do chvíle, kdy společná psycha populace a kolektivní mysl země začínají cítit, že něco není v pořádku.

Je pravděpodobné, že to cítíte právě teď.

Jak znehodnocování pokračuje, populace vnímá ztrátu své kupní síly. Děje se něco zázračného. Prostřednictvím systému volného trhu vůle veřejnosti způsobuje, že zlato a stříbro automaticky revalvují. Platí to pro veškerou měnu, která byla vytvořena od poslední revalvace.

Je to automatické a je to přirozené. Zlato a stříbro to vždy dělají a vždy budou dělat. Lidé mají vrozený smysl pro vzácnost zlata a stříbra. Jakmile nastane chvíle, kdy je papírových peněz příliš mnoho, a ztrácejí tak hodnotu, člověk se vždy vrací k drahým kovům. Když masy začnou spěchat zpátky, hodnota (kupní síla) zlata a stříbra se exponenciálně zvýší.

Během těchto událostí vždy dochází k obrovskému převodu bohatství a je ve vaší moci zvolit si, zda se bude převádět směrem k vám, nebo od vás. Jestliže se rozhodnete pro převod směrem k vám, musíte se nejprve vzdělat a potom podniknout kroky.

Tato kniha je jak o vzdělávání, tak o podnikání kroků. Na jejích stránkách najdete historickou perspektivu i praktickou radu jak využít

toho, co je podle mého názoru největším boomem v drahých kovech, jaký se kdy odehrál. Nejprve byste mohli být překvapeni množstvím historických skutečností, které zde předkládám, ale ujišťuji vás, že k tomu mám důvod. Pouze díky pochopení své minulosti můžeme skutečně poznat přítomnost. A v současné době stojíme před velmi vzácnou příležitostí jak zvýšit své bohatství exponenciálně – jsme-li vyzbrojeni správnými znalostmi.

Tato kniha vás vybaví vším, co potřebujete, abyste se stali úspěšnými investory do drahých kovů, a poskytně vám znalosti potřebné k tomu, abyste vzali svou finanční budoucnost do vlastních rukou. Užívejte si to.

Úvod

Jednou z věcí, které Robert Kiyosaki vždy učí na svých představeních, je rozdíl mezi slovy „obsah“ (angl. „content“) a „kontext“ (angl. „context“). *Obsah* představuje fakta, údaje, zlomky informací. *Kontext* na druhé straně označuje způsob, jakým se člověk dívá na věci, jeho názor, pocit, který z něčeho má, a způsob, jakým se staví ke světu. Je to celkový obraz nebo bych měl říct, že to je schopnost mysli udržovat celkový obraz. Měnit nebo rozšiřovat něčí kontext je mnohem, mocnější (a obtížnější) než pouze předkládat fakta.

Tato kniha změní a rozšíří váš kontext – pokud jí to dovolíte. Budeme zkoumat velmi „kontextuální“ příběhy o tom, jak v průběhu historie zlato a stříbro revalvovalo, protože vlády zneužívaly své měny, stejně jako to dělají dnes Spojené státy. Budeme mluvit o bublinách, spekulacích a podvodech, máních a panikách, protože každý investor by měl mít určité povědomí o masové psychologii a dynamice. Koneckonců trhy hýbe chťivost a strach.

Až prozkoumáme příběhy, které nám poskytuje historie, ukážu vám, kde jsme v ekonomice dnes – na pokraji ekonomické katastrofy, kterou budeme nazývat dokonalou ekonomickou bouří. Ve Spojených státech vytváří lehkomyšlnost, s jakou utrácíme, a špatné plánování, které naše vláda provádí, neudržitelnou ekonomickou hybnou sílu. Jak uvidíme, naše měna (dolar) je na cestě ke krachu a to může vést jen k mnohem vyšším hodnotám zlata a stříbra. Společně prostudujeme současný stav

ekonomiky Spojených států a globální ekonomiky a základy zásob a poptávky po zlatě a stříbře v protikladu k americkému dolaru.

Také se dozvíte o dvou z mnoha přirozených ekonomických cyklů, které se v průběhu let stále opakují. Jedním je akciový cyklus, kdy akcie a nemovitosti překonávají zlato, stříbro a komodity, a pak se cyklus obrací a nastává komoditní cyklus, kdy zlato, stříbro a komodity překonávají akcie a nemovitosti. Druhý cyklus je méně známý, méně pravidelný a méně častý: měnový cyklus, kde společnosti začínají s kvalitními penězi a pak se pohybují ke kvantitativnímu uvolňování, tedy rozšiřování měnové báze, a opět zpátky.

Tyto cykly se v průběhu času houpačí jako kyvadlo a pro chytrého investora jsou ekonomickým barometrem.

Za nejkratší období lze nahromadit největší bohatství v době, kdy zlato a stříbro revaluji. Myslím, že to už začalo, a věřím, že tato revalvace bude kolísat ve svém ekonomickém dopadu, protože dokonalá konvergence ekonomických cyklů vytváří dokonalou ekonomickou bouři.

Tyto cykly, které během historie odcházejí a přicházejí, jsou stejně přirozené jako přílivy a odlivy. A zatímco sázení proti nim může být pro vaše finanční zdraví riskantní, investování s nimi vám může přinést velké bohatství.

Tato kniha je rozdělena do čtyř částí:

První část: Včera

V První části této knihy budeme studovat několik lekcí, které nás historie učí o ekonomických cyklech a jejich účinku na zlato a stříbro. Dám vám příklady toho, jak zlato a stříbro vždy vyhrávaly nad nekrytou měnou (zajímavý pojem pro peníze, které nejsou podloženy nějakým cenným statkem, jako jsou zlato nebo stříbro). Rovněž vám ukážu, jak mohou mánie a paniky během okamžiku změnit ekonomické podmínky. Je důležité pochopit dynamiku těchto jevů, protože obojí hraje svou roli v tom, čemu věřím, že bude největším převodem bohatství v dějinách.

Druhá část: Dnes

Ve Druhé části se budeme zabývat finanční krátkozrakostí dnešní vlády Spojených států, nebezpečnou hrou, kterou Spojené státy a Čína hrají s obchodními přebytky a deficity, a o potenciálně nebezpečných ekonomických výsledcích. Uvidíme rovněž, že vám inflace měnové zásoby neublíží jen finančně, ale povede k poklesu amerického dolaru a ekonomické síly Spojených států, jak ji známe. Tuto část zakončím základními informacemi o zlatu a stříbře.

Třetí část: Zítřka

Až dokončíme, čemu nás historie učí, a pochopíme ekonomické podmínky, jimž dnes čelíme, prozkoumáme, jak tato informace ovlivní náš zítřek, naši budoucnost a budoucnost naší rodiny. Ukážu vám, nejen jak chránit sebe před nadcházející dokonalou ekonomickou bouří, ale také jak z ní těžit díky využití lekcí, kterým jsme se naučili z minulosti, a z věcí, které nás přítomnost učí nyní. Jak jste pravděpodobně uhodli, bude to mít něco společného s moudrým investováním do zlata a stříbra. Pravděpodobně především proto jste si tuto knihu koupili!

Čtvrtá část: Jak investovat do drahých kovů

Jak uvidíte, a já doufám, že i uvěříte, nejlepšími možnými investicemi vzhledem k dnešnímu ekonomickému prostředí jsou zlato a stříbro. V poslední části této knihy vám poskytnu několik dobrých a zdravých rad o detailech investování do drahých kovů.

Pro mnohé je investování do drahých kovů cizím prostředím, které je plně podivínů a konspiračních teroristů – a je to do určité míry pravda. Ale nedovolte, aby pár shnilých jablek zničilo celý sud. Jak uvidíte, historie je na straně těchto „podivínů“, kteří milují své zlato a stříbro. Čtvrtá část demystifikuje koncepci investování do zlata a stříbra.

Investování do těchto kovů je nejen relativně snadné, ale je také velmi bezpečné.

Jak jsem se zmínil dříve, tato kniha chce především změnit váš kontext. Důvod, proč se investování do drahých kovů zdá tak cizí a mimo normu, je v tom, že jsou velmi mocné a bohaté společnosti a jedinci, kteří mají silný zájem zachovat status quo. Chtějí, abyste hráli jejich hru. Myslím tím, že mají finanční prospěch z toho, když zajistí, abyste nechali své peníze v jejich rukou.

Drahé kovy v podstatě vylučují zprostředkovatele. Jsou jedinými finančními aktivy, která nemusí být „ve“ finančním systému. Žádný finanční poradce nedostává bonus za to, že vás do nich tlačí, jako když si kupujete akcie a podíly ve společných fondech. Jedním z důvodů, proč jsem hrdý na to, že jsem součástí rodiny Bohatého táty, je, že má smysl ukazovat hru, kterou finanční průmysl hraje s vašimi penězi. V tomto procesu zdůrazňuji důležitost zvyšování vašeho finančního IQ čtením knih, jako je tato, a dalších knih ze série Bohatý táta. Až budete vybaveni znalostmi, poznáte, jak systém funguje, a budete moci převzít kontrolu nad svou finanční budoucností.

Hrát jejich hru je hezké a světácké – jestliže nedbáte na zvýšení své finanční inteligence ani na moudré investování. Ale jakmile se celý systém zhroutí, neříkejte, že jsem vás nevaroval. Jestliže jsem udělal svou práci správně, nebudete se po dočtení této knihy už nikdy dívat na naše finanční instituce stejným způsobem jako dosud. Váš kontext se změní a před vámi bude nový horizont, jasný jako ranní slunce.

Uvidíme se na druhé straně.

První část

Včera

První kapitola

Bitva věků

V průběhu historie civilizací byla vždy vedena impozantní bitva. Je to neviditelná bitva, nepoznaná většinou lidí, které ovlivňuje. Přesto všichni cítí účinky této bitvy ve svých každodenních životech. Účinky této skryté bitvy pocítíte třeba v supermarketu, když si všimnete, že galon mléka je o dolar dražší, než byl posledně, nebo když dostanete účet za topení, který neočekávaně stoupl o 50 dolarů.

Tato bitva se odehrává mezi měnou a skutečnými penězi a je to opravdu bitva věků.

Nejčastěji tato bitva probíhá mezi zlatem a stříbrem na jedné straně a měnami, které údajně představují hodnotu zlata a stříbra. Lidé si nevyhnutelně myslí, že měna vyhraje. Mají pokaždé stejně slepou víru, ale nakonec zlato a stříbro vždy revaluje a tyto kovy vždy vyhrají.

Abyste pochopili, jak zlato a stříbro periodicky revaluje, musíte nejprve znát rozdíl mezi penězi a měnou.

V průběhu věků bylo měnou mnoho věcí. Dobytek, obilí, koření, mušle, perly a papír, to všechno byly formy měny, ale jen dvě věci byly penězi. Uhodli jste to: zlato a stříbro.

Měna

Mnoho lidí si myslí, že měna jsou peníze. Když vám například někdo dává nějakou hotovost, pravděpodobně o ní uvažujete jako o penězích. Hotovost je jednoduše měna, prostředek směny, který můžete použít ke koupi něčeho, co má hodnotu, co bychom nazvali aktivum.

Jak vysvětluje Robert Kiyosaki v knize *Zvyšte své finanční IQ*, slovo měna je v angličtině odvozena od slova proud (currency – měna, current – proud). Proud se musí udržovat v pohybu, jinak zahyne (představte si elektřinu). Měna sama o sobě nemá hodnotu. Je to prostředek, pomocí kterého můžete převádět hodnotu z jednoho aktiva na druhé.

Peníze

Peníze na rozdíl od měny mají hodnotu samy o sobě. Peníze jsou vždy měnou v tom, že se dají použít ke koupi jiných věcí, které mají hodnotu. Jak jsme se ovšem právě dozvěděli, měna není vždy penězi, protože měna nemá sama o sobě hodnotu. Jestliže to obtížně chápete, představte si stodolarovou bankovku. Myslíte si, že ten papír má hodnotu 100 dolarů?

Odpověď samozřejmě zní, že ne. Ten papír jednoduše představuje hodnotu, která je uložena někde jinde – nebo alespoň bývala, než se naše peníze staly měnou. Později prostudujeme historii naší měny a zlatého standardu, ale prozatím budete potřebovat vědět jen to, že americký dolar není podložen ničím jiným než horkým vzduchem neboli tím, co se všeobecně nazývá „dobrá víra a kredit Spojených států“. Stručně řečeno, naše vláda má schopnost vytvářet peníze podle své vůle a dělá to bez toho, že by byly něčím podloženy. Mohli byste to nazvat paděláním. Vláda to nazývá fiskální politikou. Výsledkem je to, čemu říkáme nekrytá měna.

Nekrytá měna

Jde zde o dekret, nařízení nebo výrok vydaný osobou, skupinou nebo orgánem s absolutní mocí jej prosazovat. Měna, která odvozuje svou hodnotu od deklaratorního nařízení nebo autoritativního příkazu vlády, představuje podle definice nekrytou měnu. Všechny dnes používané měny jsou nekryté měny.

Ve zbývajících částech knihy budu používat tyto správné definice. Nejprve se vám to bude zdát zvláštní, ale poslouží to k vysvětlení a přinese větší pochopení rozdílů mezi měnou a penězi. Doufejme, že na konci knihy uvidíte, jaký je důsledek skutečnosti, že veřejnost nedostačtěně pochopila rozdíl mezi měnou a penězi. Tímto důsledkem je vytvoření toho, co bude podle mého názoru největším nahromaděním příležitostí v historii. V této knize se naučíte poznatkům o měně a penězích, o nichž pravděpodobně 99 procent populace nemá ponětí nebo se je netouží dozvědět. Blahopřeji vám, máte náskok.

Inflace

Když mluvím o inflaci nebo deflaci, mluvím o zvýšení nebo poklesu měnové zásoby. Symptodem monetární inflace nebo deflace je zvyšování nebo klesání cen, o nichž někdy hovořím jako o cenové inflaci nebo cenové deflaci. Bez ohledu na to je jedna věc jistá. S inflací se stává cenějším všechno kromě měny.

Dobrodružství při vytváření měny

Nekryté měny obvykle nezačínají tímto způsobem a ty vzácné případy, kdy ano, byly velmi krátkodobé. Společnosti obvykle začínají s komoditními penězi vysoké hodnoty, jako jsou zlato a stříbro. Vlády postupně ošálí populaci, aby přijala nekrytou měnu tím, že vydají papírové vista směnky, které jsou splatné v drahých kovech. Tyto vista směnky (měna) jsou ve

skutečnosti jen „depozitní certifikáty“, „potvrzení“ nebo „potvrzení o nároku“ na skutečné peníze, které jsou ve státní pokladně. Troufl bych si říct, že mnoho Američanů si myslí, že takto dnes funguje americký dolar.

Když vláda zavede bankovky, rozšiřuje měnovou zásobu pomocí deficitního financování a tištěním dalších bankovek, aby tyto výdaje pokryla, a tvorbou úvěru založeného na bankovníctví částečných rezerv (o tom budeme pojednávat později). Pak, obvykle kvůli válce nebo jiné naléhavé potřebě země, jako jsou opatření cizích vlád nebo snaha místního obyvatelstva vykoupit své vista směnky (útoky vkladatelů na banku), vláda dočasně zastaví právo na výkup, protože nemá dostatek zlata a stříbra, kterými by podložila všechny papírové peníze, které vytiskla, a hle! Máte nekrytou měnu.

Zde je malé špinavé tajemství: nekrytá měna je určena ke ztrátě hodnoty. Jejím cílem je zkonfiskovat vaše bohatství a převést je na vládu. Pokaždé, když vláda vytiskne nový dolar a vydá jej, získá plnou kupní sílu tohoto dolaru. Ale odkud pochází ta kupní síla? Byla tajně ukradena z dolarů, které vlastníte. Jelikož každý nový dolar vstupuje do oběhu, devaluje ostatní existující dolary, protože je teď více dolarů honících se za stejným množstvím zboží a služeb. To způsobuje, že ceny stoupají. To je rafinovaná tajná daň známá jako inflace, která vás okrádá o bohatství jako zloděj v noci.

Během staletí zlato a stříbro bojovaly s nekrytou měnou a drahé kovy vždy vyhrály. Zlato a stříbro automaticky revalvovaly prostřednictvím systému volného trhu a v tomto procesu se porovnávaly s nekrytou měnou. Toto je model, který se opakoval a opakoval od prvního velkého měnového krachu v Athénách v roce 407 př. n. l. Kdykoli investor objeví začátek jedné z těch bitev, naskýtají se mu obrovské příležitosti (podle historie) k nahromadění velkého bohatství za velmi krátké časové období.

Zdá se, že to vždy začíná stejně. Energie narůstá, jak se měnová zásoba rozšiřuje, a pak masy ucítí díky přirozeným lidským instinktům přicházející krach. Zlato a stříbro náhle výbušným pohybem, v relativně krátkém čase revalvují na účet oběživa, které bylo vytvořeno mezitím, a pak ještě víc. Jestliže uvidíte na stěně napsáno mene tekel a podnik-

nete kroky dřív, než to učiní masy, vaše kupní síla exponenciálně vzroste, protože zlato a stříbro zvyšují svou hodnotu úměrně inflačnímu oběživu. Pokud to neuděláte, čeká vás drtivá porážka.

Tyto těžké zápasy mezi nekrytou měnou a zlatem a stříbrem mohou skončit jedním ze dvou způsobů, kterými jsou:

1. Technické rozhodnutí, kde se nekrytá měna opět stává aktivem podloženým zlatem a stříbrem.

Nebo:

2. Drtivá rána, která znamená smrt nekryté měny.

V každém případě jsou zlato a stříbro vždy vyhlášeno vítězem. Jsou to vždy vládnoucí mistři světa těžké váhy. Ale nemusíte mě brát za slovo. Podívejme se, co tomu říká historie.

Je to pro mě k nepochopení

Winston Churchill kdysi řekl: „Čím dále do minulosti se díváte, tím dále pravděpodobně uvidíte do budoucnosti.“ V Churchillově duchu se tedy ohlédneme zpět... až do doby starých Řeků.

Zlato a stříbro jsou hlavním platidlem už 4500 let, ale peníze se staly v Lýdii kolem roku 680 př. n. l., když z nich pro usnadnění obchodování byly vyraženy mince stejné hmotnosti. Skutečně však vzkvétaly teprve potom, co se první ražené peníze objevily v Athénách. Athény byly první demokracií na světě. Měly první systém volného trhu na světě a první fungující daňový systém. To umožnilo, aby byla postavena tak úžasná veřejná architektonická díla jako Parthenon.

Athénská hvězda skutečně jasně zářila mnoho let. Jestliže jste studovali historii, víte, že Athény jsou považovány za jednu z největších civilizací všech dob. Víte také, že jejich civilizace už dávno padla. Co

se stalo? Proč tak velká a mocná civilizace jako Athény padla? Odpověď spočívá ve stejném modelu, který se znovu čas od času v průběhu historie opakuje: příliš velká chamtivost vedoucí k příliš mnoha válkám.

Za svého nového monetárního systému Athény vzkvétaly. Potom se zapojily do války, která se změnila v mnohem delší a mnohem nákladnější, než předpokládaly (nezdá se vám to známé?). Po dvaadvaceti letech války jejich zdroje vyschly a většina peněz byla utracena. Tehdy Athéňané přišli s velmi chytrým nápadem, jak pokračovat ve financování války. Ve snaze vydržet začali své peníze znehodnocovat. Dostali geniální nápad. Zjistili, že když vyberou 1000 mincí v daních a vmíchají do zlata a stříbra 50 procent mědi, budou moci utratit 2000 mincí! Nepřipadá vám to důvěrně známé? Mělo by... Nazývá se to deficitní financování a naše vláda to dělá každou vteřinu každého dne.

To bylo poprvé v historii, kdy zlato a stříbro mělo jinou cenu než svou vlastní. Před skvělým nápadem Athéňanů bylo všechno, co si člověk mohl koupit, oceňováno podle hmotnosti zlata a stříbra. Teď poprvé existovaly oficiální vládní peníze, kterými nebylo zlato a stříbro, ale směs zlata nebo stříbra a mědi. Mohli jste si za ně koupit zlato a stříbro, ale peněžní zásoba už nebyla zlatem a stříbrem sama o sobě.

Během následujících dvou let se jejich krásné peníze nestaly ničím víc než měnou, a v důsledku toho byly prakticky bezcenné. Je ale zjevné, že jakmile si veřejnost uvědomila znehodnocení peněz, každý, kdo si udržel staré čistě zlaté a stříbrné mince, viděl, jak jeho kupní síla dramaticky roste.

Během několika let dospěla válka, která celý proces začala, k porážce Atén. Athény se po ní už nikdy netěšily dřívější slávě a nakonec se staly pouhou provincií příští velké mocnosti, Říma.

A samotný první regionální zápas těžké váhy mezi měnou a penězi přechází ke „skutečným penězům“, protože zlato a stříbro jsou ověřeny titulem „mistrů Athén v těžké váze“.

Řím boří

Řím nahradil řeckou říši jako dominantní sílu své doby a během staletí nadvlády měli Římané spoustu času na zdokonalení umění znehodnocování peněz. Řím se stejně jako všechny ostatní říše v historii nepoučil z chyb minulých říší, a proto byl odsouzen k tomu, aby je opakoval.

Za 750 let různí vůdcové zvýšili množství oběživa inflací tak, že znehodnotili ražené peníze, aby mohli platit válečné výdaje, což vedlo k šokující cenové inflaci. Mince se vyráběly menší nebo se při vstupu do vládní budovy na okraji mincí odlamoval kousek zlata jako daň. Tyto úlomky se znovu roztavovaly a sloužily k výrobě dalších mincí. Římané také stejně jako Řekové přidávali do zlata a stříbra méně cenné kovy, jako je měď. A v neposlední řadě vymysleli méně jemné umění revalvace, což znamenalo, že jednoduše razili stejné mince, ale s vyšší nominální hodnotou na nich.

Než nastoupil na trůn v roce 284 n. l. Dioklecián, římské mince nebyly nic víc než jen pocínovaná měď nebo bronz, a začala řádit inflace (a římský lid).

V roce 301 Dioklecián vydal svůj nechvalně známý Edikt o cenách, který uvaloval trest smrti na každého, kdo prodával zboží za více, než kolik činila vládou nařízená cena, a také zmrazoval mzdy. K Diokleciánovu překvapení však ceny nadále stoupaly. Kupci už nemohli prodávat své zboží se ziskem, a proto zavírali obchody. Lidé buď zanechávali svých zvolených profesních kariér, nebo hledali takové, kde mzdy nebyly pevně stanovené, či se prostě vzdávali a pobírali podporu od státu. Ano, Římané vymysleli státní sociální podporu. Řím měl asi jeden milion obyvatel a v té době vláda rozdávala zdarma pšenici přibližně 200 000 občanů. To znamenalo, že 20 procent populace bylo na podpoře.

Jelikož byla ekonomika slabá, Dioklecián přijal politiku zbraní a másla, nutil lidi pracovat tak, že najímal tisíce nových vojáků a financoval početné projekty veřejných prací. To efektivně znásobilo velikost správy a vojska a pravděpodobně mnohonásobně zvýšilo deficitní financování.

Když sečtete náklady na zaplacení všeho vojska, na zvětšující se masy chudých nezaměstnaných, kteří dostávali podporu, a vzrůstající ceny nových projektů veřejných prací, výsledek je šokující. Deficitní výdaje se rychle zvyšovaly. Když Diokleciánovi došly finanční prostředky, jednoduše nechal razit velké množství nových měděných a bronzových mincí, a tak znovu znehodnotil zlaté a stříbrné mince.

To všechno vedlo k první zdokumentované hyperinflaci na světě. V Diokleciánově Ediktu o cenách (velmi dobře zachovaná kopie ediktu byla objevena archeology v roce 1970) měla libra (0,45 kg) zlata v roce 301 n. l. cenu 50 000 dinárů, ale v polovině čtvrtého století již 2,12 miliardy dinárů. To znamená, že cena zlata za přibližně padesát let vzrostla 42 400krát. To způsobilo, že veškerý obchod založený na penězích se zastavil a ekonomický systém se změnil na barterový.

Podívejme se na to z dnešního pohledu. Před padesáti lety stála unce zlata ve Spojených státech 35 dolarů. Kdyby cena vzrostla 42 400krát, byla by dnes těsně pod 1,5 milionu dolarů za unci. V termínech kupní síly to znamená, že jestliže se průměrné nové auto prodávalo před padesáti lety za 2000 dolarů, a to se prodávalo, dnes by se průměrné auto prodávalo za 85 milionů dolarů.

To signalizovalo druhé velké vítězství zlata a stříbra nad nekrytou měnou v historii. Takže zlato a stříbro vedlo už 2 ku 0.

Nakonec to bylo znehodnocení peněz a čistě deficitní financování poskytující prostředky pro vojsko, veřejné práce, sociální programy a válku, co způsobilo pád římské říše. Ta si jako každá říše v dějinách myslela, že je imunní vůči zákonům ekonomiky.

Jak uvidíte, znehodnocování měny kvůli veřejným pracím, sociálním programům a válce je model, který se v průběhu historie opakuje. Je to model, který končí vždy špatně.

Drubá kapitola

Bobatství národů

Když studuji monetární historii a identifikuji tak jednotlivé cykly je nezbytné, abych prozkoumal obě strany mince. Pro lidi je pokušením obviňovat ze všeho svého trápení vládu. Vlády jsou určité často na vině, když jde o inflaci způsobenou monetární politikou nekryté měny, ale nesmíme nikdy zapomínat, že nakonec jsme to my, kdo souhlasí s vládnutím naší vlády. Historie je plná příkladů chamtivosti, která přivedla populaci k provádění neuvěřitelných hloupostí. Skutečně nepotřebujeme, aby naše vláda zničila naši ekonomiku. Děkuji, vystačíme si sami.

Nejlepší příklad, o němž v této souvislosti uvažuji, je tulipánová mánie z roku 1637.

Tulipán je stále jen tulipán...

Abyste pochopili absurditu tohoto okamžiku v historii, jednoduše se musíte zeptat sami sebe: *Zaplatil bych 1,8 milionu dolarů za tulipánovou cibulku?* Jestliže na tuto otázku odpovíte kladně, pak prosím knihu položte a požádejte o nějakou odbornou pomoc. Jinak čtěte dál a uvidíte, jak bláznivá dokáže veřejnost být.

Když člověk přemýšlí o Holandsku, každý si představí tulipány. Potom uvažuje o pivu. Mnoho lidí však neví, že tulipány původně nepocházely

z Holandska. První tulipánové cibulky byly dovezeny do Holandska v roce 1593 z Turecka. Brzy se staly symbolem statusu královské rodiny a bohatých. Touha po tulipánech se vyvinula v mánii a v Amsterdamu byla založena tulipánová burza.

Tato mánie se brzy proměnila v ekonomickou spekulaci. Možná to budete považovat za komické. V roce 1636 se prodávala jediná tulipánová cibulka variety Viceroy za následující zboží: 2 lasty pšenice (jeden last je asi 4000 liber, 1 libra je 0,45 kg), 4 lasty žita, 4 tučné voly, 8 tučných vepřů, 12 tučných ovcí, 2 velké sudy vína (dřevěný barel o objemu 140 galonů), 4 tuny piva, 2 tuny másla, 1000 liber sýra, 1 postel, 1 oblek a 1 stříbrný pohár.

Na samotném vrcholu byla v roce 1637 jediná cibulka variety Semper Augustus prodána za 6000 florinů. Průměrná roční mzda v Holandsku v té době činila 150 florinů. To znamená, že se tulipánové cibulky prodávaly za čtyřicetinasobek průměrného ročního příjmu v Holandsku. Představme si, že v současnosti je průměrný plat ve Spojených státech 45 000 dolarů. To znamená, že tulipánová cibulka by vás dnes stála 1,8 milionu dolarů.

Lidé si brzy začali uvědomovat naprostou absurdnost vzniklé situace a chytří (jestliže můžete nazvat někoho, kdo se zapojil do takové mánie, chytrým) začali prodávat. Během několika týdnů ceny tulipánových cibulek klesly na reálnou hodnotu, to znamená několik tulipánových cibulek za pouhý *jeden* florin.

Finanční devastace, která v důsledku tohoto krachu trhu prošla napříč západní Evropou, trvala několik desetiletí.

John Law a centrální bankovníctví

Dalším příkladem toho, jak společnost nahrazuje své peníze stále se zvyšujícím množstvím měnové zásoby, je příběh Johna Lawa. Život Johna Lawa byl skutečnou jízdou na horské dráze impozantních rozměrů.

John Law se narodil jako syn skotského zlatníka a bankéře. Byl to bystrý chlapec s velkými matematickými schopnostmi. Dospěl a stal se

hráčem a miláčkem žen a během svých výprav utratil většinu rodinného bohatství. Jednou se dostal do sporu kvůli ženě a jeho sok jej vyzval na souboj. Při souboji Law svého protivníka zastřelil, byl uvězněn, postaven před soud a odsouzen ke smrti oběšením. Lawovi se podařilo z vězení uprchnout a utéci do Francie.

Mezitím Ludvík XIV. zavlekl Francii hluboko do dluhů kvůli chřestění zbraněmi a svému přepychovému životnímu stylu. John Law, který nyní žil v Paříži, se stal hráčským přítelem vévody Orleánského a přibližně v té době začal publikovat ekonomické texty propagující výhody papírových bankovek.

Když Ludvík XIV. zemřel, jeho nástupci Ludvíku XV. bylo teprve jedenáct let. Vévoda Orleánský nastoupil jako regent (prozatímní král) a ke své hrůze zjistil, že Francie je tak zadlužena, že daně ani nepokryjí úroky z dluhů. Law ucítil příležitost, objevil se u královského dvora se dvěma texty pro přítele, v nichž obvinil z problémů Francie nedostatečnou měnu a vysvětlil přednosti papírového oběživa. Dne 15. května 1716 John Law dostal banku (Banque Générale) a právo vydávat bankovky. Tím začal útok Evropy na papírovou měnu.

Mírně zvýšená měnová zásoba přinesla oživení ekonomiky a John Law byl oslavován jako finanční génius. Jako odměnu vévoda Orleánský udělil Lawovi práva na veškerý obchod z území francouzské Louisiana Territory v Americe. Louisiana Territory bylo obrovské území o rozloze ve velikosti 30 procent dnešních Spojených států sahající od Kanady k ústí řeky Mississippi.

V té době se mělo za to, že Louisiana je bohatá na zlato, a nová Mississippi Company Johna Lawa s výlučnými právy obchodovat z tohoto území se rychle stala nejbohatší společností ve Francii. John Law neztrácel čas a využil důvěry veřejnosti ve finanční vyhlídky společnosti a vydal 200 000 akcií společnosti. Krátce poté cena akcie explodovala a během období několika měsíců se zvýšila více než třicetkrát. Jen si to představte, za několik krátkých let se z Lawa, hráče a vraha na mizině, stala jedna z nejmocnějších finančních postav v Evropě.

Law opět dostal odměnu. Tentokrát vévoda udělil jeho a svým společným monopol na prodej tabáku, výlučné právo zpracovávat stříbro a zlato a razit mince a z Lawovy banky učinil Banque Royale. Law nyní stál u kormidla francouzské centrální banky.

Teď, když se jeho banka stala královskou bankou Francie, to znamenalo, že vláda kryla jeho nové bankovky, stejně jako vláda Spojených států kryje bankovky Federální rezervní banky. A protože všechno šlo dobře, vévoda požádal Johna Lawa, aby vydal ještě více bankovek, a Law souhlasil s tím, že není nic lepšího než mít něčeho dobrého hodně. Vláda utrácela bláznivě a lehkomyšlně, zatímco Law byl uklidňován dary, poctami a tituly.

Ano, všechno šlo docela dobře. Vlastně tak dobře, že si vévoda myslel, že když tolik oběživa přineslo tak hodně prosperity, dvojnásobek bude ještě lepší. Jen pár let dříve vláda nemohla splatit ani úrok na svůj dluh a teď nejenže zaplatila všechny své dluhy, ale mohla také utratit tolik peněz, kolik chtěla. Stačilo je vytisknout.

Jako odměnu za Lawovy služby Francii vévoda vydal edikt udělující Mississippi Company exkluzivní právo obchodovat ve východní Indii, Číně a Tichém oceánu. Když Law uslyšel tuto zprávu, rozhodl se vydat 50 000 nových akcií Mississippi Company. Jakmile učinil nabídku nových akcií, přišlo 300 000 žádostí o nové akcie. Mezi žadateli byli vévodové, markýzové, hrabata a vévodkyně. Ti všichni čekali, až dostanou své akcie. Lawovým řešením problému bylo vydání 300 000 akcií místo původně plánovaných 50 000. Celkový počet akcií se tak zvýšil o 500 procent.

Paříž vzkvétala díky nezřízeným spekulacím s akciemi a zvýšené zásobě oběživa. Všechny obchody byly plné, všude byla hojnost luxusního zboží a ulice kypěly životem. Jak říká Charles Mackay ve své knize *Extraordinary Popular Delusions and the Madness of Crowds*: „Ve všech částech města se stavěly nové domy a nad zemí zářila iluzorní prosperita, která tak zaslepila oči celého národa, že nikdo neviděl temný mrak na obzoru oznamující bouři, jež se rychle blížila.“

Brzy se však začaly objevovat problémy. Kvůli inflaci měnové začaly zásoby stoupat závratnou rychlostí ceny. Například ceny nemovitostí a nájmu se zvýšily dvacetkrát.

Také Law začal pocítovat účinky nezkrotné inflace, kterou pomáhal vytvářet. Při dalším vydání akcií Mississippi Company Law urazil prince de Conti, když mu odmítl vydat akcie za cenu, kterou tento příslušník královské rodiny chtěl. Princ zuřil a poslal do banky tři vagóny, aby proměnil všechny své papírové peníze a akcie společnosti Mississippi. Dostal zapláceno třemi vagóny zlatých a stříbrných mincí. Vévoda Orleánský se však rozzlobil a žádal, aby princ vrátil mince do banky. Princ ze strachu, že se už nikdy nebude moci ukázat v Paříži, náklad dvou vagónů vrátil.

To bylo upozornění pro veřejnost a „chytře peníze“ začaly rychle odcházet. Lidé proměňovali své bankovky za mince a kupovali všechno, co mělo převoditelnou hodnotu. Kupovaly se šperky, stříbrné nádoby, drahé kameny a mince a posílaly se do ciziny nebo se hromadily doma.

Aby se krvácení zastavilo, v únoru roku 1720 banky přestaly s vykupováním bankovek a jejich výměnou za zlato a stříbro a byl vydán zákaz používat zlaté a stříbrné mince jako platidlo. Koupě šperků, drahých kamenů nebo stříbrných předmětů byla rovněž nezákonná. Byly nabízeny odměny ve výši 50 procent z jakéhokoli zlata a stříbra konfiskovaného těm, v jejichž vlastnictví se takové věci nacházely (placeno samozřejmě v bankovkách). Hranice byly uzavřeny a vozy prohledávány. Vězení se plnila a hlavy se kutálely, doslova.

Konečně finanční krize vyvrcholila. Dne 27. května byly banky uzavřeny a Law byl z ministerstva propuštěn. Bankovky byly devalvovány o 50 procent a 10. června se banky znovu otevřely a znovu začaly měnit bankovky za zlato v nové hodnotě. Když zlato došlo, lidé byli placeni ve stříbře. Jakmile došlo stříbro, lidem se platilo mědí. Jak si umíte představit, horečná snaha proměnit papír opět v mince byla tak silná, že nastaly téměř vzbouřenecké podmínky. Zlato a stříbro zasadilo těžkou ránu.

V tu dobu byl John Law nejzlořečenějším člověkem ve Francii. Během měsíců se stal z pravděpodobně nejmocnější a nejvlivnější síly ve spo-

lečnosti zase nulou, kterou byl předtím. Law uprchl do Benátek, kde znovu zahájil život hazardního hráče. Naříkal: „Loni jsem byl nejbohatším jedincem, který kdy žil. Dnes nemám nic, ani tolik, abych se udržel naživu.“ Byl zcela na mizině. Zemřel v roce 1729 v Benátkách.

Zhroucení Mississippi Company a Lawova systému nekryté měny uvrhl Francii a většinu Evropy do strašné deprese, která trvala několik desetiletí. Nejvíc mě však překvapuje, že se to všechno zběhlo za pouhé čtyři roky.

Výmarská republika – bolestivá lekce

Dosud jste se dozvěděli, jaký druh škody může způsobit nekrytá měna. Nyní se podívejme a identifikujme stříbrný lem. (Autor si zde vypůjčil výraz „silver lining“ neboli „stříbrný lem“ z rčení „Every cloud has a silver lining“ – „Všechno zlé je vždy pro něco dobré“, pozn. překl.) Nejde o slovní hříčku. A podívejme se, jak takové extrémní situace mohou ve skutečnosti přinést příležitosti k získání velkého bohatství.

Na začátku první světové války Německo opustilo zlatý standard a zrušilo právo svých občanů znovu vyměňovat svou měnu (marku) za zlato a stříbro. První světová válka se jako všechny války točila kolem tiskařského lisu. Počet marek v oběhu se v Německu za první světové války zčtyřnásobil. Ceny však nedržely krok s inflací měnové zásoby. Účinky této inflace nebyly pociťovány.

Důvodem tohoto zvláštního jevu byla skutečnost, že v době nejistoty měli lidé tendenci velmi šetřit. První světová válka byla určitě dobou nejistoty. A tak, i když německá vláda pumpovala do systému tuny oběživa, nikdo je neutrácel – prozatím. Ale když válka skončila, důvěra se vrátila znovu s oběživem, které bylo stranou, a zemi zasáhly ničivé účinky, protože ceny rostly, aby dostihly předchozí monetární inflaci.

Těsně před koncem války směnný kurz mezi zlatem a markou činil asi 100 marek za unci. Ale v roce 1920 kolísal mezi 1000 a 2000 marek za unci. Maloobchodní ceny zakrátko udělaly totéž, zvedly se

desetkrát až dvacetkrát. Každý, kdo ještě měl nějaké úspory, které si nahromadil během války, byl zmatený, když zjistil, že si může koupit jen deset procent nebo méně toho, co mohl před rokem nebo přede dvěma.

Inflace se potom během zbytku roku 1920 a první poloviny roku 1921 zpomalila a budoucnost začala na povrchu vypadat trochu veseleji. Ekonomika se vzpamatovávala, obchod a průmyslová výroba byly na vyšší. Ale bylo třeba zaplatit válečné reparace, a tak vláda nepřestala tisknout bankovky. V létě roku 1921 ceny začaly znovu stoupat a v červenci roku 1922 se zvýšily o dalších 700 procent.

Najednou se přístup celé země k měně změnil. Lidé věděli, že když se budou držet své měny nějaký čas, spálí se... stoupající ceny zničí jejich kupní sílu. Najednou všichni začali utrácet své peníze hned, jak je dostali. Marky se staly horkým bramborem a nikdo si je nechtěl ponechat ani sekundu.

Po válce Německo zaplatilo první splátku reparací Francii pomocí většiny svého zlata a rozdíl vyrovnalo prostřednictvím železa, uhlí, dřeva a dalších materiálů, ale nemělo jednoduše dostatek zdrojů, kterými by vyřešilo druhou splátku. Francie si myslela, že se Německo jen snaží vykrotit se z placení. A tak v lednu 1923 Francie a Belgie napadly a obsadily Porúří (průmyslové srdce Německa). Útočící vojska převzala železářny a ocelárny, uhelné doly a železnice.

V reakci na to německá výmarská vláda přijala politiku pasivní rezistence a nespolupráce a platila továrním dělníkům, byly jich celkem 2 miliony, aby nepracovali. To byl poslední hřebík do rakve německé marky.

Vláda mezitím téměř uštvala tiskařské stroje. Podle titulní strany *New York Times* z 9. února 1923 mělo Německo třiatřicet tiskáren, které chrlily 45 miliard marek denně! V listopadu to bylo 500 *trilionů* denně (ano, to je skutečné číslo).

Důvěra německé veřejnosti však klesala rychleji, než vláda dokázala tisknout nové marky. Vláda se ocitla ve spirále směřující dolů. Nebylo

návratu. Bez ohledu na to, kolik marek vláda vytiskla, jejich hodnota klesala rychleji, než se mohly dostat do oběhu. Vláda tak neměla na výběr, mohla jen pokračovat a dále tisknout víc, víc a víc.

Koncem října a začátkem listopadu 1923 se německý finanční systém zhroutil. Pár bot, který stál před válkou 12 marek, nyní byl za 30 *bilionů* marek. Cena bochníku chleba se zvýšila z půlmarky na 200 *miliard* marek. Cena jednoho vejce vzrostla z 0,08 marky na 80 *miliard* marek. Německá burza se dostala od 88 bodů na konci války k 26 890 000 000, ale její *kupní* hodnota klesla o víc než 97 procent.

Inflaci překonalo jednoduše zlato a stříbro. Cena zlata se dostala přibližně ze 100 marek na 87 bilionů marek za unci, cena vzrostla o 87 bilionů procent. Není to ovšem cena, ale hodnota, na čem záleží, a kupní síla zlata a stříbra vzrůstala exponenciálně.

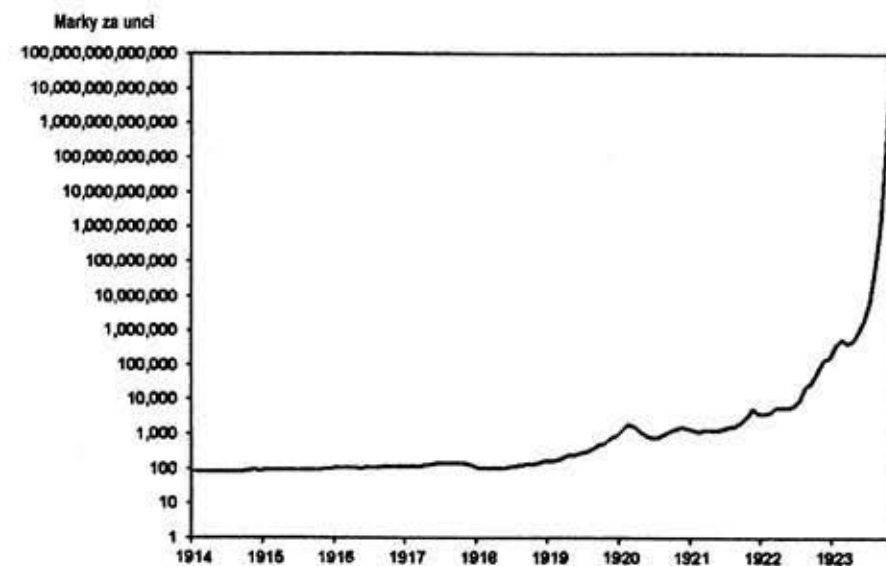
Když 15. listopadu 1923 německá hyperinflace konečně dospěla ke konci, měnová zásoba vzrostla z 29,2 miliardy marek na začátku roku 1919 na 497 bilionů marek, což je více než 17miliardnásobné zvýšení měnové zásoby. Celková hodnota měnové zásoby však klesla ve srovnání se zlatem o 97,7 procent.

Chudí byli chudí i před krizí, a proto byli postiženi nejméně. Bohatí, alespoň ti chytří, hodně zbohatli. Ale byla to střední třída, která utrpěla nejvíc. Ve skutečnosti byla téměř vymazána.

Existovalo však několik výjimek. Někteří měli správné vlastnosti a odvahu využít ekonomického prostředí. Byli inteligentní, odborně zdatní a pohotoví, ale především přizpůsobiví. Ti, kdo se dokázali rychle přizpůsobit světu, který předtím nikdy neviděli, světu obrácenému vzhůru nohama, prosperovali. Nezáleželo na tom, z jaké třídy pocházeli, chudé nebo střední, pokud se dokázali přizpůsobit a přizpůsobili se dobře, mohli zbohatnout během několika měsíců.

V této době bylo možné koupit celý městský blok obchodních prostor v centru Berlína za pouhých 25 uncí zlata (500 dolarů). Důvodem bylo, že ti, kdo uchovávali své bohatství ve formě oběživa, se stávali chudšími a chudšími, když sledovali, jak vláda ničí jejich kupní sílu. Na

Graf č. 1: Cena 1 unce zlata v německých markách v letech 1914–1923

Zdroj: Bernd Widdig, Culture and Inflation in Weimar Germany (Univ. of CalPress, 2001)

druhé straně ti, kdo uchovávali své bohatství ve formě zlata, viděli, jak jejich kupní síla exponenciálně roste a oni bohatnou.

Zde je důležité poučení: během finanční revoluce, podvodů a spekulací, krachu trhu, deprese nebo měnové krize, jako byla tato, nedochází k ničení bohatství. Pouze se převádí. V době výmarské hyperinflace zlato a stříbro nejen vyhrálo, ale zničilo své konkurenty tím, že přineslo ještě další zničující ránu nekryté měně. A tak ti, kdo se drželi skutečných peněz místo měny, sklízeli mnohonásobné odměny.

Stará sláva

Doufám, že teď už vidíte, jak vzniká model. Ve všech příkladech, které jsem vám dosud ukázal (a je jich mnohem více), je model stejný:

1. Suverénní stát začíná s dobrými penězi (tj. s penězi, kterými je zlato nebo stříbro, či plně podloženými zlatem a stříbrem).
2. Jak se stát ekonomicky a společensky rozvíjí, začíná na sebe brát více a více ekonomické zátěže, přidává vrstvu po vrstvě veřejných prací a sociálních programů.
3. Jak jeho ekonomické bohatství narůstá, tak se zvyšuje i jeho politický vliv, a to zvyšuje výdaje na financování velké armády.
4. Nakonec začne armádu používat a výdaje prudce narůstají.
5. Aby mohl stát financovat války, nejnákladnější úsilí lidstva, krade bohatství svého lidu tím, že nahrazuje jeho peníze měnou, kterou lze vytvořit v neomezeném množství. Dělá to buď při vypuknutí války (jako v případě první světové války), během války nebo válek (jako v případech Athén a Říma) nebo jako přijaté řešení ničivých ekonomických důsledků předchozích válek (jako v případě Francie Johna Lawa).

6. A konečně, obyvatelstvo pociťuje převod bohatství způsobený šířením měnové zásoby jako vážnou inflaci spotřebitelských cen, která způsobuje ztrátu víry v měnu.
7. Nastává masový přesun od měny k drahým kovům a dalším hmotným aktivům, měna se hroutí a velké bohatství se převádí k těm, kdo měli dostatek předvídativosti a hromadili zlato a stříbro už dříve.

Ale mohli byste si říct, že něco takového se nemůže stát Spojeným státem. Jsme koneckonců nejmocnější země v historii světa. Kromě toho nejsme říše. Nepodmaňujeme si národy, šíříme demokracii.

Nemusíme být říši v tradičním smyslu tohoto slova, ale když přijde na ekonomické otázky, v mnoha směrech tak působíme. Proto si myslím, že Spojené státy zažijí úpadek a uvidí, jak dolar krachuje. Už se to děje. Podnikněme cestu vzpomínkami a uvidíme, jak se Spojené státy dostaly do tohoto bodu v historii.

Bojte se Fedu, zlaté pravidlo je mrtvé

Začátek konce ekonomiky Spojených států souvisí s koncepcí Federálního rezervního systému (Federal Reserve System). Fed, jak se také nazývá, je soukromá banka, oddělená od vlády Spojených států, s mocí diktovat fiskální politiku naší země. Od vzniku Fedu se stal americký dolar pouhou měnou.

Zhruba mezi lety 1871 a 1914, kdy začala první světová válka, ekonomiky většiny vyspělého světa fungovaly na bázi toho, co se nazývá klasický zlatý standard, většina měn světa tedy byla napojena na zlato. To znamenalo, že byly také napojeny na sebe navzájem. Obchodníci mohli připravovat plány a projekty mířící daleko do budoucnosti, dopravovat zboží, zakládat podniky a investovat v cizích zemích, a vždy věděli přesně, jaký bude směnný kurz.

V průběhu tohoto období, kdy vyspělý svět používal klasický zlatý standard, nebyla většinou *žádná* inflace... žádný elán, nic, nula. Samo-

zřejmě bylo několik boomů a bankrotů, inflací a deflací. Ale od začátku klasického zlatého standardu do konce se to vyrovnávalo jako hra o nic. Důvod? Zlato: velký vyrovnávač.

Zde je vysvětlení proč. Když země prožívaly ekonomické boomy, dovážely více zboží. Dovážené zboží bylo placeno zlatem, a tak zlato proudilo ven. Když zlato proudilo ze zemí ven, jejich měnové zásoby se snižovaly (to je monetární deflace). To způsobilo, že se tyto ekonomiky zpomalily a poptávka po dovozu klesla. Jakmile se zpomalila ekonomika, ceny klesly a zboží těchto zemí bylo pro zahraniční kupce přitažlivější. A protože vývoz rostl, aby vyhověl cizí poptávce, zlato znovu začalo do dané země proudit. Potom začal celý proces znovu, hodnota měny – založené na zlatě – se stále pohybovala nahoru a dolů v úzkém pásmu a udržovala rovnováhu.

V době klasického zlatého standardu byly naší měnou reálné, ověřitelné peníze. To znamenalo, že v pokladně bylo skutečné zlato a stříbro, které je krylo. Potom se objevil Fed, jedna z nejznámějších a nejvíce nesprávně chápaných institucí v historii Spojených států.

Potíž s Fedem je v tom, že se o něm dostalo ven spousta informací, což je jeden z důvodů, proč je tak kontroverzní. Pokud jde o Fed, existují dva velmi polarizované tábory. Na jedné straně je vláda, která mu svěřila regulování ekonomiky Spojených států. Na druhé straně jsou konspirační teroristé, kteří věří, že Fed nakonec způsobí kolaps ekonomiky Spojených států, a hovoří o tom dost jasně.

Já jsem zde, abych řekl, že tito „blázni“ nejsou tak blázniví, jak by se mohlo zdát. Jednak Federální rezervní systém *není* vládní agenturou. Je to banka v soukromém vlastnictví, která má akcionáře, jimž platí dividendy. Má moc skutečně vytvářet měnu z ničeho a je chráněna před audity a dohledem kongresmanů. Jak řekl bývalý senátor a uchazeč o post prezidenta, Barry Goldwater: „Účty instituce Federálního rezervního systému nebyly nikdy podrobeny auditu. Tato instituce působí mimo kontrolu Kongresu a manipuluje s důvěrou Spojených států.“

Ne tak skromné začátky

Slavný ekonom rakouské školy, Murray N. Rothbard, viceprezident Institutu Ludwiga von Mises, vážený profesor ekonomiky a autor šestadvaceti knih, zahajuje svou knihu *The Case Against the Fed* slovy:

Zdaleka nejtajnější a nejméně se někomu zodpovídající operace federální vlády není, jak bychom mohli očekávat, CIA, DIA nebo nějaká jiná supertajná zpravodajská agentura. CIA a jiné zpravodajské operace jsou pod kontrolou Kongresu. Jsou vysvětlitelné: kongresový výbor dohlíží nad těmito operacemi, kontroluje jejich rozpočty a je informován o jejich skrytých aktivitách.

Federální rezervní systém je však instituce, která se nezodpovídá nikomu, nemá žádný rozpočet, nepodřizuje se žádnému auditu a žádný kongresový výbor neví o jejich operacích ani na ni nemůže skutečně dohlížet. Federální rezervní systém, který má pod naprostou kontrolou monetární systém země, se nezodpovídá nikomu.

Zde je popis toho, jak to všechno začalo. Možná byste řekli, že to nebyl nijak skromný začátek.

V roce 1907 byla ve Spojených státech bankovní a burzovní panika, vhodně nazvaná Panika roku 1907. Všeobecně se věřilo, že velké newyorské banky známé jako Money Trust způsobují bankroty a pak z nich profitují tím, že vykupují akcie od otřesených investorů a prodávají je s obrovským ziskem o pár dnů nebo týdnů později. Panika roku 1907 byla pro americkou ekonomiku zvlášť zničující a veřejnost žádala vládu, aby s tím něco udělala.

V roce 1908 Kongres sestavil Federální finanční komisi (National Monetary Commission), která měla prozkoumat situaci a doporučit bankovní reformy, jež by takovým panikám zabránily, a také vyšetřit Money Trust. Senátor Nelson Aldrich byl jmenován předsedou komise a okamžitě se vydal do Evropy, kde strávil dva roky a utratil 300 000 dolarů

(to je 6 milionů dolarů upravených s ohledem na inflaci) za konzultace s hlavními soukromými bankéři Anglie, Francie a Německa.

Při svém návratu se senátor Aldrich rozhodl vzít si na nějaký čas volno a zorganizovat lov na kachny se svými přáteli. Přátelé, které pozval s sebou na dovolenou, byli významné osobnosti ekonomické moci, samotní newyorští bankéři, které měl vyšetřovat: Paul Warburg (Kuhn, Loeb & Company), Abraham Pete Andrew (tajemník ministra financí), Frank Vanderlip (prezident Rockefellerem vedené National City Bank of New York), Henry P. Davison (starší partner u J. P. Morgan), Charles D. Norton (prezident Morganem vedené First National Bank of New York) a Benjamin Strong (vedoucí J. P. Morgan Bankers Trust a budoucí šéf prvního Federálního rezervního systému).

Odhaduje se, že tito muži představovali jednu čtvrtinu světového bohatství. Útočiště našli na malém ostrově u pobřeží Georgie zvaném Jekyll Island. Moc lovu na kachny tam však nebylo. Aldrich a jeho významní hosté místo toho trávili devět dnů u stolu a vymýšleli plán, z něhož nakonec vznikl Federální rezervní systém.

Toto řekli někteří z účastníků o setkání:

Představte si společnost největších bankéřů země, kteří se vykradli pod příkrovem tmy z New Yorku na soukromou cestu v železničním vagóně, tajně spěchali stovky mil na jih, nasedli na záhadný člun, přijeli na ostrov jen s několika sluhy, žili tam týden v tak přísné tajnosti, že jméno žádného z nich nebylo ani jednou vysloveno, aby se sloužící nedozvěděli jejich identitu a neprozradili světu tuto nejpodivnější, nejtajnější expedici v historii amerických financí.

Nevymýšlím si. Poprvé podávám světu skutečný příběh o tom, jak byla napsána slavná Aldrichova zpráva o měně, základ našeho nového měnového systému.

B. C. Forbes, časopis *Forbes*, 1916

Výsledek konference byl zcela důvěrný. Neměl se zveřejnit ani fakt, že se konalo setkání. I když od té doby uplynulo osmnáct let, necítím se oprávněný podat popis této nejzajímavější konference, kterou senátor Aldrich žádal všechny účastníky zachovat v tajnosti.

Paul Warburg, *Federal Reserve System: Its Origin and Growth*

Ke konci roku 1910 se naskytla příležitost, kdy jsem byl tajnostkářský a nenápadný jako každý jiný spiklenec. Myslím si, že to není přehánění, když budu mluvit o naší tajné expedici na Jekyll Island jako o příležitosti pro skutečný vznik toho, co se nakonec stalo Federálním rezervním systémem. Řekli nám, abychom nechali svá příjmení doma... Byli jsme poučeni, abychom přicházeli po jednom a co nejnenápadněji na železniční stanici na břehu Hudsonu v New Jersey, kde bude stát připravený soukromý automobil senátora Aldriche... Služebnictvo a posádka vlaku možná znali totožnost jednoho nebo dvou z nás, ale neznali všechny. A teprve jména všech natištěná spolu měla učinit naši cestu významnou ve Washingtonu, na Wall Street i v Londýně. Věděli jsme, že k odhalení prostě nesmí dojít, jinak by veškerý čas a úsilí byly promarněny. Kdyby se zveřejnilo, že se naše skupina dala dohromady a sepsala návrh zákona o bankovníctví, tento návrh by neměl šanci projít Kongresem.

Frank Vanderlip, citovaný
v *The Saturday Evening Post*, 9. února 1935

Utajení bylo pro účastníky tohoto summitu tak důležité, protože Aldrich byl jako předseda Národní monetární komise pověřen prošetřením bankovních praktik a doporučením reforem po Panice roku 1907, a ne konspirací s bankéři na odlehlém ostrově. Bankéři, kteří byly prověřováni kvůli potřebným reformám, se sešli s předsedou kongresové vyšetřovací komise (mužem, který měl vyšetřovat podezřelé) na tajné schůzce na izolovaném ostrově a dávali dohromady návrh zákona, Aldrichův plán na soukromou centrální banku, kterou budou

vlastnit oni (podezřelí). Jakmile byl návrh zákona v Kongresu podán, začaly vášnivé debaty.

V jedné debatě byl citován kongresman Charles Lindbergh, který řekl: „Náš finanční systém je falešný a je velkým břemenem pro lid. Prohlašuji, že je zde Money Trust. Aldrichův plán je sestaven čistě v zájmu této instituce. Proč Money Trust tak naléhá na přijetí Aldrichova plánu nyní, dřív než lidé poznají, co Money Trust dělá?“

Ale v Kongresu nikdy nedošlo k hlasování o Aldrichově plánu, protože to byl návrh zákona podporovaný republikány a republikáni ztratili nadvládu ve sněmovně v roce 1910 a v senátu v roce 1912.

Bankéři nepřijali porážku, vzali Aldrichův plán a změnili v něm několik detailů. V roce 1913 byl předložen Kongresu téměř identický návrh zákona zvaný Federal Reserve Act (Federální zákon o rezervě).

Znovu se rozvířila debata. Mnozí viděli tento návrh zákona jako to, čím skutečně byl: zkrášlená verze Aldrichova plánu. Ale dne 22. prosince 1913 se Kongres vzdal práva razit peníze a regulovat hodnotu, které mu dávala ústava, a předal toto právo soukromé korporaci. Federálnímu rezervnímu systému.

Fed a smrt dolaru – bankovníctví částečných rezerv

Od té doby, co se Fed roku 1914 otevřel obchodu, je měna Spojených států (americký dolar) vypůjčována ze soukromé banky (Fed). Důvod, proč říkám „vypůjčována“, je ten, že každý jednotlivý dolar, který Fed kdy vytvořil, se musí bance vrátit jako dluh, a to s úrokem. Veškerou měnu vytváří Fed, ne vláda Spojených států, a půjčuje ji vládě Spojených států a soukromým institucím – s úrokem. Teď se můžete zeptat sami sebe: „Jestliže splatíme všechny peníze, které byly vypůjčeny, ale ještě jsme dlužní za úrok, kde získáme peníze na zaplacení úroku?“ Odpověď: Musíme si na to vypůjčit. To je jeden z důvodů, proč se národní dluh stále zvyšuje. Nikdy jej nebude možné splatit. Je to matematicky nemožné.

Ale ještě více znepokojující je způsob, jakým Federální rezervní systém vytváří měnu.

1. Poskytne půjčky vládě nebo bankovnímu systému vypsáním nekrytého šeku.
2. Koupí něco pomocí nekrytého šeku.

Zde jsou vlastní slova Fed zveřejněná v roce 1977 pod názvem *Putting It Simply*: „Když vy nebo já vypíšeme šek, na našem účtu musí být dostatečná finanční částka na krytí šeku, ale když Federální rezervní systém vypíše šek, neexistuje žádný bankovní vklad, z něhož by bylo možné peníze za šek vybrat. Když Federální rezervní systém vypíše šek, vytváří peníze.“ Jak už samozřejmě víte, já bych rozlišoval. Nevytváří peníze, ale měnu.

A když jsou tyto nově vytvořené dolary uloženy v bankách, banky začnou využívat zázraku *bankovních částečných rezerv*.

Tady je bankovních částečných rezerv v kostce. Všechny banky mají povinnost uchovávat určitou rezervu. To znamená, že musí udržovat určitou část vkladů, aby byly k dispozici například pro výběry a podobné věci. Jestliže povinná rezerva, kterou stanoví Fed, činí 10 procent, banka musí držet 10 procent vkladů, aby byly k dispozici pro případ, že by je někdo chtěl vybrat. Avšak ostatních 90 procent vkladů smí banka půjčovat.

Zde je háček. Banka ve skutečnosti nepůjčuje peníze, které jsou na účtech. Místo toho vytváří nové nekryté dolary z ničeho a pak je půjčuje, což znamená, že i ony jsou „vypůjčeny“. Jinými slovy, když uložíte v bance 1000 dolarů, banka může vytvořit 900 zbrusu nových úvěrových dolarů pomocí pouhého záznamu účetní položky a potom je půjčit někomu s úrokem.

Jestliže jsou pak zbrusu nové půjčené dolary uloženy na běžném účtu v bance, banka smí vytvořit dalších 90 procent hodnoty těchto vkladů a potom dalších 90 procent jejich hodnoty. Poté se postup opakuje stále kolem dokola.

Shodou okolností byl ve stejném roce, kdy byl schválen Federální zákon o rezervě, k ústavě také připojen dodatek, na jehož základě vznikla obávaná daň z příjmu.

Před rokem 1913 neexistovala žádná daň z příjmu. Celá vláda byla placena podle tarifů (cla na dovoz) a nepřímých daní (daně na výrobky jako alkohol, cigarety a benzin). Tyto a pouze tyto daně vytvářely dostatečný příjem, s nímž mohla vláda operovat. Avšak vzhledem k tomu, že nevytvářely dostatečný příjem k zaplacení úroků pro Federální rezervní systém, byla zřízena daň z příjmů.

Přehled:

- Od roku 1914 si půjčujeme každý dolar.
- Za každý dolar platíme úrok.
- Úrok se neplatí vládě, ale soukromé bance, kterou vlastní Federální rezervní systém.
- Spojené státy nemohou splatit svůj dluh... mohou si jen půjčovat víc a víc, aby mohly splatit úrok.
- Naše vláda zřídila daň z příjmu, abychom tento úrok mohli splácet.

Vítejte v králičí noře. Vítejte v našem novém kontextu.

Chtivost, válka a přechod dolaru

Po vypuknutí první světové války – stejně jako u všech historických příkladů, jimiž jsme se v této knize už zabývali – bojující země zastavily vyplácení ve zlatě, zvýšily daně, hodně si půjčovaly a rozšiřovaly měnovou zásobu. Avšak vzhledem k tomu, že Spojené státy vstoupily do války téměř až po třech letech, staly se během té doby pro svět hlavním dodavatelem. Zlato proudilo do Spojených států ve značném množství, zásoby zlata se zvýšily o víc než o 60 procent. Když už evropští spojenci nedokázali platit zlatem, Spojené státy jim zvýšily úvěr. Jakmile však Spojené státy vstoupily do války, úvěr byl čerpán ve větší míře, než jaký byl příjem. Státní dluh Spojených států se zvýšil z 1 miliardy dolarů v roce 1916 na 25 miliard dolarů na konci války.

Světová měnová zásoba explodovala.

Po válce svět toužil po velkém obchodu a ekonomické stabilitě mezinárodního zlatého standardu, který tak dobře fungoval před válkou. A tak se během dvacátých let vlády světa vrátily k formě zlatého standardu. Ale použitý standard nebyl klasickým zlatým standardem předválečného období. Místo toho to byl nepravý zlatý standard zvaný standard zlaté směny.

Vlády, jak se zdá, se nikdy nenaučily, že zlato nelze podvádět. Během války mnoho zemí drasticky zvyšovalo své měnové zásoby. Když se ale pokoušely vrátit se ke zlatu, nechtěly znehodnocovat svou měnu vůči tomuto zlatu tím, že by vytvářely řadu měnových jednotek (zlaté certifikáty nebo potvrzení nároku na zlato) odpovídajících počtu jednotek zlata, které tuto měnu krylo. Zde je tedy jejich „řešení“:

Stavění pyramid

Po válce měly Spojené státy většinu světového zlata. Na druhé straně mělo mnoho evropských zemí velké zásoby amerických dolarů (a vyčerpaných zlatých rezerv) kvůli mnoha válečným půjčkám, které Spojené státy poskytl spojencům. Bylo tak rozhodnuto, že světové centrální banky budou za standard zlaté směny používat dolar a britskou libru spolu se zlatem jako měnové rezervy a že americký dolar a libra budou splatitelné zlatem.

Mezitím Spojené státy vytvořily centrální banku (Federální rezervní systém) a daly jí moc tvořit měnu z ničeho. Ptáte se, jak je možné vytvářet měnu z ničeho a ještě ji kryt zlatem? Nařídíte centrální bance (Federální rezervní systém), aby vytvořila rezervu omezující množství vytvářené měny na určitý násobek jednotek zlata, které má v trezorech. V zákonu o federálních rezervách z roku 1913 je specifikováno, že Fed má uchovávat ve státní pokladně Spojených států čtyřicetiprocentní rezervu „zákonného platidla“ (zlata nebo měny, které by bylo možné vyvážit zlatem).

Bankovníctví částečných rezerv je jako obrácená pyramida. Při 10procentní rezervě může být jeden dolar u dna rozšířen vrstvou po vrstvě účetních položek, až se stane 10 dolary nahoře. Přidáním ústřední banky částečných rezerv pod komerční banky částečných rezerv se podobalo posazení obrácené pyramidy na obrácenou pyramidu.

Před založením Federálního rezervního systému mohly komerční banky při 10procentním hotovostním poměru udržovat v rezervě zlatou minci v ceně 20 dolarů a vytvořit dalších 180 dolarů půjček, celkem za 200 dolarů. Ale za Federálního rezervního systému jako základnou pod bankovní

pyramidou a s požadavkem na povinnou rezervu ve výši 40 procent mohl Fed dát do oběhu 50 dolarů za každou zlatou minci v hodnotě 20 dolarů, kterou měl v pokladně. Potom mohly banky tvořící druhou vrstvu v pyramidě poskytovat půjčky v hodnotě 450 dolarů celkem za 500 dolarů.

Za nového standardu zlaté směny mohly cizí centrální banky používat místo zlata dolary. To znamenalo, že jestliže měl Federální rezervní systém v pokladně zlatou minci v hodnotě 20 dolarů, a vydal 50 dolarů, mohla cizí centrální banka držet těchto 50 dolarů v rezervě a při hotovostním poměru 40 procent vydat ekvivalent 125 dolarů ve své měně. Když se pak těch 125 dolarů dostalo do bank, banky je mohly zvětšit na potvrzení o nároku v hodnotě 1250 dolarů, které byly kryty jedinou 20dolarovou zlatou mincí. To znamená, že skutečný hotovostní poměr (poměr skutečných peněz, které mohou být vyplaceny proti jejich měně) byl nyní pouze 1,6 procenta.

Nyní zde byla obrácená pyramida na vrcholu obrácené pyramidy na vrcholu obrácené pyramidy. To bylo značně nestabilní. Nakonec byl standard zlaté směny chybným systémem, který vlády uvalily na své občany, což dovolilo vládám jednat, jako by jejich měny byly stejně hodnotné jako před válkou. Byl to systém odsouzený k neúspěchu.

Vzestup úvěrové kultury

Ale každý pyramidový plán v prvních dnech své existence vzkvétá a stejné to bylo i se standardem zlaté směny. S veškerou novou měnovou zásobou dostupnou z centrálních bank komerční banky vytvářely mnoho nových půjček. Tato hojnost vedla k největšímu rozšíření spotřebitelských úvěrů v historii Ameriky, a to zase vedlo k největšímu ekonomickému boomu, jaký kdy Amerika zažila. Ten pak skutečně spustil bouři v báječných dvacátých letech.

Před rokem 1913 byla velká většina půjček půjčkami komerčními. Půjčky na nefarmářské nemovitosti a spotřebitelský splátkový úvěr, jako např. půjčky na automobily, téměř neexistovaly a úrokové sazby byly

velmi vysoké. Ale s příchodem Fedu se získání úvěru na automobily, domy a akcie stalo levným a snadným. Účinek nízkých úrokových sazeb spojený s těmito novými druhy půjček byl okamžitý. Všude se objevovaly spekulace a podvody. V roce 1925 to byl podvod s floridskými nemovitostmi a potom ovšem koncem dvacátých let nechvalně známá spekulace spojená s burzou.

Během dvacátých let přestalo mnoho Američanů šetřit a začalo investovat, zacházet s brokerskými účty jako se spořitelními účty, podobně jako začalo mnoho Američanů v nedávné době zacházet se svými domy v posledním podvodu s byty. Ale brokerský účet není spořitelní účet a není jím ani dům. Hodnota spořitelního účtu závisí na tom, kolik na něj vložíte dolarů. Avšak hodnota brokerského účtu nebo domu závisí výlučně na vnímání druhých. Jestliže si někdo myslí, že vaše aktiva mají hodnotu, pak ji mají, ale pokud si myslí, že nemají hodnotu, nemají ji.

V ekonomice založené na úvěrech je to, zda se ekonomice daří dobře nebo špatně, do značné míry závislé na vnímání lidí. Jestliže lidé věří, že je všechno skvělé, půjčují si a utrácejí a ekonomika vzkvétá. Ale pokud lidé pociťují i sebemenší úzkost, mají-li pochybnosti o zítřku, dávejte si pozor!

V roce 1929 zkrachovala burza, úvěrový podvod praskl a Spojené státy se dostaly do deprese.

Mechanika deprese

Objevení se úvěrového podvodu je deflační událost a v případě Velké hospodářské krize to byla masivně deflační událost. Abyste pochopili, jak dochází k deflaci, musíte vědět, jak se zrodila naše měna a jak se může připojit k řadám drahých zesnulých.

Když přijmeme půjčku od banky, banka nám ve skutečnosti nepůjčuje žádné peníze, které byly uloženy v bance. Místo toho ve chvíli, kdy se pero dotkne dokumentu o hypotéce či půjčce nebo stvrzenky o úvěrové kartě, kterou podepisujeme, banka dostává svolení vytvořit tyto dolary jako účetní položku. Jinými slovy, peníze vytváříme *my*. Banka to

nemůže udělat bez našeho podpisu. My vytváříme peníze a banka nám potom zaúčtuje úrok za peníze, které jsme vytvořili. Tyto zbrusu nové peníze, které jsme právě vytvořili, se pak stávají součástí měnové zásoby. Velká část naší měnové zásoby je vytvořena tímto způsobem.

Ale když je dům zabaven pro nezaplacenou hypotéku, půjčka není splacena nebo někdo vyhlásí bankrot, ty peníze jednoduše zmizí opět v měnovém nebi, odkud přišly. Podobně, když úvěr dopadne špatně, měnová zásoba se zmenší a nastane deflace.

To se dělo v letech 1930–1933 a bylo to ničivé. Když zemi zaplavila vlna vyvlastňování zadlužených nemovitostí a bankrotů, jedna třetina měnové zásoby ve Spojených státech se vypařila. Během následujících tří let klesly mzdy a ceny o třetinu.

Run, Baby, Run

Překotná výběrání vkladů z bank jsou rovněž významně deflačními událostmi, protože když vložíte do banky jeden dolar, banka zaznamená tento dolar do svých účetních knih jako dluh. Někdy vám má tento dolar vrátit. V systému bankovních částečných rezerv banka potom ovšem smí vytvořit měnu ve formě úvěru (půjčky) v množství mnohokrát větším než byl původní vklad, což zaznamenává do účetních knih jako aktiva. Jak jsme už poznamenali, při 10procentní rezervě může jednodolarový dluh bance vytvořit dalších 9 dolarů aktiv.

To za normálních okolností není problém, pokud banka už neposkytla půjčky do maximální povolené výše. I s pouhým malým množstvím „nadměrných“ rezerv je banka schopna pokrýt každodenní kolísání, protože vklady a výběry jsou většinou těsně vyvážené. Ale vážný problém může vzniknout, když se objeví ve stejnou dobu příliš mnoho lidí, kteří si chtějí vybrat své vklady, aniž by si přišel přibližně stejný počet lidí peníze uložit. Pokud výběry přesáhnou vklady, banka musí čerpat ze svých „nadměrných“ rezerv. Jakmile jsou však tyto „nadměrné“ rezervy vyčerpány, bankovní částečných rezerv je vrženo do nebezpečného opačného směru.

Od té chvíle banka potřebuje zlikvidovat 9 dolarů půjček, aby byla schopna vydat jeden dolar vkladu. To se stalo v roce 1931 a byl to jeden z faktorů přispívajících ke zhroucení americké měnové zásoby.

Před nástupem Federálního rezervního systému měla také veřejnost asi jeden dolar v bance na každý dolar v kapse a banky držely jeden dolar rezerv v pohotovosti, aby mohly vyplatit každé 3 dolary vkladů. Ale kvůli Federálnímu rezervnímu systému měla veřejnost v roce 1929 v bance 11 dolarů vkladů na každý dolar v kapse a banky měly jen jeden dolar k dispozici na vyplacení každých 13 dolarů ve vkladech. To byla velmi nebezpečná situace. Veřejnost měla mnoho vkladů v bance a velmi málo hotovosti a banky měly také velmi málo hotovosti k vyplacení těchto vkladů.

V listopadu roku 1930 byl krach bank více než dvojnásobný ve srovnání s nejvyšší kdy zaznamenanou měsíční úrovní. V tom měsíci zkrachovalo přes 250 bank s více než 180 miliony dolarů ve vkladech. To však byl jen začátek.

Největší pád jediné banky v historii Spojených států se odehrál 11. prosince 1930. Zhroutila se Bank of the United States se svými dvaadesáti pobočkami. Tento krach měl kaskádovitý efekt, v jednom měsíci způsobil pád 352 bank s více než 370 miliony dolarů ve vkladech. Nejhorší ze všeho bylo, že tato situace nastala před pojištěním vkladů. Celoživotní úspory lidí byly v jediném okamžiku ztraceny.

Na dovršení toho všeho potom 21. září 1931 Velká Británie odešla od standardu zlaté směny a vrhla svět do monetárního chaosu. Cizí vlády se spolu s podniky a soukromými investory ze Spojených států a z ostatního světa začali bát, že by Spojené státy mohly tento příklad následovat. Nastala honba za hotovými penězi.

Ve Spojených státech bankám docházely zlaté mince a zároveň začal obrovský odliv zlata z Federálního rezervního systému určeného pro vzdálené země. Pyramidové schéma, kterým byl standard zlaté směny, se začalo hroutit. Aby se zastavil odliv, Fed více než zdvojnásobil cenu peněz ve Spojených státech, zvedl během jediného týdne sazby z 1,5 procenta na 3,5 procenta.

V důsledku toho v době od srpna 1931 do ledna 1932 zastavilo celkem 1860 bank s 1,4 milionu dolarů ve vkladech své operace.

Rok 1932 však byl rokem voleb. Tři dlouhé roky Velké hospodářské krize lidé zoufale čekali na změnu a v listopadu byl Franklin Delano Roosevelt zvolen prezidentem. I když jeho inaugurace byla až v březnu, začaly se šířit pověsti, že bude devalvovat dolar. Zlato opět začalo proudit z pokladen, protože cizí vlády, zahraniční investoři a americká veřejnost ztratili ještě více víry v dolar, a začal nejvíce ničující nápor na banky v americké historii. Ale tentokrát se americká veřejnost nedala oklamat.

Barron z 27. března 1933 uvedl: „Bylo dobře vyzozorováno, že stadia deflace od roku 1929 jsou únikem od vlastnictví (hlavně cenných papírů) do bankovních vkladů, dále únikem od bankovních vkladů k penězům a konečně únikem od peněz ke zlatu.“

Je to neuvěřitelné, ale měnová zásoba Spojených států klesala tak rychle, že kdyby pokračovala stejnou rychlostí rok, zůstalo by z ní jen 22 procent. Ekonomická vyhlídka Spojených států byla zoufalá. Zdálo se, jako by měl dolar upadnout v zapomnění.

Nařízení prezidenta

Dne 4. března 1933 byl Roosevelt slavnostně uveden do úřadu a během několika dnů podepsal několik prezidentských nařízeních, jimiž se uzavíraly všechny banky na „bankovní prázdniny“, zmrazilo se cizí měny a zabránilo se bankám, aby po opětovném otevření vyplácely zlaté mince. O měsíc později prezident podepsal nařízení požadující, aby američtí občané postoupili svůj soukromý majetek (zlato) Federálnímu rezervnímu systému výměnou za bankovky této instituce.

Dne 20. dubna podepsal další nařízení rušící právo amerických občanů kupovat nebo obchodovat v cizích měnách a (nebo) převádět peníze na účty mimo Spojené státy. Ve stejný den byl poslán do Kongresu návrh pod názvem Thomas Amendment opravňující prezidenta rozhodovat o snížení zlatého obsahu dolaru až na 50 procent bývalé hmotnosti ve

zlatě. Zákon byl přijat 12. května a poté byl doplněn tím, že bankovky Fedu mají plný status „zákonného platidla“.

Než mohl Roosevelt devalvovat dolar, nechvalně známou zlatou doložku, bylo nutné překonat ještě jednu překážku.

Během občanské války musel prezident Abraham Lincoln přistoupit ke způsobu jak platit vojska a zavedl v zemi druhou čistě nekrytou měnu, zelený dolar (bankovka vydaná americkou vládou, tištěná na jedné straně obvykle zeleně, pozn. překl.). Když se zelená bankovka objevila poprvé, měla hodnotu stejné částky jako zlaté bankovky. Ale koncem občanské války klesla jen na jednu třetinu hodnoty zlatem krytého dolaru. Mnoho lidí, kteří uzavírali smlouvy nebo si brali půjčky před válkou ve zlatých bankovkách, je spláceli v devalvovaných zelených bankovkách. To byl samozřejmě podvod na věřitelích a bylo podáno mnoho žalob.

Po skončení občanské války většina smluv obsahovala „zlatou doložku“, aby byli chráněni věřitelé a ostatní před devalvací měny. Zlatá doložka vyžadovala splácení buď ve zlatě, nebo v množství měny rovnající se hodnotě „hmotnosti zlata“ v době, kdy smlouva vstoupila v platnost. Velkým problémem pro Roosevelta bylo, že většina vládních smluv a obligací v sobě měla také vepsanou tuto zlatou doložku. Devalvování dolaru tedy také zvyšovalo cenu vládních obligací o stejnou částku.

Na žádost prezidenta Roosevelta Kongres schválil společnou rezoluci z 5. června o neplatnosti zlaté doložky na všech smlouvách, veřejných a soukromých, minulých, přítomných a budoucích. Vláda v podstatě americkým občanům a podnikům jednoduše řekla: „Nemusíme vám platit.“ Senátor Carter Glass, předseda finančního výboru senátu, pobouřený tím, co považoval za očividnou neúctu vlády k právům Američanů, lamentoval: „To je neúcta, pane. Tato skvělá vláda, silná ve zlatě, porušuje své sliby vyplácet zlato vdovám a sirotkům, kterým prodala vládní dluhopisy se zárukou platit zlatými mincemi hodnoty současného standardu. Je to neúcta, pane.“ Ale senátor Thomas Gore z Oklahomy to vyjádřil ještě pregnantněji, když řekl: „Proč? To je prostě krádež, že ano, pane prezidente?“

Ale tyto protesty nikdo neslyšel. Dne 28. srpna 1933 Roosevelt podepsal nařízení prezidenta 6260 rušící ústavní právo amerických občanů vlastnit zlato. Aby bankovní systém nemusel rušit své závazky (vyhlášovat bankrot) a udržel v tajnosti podvod bankovníctví částečných rezerv, jeho jedinou volbou bylo přimět vládu učinit vlastnictví zlata (legální peníze naší ústavy, inertní, neživý prvek) nezákonným pro americké občany. Roosevelt se k tomu rád zavázal.

Nejprve pod hrozbou zveřejnění jmen „šmelinářů se zlatem“ v novinách a potom pod hrozbou pokut a vězení Spojené státy americké, země *svobodných* a statečných lidí, nařídily svým občanům předat vlastní soukromý majetek (peníze v jejich kapsách) Federální rezervní bance. Pokud mohu říci, zdá se, že nikdo přesně neví, kdo tyto vyhlášky a nařízení napsal. Jedna věc je však dnes jasná. Vláda už nebyla vládou lidu a pro lidi. Místo toho to byla vládou bankéřů a pro bankéře.

Měl se však uskutečnit ještě jeden podlý čin.

Dozor nad hmotností

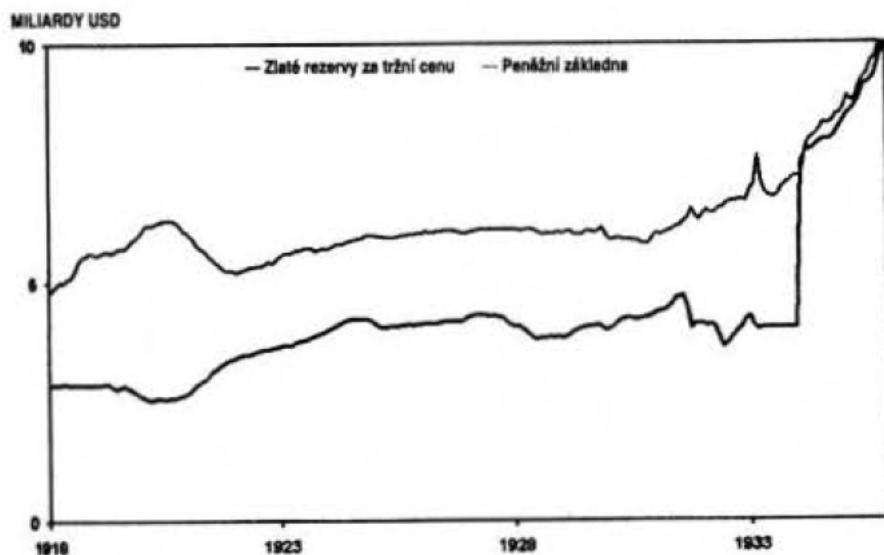
Dne 31. ledna 1934 Roosevelt podepsal příkaz prezidenta účinně devalvující dolar. Před tímto vyhlášením se za koupi jedné trojské unce zlata platilo 20,67 dolarů. Ale nyní, protože dolar měl okamžitě o 40,09 procent menší kupní sílu, se za stejné množství zlata platilo 35 dolarů. To také znamenalo, že s ohledem na mezinárodní obchod vláda právě ukradla 40,09 procent kupní síly celé měnové zásobě lidí ve Spojených státech – a to jedním tahem pera. Taková je síla nekryté měny.

Nejhorší na celé situaci je to, že lidé, kteří dodržovali pravidla a postoupili své zlato, jak bylo nařízeno, utrpěli nejvíce, protože ti, kdo nezákonně drželi své zlato dál, dosáhli zisku ve výši 69,33 procent kvůli tlakům, kterými Rooseveltova politika působila na dolar. Bylo odevzdáno méně než 22 procent zlata v oběhu a podle všeho za ukrývání zlata nebyla uvězněna ani soudně stíhána žádná osoba.

Ale přes veškeré úsilí americké vlády zlato nakonec vyhrálo. Zlato a vůle veřejnosti vystavila vládu nátlaku. Zákazem, aby si americká veřejnost kladla nároky na cokoli z vlastního zlata, a devalvací amerického dolaru mohly Spojené státy odvrátit mezinárodní nápor na dolar a dokázaly pokračovat v mezinárodním obchodu za zlatého standardu. Vyhlášením, že potvrzení o nároku na zlato v držení amerických občanů jsou neplatná, a vyžadováním dalších potvrzení o nároku od cizích centrálních bank ke koupi každé jednotky zlata, byl teď mnohem nižší násobek potvrzení o nároku na zlato a systém částečných rezerv byl opět ovladatelný.

Graf č. 2 znázorňuje průběh účetnictví zlato versus americký dolar včetně konečného výsledku. Šedá čára představuje americkou základní měnu (dolary v oběhu plus papírové dolary držené ve Fedu a v bankovním systému, které jsou používány jako základna pro dílčí rezervu úvěrových dolarů). Černá čára znázorňuje celkovou hodnotu americké zásoby zlata (množství uncí ve státní pokladně násobených cenou unce zlata).

Graf č. 2: Peněžní základna versus zlaté rezervy, 1918–1935

Zdroj: St. Louis Federal Reserve Bank

Devalvací dolaru z jedné dvacetiny unce zlata na jednu pětatřicetinu unce se hodnota zlata drženého ve státní pokladně Spojených států zvýšila a nyní přesně odpovídala peněžní základně. To znamenalo, že nebyl důvod pro to, aby držení zlata bylo nadále nezákonné, protože teď byl dostatek zlata ke krytí každého existujícího papírového dolaru a dolar mohl být opět plně směnitelný ve zlato.

Zlato opět samo revalvovalo, nikoli po těžké ráně a smrti měny jako v předchozích kapitolách, ale tentokrát díky technickému knockoutu. Aby se zastavila imploze amerického bankovního systému a opět byla získána důvěra mezinárodních obchodních partnerů, zlato přinutilo vládu devalvovat měnu krádeží od občanů a znovu zodpovídalo za všechnu nadbytečnou měnu, kterou bankovní systém vytvořil. Zlato bylo stále neporaženým mistrem těžké váhy ve světě.

Ale bylo možné vyhnout se veškeré bolesti a utrpení. Zlato a stříbro vyžadují disciplínu a zdrženlivost ze strany bank a vlád a jak banky, tak vlády to mají zlato za zlé. Početné faktory přispěly k Velké hospodářské krizi, ale základní příčina byla jen jedna. Vlády na celém světě spolu s Federálním rezervním systémem, zahraničními centrálními bankami a komerčními bankami se pokoušely zlato podvést.

Pátá kapitola

Z hloubi lesů útočí zlatý býk

Bretton Woods

To, co nás dostalo z Velké hospodářské krize, nebyla vládní vydání a pracovní programy Rooseveltovy administrativy ani druhá světová válka, jak si většina lidí myslí. Ne. Z Velké hospodářské krize jsme se dostali díky obrovskému přílivu zlata z Evropy. Když Spojené státy zvýšily cenu zlata téměř o 70 procent na 35 dolarů za unci, ceny zboží a služeb ve Spojených státech nestoupily ihned o stejných 70 procent. Vzpomínáte si, že díky Rooseveltově administrativě byl dolar devalvován o více než 40 procent. Jeho kupní síla v zámoří tedy o stejnou částku klesla a výrazně zpomalila náš dovoz. Ale země kupující od Spojených států nyní zjistily, že za svou měnu nakoupí o 70 procent více amerického zboží než dříve.

Také platí, že když země zaměří svou měnu na zlato, musí kupovat nebo prodávat tolik zlata, kolik je nabízeno nebo požadováno k udržení ceny této měny. Najednou začaly všechny společnosti na světě, které těžily zlato, prodávat jedinému kupci, vládě Spojených států. Tato skutečnost a obrovský obchodní přebytek znamenaly, že většina zlata proudila v letech 1934 až 1937 do Spojených států.

Ale v roce 1938 přibyla nová dimenze. Když Adolf Hitler anektoval pro Německo Rakousko, zbytek Evropy zpanikařil, bál se nadcházející hrozby války. A docházelo k převodu bohatství z evropských investic do amerických investic, protože Evropa se připravovala na ničivé účinky války. Evropské továrny na spotřební zboží byly využívány k výrobě zbraní, munice, letadel a tanků. Většina Evropanů proto musela nakupovat každodenní potřeby ze Spojených států. Z krize tak Spojené státy dostaly ve skutečnosti přílivy zlata, zahraniční investice a válečnou šmelinu, nikoli sociální programy.

Spojené státy tehdy držely přibližně dvě třetiny světových peněžních zlatých rezerv a měly prosperující ekonomiku. Produkovaly víc než polovinu uhlí na světě a dvě třetiny světové elektřiny. Po stavební stránce byly Spojené státy po druhé světové válce nedotčeny, zatímco jejich výrobní základna se silně rozrostla díky prodeji vojenské výzbroje Evropě, kde si země vzájemně ničily továrny. Evropa zaplatila za tento vojenský materiál většinou svého zlata. Světoví vůdci si velmi brzy uvědomili, v jak špatné ekonomické situaci se nacházejí. Tato obrovská obchodní nerovnováha znamenala, že na konci války by se světový peněžní systém ocitl v troskách.

Asi rok před koncem války se představitelé čtyřiačtyřiceti zemí setkali v červenci roku 1944 v Bretton Woods ve státě New Hampshire, aby vymysleli, jak zajistit opětné fungování světa mezinárodního obchodu a financí. Potřebovali systém mezinárodních plateb, který povoloval obchod bez divokého kolísání směnného kurzu nebo strachu z náhlého znehodnocení měny, jež ochromily mezinárodní obchod během Velké hospodářské krize.

Bylo rozhodnuto, že všechny země sváží své měny s americkým dolarem a Spojené státy zajistí, aby bylo možné dolar vykoupit ve zlatě v sazbě 35 dolarů za unci, což by platilo jen pro zahraniční centrální banky. To znamenalo, že od druhé světové války *musely* všechny zahraniční centrální banky držet dolary místo toho nebo kromě toho, co zbylo z jejich zlatých rezerv.

Ale bretonwoodský systém měl dvě velké chyby. Ve skutečnosti ty chyby byly spíš jako velké zející mezery.

Zprvė, nebyl stanoven žádný hotovostní poměr, pokud jde o to, kolik dolarů může být vytvořeno na každou jednotku zlata. To dovoľovalo Spojeným státům řídit obchodní a rozpočtové deficity a tisknout dolary na krytí těchto deficitů.

Zadruhé, i když američtí občané nemohli vlastnit zlato, ve zbytku světa byl ještě otevřený zlatý trh působící paralelně vedle bretonwoodského zlatého trhu.

Deficitní válka

Vietnamská válka byla první velkou válkou, při níž nikdo neřádal americkou veřejnost o jiné finanční oběti než o placení daní. Nebyli jsme žádáni, abychom platili válečné dluhopisy. Nebyli jsme žádáni, abychom změnili svou spotřebitelskou ekonomiku ve válečnou ekonomiku. Prezident Lyndon Johnson odmítl platit za válku prostřednictvím daní, a jelikož bretonwoodský systém nepožadoval hotovostní poměr, mohl financovat celou vietnamskou válku pomocí veřejných financí získaných z půjček. Byla to skutečně deficitní válka. A na dovršení toho všeho Johnson přidal své programy Great Society ustanovující politiku zbraní a másla, která představovala hojně půjčování si na válku v cizině a na sociální programy doma.

Ale zatímco my jsme vedli ve Vietnamu válku financovanou z deficitu, Charles de Gaulle, francouzský prezident, využíval díry v bretonwoodském systému a tiše se připravoval na zasazení plného úderu americkému dolaru.

De Gaulle versus dolar

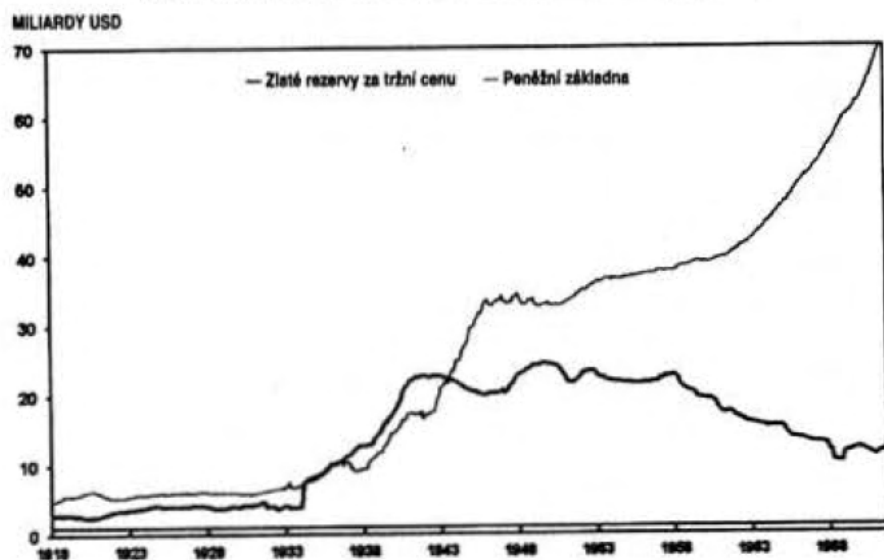
Časopis *Time*, pátek 12. února 1965

Možná nikdy dříve žádný šéf státu nezahájil takový otevřený útok na peněžní sílu spřátelené země. Ani nikdo s takovým postavením neuskutečnil tak drtivou kritiku mezinárodního peněžního systému od jeho založení v roce 1944... jako Charles de Gaulle minulý týden,

kdy volal po konečném návratu zlatého standardu... Těsně předtím, než de Gaulle promluvil, ministr financí Douglas Dillon poprvé veřejně připustil, že se americký platební deficit pohyboval v roce 1964 výše, než kdokoli očekával. Dosáhl celkem asi 3 miliardy dolarů, z nichž všechny jsou Spojené státy z právního hlediska zavázány vyměnit na požádání za americké zlato. Federální rezervní systém oznámil, že zásoba amerického zlata klesla minulý týden o 100 milionů dolarů na 15,1 miliardy dolarů, nejnižší za 26 let. (Všimněte si, že deficit z roku 1964 se rovná 20 procentům zásoby zlata Spojených států.) ... Francie proměnila minulý měsíc 150 milionů dolarů ve zlato a plánuje brzy proměnit dalších 150 milionů dolarů.

Francie vybírala z londýnského zlatého poolu (London Gold Pool), regulačního projektu odsouzeného k nezdaru, pomocí něhož centrální banky prodávaly tuny zlata na trhy, aby udržely cenu zlata na 35 dolarů

Graf č. 3: Americká peněžní základna versus zlaté rezervy, 1918–1971

Zdroj: St. Louis Federal Reserve Bank

za unci, a znovu se ujaly odkupování dolarů za zlato. Potom v listopadu roku 1967 Velká Británie devalvovala libru a způsobila útok na zlato.

Pool byl napnut k bodu zlomu a odliv zlata se zvýšil dvacetkrát. Koncem roku opustilo trezory více než 1000 tun zlata. Celá léta činily prodeje Gold Pool v průměru pět tun denně. V březnu roku 1968 se prodeje pohybovaly kolem 200 tun denně!

Podívejte se na graf č. 3. Je stejný jako graf č. 2, ale pokrývá dalších jedenadvacet let. Můžete jasně vidět nezřízené rozšiřování měnové zásoby v polovině šedesátých a koncem šedesátých let. Vidíte rovněž, že v letech 1959 až 1971 více než 50 procent amerického zlata opustilo trezory státní pokladny a bylo odtransportováno do jiných zemí.

Gold Pool byl uzavřen a paralelní volný trh na zlato si mohl najít svou vlastní cenu. Celou dobu zůstala oficiální cena centrální banky na 35 dolarech. Zlato mělo dolar v provazech a zasadilo mu dva údery po sobě! Zlato toto kolo vyhrálo, ale bitva ještě neskončila.

Zbroucení brettonwoodského systému

V roce 1971 vůle veřejnosti a volný trh zcela překonaly brettonwoodský systém. Zlato znovu vystavilo vládu nátlaku a 15. srpna 1971 byl prezident Richard Nixon nucen zavřít zlaté okno. Americký dolar už nebyl směnitelný za zlato a všechny měny se staly volně plovoucími měnami. Poprvé v historii Spojených států byla měnová zásoba zcela nekrytá. A vzhledem k tomu, že brettonwoodský systém spojoval všechny světové měny se zlatem prostřednictvím dolaru, všechny měny na této planetě se staly nekrytými současně. To bylo totéž, jako by Spojené státy vyhlásily bankrot. Zlato tento zápas vyhrálo a mohlo si teď stanovit vlastní hodnotu na otevřeném trhu.

V tuto chvíli byla většina zemí a centrálních bank na dolarovém standardu a v mezinárodním obchodě používala dolary místo zlata. Ukončení platnosti brettonwoodského systému v roce 1971 osvobodilo dolar od jakýchkoli fiskálních omezení a dovolilo Spojeným státům tisknout tolik papírového „zlata“, kolik chtěly. Tato moc trvá dodnes.

Žádná jiná země nemá tuto skrytou výhodu a nyní se zdá, že to američtí politici považují za své nezadatelné právo. Tato výhoda umožňuje Spojeným státům řídit rozpočet, obchod a jiné deficity a nerovnováhy značně přesahující všechno, co svět kdy viděl.

Spojeným státům to také umožňuje zdaňovat nejen vlastní obyvatelstvo, ale také obyvatelstvo celého světa pomocí inflace způsobené používáním veřejných financí získaných z půjček. Inflace měnové zásoby nerespektuje žádné hranice. Proto každý nový dolar, který je vytištěn, snižuje hodnotu všech ostatních dolarů kdekoli na světě.

Ano, dolar byl osvobozen od fiskálních omezení zlata, ale zlato bylo také osvobozeno od dolaru. Dne 15. srpna 1971 se zlato stalo volnými mezinárodními penězi, které už nejsou spojeny se žádnou zemí.

Zlatý býk

Po zhroutilí bretonwoodského systému se všechny dluhy, které byly vytvořeny v šedesátých letech (peněžní inflace) na financování vietnamské války a Great Society, vrátily v sedmdesátých letech s pomstou v podobě cenové inflace. Shodou okolností Nixon dne 15. srpna 1971 ve stejný den, kdy odňal Spojeným státům zlatý standard, změnil své postavení neochvějněho věřícího v systém volného trhu a zavedl kontroly mezd a cen, zmrazil ceny a mzdy na devadesát dnů. Historie se znovu opakovala. Dioklecián udělal stejnou hloupost před několika stoletími, když se římská ekonomika zhroutilá. Ale protože nezaměstnanost stoupala, Nixonových zamýšlených devadesát dnů se změnilo v tisíc dnů.

Vzpomínám si, že jsem viděl ve večerních televizních novinách protestovat farmáře pěstující broskve tak, že vyváželi broskve na silnici a nechávali je shnit, protože cena, za kterou je mohli legálně prodávat, byla nižší než náklady na produkci. Pamatuji se také na suché vyprávění Waltera Cronkitea nad fotografiemi výrobců mléka, kteří vylévali tisíce galonů mléka na prázdná pole, a chovatelů drůbeže, kteří vyhazovali tisíce živých, sotva vylíhlých kuřat do vozů na odpadky, dokud nebyly

plné. Nastal nedostatek tohoto zboží a regály v obchodech zely prázdnou. Znovu bylo dokázáno, že trhy řízené vládou nefungují. Nixonova snaha byla opuštěna a ministr financí George Shultz řekl prezidentovi: „Alespoň jsme teď každého přesvědčili o správnosti naší původní pozice, že kontroly mezd a cen nejsou řešením.“

V říjnu roku 1973 vypukla yomkipurská válka (známá také jako čtvrtá arabsko-izraelská válka). Když většina Západu podporovala izraelskou pozici, Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) přerušila produkci a uvalila embargo na dovoz do Spojených států jako trest za jejich podporu Izraele. Většina lidí si myslí, že to byl hlavní faktor vedoucí k inflaci v sedmdesátých letech. Opět se mýlí.

I když arabské státy vyměřily Západu trest za podporu Izraele, přesnější je, že kupní síla dolaru klesala od té doby, co Spojené státy v polovině šedesátých let začaly zaplavovat svět dolary, a vyšší ceny nafty jen sloužily k tomu, aby se hodnota, kterou OPEC dostával za barel ropy, vrátila na úroveň z doby platnosti bretonwoodského peněžního systému.

V roce 1973 iránský šáh, jeden z nejbližších spojenců Spojených států v tomto regionu, řekl pro *New York Times*: „Cena ropy bude samozřejmě stoupat. Zvýšili jste cenu pšenice, kterou nám prodáváte, o 300 procent a stejné je to s cukrem a cementem... Kupujete nezpracovanou ropu a prodáváte nám ji zpátky rafinovanou jako petrochemikálie za stonásobek ceny, kterou jste nám zaplatili... Je tedy jen spravedlivé, budete-li ode dneška platit za naftu víc. Řekněme desetkrát víc.“

Přestože se cena nafty měřená v dolarech dramaticky zvýšila, cena měřená ve zlatě ve skutečnosti klesala. Dolarová cena nafty stoupala tehdy stejně jako dnes jen do té míry, až výrobci nafty mohli obnovit ztracenou kupní sílu dolaru.

Pro Američany však bylo stále nezákonné vlastnit zlato. Potom se konečně v roce 1971 objevilo vážné hnutí za obnovu práv Američanů opět je vlastnit. Hnutí vedl muž jménem James Ulysses Blanchard III., spoluzakladatel Národního výboru za legalizaci zlata. Pořádal tiskové konference, na nichž se oháněl ilegálními zlatými pruty, veřejně vyzýval

federální úřady, aby ho uvrhly do vězení. V roce 1973 si pronajal dvojplotník a při příležitosti inauguračního ceremoniálu prezidenta Nixona za ním nechal vlát transparent s nápisem „Legalizujte zlato“. Neúnavně loboval v Kongresu za přijetí zákonů a jeho odměna přišla dne 31. prosince 1974, kdy prezident Gerald Ford podepsal zákon, který umožnil občanům Spojených států opět legálně vlastnit zlato.

I když se nyní se zlatem volně obchodovalo, neobchodovalo se s ním jako s penězi. Obchodovalo se s ním jako s komoditou... alespoň zpočátku. Lidé používali papírové peníze tak dlouho, že většina z nich ztratila zájem o zlato a věřila bankovkám.

Cena zlata začala stoupat z 35 dolarů za unci téměř okamžitě, kdy opustilo dolar. Ale v roce 1971 byl každý, kdo řekl, že může dosáhnout 50 dolarů za unci, pokládán za blázná, a každý, kdo řekl, že cena může být 100 dolarů za unci, byl svázán a odveden. Ale v roce 1974 zlato dosáhlo ceny rovnající se téměř 200 dolarů za unci. V roce 1978 cena prolomila hranici 200 dolarů. Také se něco změnilo v charakteru toho, jak se se zlatem obchodovalo a jak je vnímala veřejnost. Zlato opět působilo jako základ měny.

V červnu 1979 časopis *Time* uveřejnil článek s názvem „Ingot, v němž věříme“, v němž stálo: „Spekulanti ženoucí se za rychle vydělanými dolary, investoři na dálku a jen obyčejní, inflace se obávající spořitelé vložili do zlata tolik peněz, že minulý týden cena zlata rekordně stoupla na 277,15 dolarů za unci ... Předpovědi, že zlato dosáhne 300 dolarů za unci do poloviny léta ... se začínají plnit.“ Lidé se začali stavět do front před obchody s mincemi a telefony nepřestávaly zvonit kvůli směně této komodity. Amerika dostala zlatou horečku. Ale když zlato překročilo 300 dolarů za unci, hlavní proud profesionálů a médií začal upozorňovat, že vrchol se blíží a investoři mohou utrpět obrovské ztráty, budou-li nadále kupovat zlato.

Ale hlavní proud se mýlil. Zlatá horečka se nyní změnila ve zlatou horečku dvacátého století. Jen se podívejte, co napsal časopis *Time* v článku „Horečka kvůli drahému kovu“ z ledna 1980: „Byl to jeden z nejoslnivějších náporů v historii a podcenil trvalé psychologické

lákadlo zlatého kovu jako bohatství, o něž se nejvíce usiluje v dobách sporů a nejistoty ... Ve městech po celých Spojených státech a Evropě se lidé po tisících stavěli do front u klenotnictví a obchodů s mincemi, zlákáni novinovými titulky s úžasnými novými cenami za zlato a stříbro a také každou hodinu vysílanými zprávami v rozhlase.“

Vzpomínám si, že jsem v té době sledoval místní vysílání zpráv a viděl jsem záběry z helikoptéry ukazující lidi, kteří čekali, až se dostanou do prodejny místního obchodníka s mincemi. Tento obchodník se nacházel uprostřed bloku na hlavní ulici ve městě a fronta lidí vycházela z předních dveří, vedla podél bloku, za roh a nahoru po vedlejší ulici. Tyto fronty lze srovnat s dnešními frontami na filmy *Star Wars* a *Apocalypse Now!*

Já jsem si zlato tehdy nekoupil. Bylo mi čtyřiaadvacet let a byl jsem ponořen do podnikání, se kterým jsem právě začal. Ale můj otec je koupil a stejně tak učinili otcové mých přátel. Byli součástí masy nesofistikovaných investorů, která kupovala s davem... a dav vždy kupuje v nesprávný čas. Od ledna 1975 do roku 1978 bylo mnoho příležitostí koupit zlato v ceně od 100 do 200 dolarů, ale udělalo to jen velmi málo lidí. Veřejnost se chytila teprve v době, kdy jedna unce stála 400 dolarů a více.

Strategie je jednoduchá: kupujte za málo a prodávejte za hodně. Jestliže koupíte levně, nemusíte se snažit objevit dobu přesného vrcholu konjunktury komodity. V sedmdesátých letech na tom byl investor, který koupil zlato pod 200 dolarů za unci, během pár let úžasně dobře a měl spoustu času na to, aby je prodal, až jeho cena překročí 600 dolarů. Kolik let trvá, než se index Dow-Jones ztrojnásobí? Se zlatem toho dosáhnete za něco málo víc než jeden rok. Jestliže jste koupili za nejnižší cenu a prodali za nejvyšší, zhodnotili jste osmapůlkrát svou investici za necelé tři a půl roku. A pokud jste v roce 1971, na konci působení bretonwoodského systému, koupili za hranicemi Spojených států, mohli jste svou investici získat zpátky čtyřiaadvacetkrát.

V průběhu historie začínají vlády a bankovní systém s určitým množstvím zlata a stříbra. Potom začaly lidu vše „usnadňovat“ tím, že těžké zlato a stříbro ukládaly a tiskly potvrzení, abychom je používali jako

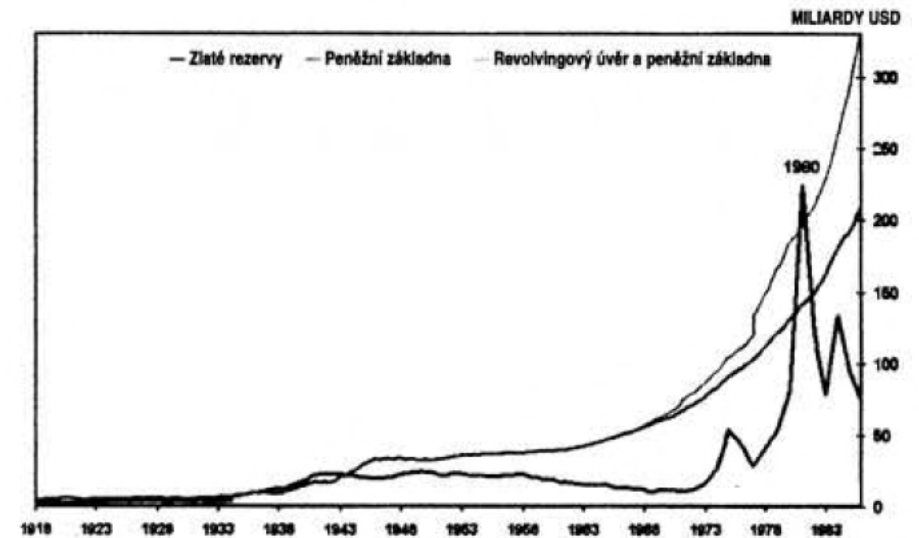
měnu. Potíž je v tom, že s tiskem nikdy nepřestaly. Vyrábějí stále více a více potvrzení, až jednoho dne veřejnost pocítí znehodnocení a náhle, ve vybušném pohybu, hodnota zlata a stříbra dosáhne všechna potvrzení.

Graf č. 4 je opět stejný jako grafy č. 2 a 3, ale tentokrát s malou spirálou. Vede dále, do roku 1985. A černá čára je ještě hodnotou amerických rezerv (počet uncí držných ve státní pokladně násobený cenou zlata v té době), ale velký rozdíl je v tom, že od poloviny šedesátých let vedou dvě šedé čáry. Dolní šedá čára je stejná americká základní měna jako ve dvou posledních grafech, ale horní šedá čára je americká základní měna plus nezaplacený revolvingový úvěr (nesplacené zůstatky na úvěrových kartách). Tvrdil bych, že nesplacený úvěr doplňuje měnovou zásobu. I když jsou dolary na úvěrové kartě iluzorními dolary, které začínají existovat s podpisem a jež jsou dluhem vůči bance, lze za ně koupit zboží nebo službu, jakmile začnou existovat. Tento dolar se stává regulérním dolarem – který není dluhem vůči bance –, když ho má prodejce zboží nebo služby. Tento dolar proto může být použit k nákupu dalšího zboží a služeb a stává se jedním z faktorů řídicích inflaci. Tento neviditelný dolar obíhá v měnové zásobě, dokud jej někdo nezíská zpět a nesplatí jím dluh na své úvěrové kartě. Tak, jak roste nesplacený úvěr, roste i měnová zásoba.

V tomto zajímavém grafu můžete vidět, že zlato znovu provádělo zúčtování, které dělá více než 2400 let od chvíle, kdy v roce 407 př. n. l. provedlo své první zúčtování v Athénách. Přestože Spojené státy ztratily v letech 1959 až 1971 polovinu svého zlata, volné trhy a vůle veřejnosti způsobily, že cena zlata stoupala, dokud nedosáhla plného vyrovnání. Stoupala, dokud hodnota zásob ve státní pokladně nepřekročila hodnotu peněžní základny ve výši 135 miliard dolarů. Potom rostla nadále, dokud nepřekročila hodnotu peněžní základny zvýšenou o nesplacený revolvingový úvěr ve výši 195 miliard dolarů, a pokračovala v růstu, který vyvrcholil u 225 miliard dolarů.

Ano, zlato dělalo to, co dělalo vždycky. Od doby bretonwoodského systému, kdy jeho cena za unci činila 35 dolarů, stoupla víc než čtyřicetkrát (o 2328,5 procenta), revalvovala a odpovídá všem papírovým

Graf č. 4: Peněžní základna a revolvingový úvěr versus zlaté rezervy 1918–1985

Zdroj: St. Louis Federal Reserve Bank

dolarům, které byly vytištěny od té doby, kdy naposled revalvovala – v lednu 1934 – a veškerému dluhu na úvěrových kartách. Ale nejzajímavější je, že Spojené státy americké měly opět na krátkou chvíli příležitost vrátit se ke zlatému standardu.

Ale pro investory je dobrá věc to, že Federální rezervní systém a vláda Spojených států se rozhodly nevracet se ke zlatému standardu. Protože kdyby to udělaly, nenastal by největší převod bohatství v historii lidstva, a tedy by neexistovala ani příležitost, aby se bohatství převedlo k vám. Ale děje se to a bohatství k vám může být převedeno. Čtěte dál.

Vzestupy a pády

„Jak bylo správně řečeno, lidé v davu nemyslí. Je známo, že lidé v davu šíří a jejich smysly se vzpamatovávají jen pomalu, a to jeden po druhém.“

CHARLES MACKAY, *EXTRAORDINARY POPULAR DELUSIONS
AND THE MADNESS OF CROWDS*, 1841

Krach na burze z roku 1987 je znám jako Černé pondělí, ale já tomu říkám Záhadné pondělí, protože se zdá, že nikdo přesně neví, co se stalo. Jedna věc je jistá. Krach v roce 1987 byl největším jednodenním krachem v historii. Nejpopulárnějším vysvětlením byl prodej počítačů obchodníky s programy. Jiní říkají, že to byla náprava kvůli nadhodnocení, nebo z toho obviňují nedostatek likvidity. Jedním z lepších vysvětlení, která jsem slyšel, je, že předcházející rychlý vzestup byl záhadně podobný vzestupu před krachem v roce 1929. Šířily se pověsti a dynamika davu a psychologie mas převládly.

Pravá příčina krachu pravděpodobně sahá do konce sedmdesátých a začátku osmdesátých let. Paul Vocker převzal předsednictví Fedu v srpnu roku 1979 a uvědomil si potřebu zvýšit reálné úrokové míry (úrokové míry minus inflace) do pozitivní oblasti, aby dostal hyperinflaci a cenu zlata pod kontrolu.

Vyšší úrokové míry způsobily jen to, že se už tak špatná recese zhoršila, a než Ronald Reagan nastoupil v roce 1981 do Bílého domu, ekonomika byla ve špatném stavu. V březnu roku 1983 Fed tedy obalamutil ekonomiku zrušením povinné rezervy na časové vklady v trvání třiceti měsíců nebo více a v září ji změnil na osmáct měsíců. Během dvouletého období od ledna 1983 do ledna 1985 se měnová zásoba zvýšila o neuvěřitelných 21 procent. Na dovršení všeho Fed snížil sazby z více než 11 procent koncem roku 1984 asi na 6,25 procenta na konci roku 1986.

Veškeré tyto papírové peníze musely někam jít. Ekonomika vystartovala jako raketa a index S&P 500 se víc než ztrojnásobil, přešel od 100 bodů až ke 338. Ve velmi krátké době se tento index dostal od extrémně podhodnoceného k extrémně nadhodnocenému, pokud jde o příjmy.

Investující veřejnost se dostala do nakažlivé euforie podobné jakékoli jiné bublině a krachu trhu v historii. Tato euforie způsobila, že lidé opět věřili, že trh půjde stále nahoru. Avšak vzhledem k mimořádně silnému ekonomickému růstu se inflace stávala problémem. Fed zvýšil krátkodobé úrokové sazby, aby inflaci zmírnil. To mělo negativní dopad na trhy.

Ve středu 14. října začal výprodej. V pátek index Dow-Jones prudce klesl o víc než 10 procent. V pondělí 19. října 1987 se většina amerických akcionářů pokoušela prodávat. Trh nemohl zvládnout tolik příkazů najednou a většina lidí nemohla prodat, protože nebyli žádní kupci. Index Dow-Jones ztratil 22,6 procenta a během jediného dne bylo převedeno bohatství v hodnotě více než 500 miliard dolarů. Krize se neomezila jen na Spojené státy. Trhy v Austrálii klesly o 41,8 procenta, v Kanadě o 22,5 procenta, v Hongkongu o 45,8 procenta a ve Spojeném království o 26,4 procenta.

Z obavy, že by krach mohl způsobit světovou depresi, bankovní krizi nebo obojí, Fed zasáhl rozšířením měnové zásoby, což mělo jako vedlejší účinek to, že se boomy související s nemovitostmi, k nimž docházelo v různých částech země, změnily v bubliny.

Realitní horská dráha

Během tohoto období hodnoty domů závratně stoupaly. Jedna moje přítelkyně vlastnila dům v Los Angeles, který koupila v roce 1970 za 64 000 dolarů. V lednu roku 1986 byl oceněn na 425 000 dolarů. V roce 1988 veškeré nové peníze vytvořené poté, co se rok předtím objevila bublina na burze cenných papírů, způsobovaly, že ceny domů prudce stoupaly. Na konci roku 1989 si moje přítelkyně znovu nechala ocenit dům, ale tentokrát jí řekli, že dům má hodnotu 1,3 milionu dolarů... úžasné 200procentní zvýšení za pouhé čtyři roky! Lidé v její oblasti obchodovali s domy jako šílení. Každý blok lemovaly vývěsky „Na prodej“ a zdálo se, že každý mluví o nemovitostech, kupuje nemovitosti nebo se stal realitním agentem.

Během celého roku 1988 a v první čtvrtině roku 1989 zvyšoval Fed ve snaze zastavit spekulativní šílenství úrokovou míru od hodnoty něco nad 6,5 procent až téměř k 10 procentům. Fed splnil svůj cíl, boom s nemovitostmi náhle klesl. Na východním pobřeží začala recese a hnala se zemí směrem na západ. 2. srpna 1990 Irák napadl Kuvajt a 17. ledna 1991 Spojené státy zahájily operaci Pouštní bouře. Znovu jsme byli ve válce, kterou jsme si nemohli dovolit, a financovali jsme ji pomocí státního deficitu.

Ceny domů klesaly dál a země upadla do recese. V reakci na to Fed snížil povinné rezervy na časové vklady ze 3 na 0 procent a v roce 1992 snížil povinné rezervy na transakční vklady z 12 na 10 procent. Během stejného období byly úrokové sazby radikálně sníženy z 8 procent na necelá 3 procenta. Ale tentokrát měla tato opatření malý bezprostřední účinek a ekonomika nadále zaostávala. Ironií je, že v době, kdy píše tuto knihu (téměř o dvacet let později), opět máme za prezidenta Bushe (George W.), jsme ve válce na Středním východě, ceny domů dramaticky klesají, mluví se o tom, že úrokové sazby klesnou na 2 procenta (nebo méně) a ekonomika se opožďuje.

Vzpomínáte si na mou přítelkyni s domem, který měl v roce 1989 cenu 1,3 milionu dolarů? Ceny v její čtvrti výrazně klesly. Jeden z jejích sousedů byl dodavatelem, který stavěl v sousedství čtrnáct domů. Když se domy přestaly prodávat a ceny začaly klesat, byl nucen vyhlásit bankrot a všech

čtrnáct domů bylo zabaveno pro nesplnění závazku platit dluh. Banky nechtějí vlastnit domy, chtějí vlastnit hypotéky na domy. A proto je banka dala všechny najednou na trh s cenou nižší, než měly srovnatelné nemovitosti v okolí, aby si zajistila rychlý prodej. Přesto se neprodávaly. Během několika příštích měsíců zažily dvě další banky vlnu podobných případů. Nic se neprodávalo a každý se snažil žádat cenu o něco málo nižší než druhý prodejce, aby se ujistil, že jeho dům bude dalším, který se prodá.

Nemovitosti ve čtvrti mé přítelkyně nakonec dosáhly dna na podzim roku 1992. Její soused, který bydlel přímo přes ulici, prodal svůj dům koncem roku 1992 za 425 000 dolarů. Její dům byl mnohem větší a hezčí, ale jeho cena přesto nepřesáhla půl milionu dolarů. Schválená cena jejího domu klesla z 1,3 milionu dolarů na méně než půl milionu dolarů během pouhých tří let. Ceny domů v této čtvrti klesly o 60 procent.

Přímo na vrcholu se v roce 1989 jeden dům v blízkosti domu mé přítelkyně prodal za 1 milion dolarů. Nyní byl tento dům považován téměř za hodný demolice. Viděl jsem jej. Olupovala se na něm barva, trávník byl mrtvý a dům nebyl od začátku padesátých let, kdy byl postaven, nijak upraven. Nový majitel zaplatil zálohu 20 procent (200 000 dolarů) a ještě zůstal dlužen 800 000 dolarů. Bohužel pro něho ceny domů výrazně a rychle klesly. Nakonec cena tohoto domu klesla až na 400 000 dolarů. To znamenalo, že přišel o 400 000 dolarů, dvojnásobek své počáteční zálohy.

K dovršení toho všeho Fed snížil úrokovou míru z téměř 10 procent v roce 1989, kdy si onen majitel dům koupil, na pouhých 3 procenta v roce 1993, ale banka nerefinancovala půjčku ve výši 800 000 dolarů na dům, který byl nyní oceněn na pouhých 400 000 dolarů. Když tedy tento chudák zaplatil 200 000 dolarů zálohy, zůstala mu hypotéka na 800 000 dolarů při úrokové sazbě kolem 12 procent. Přestože hypoteční sazby klesly na 6 procent a méně, nebyl schopen splatit vypůjčené peníze. Deset let na tom byl špatně, než jeho dům v roce 1999 konečně překročil kupní cenu z roku 1989.

Každý, kdo si koupil na začátku devadesátých let majetek nesoucí výnos, však mohl snadno získat majetek, z něhož proudil dobrý příjem, a brzy poté byly nemovitosti oceňovány výše než kdykoli předtím.

Všechny ty manipulace, které Fed prováděl s povinnými rezervami a úrokovými sazbami v roce 1991 a 1992, nakonec skončily v roce 1995 odvetou. V roce 1995 měnová zásoba prudce narostla a růst nepřestala. Za deset let od roku 1995 do roku 2005 měnová zásoba vzrostla o 120 procent. To znamená, že v těch deseti krátkých letech bylo vytvořeno více peněz než za celou předchozí historii Spojených států, a to vedlo k největšímu boomu s realitami v historii a také k mnoha spekulacím s dluhopisy, odvozenými cennými papíry, spotřebou, dluhem a opět – s akciemi.

Dot-Bomb

Ale bublina ze všech bublin největší – s výjimkou nedávné bubliny související s nemovitostmi – byla technologická bublina z konce devadesátých let.

Nebudu předkládat mnoho faktů, protože si ten příběh určitě pamatujete.

Tento příběh začal pomalu u poctivých společností, které přišly na internetový trh s dobrými produkty ve správný čas. Jejich rychlý vzestup a velké zisky přitahovaly další společnosti, aby skočily na palubu technologického vlaku. Jak ten vlak zrychloval, masy ztratily svou kolektivní mysl a vrhaly peníze společně bez jakéhokoli významu. Tak se v podstatě mohli dát dohromady všichni, kdo měli nějaký nápad, zapsat se do rejstříku, nabízet akcie ke koupi na burze, kupovat si Ferrari, instalovat golfovou dráhu na svém dvoře a vydávat akcie jako toaletní papír.

A konečně, aby se zabránilo roztavení přehřátého trhu posedlostí počítačovým problémem Y2K (přechod na rok 2000, pozn. překl.), Fed s Alanem Greenspanem u kormidla napumpoval do trhů tolik likvidity, že začaly úžasnou rychlostí stoupat.

Horečná spekulace na trhu internetových technologií do sebe nasála tolik kapitálu, že se nakonec stala pyramidovým schématem vyžadujícím stále se zvyšující horu měny, aby si udržela stoupavou dráhu.

V podstatě se dot.com změnil v dot.bomb. Finanční důsledky zahrnovaly objevení se dot.bubble, zhroutil se jako Enron, WorldCom a Global Crossing. Mnoho investorů přišlo o penzijní fondy, domy a úspory.

Jak byste už mohli uhodnout, zde je ponaučení. Jestliže skočíte na trh, když všichni ostatní dělají totéž, pravděpodobně jste přišli příliš pozdě. Na druhé straně, dostanete-li se na trh brzy, když je značně podhodnocen, pak počkejte, až se stane extrémně nadhodnoceným, a prodávejte, jakmile přijde opravdový vrchol. Měli byste být velmi úspěšní.

V případě Nasdaq trvalo čtrnáct let, kdy jste mohli kupovat své technologické akcie, zatímco index byl pod 1000 a vy jste měli asi rok na prodej akcií přes 3500. Pokud jste to opravdu dobře načasovali a byli jste schopni prodat své akcie za 4000 nebo 4500, bylo to pro vás dobré. Bohužel právě tehdy většina lidí začíná kupovat, a ne prodávat. Nakonec bublina praskne a životy jsou zničeny.

Vyžaduje to hodně vzdělávání a zkoumání, abyste našli podhodnocenou třídu akcií na začátku nového býčího trhu. Tyto příležitosti se naskytanou jen málokomu z těch, kdo vykonají požadovanou práci, a těm, kteří jsou schopni samostatně myslet. Většina investorů získává rady ze stejného místa jako všichni ostatní. Dělají vše lehkomyšlně a čekají, že k nim přijde rada z televize, od velkých investičních firem a od přátel nebo sousedů, kteří už zbohatli... alespoň na papíře.

Během horečky dot.com většina investorů, kteří přijímali rady od masových sdělovacích prostředků, také naletěli. Věřili v „nový vzor“ a názor, že „technologie bude stále stoupat vzhůru“. Kupovali také své technologické akcie i poté, co Nasdaq přešel 3000 a držel se dál, v naději, že dojde k obratu, když index klesal kolem 2000.

Ale pamatujte si, že v dobách finančního rozruchu nedochází k ničení bohatství, pouze k jeho převádění. Příležitosti, které to vytváří pro vzdělaného investora, jsou obrovské. Bolestem a utrpením kvůli bublině Nasdaqu bylo možné se vyhnout, ale vnímaví investoři jich mohli také využít a změnit kurz, když se zdálo, že není všechno zcela v pořádku (například když Nasdaq koncem roku 1999 strmě padal). Mluvím o investorech, kteří jsou dostatečně vzdělání, aby dokázali poznat rozdíl mezi cenou a hodnotou. Cena neznámá nic... hodnota je všechno.

Druhá část

Dnes

Co je hodnota?

Od konce brettonwoodského systému v sedmdesátých letech byl dolar špinavým, dvojakým, lhářem vrážejícím kudlu do zad, a je jím dodnes.

Když píšete tuto kapitolu, Dow-Jonesův index je na 13 000 a snaží se tlačit ke svým výším těsně nad 14 000. Také se zdá, že jsme právě byli svědky konce největší bubliny s nemovitostmi všech dob. Cena domu mé přítelkyně v Los Angeles je opět na sestupu a ceny dalších domů v jejím okolí už klesly o 15 procent.

Zatímco čtete tento text, Dow-Jonesův index mohl překročit 15 000 nebo 20 000 a vy si myslíte: „14 000? Páni, to bylo dávno.“ Nebo by mohl být méně než 10 000 a vy si říkáte: „14 000? Člověče, to byly zlaté staré časy.“ Ale nezáleží na tom, zda index Dow-Jones nebo nemovitosti jdou v ceně nahoru nebo dolů. Bez ohledu na jejich cenu v dolarech, v hodnotě jak index Dow-Jones, tak nemovitosti už léta krachují.

Dow-Jones krachuje!

Dne 4. října 2006 Dow-Jonesův index prolomil svou starou výši 11 750, stanovenou v roce 2000, a finanční tisk hlásal: „Dow-Jones stanoví novou, rekordní výši!“ Ale hodnota Dow-Jonesova indexu ve skutečnosti vyvrcholila v letech 1999–2001 a od té doby krachuje. Ale pokud jste se dosud

nepoučili o strašných ničivých účincích, které může mít inflace na vaše portfolio, nemůžete to vidět. Toto je špatně viditelné místo, na které si investoři musí dávat pozor a před nímž se musí chránit, mají-li prosperovat.

Pokaždé, když se zdá, že všechno jde nahoru, ať jsou to akcie, dluhopisy, reality, komodity a skutečně každý druh investice, na který si pomyslíte, musíte se zarazit a zeptat se sami sebe: „Proč?“ Jestliže akcie a nemovitosti stoupají, nevysávají měnu z některých jiných sektorů? Jediným důvodem, proč index Dow-Jones vypadá, jako by stoupal, je ten, že Fed napumpoval tolik dalších dolarů do měnové zásoby, že všechny třídy aktiv stoupají... až na dolar! Pokud všechno stoupá (stává se dražším), znamená to, že dolar klesá.

Za těchto podmínek je jediným způsobem jak vidět, kde spočívá pravá hodnota, odstranění dolaru z rovnice. Musíme měřit každou třídu aktiv nikoli srovnáváním s dolarem, ale srovnáváním s jinou třídou aktiv.

K tomu, abych získal představu o tom, co se děje s akciemi, jsem vzal Dow-Jonesův index jako představitele akcií (toto je ve skutečnosti poskytování nespravedlivé výhody akciím, protože Dow-Jones je nejlépe vystihující index, ale já budu bojovat tento zápas s jednou rukou přivázanou za zády) a potom jsem jej měřil se vším ostatním, na co jsem mohl pomyslet. K tomu, abych to udělal, jsem vzal Dow-Jonesův index a vydělil jsem jej cenou druhého aktiva, s nímž jsem ho poměřoval.

Každý graf bude cenou Dow-Jonese měřenou ve „věcech“... jako například kolik barelů nafty nebo uncí zlata stojí tento Dow? Výsledek? Měřením indexu Dow-Jones podle kupní síly je jasné, že akcie nějaký čas rostou, i když jejich cena stoupá úměrně k dolaru. Je vidět, že všechny následující informace v grafu jsou z dubna 2008.

Od ledna 2002 ve srovnání s jinými měnami dolar prudce klesal o 31,25 procent. To způsobilo, že peníze (zlato) stouply v porovnání s měnou (dolary), protože se stále více a více investorů přesouvalo od svých měn ke skutečným penězům.

V grafu č. 7 měřím Dow-Jonesův index způsobem, jakým jste zvyklí jej vidět, v dolarech. Ale v grafu č. 8 jej poměřuji s reálnými penězi, nikoli

Graf č. 5: Americký dolar

Graf č. 6: Zlato

Graf č. 7: Index Dow-Jones v dolarech

Graf č. 8: Index Dow-Jones ve zlatě

s měnou. V roce 1999 stála koupě jedné akcie s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu téměř 45 uncí zlata. Teď, když to píš, stojí méně než 15 uncí. Jinak to lze říci takto: Kdybyste prodali jednu akcii s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu v roce 1999, mohli byste koupit 45 uncí zlata. Při psaní této knihy vám tržba umožní koupit jen 15. Měřeno v reálných penězích – akcie s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu ztratila dvě třetiny své hodnoty a klesla o 67 procent.

Mám rád grafy č. 9 a 10, protože ukazují, kolik skutečných věcí (v průměru) vám akcie s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu koupí. Je na nich index Dow-Jones dělený komoditním indexem a indexem zemědělských cen. Komodity jsou věci, které si kupujete, nebo věci, které jsou obsaženy ve věcech, které si kupujete, zatímco zemědělský index se vztahuje spíše k tomu, co jíte a nosíte. Tyto grafy zahrnují všechno od mědi a oceli po přírodní plyn a topný olej, dobytek, obilí, bavlnu, cukr a pomerančovou šťávu. Tyto grafy říkají, že jste v roce 1999 mohli za akcii s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu koupit třikrát tolik věcí oproti době, kdy to píš.

Zde je pravděpodobně nejdůležitější graf. Graf č. 11 vám ukazuje, kolik barelů ropy (náhrada za energii) si můžete koupit za svou akcii

Graf č. 9: Index Dow-Jones v komoditách

Graf č. 10: Index Dow-Jones v potravinách

Graf č. 11: Index Dow-Jones v ropě

Graf č. 12: Index Dow-Jones v průmyslových kovech

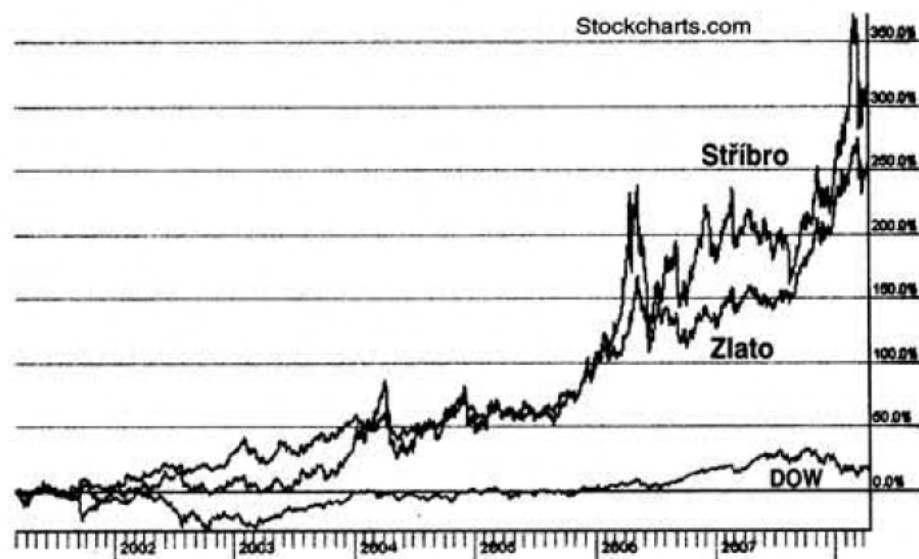

v hodnotě odpovídající Dow-Jonesovu indexu. Jestliže jste prodali jednu takovou akcii začátkem roku 1999, mohli jste si koupit 800 barelů nafty. V době, kdy toto píší, je možné koupit jen 100 barelů. Od roku 1999 hodnota této akcie ve srovnání s naftou prudce klesla o 87,5 procent. Ale pamatujte si, nafta skončila jako benzin. Je to jediná velmi užitečná komodita, jaká existuje. Používá se k výrobě léků, hnojiv, plastů, asfaltu na silnice a pneumatik pro vaše auto.

Když mluvíme o autech, auta se vedle plastů vyrábí z kovů jako ocel, zinek, měď a olovo. Graf č. 12 ukazuje, že – měřeno ve srovnání s indexem Dow Jones Industrial Metals Spot Price – se index Dow-Jones snížil o 75 procent. A věřte tomu, nebo ne, toto je jeden z důvodů, proč se vede americkým automobilovým společnostem tak špatně. Jen se podívejte na akcie společností GM a Ford ve stejném časovém rámci. Klesly přibližně o stejná procenta, protože ceny výrobců automobilů jsou nahoře a zisky pryč.

V grafu č. 13 ukazují relativní výkon indexu Dow-Jones (spodní čára), zlata (střední čára) a stříbra (horní čára). Jako startovní čáru jsem vybral

Graf č. 13: Relativní výkon indexu Dow-Jones, zlata a stříbra

začátek býčího trhu drahých kovů v roce 2001. Všechny tři začínají na levé straně grafu seskupeny dohromady na nulové čáře. Graf ukazuje relativní výkon v procentních ziscích. Jak vidíte, měřeno od roku 2001, index Dow-Jones stoupl jen o 15 procent, zatímco zlato prudce stoupl o 250 procent a stříbro vyletělo vzhůru jako raketa o 300 procent!

Volejte policii... Byli jsme okradeni!

Proč se to děje? Proč si každý myslí, že index Dow-Jones a nemovitosti stoupají v hodnotě, když ve skutečnosti jejich hodnota klesá? Odpovědí je inflace.

Podle Minneapolisské federální rezervní banky byla celková inflace v letech 2000 až 2008, použijeme-li index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index), jen asi 22 procent. CPI je bohužel nespolehlivé měřítko. Uvedu zde proč.

Při výpočtu inflace bere Úřad pro statistiku práce (BLS – Bureau of Labor Statistics) koš zboží a služeb a sleduje jejich ceny v průběhu let. Fungovalo to dobře, když sledovali rok co rok skutečné ceny stejných položek. Problém je, že BLS už nepoužívá skutečnou cenu a nesleduje rok co rok stejné položky. Jestliže se například cena položky z jednoho roku na druhý významně změnila (což, jak si umíte představit, by mohlo způsobit, že vypadá špatně, ať je v Bílém domě kdokoli), položka může být odstraněna z koše zboží (škrtnutí), nahrazena jinou položkou (náhrada) nebo je jí jednoduše přiřazena nová cena (hédonická úprava).

Pro příklad škrtnutí se nemusíte dívat dál než BLS a tradiční média. Celkem nedávno BLS přišel s „novým a zdokonaleným“ měřením inflace zvaným Core-CPI, které zahrnuje jediné dvě věci, jež naprosto nutně potřebujete k přežití a bez kterých byste zemřeli, tedy potraviny a energii. Toto je inflační statistika, o níž většina z nás slyšela, protože ji nejčastěji zveřejňuje tisk. Argumentem je, že ceny potravin a energie jsou nestálé a sezónní a jejich odstranění vytváří stabilnější míru inflace. Podle Správy informací o energetice (Energy Information Administration) například průměrná cena benzínu na přelomu tohoto století činila 1,29 dolarů. A tak by podle vládního údaje o celkové inflaci ve výši 22 procent v letech 2000 až 2008 měl benzin v roce 2008 stát 1,57 dolarů.

Pokud jde o náhradu, uvedu citát přímo z webové stránky BLS. Cenová inflace zuřila během Reaganovy vlády a to bylo tehdy, kdy se CPI (index spotřebitelských cen) poprvé změnil v to, čemu říkám CP-Lie (lživý index spotřebitelských cen). Domy se staly dražšími, než bylo žádoucí, a proto BLS rozhodl, že své domy vlastně nevlastníme, my si je od sebe najímáme: „Dne 25. února 1983 Úřad pro statistiku práce (BLS) zavedl významnou technickou úpravu v indexu spotřebitelských cen pro všechny městské spotřebitele (CPI-U – Consumer Price Index for All Urban Consumers). Ta změnila zacházení s cenami domů tak, že změnila ceny pro vlastníky domů na základě ekvivalentu nájmu. Tento nový způsob počítání cen domů byl zařazen do indexu spotřebitelských cen pro městské dělníky a administrativní pracovníky (CPI-W – Consumer Price Index for Urban Wage Earners

and Clerical Workers) používaného v roce 1985 k zaznamenávání dávek sociálního zabezpečení.“ Tato změna způsobuje, že inflace vypadá nižší, kdykoli ceny nemovitostí stoupají rychleji než nájemy.

Ale nemyslete si, nekritizují jen republikány, protože obě strany milují CP-Lie... vypadají díky němu dobře. Demokraté to dělají tak, že si myslí: „Jestliže bude hovězí příliš drahé, lidé budou místo něho jíst kuřecí.“ A to je přesně to, co dělal BLS za vlády prezidenta Billa Clintona. Stačilo vyřadit výběrovou hovězí svíčkovou, která byla sledována od roku 1959, a nahradit ji kuřecími prsy, protože byla levnější, a index CP-Lie tak byl nižší.

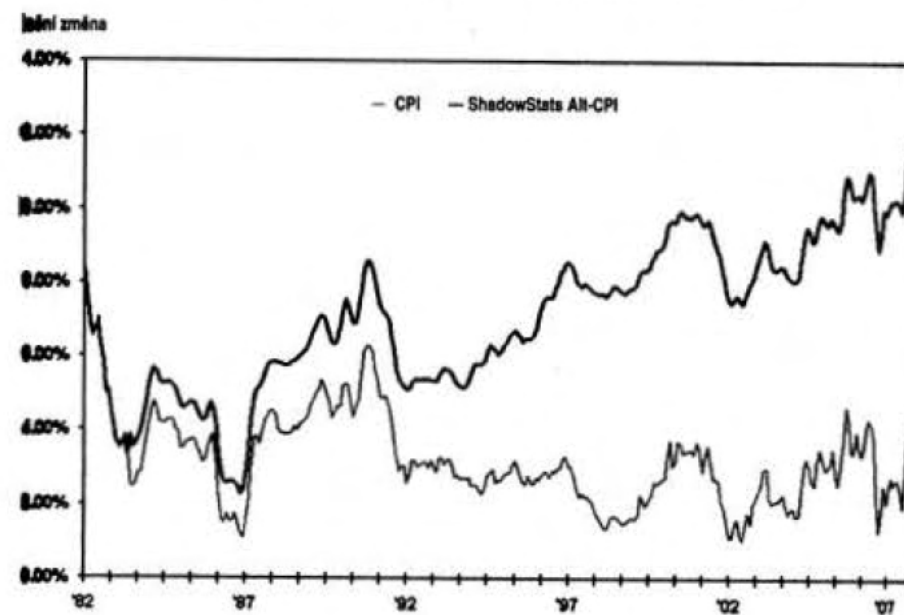
Co se týče hédonické úpravy, nikdo to neříká lépe než Adam Hamilton ze zeallc.com ve svém článku „Lži, prokleté lži a CPI“: „S použitím matematického ekvivalentu čajových lístků a kozích kostí statistické z BLS vytvořili neskutečnou novou realitu, kde ‚upravená pravá kvalita‘ různého zboží může být ‚vypočítána‘.“ Hédonická úprava má nahradit zlepšení v kvalitě. Jinými slovy, jestliže vás auto, které jste si letos koupili, stálo o pět procent víc než auto, které jste měli loni, ale nové auto má ESP (kontrolu stability), pak zvýšení ceny je vyrovnáním zlepšení kvality, takže auto vlastně stojí stejně. Tak aspoň uvažují v BSL.

Člověk by se mohl zeptat, proč Úřad pro statistiku *práce* provádí takové výpočty. Práce s tím opravdu nemá co dělat. Neměl by je provádět raději Úřad pro statistiku? Opravdu by bylo mnohem vhodnější, kdyby tyto statistiky vycházely z Úřadu pro statistiku (nebo, jak mu rád říkám BS – Bureau of Statistics).

Jak by tedy vypadala inflace, kdyby použili původní CPI místo CP-Lie? John Williams z Shadow Government Statistics (Statistika stínové vlády, Shadow.Stats.com) a Bart z Nowandfutures.com si vzali za úkol stále zneklidňovat naši vládu a ukazovat její finanční podfuky. Pilně zrekonstruovali verzi CPI očištěnou od propagandy. Když se podíváte do své peněženky, uvidíte, že mají pravdu.

Zde je jeden z grafů CPI Johna Williamse s odstraněnými usměvavými tvářemi (graf č. 14). Horní černá čára je znovu vytvořený CPI a šedá čára dole je oficiální CPI-Lie.

Graf č. 14: CPI versus alternativa ShadowStats.com

Zdroj: ShadowStats.com

Moje definice inflace je rozšíření měnové zásoby (o níž se nesprávně hovoří jako o *peněžní* zásobě). Stoupající ceny nejsou inflací, ale symptomem inflace. Každá nově vytvořená jednotka měny ředí zásobu měny, která je už v oběhu, a tím snižuje její hodnotu. To se stává, protože zvýšené množství měny se dosud žene za stejným množstvím zboží a služeb, a tak vyháňá ceny nahoru. Vlastní hodnota spotřebního zboží zůstává stejná, ale množství měny potřebné ke koupi toho zboží se zvyšuje.

Federální rezervní systém má odlišné způsoby měření měnové zásoby. Nejširší, tedy to, které počítá nejvíce dolarů, se nazývá M3 a od ledna 1959 je oznamováno každý měsíc. Ale 23. března 2006 se Fed rozhodl před námi M3 skrývat a přestal údaje publikovat. Proč? Myslíte si, že by to mohlo být proto, že zamýšlí významně nafouknout měnovou zásobu?

Než se tato kniha dostane na pulty obchodů, měnová zásoba Spojených států M3 dosáhne přibližně 14 bilionů dolarů. Teď se podržte,

protože tohle bude bolet. Od roku 2000 Fed zvýšil měnovou zásobu M3 o neuvěřitelných 112 procent! Znamená to, že jakákoli investice, která se vrátila za toto časové období ve výši menší než 112 procent, je pod hladinou. To znamená, že index Dow-Jones by musel být nad 25 000, a ne 14 000, aby hodnota byla stejná jako na přelomu tohoto století. A nyní se odhaduje, že se M3 zvětšuje asi o 18 procent za rok a stoupá. Očekával bych, že během pár let budou následovat ceny.

Všimněte si, že v grafu č. 15 míra tvorby měny dnes už překročila míru tvorby měny, která odstartovala velký býčí trh drahých kovů ze sedmdesátých let. Toto je jen začátek toho, co se podle mého názoru ukáže jako největší býčí trh v historii.

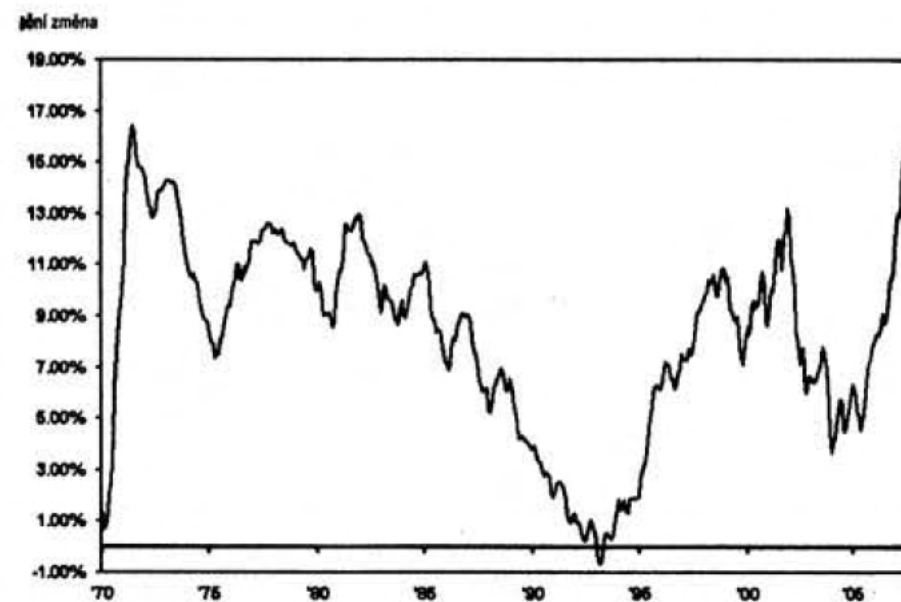
Smysl toho všeho povídání o měnové zásobě je, abyste otevřeli oči před faktem, že dolar je jednoduše kouřovou clonou, která zahujuje pravou hodnotu, a to dovoluje Fedu legálně krást z vaší zadní kapsy, zatímco vás poplácává po rameni a tvrdí, že bude dělat všechno správně.

Dále je tady zajímavý graf č. 16. Ukazuje rostoucí inflaci ve Spojených státech v letech 1774 až 2007. Všimněte si, že v době, kdy jsme používali reálné peníze, se inflace blížila nule. Jak vidíte, se založením Federálního rezervního systému se oficiální míra inflace stala významně nižší než je skutečná míra inflace. Bod, v němž se obě čáry rozbíhají, je místo, kde začalo švindlování s CPI. Čára v dolní části grafu je CP-Lie. Tmavá čára nahoře, která má dráhu rakety k Měsíci, je reálný CPI.

Skryté daně a neviditelný krach

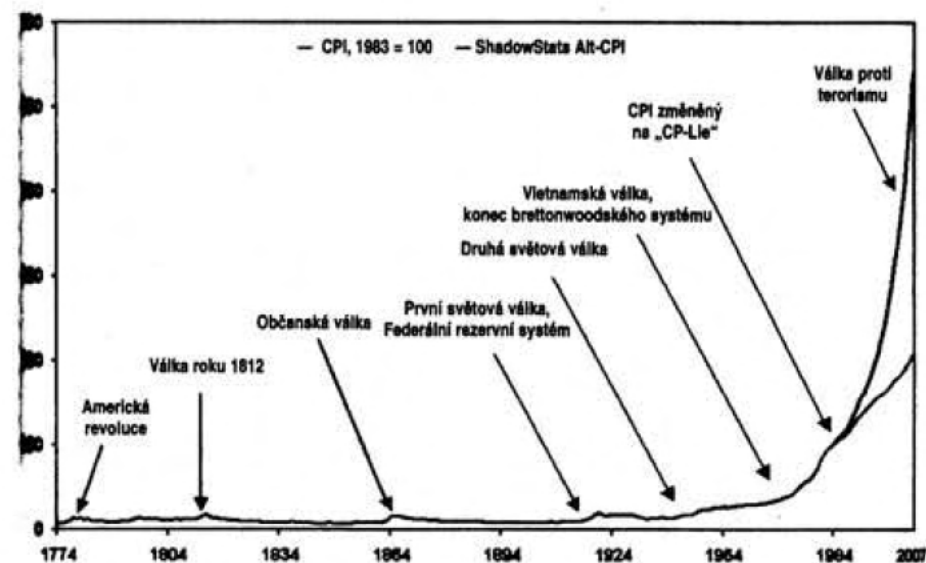
Existují v podstatě dva druhy daní, druh pro lidi viditelný a druh, který nevidí. Inflační daň patří k druhému druhu. Kdykoli vám politik slibuje více věcí zdarma než člověk, proti kterému kandiduje, kdykoli si lidé myslí, že dostávají něco za nic, kdykoli naše vláda používá financování pomocí deficitu, kdykoli si půjčujeme prosperitu zítřka, abychom ji utratili dnes, vrátí se, aby nás strašila v podobě inflační daně, která děsivě

Graf č. 15: Růst M3 s pokračováním ShadowStats.com

Zdroj: ShadowStats.com

Graf č. 16: Inflace 1774–2007

Zdroj: Robert Sahr, ShadowStats.com

a neviditelně konfiskuje naše bohatství. Největší výhoda, kterou investor může mít, je porozumět této skutečnosti a využít jí.

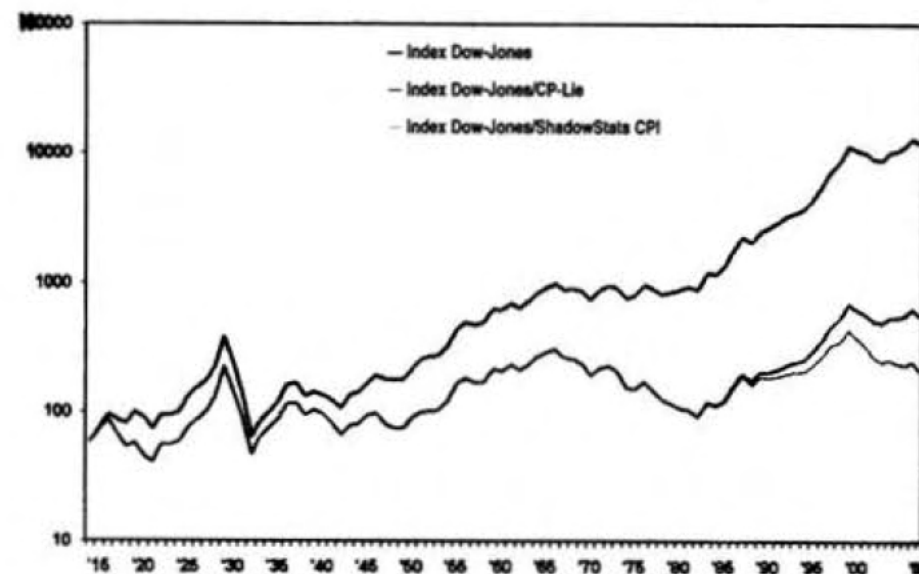
Jen pro zdůraznění je zde graf č. 17 ukazující průběh Dow-Jonesova indexu (černá čára) z roku 1914, kdy se Fed otevřel pro obchodování, ukazuje krach z roku 1929 a impozantní býčí období od roku 1932 po dnešek. „Ale počkejte chvíli,“ mohli byste říct, „co tam dělá ta druhá čára?“ To je, můj příteli, upravená hodnota inflace podle indexu Dow-Jones s použitím CP-Lie (tmavě šedá čára) a znovu vytvořený původní CPI (světlešedá čára).

Když vysvětlujete skrytou daň z inflace, všimněte si, že index Dow-Jones zahájil v roce 1966 dlouhotrvající pomalý krach a bude ještě v dalších šedesáti letech ztrácet hodnotu. Je pravděpodobné, že jste nikdy neslyšeli o krachu z roku 1966, ale ujišťuji vás, že se stal a vedl k prudké cenové inflaci v sedmdesátých letech, která užírala zisky investorů. Ekonomové o tom mluví jako o „neviditelném krachu“, protože investoři nevěděli, co je zasáhlo.

Dow-Jonesově indexu se v letech 1966 až 1982 nepodařilo doložitelně přesáhnout 1000 bodů. Jestliže jste v roce 1966 vložili do akcií s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu 100 000 dolarů, v roce 1982 bylo vašich 100 000 dolarů stále 100 000 dolarů, ale vzhledem k inflaci se za ně dalo koupit pouze zboží a služby v hodnotě 34 000 dolarů – měřeno podle CPI z roku 1966. To představuje 66procentní ztrátu hodnoty. Tak může inflační daň způsobit neviditelných krach.

Mnozí, kteří investovali do akcií zařazených do Dow-Jonesova indexu v letech 1966 až 1982, měli pocit, že učinili bezpečné a uvážlivé rozhodnutí. Nechali se oklamat tím, že investice do akcií dopadaly dlouhá časová období dobře. Jejich měna celou dobu ztrácela svou hodnotu v průměrné sazbě 6,52 procenta za rok (66procentní ztráta rozvržená na šestnáct let). Jak uvidíme později v této knize, chytrý investor by poznal, jaké ničivé účinky má inflace na jeho portfolio, a přenesl by své peníze do investic, které využijí slabin americké měny. Máte tušení, jaké investice by to mohly být? Naznačím vám to. Jsou tématem této knihy.

Graf č. 17: Index Dow-Jones versus index Dow-Jones upravený inflací

Zdroj: Minneapolis Federal Reserve Bank

Trhy s cennými papíry (také známé jako burzy cenných papírů) bezpochyby krachují a krachují už od roku 1999 nebo až od roku 2001, záleží na tom, jak to počítáte. I když index Dow-Jones roste v ceně, jeho hodnota klesá. Jestliže všechno ostatní stoupá v ceně rychleji než index Dow-Jones, pak dá rozum, že tento index krachuje. Myslím si, že není žádný způsob, jakým byste mohli měřit index Dow-Jones, aby neukazoval, že krachuje... samozřejmě s výjimkou dolarů. Stejně jako došlo v letech 1966 až 1982 k neviditelnému krachu, takový neviditelný krach se děje i nyní, kdy píše tuto knihu, a příčinou je stejně jako minule skrytá daňová inflace.

Neviditelný krach je produktem nekrytého měnového systému a (nebo) neuváženého tvorby úvěrů. Vyžaduje to rychle se rozšiřující měnovou zásobu, aby se skryla skutečnost, že nadhodnocená třída aktiv se upravuje a převrací ve spravedlivou hodnotu nebo méně. To se nemůže stát u zlatého standardu s konzervativními praktikami bankovníctví částečných

rezerv. Proto se to ve Spojených státech nestalo do chvíle, kdy Johnson začal podvádět bretonwoodský systém, aby mohl financovat vietnamskou válku, a zrychlilo se to, když Nixon ukončil bretonwoodský systém a v roce 1971 zrušil ve Spojených státech zlatý standard. Během historie světa se to však stalo mnohokrát, jakmile země opustila měnu podloženou aktivy a nahradila ji nekrytou měnou. Už jsme to viděli v příkladech o Francii Johna Lawa a při hyperinflaci v německé výmarské republice. Toto jsou jen dva z mnoha případů v historii. Model je vždy stejný. Nikdy se nemění. Proto jestliže rozumíte tomuto modelu, můžete jej použít ve svůj prospěch.

Hodnota versus cena

Tato diskuse vyžaduje otázky: Může investor za takových podmínek prosperovat? Existuje způsob jak porazit inflaci?

Určitě! Chytrý investor může dosáhnout za těchto podmínek nejlepších výsledků. Jak? Kdykoli se ocitnete v situaci, kdy jste informovaný investor a masy ještě nevědí, co se děje, máte výhodu. Když se cyklus změní a vy jste si ověřili, že se změnila podmínky, můžete prosperovat. Jakýkoli investor, který jedná rozumně a je pilný, zaujme postavení brzy, čeká, až se probudí masy, a vytrvá, má velmi dobrou šanci, že vydělá spoustu peněz.

Otázka: Jak poznám, jaká je skutečná hodnota něčeho? Jak prohlédnu lež dolaru?

Odpověď: Musíte přestat poměřovat hodnotu s dolarem. Dolar vám nemůže říci, jaká je pravá hodnota, protože *nemůže říct pravdu*. Abych si vypůjčil výrok, který razil Al Franken, dolar je „prolhaný lhář“.

Lidé se mě vždy ptají: „Jak vysoko se dostane zlato?“ odpověď, kterou ode mě očekávají, je cena v dolarech. Přestaňte myslet tímto způsobem! Nezáleží na ceně zlata, ale na tom, kolik si toho za ně koupíte. Kdybych řekl: „Zlato bude stát milion dolarů za unci“, většina lidí by odpověděla: „Skvělé!“, vyběhla by ven a šla koupit tolik zlata, kolik by mohla. Ale jestliže bych potom řekl: „Ale šálek kávy bude stát jednu miliardu“, lidé by

pak odpověděli: „Počkejte... to znamená, že káva stojí tisíc uncí zlata za jeden šálek. To není skvělé.“ Za těchto podmínek by lidé prodali všechno své zlato, dokud má ještě nějakou hodnotu, a nečekali by, až vystoupí na milion dolarů za unci a nebude mít žádnou hodnotu.

Otázka: Proč stále mluvím o „pravé, skutečné hodnotě“?

Odpověď: Protože to je jediný způsob, jak říci, zda je třída akcií nadhodnocena nebo podhodnocena. A pro investora není nic důležitějšího.

Jak tedy změříte pravou hodnotu? Jak jsem se už zmínil, prvním krokem je přestat se spoléhat na dolar a začít používat věci s vlastní hodnotou, abyste mohli měřit jiné věci s vlastní hodnotou.

Dovolte, abych se vás pomocí příkladu zeptal na toto: Jaká je hodnota vašeho domu? Pravděpodobně znáte cenu, ale jaká je hodnota?

Zjistíte to takto. Většina lidí ví, za co se prodává většina domů v jejich čtvrti, můžete tak získat přibližný odhad ceny vašeho domu. Potom vydělíte cenu domu současnými body Dow-Jonesova indexu a poznáte, kolika akcií s hodnotou Dow-Jonesova indexu je váš dům hodný. Teď vezmete cenu vašeho domu a vydělíte ji cenou zlata a uvidíte, kolik uncí zlata je váš dům hodný. Potom vezmete cenu vašeho domu a vydělíte ji cenou barelu ropy a poznáte, kolik barelů ropy je váš dům hodný.

Tato informace se vám možná zdá bezcenná, ale až ji budete analyzovat v historickém kontextu s použitím něčeho kromě měny k měření vaší současné hodnoty, objevíte, že časem téměř nic nestoupá vzhůru. Vážně. Při měření v měně se zdá, že věci nabývají na hodnotě, ale ony jen stoupají v ceně. Když měříme podle hodnoty, všechno se časem jen pohybuje cikcak ze strany na stranu. Jestliže si to nakreslíte jako graf, uvidíte, že téměř všechno se pohybuje podle hodnoty od podhodnoceného k nadhodnocenému a opět zpátky, stále znovu a znovu. Až se naučíte poznávat vzory hodnotových cyklů, informace bude stát za všechno.

Možná si říkáte: *Co způsobuje, že se věci pohybují od nadhodnoceného k podhodnocenému?*

Hodnota se mění, když se veřejnost žene od jedné třídy aktiv ke druhé. Lidé obvykle spěchají za tím aktivem, které je nejžhavější, je

na obálce časopisů *Time* a *Newsweek*, je v nočních reklamách inzerovaných jako nejlepší způsob jak zbohatnout a je módní. To jsou třídy aktiv, které odčerpávají kapitál z jiných tříd aktiv. Ale přitom se to žhavé aktívum stává nadhodnoceným. To, které není, se stává podhodnoceným. Je to opravdu prosté.

Od konce druhé světové války do roku 1966 byly horkými aktivy cenné papíry a nemovitosti. V letech 1966 až 1980 to byly komodity (a zlato, když už to nebyla naše měna). V letech 1980 až 2000 to byly cenné papíry a nemovitosti. A na přelomu tohoto století se třídou horkých aktiv stalo opět zlato a komodity. Ti, kdo jsou skutečně finančně inteligentní, jsou schopni nejen rozpoznat tyto cykly, ale používají informace, aby jich využívali.

Když teď rozumíte pravé hodnotě a historii toho, jak zlato a stříbro během staletí samo revaluje, podívejme se na palivo, které pohání hvězdný výkon zlata a stříbra k předpověditelné budoucnosti.

Osmá kapitola

Temný mrak

„Na všech stranách byly postaveny nové domy a iluzorní bobatství předváděno nad zemí a tak oslňovány oči celého národa, že nikdo neviděl temný mrak na obzoru oznamující bouři, která se velmi rychle blížila.“

CHARLES MACKAY, *EXTRAORDINARY POPULAR DELUSIONS
AND THE MADNESS OF CROWDS*, 1841

Na začátku této knihy jsme mluvili o přicházející dokonalé ekonomické bouři. V této kapitole se budeme zabývat temnými mraky, které se připravují zamířit do této bouře. Věřte tomu, nebo ne, rád bych tuto kapitolu vynechal. Existuje mnoho knih o soudném dni a já jsem chtěl tuto knihu uchovat optimistickou. Ale bylo by to ode mě nezodpovědné, protože tendence, o nichž píše v této a následujících kapitolách, budou hlavními hnacími silami pro úžasný budoucí vzrůst pravé hodnoty (kupní síly) drahých kovů.

Musím připustit, že když jsem začal zkoumat tuto kapitolu, vyděsilo mě to a probudila se ve mě mentalita bunkru, v němž bych se skrýl před nesnáze. Potom jsem potkal Roberta Kiyosakiho a on změnil můj postoj během pár minut. Zdůraznil, že větší krize vedou k větším příležitostem. Mohl bych se skrýt ve svém bunkru a vynořit se po zkáze, která má přijít, nebo bych mohl z nadcházející bouře profitovat. Proto mám takovou úctu k Robertovi

a k tomu, co dělá. Místo toho, aby využíval svých znalostí a moudrosti pro sebe, věří ve vzdělávání každého, komu může prospět. Jeho touhou je vidět, jak se život mění k lepšímu díky jeho poselství finančního vzdělání a inteligence. A to je poselství, se kterým se dokážu ztotožnit.

Ano, bouře přichází

Ve starých filmech někdy vidíte moudrého starého farmáře oblečeného v kombinéze a kostkované košili, možná také žvýká zrnka pšenice, vyhlíží k obzoru a poznamenává: „Zdá se, že přijde bouřka.“ Jak to ví? Žije na farmě a mnoho let pracuje s půdou a naučil se poznávat znamení. Kdyby se náš zidealizovaný farmář podíval na náš finanční obzor, určitě by řekl, že přichází bouře. Možná by poradil, abyste přestěhovali svůj dobytek na bezpečnější místo, zavřeli dveře od stodoly a zajistili před bouří okna. Tato finanční bouře bude temná a děsivá, ale slibuji vám, že pokud si budete všimnout varování a přestěhujete své zdroje na bezpečnější místa, zvláště do drahých kovů, bude pro vás po skončení bouře jasno a slunečno.

Jak jsem řekl, opravdu bych byl rád, kdybych mohl přeskočit tuto kapitolu, ale je to skutečně jedna z nejdůležitějších kapitol v knize, protože tyto nadcházející problémy jsou odpalovací rampou pro raketu se zlatem a stříbrem na Měsíc. Tyto problémy také přispívají k potenciální smrti dolaru. Nemusí být finančním hřebíkem do rakve, ale rozhodně jsou deskami a prkny.

Problémy, o nichž mluvím, jsou globální obchodní nerovnováhy, rozpočtové deficity a horečná tvorba měny, ale především opravdu velký ničitel – celkový dluh Spojených států a jejich nekryté finanční závazky.

Hora dlubů

Dne 16. března 2007 Kongres schválil návrh zákona, aby zvýšil strop státního dluhu z 8,2 bilionů dolarů na 9 bilionů dolarů. Ale ve chvíli, kdy toto píší, jen pár měsíců později, dluh už činí 8,98 bilionu dolarů a Kongres právě schválil páté zvýšení stropu dluhu za posledních šest let. Zvedl jej na

9,8 bilionu dolarů. Toto zvýšení o 850 miliard dolarů by mělo trvat dalších pár měsíců a je zcela možné, že státní dluh může do konce roku 2008 překročit 10 bilionů dolarů. To znamená, že dítě narozené jako americký občan v roce 2007 vstupuje na svět s dluhem kolem 30 000 dolarů. Ale to je jen to, co dítě dluží na naše lehkomyšlné deficitní výdaje z minulosti (dluh). A co veškeré lehkomyšlné deficitní výdaje slíbené budoucím generacím jako sociální zabezpečení (Social Security) a nemocenské pojištění (Medicare)?

Nezajištěné závazky

Programy jako Social Security a Medicare jsou nezajištěné závazky. Jsou to sliby učiněné našim občanům, že budou zaplacené někdy v budoucnosti. „Nezajištěné“ jednoduše znamená, že naše vláda učinila sliby a nepromyslela (nebo v některých případech o nich ani neuvažovala), jak je v budoucnosti zaplatit.

Bývalý americký generální kontrolor David Walker říká, že americké nezajištěné závazky se zvýšily z 20 bilionů dolarů v roce 2000 na 50 bilionů dolarů v roce 2006. V roce 2000 činil hrubý domácí produkt Spojených států (HDP), míra hodnoty všeho zboží a služeb vytvořených v zemi za jeden rok (míra výkonnosti ekonomiky), činil asi 10 bilionů dolarů a v roce 2006 byl asi 12,5 bilionu dolarů. To znamená, že nezajištěné závazky činily v roce 2000 dvojnásobek HDP, ale o pouhých šest let později čtyřnásobek HDP. Ekonomika vyrostla za toto období o 25 procent, ale nezajištěné závazky se zvýšily o 150 procent. Monstrum nezajištěných závazků roste šestkrát rychleji než ekonomika Spojených států.

Nyní činí celkem více než 95 procent čistého jmění všech domácností ve Spojených státech a očekává se, že je během několika krátkých let přesáhne.

Michael Hodges, znepokojený otec a dědeček, publikuje „Grandfather Economic Report“. Vybízím vás, abyste si tuto zprávu prostudovali. Je fantastická. Hodges zašel v analýze dluhu ještě dál než k nezajištěným závazkům. Vzal v úvahu veškerý dluh státních a místních vlád, dluh do-

mácností, dluh obchodního sektoru plus dluh finančního sektoru, federální dluh Spojených států (o němž hovoříme jako o státním dluhu) a přičetl je k nezajištěným závazkům. Celkový nevyrovnaný dluh Spojených států, který Michael Hodges představuje, je šokující.

Jak velký je podle Hodgese tento problém? Nyní činí 117 bilionů dolarů a denně roste rychlostí, která překračuje růst amerického hospodářství. To je přes milion dolarů na rodinu. To znamená, že každý muž, žena a dítě ve Spojených státech dluží 370 000 dolarů... dokonce i novorozeně. „Vítej do světa, dítě. Tady je účet!“

Částka 117 bilionů je neuvěřitelný údaj. Abyste měli představu, jak je velká, zde je příklad: Kdybyste utráceli každou sekundu jeden dolar, čtyřicetadvacet hodin denně, 365 dnů v roce, trvalo by vám osmnáctkrát déle, než jak dlouho trvá průměrný život moderního člověka, než byste utratili 100 bilionů dolarů. Kdybyste vzali šestnáct jednodolarových bankovek a položili je na zem jednu vedle druhé a potom navršili další jednodolarové bankovky na ně, než byste jich takto poskládali 100 bilionů, všech šestnáct stohů by sahalo až na Měsíc. A stále by vám ještě zbylo dost drobných, abyste jimi zasypali Los Angeles. Kdo potřebuje zemětřesení, když máte státní dluh?

Zešileli naši politici ve Washingtonu? Zešileli jsme my všichni? Dostali jsme se utrácením do jámy, z níž se nebudeme moci nikdy vyhrabat? Odpovědi zní ano, ano, a ANO!

Hlas rozumu

David Walker, který byl nejen hlavním účetním, ale také vedoucím Government Accountability Office (GAO), hlavním auditorem a účetním největší ekonomiky světa, je už řadu let na agresivním turné a hovoří s každým, kdo je ochotný jej poslouchat, o nebezpečích lehkomyšlného utrácení Spojených států.

Myslí si, že fiskální politika Spojených států je největší národní hrozbou našeho blahobytu. V pořadu *60 Minutes* o tomto problému řekl: „Tvrdil bych, že nejvážnější hrozba pro Spojené státy není něco, co se

skrývá v jeskyni v Afgánistánu nebo Pákistánu, ale naše vlastní fiskální nezodpovědnost.“

Walker byl natolik rozčarován fiskální nedbalostí federální vlády, že 12. března 2008 rezignoval.

Walker řekl o monstře amerických nezajištěných závazků toto:

Problém je, že v nadcházejících desetiletích nebude dostatek pracovníků pracujících na plný úvazek, aby podpořili silný ekonomický růst nebo udrželi stávající programy nárokovatelných dávek. Jako většina průmyslových zemí budou mít i Spojené státy méně pracovníků na plný úvazek, kteří platí daně a přispívají na federální programy sociálního pojištění. Zároveň bude rostoucí počet důchodců požadovat své Social Security (sociální zabezpečení), Medicare (nemocenské pojištění na lékařskou péči pro staré) a dávky Medicaid (nemocenské pojištění).

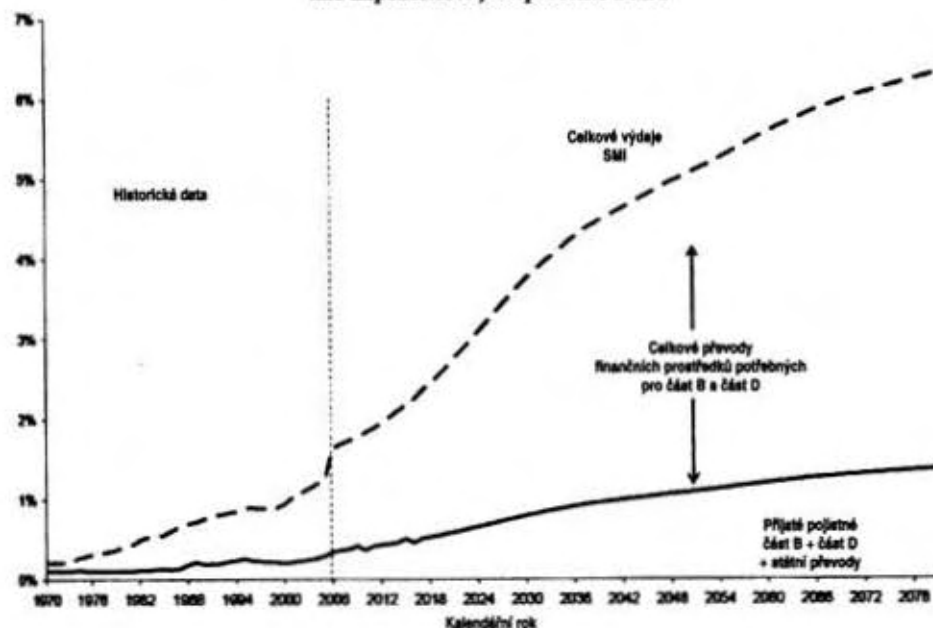
Pokud nebudeme reformovat Social Security, Medicare a Medicaid, tyto programy nakonec znemožní pokrýt další federální výdaje. Jinak v roce 2040 naše vláda nebude moci dělat o moc víc, než jen posílat šeky sociálního zabezpečení a platit úroky z našeho obrovského státního dluhu.

Problémy, o nichž hovoří, jsou všechny obsaženy v konsolidovaném finančním výkazu Spojených států. Každý může navštívit webovou stránku GAO a stáhnout si kopii na www.gao.gov nebo na webovou stránku ministerstva financí, www.fms.treas.gov. Každý rok si opatřuji tuto kopii a uchovávám ji na svém psacím stole.

Následující grafy jsou převzaty přímo ze zprávy. Zde je Medicare měřeno jako procento z hrubého domácího produktu (graf č. 18). Plná čára ukazuje, jak velké příjmy vláda očekává, aby mohla platit, a přerušovaná čára ukazuje, jaké náklady vláda očekává.

Velký skok ve výdajích (přerušovaná čára) je „mezník“ účtu Medicare na předpisu léků, o kterém David Walker často ve svých projevech mluví, z roku 2006.

Graf č. 18: Medicare část B a část D Premium a State Transfer Income and Expenditures jako procento z HDP

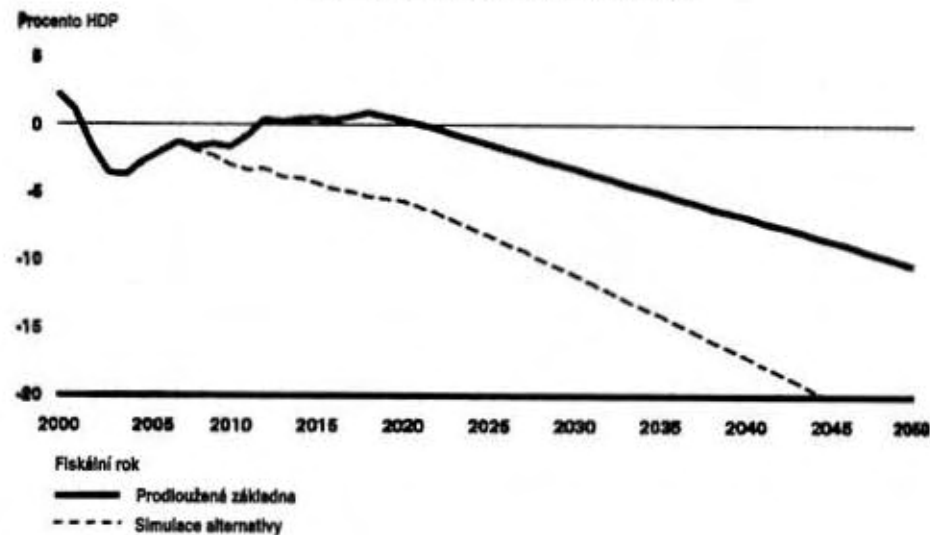

Zdroj: Centers for Medicare & Medicaid Services

Další graf (graf č. 19) ukazuje návrh administrativy George W. Bushe na vyrovnaný rozpočet do roku 2012 (nepřerušovaná čára) s realističtějšími návrhy Davida Walkera. Překvapuje mě však, že Walker používal tento graf jako základ, protože uvedený graf je založen na vymyšlených číslech.

Všimněte si, že graf začíná v roce 2000 s přebytkem. Názor, že na konci let Clintonovy vlády byl přebytek, je další lež. Neexistoval žádný skutečný přebytek, protože federální vláda používá finanční účetnictví, které poskytuje malý prostor pro peněžní kouzelnictví. Minulý rok, kdy byl Clinton v úřadě, státní dluh vzrostl o 68,6 miliard dolarů, takže „reálný“ deficit činil 68,6 miliard dolarů. Clinton nás uvedl v omyl, a to nemluvím o Monice Lewinské nebo o tom, jaký význam má sloveso „je“. V roce 2000 byl ve skutečnosti deficit, protože dluh rostl.

Graf č. 19: Americké spojené přebytky a deficity jako podíl HDP při simulacích alternativní fiskální politiky

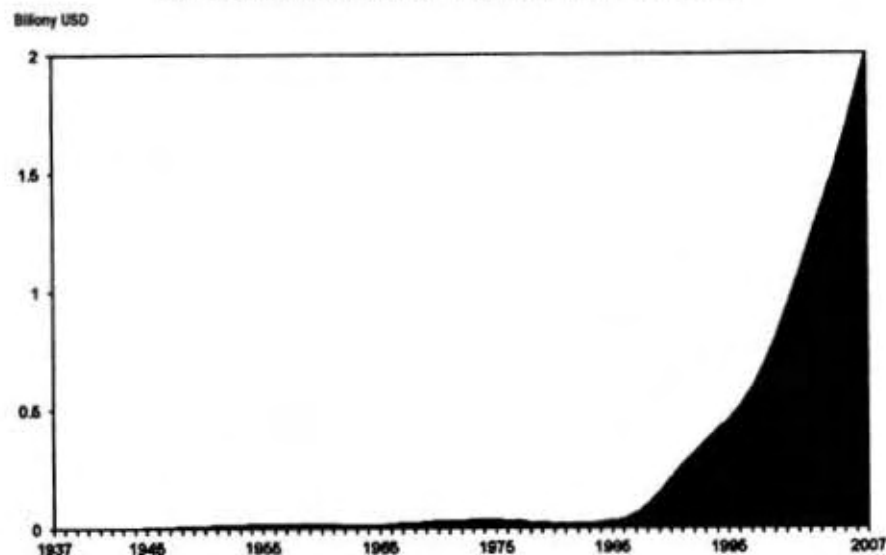

Zdroj: St. Louis Federal Reserve Bank

Já ale nemám v úmyslu útočit na Clintona. Moje politické narážky jsou zcela nestranné. Ve skutečnosti jsme začali s rozpočtem, který se ani nepřibližoval k vyrovnaní v roce 2000. To znamená, že v grafu návrhu vyrovnaného rozpočtu si musíte představit snížené plány, takže začíná na nulové čáře. Potom můžete vidět, že nás Bushovo snížení daní dostává asi o 9 procent hlouběji do jámy a způsobuje, že deficit opět exploduje. V roce 2005 činil oznámený deficit 318,6 miliardy dolarů, přesto dluh vyrostl o 760,2 miliardy dolarů (reálný deficit) a je tak jedenáctinásobně větší, než když Bush převzal úřad. Vrcholem toho všeho je, že Bush poté ještě přidal balíček benefitů Medicare na léky na předpis ve výši 8 bilionů dolarů. Kongres a George W. Bush tak zvýšili existující závazky Medicare jedním tahem pera téměř o 40 procent.

Obě strany poskytují štědré množství idiotské fiskální politiky. Ve skutečnosti tento účetní jev začal za Ronalda Reagana (graf č. 20).

Graf č. 20: Aktiva Svěřeneckého fondu sociálního zabezpečení

Zdroj: Social Security Administration

V roce 1981 Reagan podepsal Kemp-Rothovo snížení daně zvyšující deficit více než dvaapůlkrát za pouhé dva roky ze 79 miliard dolarů na 208 miliard dolarů. Potom v roce 1982 byly připraveny návrhy ukazující, že Svěřenecký fond sociálního zabezpečení bude v následujícím roce insolventní. (Zvláštní věc byla, že v roce 1982 došlo v sociálním zabezpečení k přebytku ve výši 598 milionů dolarů.) Byla proto jmenována komise, aby prostudovala problém insolvence, a v roce 1983 Ronald Reagan podepsal dodatek, aby „zachránil“ sociální zabezpečení. Potom v roce 1984 se výdaje sociálního zabezpečení pohybovaly normálním tempem, zatímco výnosy začaly stoupat závratně rychle.

Nyní, když měl Svěřenecký fond sociálního zabezpečení „nadměrná“ aktiva, státní pokladna Spojených států si začala vypůjčovat aktiva a nahrazovala je dlužními úpisy (IOU). Vypůjčená aktiva byla potom přidána k všeobecnému fondu a utracena. V podstatě vzali z jednoho džbánu a uložili do druhého.

Během několika let bylo navíc 20 miliard dolarů k 30 miliardám dolarů za rok pro vládu, aby mohla plnit. Tak federální mistři iluze snížili naši daň z příjmu, zvýšili naši daň na sociální zabezpečení a potom ukradli aktiva, aby pomohli vyrovnat deficit způsobený snížením daně. A tomu oni říkají svěřenecký fond? Ale nedělejte si starosti. Vláda říká, že tento dluh se nepočítá, protože jej dlužíme sami sobě. Ve skutečnosti si jsou docela jisti, že nás tento dluh bude všechny živit v důchodu. Hodně štěstí!

Ano, to byl také čin, který způsobil, že dávky sociálního zabezpečení (což není nic víc než to, že se vám vrací daň, kterou jste zaplatili) jsou zdanitelné. Tomu se, můj příteli, říká dvojí zdanění a to podpisem stvrdila a uvedla v platnost konzervativní ikona.

Naše sociální zabezpečení není jediná federální agentura, která byla vypleněna. Ve finančním výkazu Spojených států je stránka s názvem „Vládní dluhy“. Začíná takto: „Tyto vládní dluhy jsou odstraňovány při konsolidaci těchto finančních výkazů.“ V roce 2006 činila celková částka dlužená těmto agenturám 3,66 bilionu dolarů.

Abyste zjistili, jak velký je skutečný deficit, vezměte státní dluh za běžný rok a odečtěte od něho státní dluh za předchozí rok. Potom připočítejte zvýšení vládních dluhů a zvýšení v budoucích pohledávkách, které příhodně zapoměli krýt kapitálem, a máte... skutečný deficit. Toto by se mělo sdělovat veřejnosti. Bohužel se to nestává.

Když kalkulujete deficit skutečným vypočítáváním toho, jak hluboko do jámy se každý rok dostáváme, zjistíte, že je to většinou někde mezi dvojnásobkem až trojnásobkem toho, co sděluje vládní zpráva. Používáte-li všeobecně přijaté účetní zásady (GAAP), normu, kterou dodržují všechny veřejné společnosti, která zahrnuje budoucí závazky, náš státní dluh je asi dvacetkrát vyšší, než nám vláda říká. Pomocí tohoto vzorce činí skutečný deficit pro fiskální rok 2007 asi 4 biliony dolarů.

Naslouchejte prorokům a dosahujte zisku

Robert Kiyosaki ukazuje, že když bylo sociální zabezpečení v roce 1935 zavedeno, na každého důchodce připadalo 42 pracovníků, zatímco dnes je to 3,3 a v roce 2030 to budou jenom dva pracovníci. Toto je vedlejší produkt stárnutí generace narozené v době baby boomu. Na vaše finance to bude mít i další účinek v tom, že stejný zákon, jenž vytvořil konta individuálního důchodu (IRA – Individual Retirement Account), také způsobuje, že největší krach burzy v historii teprve přijde, až začnou odcházet do důchodu děti narozené v době baby boomu. Budou si muset vyzvednout peníze ze svých IRA, což povede k velkému objemu prodeje cenných papírů a nedostatku poptávky po právě prodávaných cenných papírech. A to je pro ekonomiku zásadní věc. Velká zásoba a nízká poptávka se rovná poklesu cen. Každý investor by si měl přečíst knihu Roberta Kiyosakiho a Sharon Lechter *Proactiv*, protože poskytuje cenné poznatky o tom, jak generace baby boomu odcházející do důchodu významně ovlivní vaši finanční budoucnost. Vše ji doporučuji, vlastně bych ji měl označit za povinnou, jestliže chcete přežít to, co přijde.

Další osobou, která velmi dobře rozumí danému tématu, je kongresman Ron Paul. Tento kongresman slouží už deset období a jeho vášní je monetární politika. Od roku 1976 byl téměř v každém bankovním výboru a monetárním výboru.

Měl jsem tu čest dělat s tímto kongresmanem dlouhé interview (můžete ho vidět na GoldSilver.com). Položil jsem mu několik velmi tvrdých otázek o ekonomice a on odpověděl poctivě a upřímně, že to bylo až překvapující. Toto řekl o nezajištěných závazcích Spojených států:

Je to tak obrovské, že to nikdo plně nechápe. Jde o mnoho, mnoho bilionů dolarů. Všichni víme s jistotou, že se to nedá zvládnout a dojde k rozpadu.

Vždy říkám starším: „Vy vždy dostanete šek. Vždy vám pošleme šek na vaše sociální zabezpečení a bude se stále zvyšovat. Ale bu-

deme vždy přikrašlovat skutečnou míru inflace... a tak váš reálný příjem zůstane stejný nebo bude klesat. Vždy budete dostávat šek, ale otázkou je: Co se za něj koupí? Jestliže se cena elektřiny zdvojnásobí a váš šek se nezdvójnásobí, budete trpět.“

Myslím si, že tato země bude chudší a chudší a s nárokovými dávkami se bude nakonec muset skončit, protože tisk peněz, zvyšování deficitu nebo očekávání, že nám cizinci budou nadále půjčovat peníze, nemůže mít dlouhé trvání. Je to jen sen a je velmi, velmi vážný.

Úžasné! Konečně někdo říká, jak to opravdu je.

Čínský obchod

Většina lidí si myslí, že si Spojené státy vypůjčují většinu světových úspor, aby financovaly deficit. Ben Bernanke, náš šéf Fedu, který řídí ještě vyšší míru inflace, měl v roce 2005 dokonce projev s názvem „Nadbytek globálních úspor a deficit běžného účtu Spojených států“. Tento projev vyvolává dojem, jako by zbytek světa měl příliš mnoho úspor, tolik, že neví, co s nimi dělat, jen je půjčovat Spojeným státům.

Lidé si myslí, že nadbytečné dolary, které jdou do zámoří kvůli americkému obchodnímu deficitu, nám jsou zpětně půjčovány. To není zcela pravda. Buďte si jisti, že ve Spojených státech dochází ke spoustě zahraničních investic, ale ne v takovém rozsahu, jak se označuje. Odkud tedy přichází všechno oběživo navíc, které skupuje všechny americké státní pokladniční poukázky, aby financovalo velkou část deficitu? Vytvářejí je země, které jsou hlavními obchodními partnery Spojených států.

Nejlépeším příkladem je Čína, tak začneme tam. Když někdo ve Spojených státech koupí něco, co bylo vyrobeno v Číně, kupec ten výrobek koupil od čínského obchodníka a zaplatil v amerických dolarech. Čínský obchodník potom uloží tyto dolary na svůj běžný účet v místní čínské bance. Banka potom převede dolary na jüany. Nyní má místní banka

nadbytek dolarů a nedostatek jüanů, a tak prodá dolary navíc Čínské lidové bance a koupí si více jüanů.

Dokud je obchod mezi těmito dvěma zeměmi v rovnováze, není žádný problém. Ale když je jedna země v neustálém obchodním deficitu a druhá v neustálém přebytku, jak Spojené státy a Čína dnes jsou, nastává problém.

V případě Číny vzhledem k tomu, že více měny proudí do Číny než z ní, Čínská lidová banka končí s obrovským nadbytkem amerických dolarů. Podle pravidel hry mezinárodního obchodu a výměny měny se předpokládá, že prodá nadbytečné dolary na Forexu (trh cizí měny) a koupí jüany. Ale to by znamenalo, že bude nadbytek dolarů a nedostatek jüanů, a to by způsobilo, že dolar klesne a jüan stoupne. Čínské zboží by pak bylo ve Spojených státech velmi drahé, zpomalil by se čínský export a to je poslední věc, po níž Čína touží.

A tak, aby se obešel mezinárodní obchod a hra s výměnou měny, Čína překrotí pravidla. Lidová čínská banka vezme nadbytečné dolary a neutralizuje je koupí dolarového aktiva, většinou nějakého druhu investičního nástroje nesoucího úrok, jako jsou americké státní dluhopisy. To brání jüanu stoupat a dolaru klesat.

Je to známo jako „neutralizování“ nebo „sterilizování“ přílivu nadměrného množství měny. Zajímavé je, že Spojené státy udělaly totéž ve dvacátých letech, když sterilizovaly nadměrné přílivy zlata, aby uměle udržely dolar dole a vývoz nahoře, a byl to jeden z hlavních faktorů, který přispěl k Velké depresi.

Takže pokud Čínská lidová banka použila nadbytečné dolary ke koupi amerických státních dluhopisů a nekoupila jüan na trhu cizí měny, aby je prodala obchodníkovi místní bance, kde Čínská lidová banka získala jüan? Richard Duncan to ve své vynikající knize *The Dollar Crisis* vysvětluje takto:

Velmi rozšířená mylná informace tvrdí, že Spojené státy se při financování deficitu svého běžného účtu spoléhají na úspory jiných zemí. To není správné. Alespoň během posledních let byl deficit amerického

kého běžného účtu financován především z peněz vytvořených centrálními bankami jiných zemí.

Proto nejde o to, že by Spojené státy využívaly veškerý zbytek světových úspor k financování svého deficitu. Jde o to, že deficit je financován centrálními bankami obchodních partnerů Spojených států. A pokud jde o ně, asijské centrální banky zvláště neustále demonstrují svou schopnost a ochotu vytvářet peníze, aby financovaly deficit běžného účtu Spojených států.

Jak jsem řekl, Spojené státy sterilizovaly nadměrný příliv peněz ve dvacátých letech, stejně jako Čína sterilizuje nadměrný příliv měny dnes, takže historie se opakuje. Je to stejná hra, ale s malou odchylkou. No, vlastně s opravdu velkou odchylkou. Když Evropa platila Spojeným státům ve zlatě, Federální rezervní systém podváděl tím, že je dával pod zámek místo toho, aby rozšířil odpovídajícím způsobem měnové zásoby, a tak bránil přiměřené inflaci, kterou by to způsobilo, udržoval cenu amerického zboží dole a zajišťoval pokračující obchodní přebytek. Bylo to velmi deflační. Jelikož zbytek světa kupoval levné americké zboží, zlato zmizelo v černé díře Federálního rezervního systému a zásoba světových peněz se zmenšila.

Když však Čína sterilizuje nadměrný příliv měny, je to nesmírně inflační. Za každý nadměrný dolar, který Čína neutralizuje koupí amerických státních dluhopisů, Lidová čínská banka musí vyčarovat přiměřené množství jüanů z ničeho. Tato zbrusu nová měna se běžně nazývá „mocné peníze“, protože když se dostane do komerčních bank, používá se jako rezervní aktivum (měnová rezerva) pro bankovní částičných rezerv. Jestliže si vzpomenete na kapitolu o Federálním rezervním systému, bankovní částičných rezerv znamená, že když někdo uloží jeden dolar do banky, banka si může ponechat dolar v rezervě na vyplacení deficitu a (za 10procentní rezervy) smí vytvořit 9 dolarů v půjčkách. Rád tomu říkávám „králičí peníze“, protože se rozmnožují jako králíci.

Více než dvě desetiletí inflace čínské měnové zásoby nafukovala jejich finanční, burzovní a výrobní sektor, ale nyní je konečně snížila na

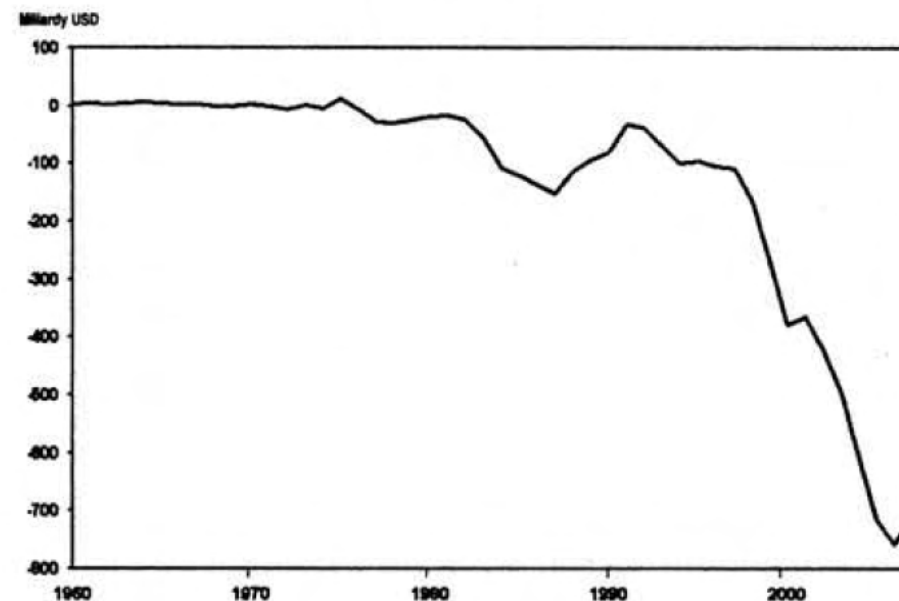
spotřebitelskou úroveň. Cenová inflace znovu ožívuje, pracovníci si stěžují na náklady na bydlení a způsobují, že Peking žádá místní správy, aby zvedly minimální mzdy, což je náklad, který společnosti budou muset převést na spotřebitele v podobě vyšších cen, a to způsobí, že si pracovníci budou stěžovat na náklady na bydlení a tak dále. Ale zvýšení cen, které bylo způsobeno inflací měnové zásoby, není jen místní problém v Číně. Očekává se, že brzy bude jedním z předních čínských exportů do světa cenová inflace sama.

Nedávno jsem mluvil s jednou žadatelkou o práci, která spolu s manželem vlastní od roku 1983 úspěšný podnik zabývající se dovozem zboží, hlavně z Číny. Ale v poslední době se dočkali několikerého zvýšení cen. Poslední přišlo tak brzy po předešlém, že dosud nebyly natištěny ceníky odrážející předchozí ceny. Vzhledem k vyšším cenám jejich zboží není tak konkurenční, a tak teď hledá práci. Jak říká Ben Simpfendorfer, čínský strateg pro Royal Bank of Scotland: „Tam, kde měla Čína deflační vliv v posledních deseti letech, bude mít inflační vliv i v příštích deseti letech.“

To všechno jsou volné trhy opět vítězí nad zasahováním a opravováním nerovnováh naší vlády. Čína stabilizovala svou měnu nízko, aby udržela levný export. K udržení nízké úrovně musela vytvořit měnu. Měna navíc způsobuje, že životní náklady rostou. Zvýšený plat pracovníka způsobuje, že náklady na čínské zboží, ať spotřebovaného doma nebo vyvezeného, roste. Zvýšená cena čínského zboží následně ve Spojených státech způsobuje, že ho američtí spotřebitelé kupují méně. A to bude pokračovat, dokud se obchodní nerovnováha nenapraví.

Jako výsledek všech her, které mohou být hrány za nekrytého měnového systému, celkový kumulativní americký obchodní deficit přesáhl 7 bilionů dolarů od té doby, co byl dolar zbaven v roce 1971 zlatého standardu (graf č. 21). Tyto deficity jsou udržovány nekrytou měnou z jiných centrálních bank ve světě. Tyto banky stále hromadí vyšší a vyšší hory amerického dluhu (státní dluhopisy) a uměle posilují hodnotu dolaru. Mnoho z našeho dluhu není možné splatit, a jestliže naši obchodní partneři začnou prodávat pod cenou americké státní dluhopisy na svě-

Graf č. 21: Obchodní bilance Spojených států

Zdroj: US. Census Bureau

toových trzích, celá úvěrová bublina vybuchne, což povede k depresi v celém světě. Čím déle se vlády a centrální banky snaží podvádět volný trh, tím víc to bude bolet, až se dostaví náprava. Volné trhy stejně jako drahé kovy vždy vítězí.

Japonská peněžní bomba

Existuje ještě jiný způsob, jak země může udržet svůj export vysoko a hodnotu měny nízko. V roce 2003 byla japonská ekonomika v troskách a trpěla dlouhou, pomalou a mučivou deflací, z níž se nemohla dostat od krachu na burze v roce 1989. Ve snaze obrátit ekonomický trend Japonsko zahájilo jeden z negrandióznějších pokusů s tvorbou měny od druhé světové války. V listopadu roku 2002 přednesl tehdejší guvernér

Fedu, Ben Bernanke – který se během svého působení na Princetonu zabýval japonskými nesnázemi s recesí –, neslavně známou řeč o shazování peněz z helikoptér, má-li se zabránit ekonomickému propadu, jako byl ten, který prožívalo Japonsko.

V lednu roku 2003 si Japonsko skutečně vzalo jeho radu k srdci. Během příštích patnácti měsíců Japonci vytvořili 35 bilionů jenů, které použili ke koupi 320 miliard amerických dolarů. Stlačili tak jen dolů a pozvedli dolar nahoru a udrželi svůj export vzhledem k americkému uměle dole. Potom tyto jeny použili ke koupi amerických státních dluhopisů. To prudce nastartovalo japonskou ekonomiku a vyzvedlo Spojené státy z jedné z nejkratších zaznamenaných recesí (recese let 2001–2003), a přivedlo do největší bubliny nemovitostí v historii. Americké úrokové sazby klesly na historicky nejnižší úroveň, úvěr byl levný a lidé začali kupovat domy jako investice v rekordních počtech. Nemusím vám říkat, jak to dopadlo. Je pravděpodobné, že dosud pocítujete důsledky krachu amerického trhu s nemovitostmi a znehodnocení cenných papírů zajištěných hypotékou. Když bylo všechno řečeno a uděláno, japonská ekonomická peněžní bomba činila jedno procento globálního hrubého domácího produktu.

Znovu, stejně jako během první světové války, světová měnová zásoba prudce narůstá. A zdá se, že některé země si tisknou peníze jen tak. Například v době od dubna 2006 až dubna 2007 se peněžní zásoba Ruska M2 zvýšila o 52,7 procenta.

Mezinárodní dlužní úpisy

Často přehlíženým faktem je, že objem měnových rezerv v centrálních bankách světa netvoří ve skutečnosti peníze, ale dluhopisy, hlavně v podobě amerických státních dluhopisů.

Velmi jsem se snažil pochopit světový monetární systém. Pravděpodobně i vy zjistíte, že tento systém je poněkud matoucí. Díkybohu mě jednoho dne napadla analogie, která mi pomohla vše pochopit.

Představte si velmi velkou místnost. V této místnosti jsou vedoucí amerického ministerstva financí, Federálního rezervního systému, ministerstev financí a centrálních bank zbytku světa, všech komerčních bank světa a spousta elit z Wall Street. Potom si je představte, jak horlivě vytvářejí dlužní úpisy a předávají si je vzájemně, jak nejrychleji to dokážou. To je světový monetární systém.

Nyní je základem tohoto systému dluhopis vydaný ministerstvem financí země nebo jak to nazývají v dané zemi... prozatím tomu budeme říkat vláda. Tyto vládní dluhopisy jsou základem dluhopisů světového monetárního systému. Dluhopisy v podstatě říkají: „Dlužím vám částku měny X plus úrok X.“

Mnoho entit kupuje tyto vládní dluhopisy. Ale když země chce vytvořit nějakou měnu, vláda pošle dluhopis do centrální banky. Centrální banka vypíše šek s nulovou protiváhou v jejím běžném účtu na jakoukoli částku v dolarech, eurech, jenech nebo v čem vláda chce a koupí si státní dluhopis. Chápete to? Ne, ani já ne. Protože to je šílené. Kdybyste to vy nebo já udělali, byli bychom obviněni z podvodu.

Vláda nyní zajišťuje oběh měny tím, že platí lidem a nakupuje. Lidé si ukládají měnu do bank, takže banky a jiné entity končí s velkým množstvím měny. Když určitá osoba chce koupit dům, jde do banky a vybere si půjčku podepsáním hypotéky. Hypotéka také říká: „Dlužím vám částku měny X plus úrok Y.“ Banka zapíše do účetní knihy částku, kterou jste si vypůjčili, a současně ji zapíše jako dluh, který vám vzniká, na váš úvěrový účet. Na bankovní výsledovce jsou pasiva vynášena proti aktivům, účetní zápisy jsou vyrovnané a banka je spokojená. Ale banka vám nepůjčila žádné peníze, které měla po ruce. Provedla jen zápisy do účetní knihy. Jakmile jste podepsali hypotéku, peníze, které vám banka půjčila, začaly existovat ve chvíli, kdy jste se dotkli perem papíru. Banka právě rozšířila světovou měnovou zásobu.

Cenné papíry zajištěné hypotékou a monstrem odvozených cenných papírů

Banka potom vezme hromadu hypoték a zabalí je do dluhopisu (IOU – I owe you = dlužím vám) zvaného cenný papír zajištěný hypotékou (MBS – mortgage-backed security). Pravděpodobně jste o těchto cenných papírech v poslední době slyšeli. Cenné papíry zajištěné hypotékou jsou složité finanční nástroje (které rád nazývám „finanční voodoo“) vytvořené k tomu, aby omezily finanční riziko institucí, pokud jde o dluh. Ale místo omezování rizika rozšiřují riziko na celý svět. Kdykoli vám banka poskytuje půjčku na dům, zřídka si tu půjčku podrží. Místo toho ji prodá na Wall Street, který zabalí ji a další půjčky do MBS a prodá je investorům ve světě. Nyní je to tak, že nesplacené hypotéky v nevadském Las Vegas mohou způsobit bankrot nějakého města v Norsku.

Náš současný zmatek vyplývá z faktu, že Fed udržuje úrokové sazby dlouhodobě tak nízké, že to vyvolalo nesmírnou vlnu tvorby peněz a úvěrů, které devalvovaly dolar a způsobily růst cen nemovitostí do rekordních úrovní. Při tak levném úvěru a tak hojné peněžní zásobě začaly banky brzy půjčovat peníze jakémukoli pobudovi, který šel po ulici, za předpokladu, že si učesal vlasy. Banky pak prodaly tyto hypotéky na Wall Street a tamější géniové zabalili půjčky, jak standardní, tak subprime, do MBS a odprodali je investorům.

Jelikož banky nedbaly na své půjčovní standardy, dávaly půjčky lidem na domy, které si jejich příjemci nemohli dovolit. Tito lidé se náhle cítili bohatí a vytahovali peníze ze svých domů, jako by to byly bankomaty, a utráceli peníze za věci ztrácející hodnotu, jako jsou televizory a auta. Potom se stalo něco zcela neočekávaného (alespoň pro ty, kdo byli zpitomělí z levných peněz). Očekávané úpravy sazeb, které byly jasně vyjádřeny v dokumentech o půjčce, vešly v platnost a lidé najednou nebyli schopni splácet. Víte, co se stalo dál. Rychlé zabavování nemovitostí pro nezaplacení hypoték na rekordních úrovních způsobilo, že cenné papíry zajištěné hypotékou nesplnily očekávání. Lidé přišli

o mnoho peněz a vláda se jim snažila pomoci dostat se z nesnází. Mezi tím finanční instituce zpanikařily a úvěry došly.

Cenné papíry zajištěné hypotékou jsou součástí toho, co rád nazývám derivátovým monstrem. Deriváty jsou finanční instrumenty, jejichž cena a hodnota jsou odvozeny od hodnoty aktiv, které jsou pro ně podkladem, jako je nemovitost základem pro MBS.

Deriváty mohou být největší hrozbou pro světový finanční systém. A rozhodně jsou jedním z temnějších mraků v přicházející bouři. Říkám mohou být, protože potenciální problémy a rizika jsou tak dobře skrytá, že nemáme tušení, kolik škody mohou způsobit. Velká většina z nich vzniká dvoustranně, u pultu, prostřednictvím soukromých smluv místo toho, aby byly obchodovány prostřednictvím burzy. To znamená, že nejsou podrobeny standardizaci a regulaci oficiálního orgánu, jako je Vládní komise pro regulaci prodeje cenných papírů (SEC – Securities and Exchange Commission). Deriváty tvoří největší finanční trh na světě. Nyní přesahují půl trilionu dolarů a činí asi desetinásobek globálního hrubého domácího produktu.

Řetěz subjektů

Mnoho derivátů obsahuje datum vypršení lhůty, a tak se před jejím ukončením uzavírá nová smlouva zahrnující nové strany. Tomuto procesu se říká vytváření řetězu subjektů.

Nakonec by si některá strana smlouvy mohla myslet, že změna okolností způsobuje, že se jeho vklad dostává do většího rizika, a tak by mohla uskutečnit jiný vklad do opačného směru, aby riziko omezila. Největším problémem je, že nikdo neví, kdo může být na konci řetězu derivátů. Mohla by to být krachující společnost v Panamě, která není schopná zaplatit. Pokud je to tak, nastává dominový efekt, v němž žádná strana není schopna platit další.

Něco podobného se téměř stalo v roce 1998, kdy zajišťovací investiční fond s vysokým spekulacním faktorem, zvaný Long Term Capital

Management (LTCM), měl smůlu. LTCM byl od začátku něco zvláštního. Jeho správní rada sestávala z nejmávanějších zlatých chlapců z Wall Street a dvou ekonomů, kteří sdíleli Nobelovu cenu za ekonomii, a to za vytvoření matematických vzorců pro výpočet možností rizika/ceny a minimalizaci rizik při investování.

Jak jsem řekl, LTCM byl fond s vysokým spekulacním faktorem, a pouhými 4 miliardami dolarů v aktivech, ale s více než 1,25 bilionu dolarů ve vkladech do derivátů (stejně jako roční rozpočet Spojených států v té době). V létě roku 1998 řada neobvyklých geopolitických okolností způsobila, že vzorce LTCM, za které byla jejich autorům udělena Nobelova cena, selhaly. V roce 1997 prožívalo Thajsko měnovou krizi, když volné trhy překonaly vládní opatření ke stabilizaci měny k dolaru a způsobily masivní devalvaci thajského bahtu, což opět způsobilo zhroutení trhu s cennými papíry této země. Výsledné tsunami ekonomické krize známé jako asijská nákaza strhlo skutečně každou ekonomiku a trh s cennými papíry v jihovýchodní Asii (s výjimkou Japonska), a tak přivedlo ke konci to, co bylo známo jako asijský zázrak. Potom v roce 1998 Rusko ztratilo kontrolu nad stabilitou své měny, rubl se zhroutil a mezinárodní půjčky nebyly splaceny včas. Veškerý tento zmatek způsobilo to, že se vklady LTCM znehodnotily a jeho aktiva se scvrkla ze 4 miliard dolarů na pouhých 600 milionů dolarů proti 1,25 bilionům ve vkladech. Když nastala hrozba insolvence, dominový efekt, o němž jsem mluvil dříve, se stal reálnou možností. Newyorská banka federálních rezerv zajistila pomoc v nouzi tím, že ustavila konsorcium předních investičních a komerčních bank, aby koupily fond a uvolnily jeho vklady.

Většina veřejnosti nevěděla, že světový finanční systém během několika dnů zamrzne. Nejde o to, *jestli* se něco takového může stát znovu. Spíš jde o to, *kdy* to bude. A příště možná nebude žádná pomoc v nouzi. Warren Buffet, nejúspěšnější investor na světě, hezky shrnuje nebezpečí derivátů: „Džin derivátů je teď z láhve venku a tyto nástroje se budou téměř určitě rozmnožovat co do druhu a počtu, dokud nějaká událost nevyjasní jejich toxicitu. Centrální banky a vlády dosud nenašly žádný

efektivní způsob, jak kontrolovat, dokonce ani sledovat, rizika vyvolaná těmito smlouvami. Deriváty jsou podle mého názoru finanční zbraně hromadného ničení přinášející nebezpečí, které je – i když nyní skryté – potenciálně smrtelné.“

Nezdar LTCM byl považován za příliš nebezpečný pro světovou ekonomiku, aby se nepomohlo postiženým v nouzi. Nyní Federální rezervní systém a ostatní centrální banky světa pomáhají v nouzi sektoru subprime hypoték.

Zde je příklad. Začalo to v roce 2007, kdy bankovní systém už nemohl déle skrývat problémy spojené se sektorem subprime hypoték a o krizi se konečně vědělo. V srpnu Fed snížil sazby o 0,5 procenta a Evropská centrální banka (ECB) začala vlévat likviditu (měnu v podobě levných půjček bankám). Později toho měsíce se objevily malé zděšené národy na pobočky kalifornské Countrywide Bank, banky, která vypsalu většinu subprime hypoték, protože vkladatelé požadovali své peníze. V září Fed opět snížil sazby o 0,5 procenta. V říjnu pak začaly v celé Anglii národy na banky, když se rozšířila informace, že Northern Rock, osmá největší banka v Anglii, se ocitla v úvěrovém tlaku kvůli krizi MBS a musela si půjčit peníze od Bank of England (Anglické centrální banky). Jak *USA Today* vylíčil: „Nejviditelnějším znakem ekonomické nervozity byly fronty připomínající dobu Velké hospodářské krize, které se tvořily v pátek dopoledne před pobočkami banky Northern Rock poté, co banka Northern Rock požádala Bank of England o půjčku z nouze, aby mohla splnit své závazky.“ Výpomoc ve výši 80 miliard dolarů bude stát britské daňové poplatníky asi 1500 dolarů na osobu.

V tomtéž měsíci Fed snížil sazby o 0,25 procenta a v prosinci o dalších 0,25 procenta. A Fed, ECB, Bank of England a další centrální banky vytvořily dalších 40 miliard dolarů levného úvěru, ale to nestačilo k zastavení rozpadu. A tak 19. prosince 2007 ECB vložila do ekonomiky nových 350 miliard euro, ekvivalent poloviny bilionu dolarů. Dvaadvacátého ledna Fed snížil sazby o 0,75 procenta a 30. ledna opět o 0,5 procenta. Globální měnová zásoba se opět šíří.

Dne 5. března měl Carlyle Capital Fund malý problém, když zjistil, že některé MBS, které koupil od společnosti Fannie Mae a Freddie Mac, jsou téměř bezcenné. To byl malý problém. Velkým problémem bylo, že tento vklad měl podobně jako LTCM vysoký spekulativní faktor. Jedenatřicet dolarů z každých dvaatřiceti, které Carlyle vložil, bylo vypůjčeno.

Teď začaly problémy opravdu narůstat. Značná část vypůjčené měny pocházela od Bear Stearns, což byl shodou okolností jeden z hlavních účastníků při balení a prodávání MBS a byl už v procesu dosahování velkých ztrát z MBS, které vlastnil. Ve středu 12. března 2008 Carlyle oznámil, že není schopen splácet půjčky na své vklady a že jeho věřitelé se zmocní všech zbývajících aktiv.

Bear Stearns jako hlavní věřitel nepotřeboval víc MBS, a když se zpráva rozšířila, společnost se zhroutila. V pátek 14. března, jak sdělil *USA Tomorrow*: „Bear Stearn byl ochromen, když začaly vřít informace z trhu o velikosti jeho vystavení vlivu cenných papírů souvisejících s hypotékami a pochybností, zda má dostatečné rezervy na pokrytí potenciálních ztrát. To vedlo klienty a investory k tomu, aby požádali o vrácení peněz, a to způsobilo útoky na banku.“ Fed v neděli 16. března mimořádně snížil sazby o 0,25 procenta a 18. března pak o dalších 0,75 procenta. Nakonec Fed uspořádal svatbu, kde J.P. Morgan Chase, který je díky fúzím a akvizicím pravděpodobně největším akcionářem Federálního rezervního systému, získal kontrolu nad Bear Stearns při 95 procentech odpočtu z jeho ceny z předchozího roku.

Ale příběh dopadá ještě lépe! Fed skoupí nejhorší MBS společnosti Bear Stearn, než je Morgan převezme. A to bude stát nás, americké daňové poplatníky, dalších 30 miliard dolarů.

Bear Stearns je pouze začátek. Takovéto výpomoci se budou zvětšovat a stanou se častějšími, a tak způsobí, že se měnová zásoba bude rozšiřovat, a tím se sníží hodnota vašich tvrdě vydělaných peněz.

Měnová bra

Nerad vám to říkám, ale tento měnový systém se obrací proti vám. Jestliže jste průměrným Američanem, který tvrdě pracuje a spoří své peníze v bance, jste tím nejméně úspěšným účastníkem v tomto systému. Největšími vítězi jsou finanční sektory, které vytvářejí novou měnu. Tak jak oni bohatnou, vy chudnete.

Důvod, proč je finanční sektor tak bohatý, je jednoduchý. Kdykoli někdo padělá měnu (ať ilegálně nebo v případě bankovního systému legálně), hodnota je účinně odebrána ze stávajících peněz a převedena na nově vytvořené peníze. Když jsou vytvořeny nové peníze, jejich maximální kupní síla připadne jejich tvůrci, protože ho vytvoření těchto peněz nestálo nic. Navíc, když tvůrce půjčí někomu nové peníze, vyžaduje jejich vrácení plus úrok. Tvůrce peněz je tedy vytváří bez nákladů, ukradne hodnotu vašich peněz a pak tyto peníze půjčuje druhým a požaduje, aby mu vrátili dokonce ještě víc peněz.

Ten, kdo si půjčuje, dostane druhou nejvyšší hodnotu z jednotek měny, protože peníze nejsou v oběhu, dokud za ně něco nekoupí. Když však za ně něco koupí, peníze vstupují do oběhu a devalvují stávající měnovou zásobu, která, jak jste už pravděpodobně uhodli, způsobuje, že ceny za takové věci, jako jsou mléko a benzín, stoupají. Teď je pro vás dražší kupovat si tyto věci. Půjčovatel nově vytvořených peněz z nich dosáhne větších přínosů než vy, protože nemusí platit cenu, abych tak řekl. Kupuje své zboží za vypůjčené peníze, než budou mít nové peníze účinek na peněžní zásobu. To je koncepce vypůjčování dnes a splácení zítra levnějšími dolary.

Vychytralí investoři využívají tento systém ve svůj prospěch. Ať je to využití výše uvedeného rozdílu na burze nebo investování do nemovitostí, síla tvorby peněz poskytuje převod velkého bohatství těm, kdo využívají jejího vlivu moudře. Vypůjčovatelé, kteří financují jen svůj vlastní dům nebo auto, a zvláště ti, kdo používají hotové peníze k refinancování, se však stávají chudšími při pouhém převodu svého bohatství od sebe do banky.

Tvorba peněz je také jedním ze způsobů, jakým třída aktiv může přejít od podhodnocené k nadhodnocené. Když nově vytvořené peníze vstoupí do konkrétního sektoru aktiv, řekněme do nemovitostí, způsobí, že se sektor aktiv nafoukne. Lidé vidí, jak narůstá vlna bohatství, a skočí na ni, obvykle na hřeben vlny, těsně předtím, než se zřítí dolů. V tomto procesu se ohromné množství bohatství přesouvá z jiných tříd aktiv do spekulativní třídy aktiv. Třídy aktiv, kde se peníze vybírají, se stávají podhodnocenými a chytrí investoři pak začínají převádět peníze z nafouklé třídy aktiv zpátky do podhodnocených.

Je tento systém morální? Ne. Ale je to systém, v němž žijeme, a uděluje velkou moc těm, kdo mu rozumí a umí s ním manipulovat. Celý systém je určen k převodu bohatství od těch, kdo nerozumí systému, k těm, kdo mu rozumí. Jak říká kongresman Ron Paul, snadný úvěr a snadný nekrytý měnový systém jsou jednoduše „daní uvalenou na chudé a střední třídu“.

Konvergence

V této kapitole jsme se dotkli rozpočtového deficitu, nezajištěných závazků, obchodních přebytků a deficitů, bankovníctví částečných rezerv a výsledné exploze globální měnové zásoby, derivátového monstra, které se nad námi objevují jako hvězda Smrti v *Hvězdných válkách*, a našeho finančního systému založeného na víře.

To, čemu jsem se věnoval v této kapitole, jen škrábe po povrchu. Problémy a nevyrovnanost, kterým čelí globální finanční systém, by mohly zaplnit několik knih. A to všechno se děje v době, kdy svět ohrožuje terorismus, americká zahraniční politika jako by obracela názor zbytku světa proti sobě, zásoby ropy se zmenšují, zatímco polovina světové populace usiluje o stejnou úroveň bohatství (a využití energie) jako západní svět, globální oteplování je u našeho prahu a vláda Spojených států a většina jejich obyvatel obrazně vyčerpala své kreditní karty a nyní si myslí, že půjdou všichni do důchodu a budou žít na účet druhých.

V nejistých časech se investoři na celém světě ucházejí o vnímanou jistotu vládních dluhopisů. Věřím, že tentokrát budou zničeny. Až, ne jestliže, bude úvěruschopnost vlády Spojených států snížena, jejich dluhopisy stejně jako dluhopisy MBS budou prodány za velké slevy a každý investor, který si je ponechá, bude ztrácet stejně jako v sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy státní dluhopisy dostaly přezdívku „certifikáty konfiskace bohatství“. Jak rychle jsme zapomněli.

Vzpomínáte si na moudrého starého farmáře ze začátku této knihy? Když ví, že přichází bouřka, odvede krávy do bezpečí a připravuje se na nejhorsí. My musíme udělat stejnou věc s financemi. I když bude mít nadcházející bouře strašné dopady pro ty, kdo jsou finančně neinteligentní, je skvělou novinou pro investory do drahých kovů. Teď neříkám, že bychom měli stát a povzbuzovat politiky, když plývají našimi daňovými dolary a pronášejí sliby, které nemohou splnit. Ale zdá se, že se Washington odmítá poučit z historie a má v úmyslu pokračovat v sebevražedné cestě až do konce.

Snažím se dělat, co je v mých silách, abych je zastavil. Zvyšuji hlas na protest. Píši svému kongresmanovi. A napsal jsem tuto knihu. Ale jestliže se mi nepodaří zastavit je, ujišťuji vás, že udělám všechno, abych se nejen chránil před hloupostí politiků, ale také jí využil. Protože každý promarněný dolar a každý nový vytištěný dolar rozšiřuje globální zásobu každého druhu měny kromě dvou. Zlato a stříbro jsou jediná platidla, která nelze vytisknout.

Historie se vždy opakuje. Když civilizace znehodnotí svou měnovou zásobu, veškerá ta měna se bude znovu shánět po stejné malé hromádce kovu a zlato a stříbro se znovu zhodnotí oproti těmto měnám. Stane se to Spojeným státům stejně, jako se to stalo každé říši v historii. Ti, kdo to včas poznají, neuvěřitelně zbohatnou.

Devátá kapitola

Dokonalá ekonomická bouře

V poslední kapitole jsem mluvil o nadcházející ekonomické bouři. Věřím, že to bude dokonalá bouře, nemůžeme udělat nic, co by ji zastavilo. Rodí se události, které jakmile se plně spojí, povedou k rychlé a zničující ekonomické zkáze. Účinky nemusí být tak neuvěřitelně úžasné jako při přírodní zkáze, nicméně budou opravdové. A pokud si myslíte, že vám vláda pomůže, těžce se mýlíte.

Náš politický systém je strukturován tak, aby potrestal každého, kdo přemýšlí o něčem nebo plánuje něco, co je vzdáleno v budoucnosti víc než čtyři roky. Dnes lze zvolit politika jediným způsobem, a to slibem, že zajistí víc věcí zdarma než politik, který kandiduje proti němu. Ale veřejnost si asi neuvědomuje, že věci zdarma nejsou ve skutečnosti zdarma.

Pro politika by bylo by politickou sebevraždou, kdyby jen navrhol snížení výdajů v některé oblasti rozpočtu. Jestliže navrhnete snížení vojenského rozpočtu, pravice vám řekne, že jste proti Americe a že máte pod postelí teroristy. Navrhnete-li snížit výdaje na sociální zabezpečení, AARP (American Association of Retired Persons) zmobilizuje své tsunami voličů proti vám. A pokud navrhnete snížení výdajů na zdravotní péči

Medicare a Medicaid, povstane proti vám s křikem veškerá populace: „Ale zdravotní péče je jedinou velmi důležitou otázkou dneška.“

Problém je, že každá otázka je jedinou velmi důležitou otázkou dneška. Proto se neuskuteční tvrdá volba toho, co je potřebné k podepření naší ekonomiky.

K tomu musíte přidat fakt, že jsme se v podstatě stali socialistickou společností za iluze, že jsme dosud kapitalisty s volným trhem. Vláda není nějaká benevolentní, samostatná entita s neomezeně hlubokými kapsami. Kdykoli vznikne problém, většina vždy říká totéž: „Vláda by s tím měla něco udělat.“ Zdá se, že si všichni myslí, že by naše vláda měla být pro každého záchrannou sítí. Když hlavní zajišťovací investiční fondy příliš spekulují s cizími penězi, myslí si, že by jim měla vláda pomoci dostat se z nouze. Když majitelé domů příliš zatíží hypotékou své domy, domnívají se, že by je vláda měla zachránit, když nedokážou hypotéku splácet a hrozí jim zabavení nemovitosti. Zřejmě si neuvědomují, že kdykoli „s tím vláda něco udělá“, účinek je poloviční a náklady dvojnásobné, než kdyby to zajišťoval soukromý sektor. Potom vystaví veřejnosti účet buď v podobě přímých daní, nebo inflace. To znamená, že nakonec zaplatíme všechno stejně my.

Jedním z největších problémů je, že si najímáme (tj. volíme) nesprávné lidi k tomu, aby rozhodovali o způsobu vydávání naší měny. Troufám si říct, že 99 procent z těch, které posíláme do Washingtonu a pověřujeme je úkolem přerozdělovat naše bohatství, a tedy řídit ekonomiku, o ekonomice nic neví. A pokud přece jen vědí, nedbají na ni, protože jejich funkční období je jen dva, čtyři nebo šest let dlouhé.

Věřím, že jsme se dostali k bodu, odkud už není návratu, a všechno, co můžeme nyní dělat, je vysílat v podmínkách, které se zhoršují, a připravovat se na nejhorší. George W. Bush se jako kapitán lodi rozhodl vést nás ke snižování daní, příspěvkům pro Medicare na léky na předpis a válce v Iráku. Ale na rozdíl od kapitána *Titaniku* nepluje na lodi. My ano.

Přichází fiskální potopa biblických rozměrů. Možná si myslíte, že naše ekonomika je dostatečně velká loď, která odolá bouři. Není. Přes-

tože bych rád viděl, jak se celá loď zachrání, nestane se to. Každý muž a každá žena budou bojovat za sebe. Dobrou zprávou je, že ještě můžete zachránit sebe a svou rodinu.

Ve své knize z roku 2002, *Prorocství*, Robert Kiyosaki a Sharon Lechter nabízejí rady, jak si postavit svou vlastní archu, abyste se mohli bezpečně plavit přicházející potopou způsobenou nedbalou ekonomickou politikou vlády. Jestliže jste tu knihu četli, víte, že předpovědi, které učinili v roce 2002, se dnes začínají uskutečňovat. Jak jsem již řekl, pokud jste tu knihu nečetli, musíte to udělat. Je naprosto nezbytné, aby si ji přečetl každý investor, který chce vzdorovat bouři.

Jedním z nejlepších způsobů, jak se chránit před nadcházející ekonomickou bouří, je převést své bohatství do tříd aktiv, které vydrží příliv a odliv. Podle mého názoru je nejlepší třídou aktiv právě téma této knihy – drahé kovy. Zbývající část této kapitoly vám ukáže, proč drahé kovy poskytnou bezpečný přístav pro každého investora, který si přeje zakotvit v něm své bohatství.

Velká vláda a inflace

Největším problémem, kterému Amerika čelí, je opravdu velká vládní administrativa. Je to monstrum, které je potřeba neustále živit. Před Rooseveltovým Novým údělem federální vláda řídila 3 procenta ekonomiky, dnes je to přes 26 procent. A když přidáte státní a místní vlády plus náklady na schválení regulačními orgány plus náklady na veškerý byznys, který poskytuje zboží a služby, jež podporují všechny vládní agentury, je to více než 50 procent ekonomiky Spojených států.

Myslím si, že věci, kvůli kterým bychom se v nadcházející bouři měli znepokojovat nejvíce, je vláda přicházející na pomoc. S vládou tak velkou a tak vším pronikající a s všeobecným očekáváním, že vláda poskytne záchrannou síť pro každou možnou nepředvídanou skutečnost... to přijde. Jak jste četli v poslední kapitole, už to začalo. Tato žádost naší vlády nebyla nikdy zamýšlena. Jak říká známý ekonom Milton Friedman:

„Vláda má tři primární funkce. Měla by se postarat o vojenskou bezpečnost země. Měla by prosazovat plnění smluv mezi jednotlivci. Měla by chránit občany před zločiny proti nim a jejich majetku. Když se vláda – s dobrými úmysly – snaží předělat ekonomiku, nařizovat zákonem morálku nebo pomáhat zvláštním zájmům, náklady se ukáží jako neefektivní, postrádají inovaci a představují ztrátu svobody. Vláda by měla být rozhodčím, ne aktivním hráčem.“

Lidé si neuvědomují, kolik skutečně stojí výpomoc vlády soukromým finančním institucím. Krize úspor a půjček z konce osmdesátých let stála daňové poplatníky 150 miliard dolarů. V roce 1989 měly Spojené státy méně než 250 milionů obyvatel. To znamená, že každý ve Spojených státech platil více než 600 dolarů (1000 dolarů v roce 2007) buď v podobě daní nebo inflace, aby se napravily problémy plynoucí z hlouposti finančních institucí. Ale to není nic ve srovnání s tím, co nás čeká.

Důvodem, proč potenciál pro systematický finanční nezdar naší ekonomiky vůbec existuje, je to, že se veřejnost nechala napálit velkými bankami a velkými vládami. Byl to proces, jehož vývoj trval několik set let. První podvodnou prací, do které jsme i se zapojili, bylo bankovníctví částečných rezerv. Druhou bylo to, že jsme dovolili, aby bylo bankovníctví částečných rezerv hierarchicky uspořádáno formou centrálních bank částečných rezerv. Třetí velkou chybou bylo, že jsme se v roce 1971 nepostavili proti naší vládě a centrálním bankám, když Federální rezervní systém v tajné dohodě s prezidentem Nixonem vytvořil z amerického dolaru zcela nekrytou měnu. Výsledkem je inflace, inflace a další inflace. (Pro úplnější pochopení tohoto tématu doporučuji *The Case Against the Fed* od Murraye N. Rothbarda.)

Mnoho ekonomů, finančních poradců a osob pověřených řízením portfolia cítí, že veškerá finanční labilita způsobená dolarovým standardem, americkým rozpočtem, bilancí obchodních deficitů a rozšiřováním měnové zásoby centrálními bankami narůstá a hromadí energii, která jednoho dne povede k obrovskému převodu bohatství. Uskuteční se převod postupně, nebo vyskočí najednou? Někteří věří, že to bude náhlé,

spuštěné spíše nějakou událostí než pomalým rozpadem. Ať bude mít převod jakoukoli formu, ti prozíraví převedou své bohatství do bezpečných přístavů zlata, stříbra a drahých kovů a sklídí zisky.

Existuje však neshoda mezi ekonomy, pokud se jedná o to, zda výsledkem bude deflace, inflace, stagflace nebo hyperinflace.

Deflace je zmenšení měnové zásoby, což způsobuje, že měna získá na hodnotě a ceny klesnou. Deflace může nastat náhle jako v případě Velké hospodářské krize, nebo pomalu, jako v případě Japonska devadesátých let.

Inflace je mírné zvýšení měnové zásoby, což způsobuje, že měna pomalu ztrácí na hodnotě a ceny rostou.

Stagflace je ekonomická stagnace, kde by ekonomika mohla být v recesi a nezdá se, že by postupovala dál. Je spojována s vysokou nezaměstnaností a vysokou inflací cen jako v sedmdesátých letech.

Hyperinflace je inflace na steroidech. Neexistuje žádná přesná definice bodu, kde se velká inflace mění v hyperinflaci. Někteří říkají, že to je tehdy, když inflace dosáhne míry 20 až 30 procent měsíčně. Rád o tom uvažuji jako o bodu, kde důvěra v měnu klesá rychleji, než může být vytištěna, a proto celková hodnota měnové zásoby se zmenšuje bez ohledu na to, jak rychle se celkové množství měny zvyšuje. Podle Výboru pro mezinárodní účetní standardy k tomu dochází, když se kumulativní inflace během tříletého období přibližuje 100 procentům nebo je překračuje. To je jen 26 procent roční inflace a my už zvyšujeme měnovou zásobu při 18 procentech. Ale definice, kterou mám nejraději, je od Johna Williamse, který říká, že to je tehdy, když „největší předhyperinflační bankovka (ve Spojených státech 100dolarová bankovka) začne mít vyšší hodnotu jako funkční toaletní papír než jako měna.“

Projděme si nyní několik scénářů, abychom viděli, jak by zlato a stříbro měly fungovat.

Než však začnu, byl bych rád, kdybyste uchovávali tuto mantru před svou myslí, až budete číst následující oddíl:

Neexistuje žádný pravděpodobný scénář, v němž by zlato a stříbro nestoupalo.

Jděte za zlatou cíblou

1. SCÉNÁŘ: MÍRNÁ INFLACE (VŠE PROBÍHÁ DOCELA DOBŘE TAK, JAK TO JE)

Myslím si, že tohle je ten nejméně pravděpodobný scénář. Ve světě je příliš mnoho ekonomické nerovnováhy, aby vše jen pokračovalo, a s tím souhlasí i Ben Bernanke: „Velký americký deficit běžného účtu setrvává neurčitou dobu, protože schopnost Spojených států uskutečnit platby k úhradě dluhu a ochota cizinců udržovat americká aktiva ve svých portfoliích jsou omezené.“

Jinými slovy, kupujeme věci od každého, pak každý kupuje IOU (dluhopisy) v podobě amerických státních dluhopisů, firemních obligací, akcií ve společnostech (dílní vlastnictví), nemovitostí a podobně. Amerika kupuje od zbytku světa tak, že mu prodává kusy Ameriky... a to je velmi, velmi vážný problém.

Už jsem vám v této knize ukázal, jak hluboký a jak široký je problém americké obchodní nerovnováhy. Důvodem, proč si myslím, že mírná inflace je nejméně pravděpodobný výsledek těchto nerovnováh, je ten, že svět nakonec ztratí důvěru v americký dolar. Toho dne si lidé budou chtít vybrat v hotovosti všechny americké státní dluhopisy, které mají. Bohužel nemáme tolik měny k zaplacení, a tak budeme muset vytisknout nové peníze. Jaký dopad to bude mít na náš dolar a na světovou ekonomiku? Můžete se vsadit, že to nebude mírně stoupající inflace.

Myslím si, že ze všech možných scénářů je status quo jediným scénářem, který je velmi nepravděpodobný. Ale i když se všechno, co jsem právě popsal, nestane a vedeme si stejně, znamená to, že globální měnová zásoba bude nadále pokračovat svou exponenciální rychlostí růstu, a tak hodnota (kupní síla) všech měn bude nadále klesat. Všechny měny, tedy s výjimkou dvou, jediných měn, které se nemohou tisknout: zlata a stříbra. Zároveň jsou tyto měny silně podhodnoceny. Zapamatujte si má slova, zlato a stříbro drží krok.

2. SCÉNÁŘ: DEFLACE

Toto je největší obava Bena Bernankeho. Četl jsem jeho knihu *Essays on Great Depression* a mnoho jeho projevů. Obecně platí, že když si přečtete něco z Bernankeho díla, odejdete s pocitem, že jestliže zažijeme deflací, bude krátkodobá.

Proč se tedy Fed tak děsí deflace? Protože monetární systém založený na dluhopisech s sebou nese skryté riziko úplné a vyložené imploze. Abychom našli odpověď, musíme jen studovat svou vlastní historii, konkrétně Velkou hospodářskou krizi.

Dluh se může stát za deflace nesnesitelným. Řečeno slovy Bena Bernankeho: „Vážnost problému ve Velké hospodářské krizi byla způsobena nejen rozsahem deflace, ale také velkým a rozsáhlým rozšířením vnitřního dluhu ve dvacátých letech.“

Funguje to takto. Řekněme, že váš příjem činí 100 dolarů měsíčně a vaše splácení dluhu 40 dolarů měsíčně (hypotéka, auto a dluh na úvěrových kartách) a zbývá vám 60 dolarů. S 50 dolary zaplatíte vodu, elektřinu a plyn, pojištění, jídlo, benzin a zůstává vám 10 dolarů pohotového příjmu na večeři a kino. Život je docela dobrý.

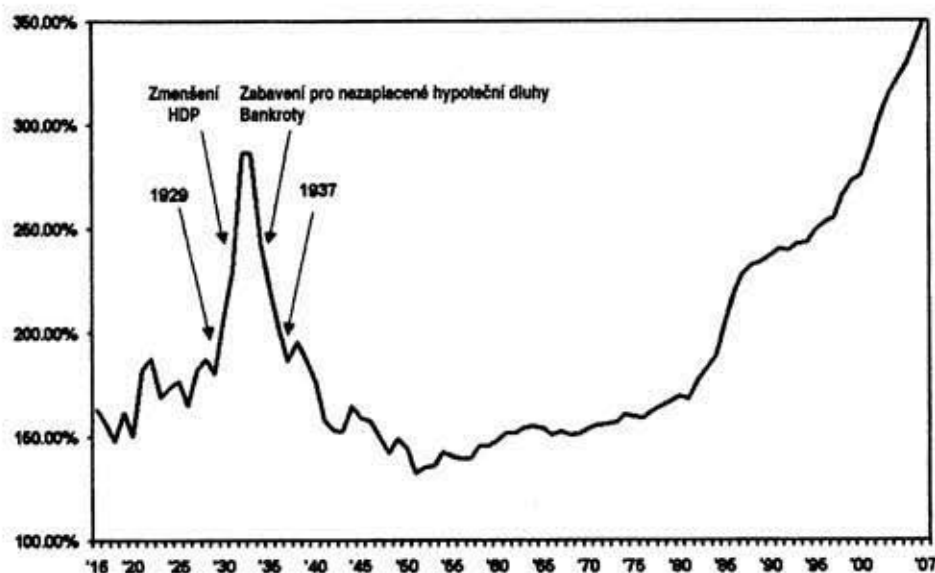
Ale za deflace všechno klesá včetně mezd; cen, hrubého domácího produktu a peněžní zásoby, ale pro vás je nejdůležitější, že klesne i váš příjem. Za Velké hospodářské krize nominální příjem klesl o 53 procent. Když použiji svůj dřívější příklad, váš měsíční plat by dnes činil 47 dolarů místo 100 dolarů. Možná si myslíte: *Ano, ale neklesají také ceny? Nezůstává tedy moje kupní cena stejná?* Ano, a ne. I když ceny klesají, aby se srovnaly s příjmy, dluh nikoli. Je nominální, což znamená, že je to pevné číslo. Vaše dlužné splátky jsou ještě 40 dolarů, ale váš příjem je nyní 47 dolarů. Můžete zapomenout na kino, benzin do vašeho vozu a vaše pojištění... dokonce můžete zapomenout na placení vody, elektřiny a plynu, protože vám po splacení dluhu zbude jen 7 dolarů, a ty budete potřebovat na jídlo.

Teď musíte prodat dům, ale stále ještě dlužíte na jeho zaplacení 5000 dolarů a přitom zjistíte, že má teď cenu pouhých 2000 dolarů. Naprosto

nemůžete uvěřit tomu, že je vám dům zabaven pro nesplácení splátek, vezmou vám i auto, nábytek se dostane do dražby a soud rozdělí snad všechny úspory, vašim věřitelům. Potom, co jste celý život pracovali, stáváte se bezdomovcem a žijete na ulici.

Graf č. 22 ukazuje poměr dluhu k HDP, jinými slovy, kolik dluhu bylo v zemi jako procento úrovně všeho zboží a služeb vytvořených v této zemi (hrubý domácí produkt).

Graf č. 22: Úvěrové dluhy jako procento HDP

Zdroj: Federal Reserve, Bureau of Economic Analysis, U.S. Census Dept.

Když se v roce 1929 zhroutila burza, HDP se zmenšilo. Vzápětí však – m přestože nikdo nevytvořil nový dluh – dluh vyjádřený v procentech HDP vzrostl ze 180 procent na 280 procent, jak ekonomika během několika krátkých let sklouzla do hlubin Velké hospodářské krize.

Úrovně dluhu pak v letech 1933 až 1937 prudce klesaly, zatímco HDP narůstalo jen mírně. Pokud jde o jednotlivce, tato klesající čára zname-

nala ztrátu rodinné farmy, která byla předávána z generace na generaci. Čára, která klesá od roku 1933 do roku 1937, statisticky představuje zabavené domy pro nezaplacené hypoteční dluhy, bankroty a likvidace špatných úvěrů. Ale za statistikou byly opravdové lidské bytosti, které sledovaly, jak je jejich život ničen.

Velké zmenšení měnové zásoby nastalo v době, kdy měl náš peněžní systém za základ skutečné peníze: zlato a stříbro, které se nemohou jen tak vypařit. Co by se mohlo stát dnes, kdy náš peněžní systém není nic jiného než dluhopisy? Dluhopis má hodnotu jen tehdy, když je ten, kdo si půjčuje, schopen platit. Pravděpodobně jste si už všimli, že dnes jsou naše úrovně dluhu vyjádřené jako procento HDP vysoko nad historickými úrovněmi Velké hospodářské krize. V době, kdy píšete tuto knihu, tvoří 350 procent našeho státního příjmu. Ve srovnání s tím vypadá 180 procent, s nimiž jsme začali v roce 1929, vlažně a nevýznamně.

Pamatujte si, že za deflace vláda trpí stejným problémem pevného dluhu a klesajícího příjmu (v podobě daňových příjmů) jako veřejnost. Podobně jako u mas to vede k nesolventnosti.

Ben Bernanke se svým známým projevem „Deflace – opatření, aby k ní nedošlo zde“ hovořil o shazování peněz z helikoptéry. V tomto projevu odhalil, jak daleko je Fed připraven jít, aby zabránil deflaci. Jeho řešením je stále chrlit více a více papírových peněz, ne skutečných peněz. Ve své řeči mluví o možném snížení úrokových sazeb na nulu procent.

Proč trávím tolik času s problémy ekonomiky, deficitu, obchodních přebytků a deficitů, nezajištěných závazků a výroky Bena Bernankeho? Protože účinek, který budou mít na zlato a stříbro, bude obrovský, jsou největšími faktory pohánějícími nadcházející přenos bohatství. Chcete-li tedy pochopit, proč hodnota zlata a stříbra *musí* stoupat a proč převod bohatství *bude* tak obrovský, pak potřebujete zhodnotit problémy a chabé úsilí vlády je vyřešit.

Potenciální řešení deflace podle Bena Bernankeho a Fedu jsou velmi důležitá. Prozrazují, jak jsou vyděšení z deflace a jak daleko jsou připraveni zajít, aby jí zabránili. Zestručnil jsem hlavní body z jednoho

z Bernankeových projevů o tom, jak Fed vytváří papírové peníze a pumpuje je do ekonomiky, do jediného odstavce. Podívejme se na to blíže.

Rozsáhlé návrhy Fedu jak bojovat s inflací zahrnují vkládání peněz do ekonomiky pomocí koupě aktiv. Aby Fed zabránil deflaci, musí rozšířit škálu koupí aktiv nebo možná rozšířit menu aktiv, která kupuje. Například cenné papíry zajištěné hypotékou, firemní obligace, obchodní cenné papíry, bankovní půjčky, hypotéky, dluhy cizích vlád a také dluhy domácí vlády. A opouštějí možnost rozsáhlého snížení daní umožněné programem koupí podle pravidel volného trhu.

Budeme muset dohlédnout na nemorálnost toho, že soukromá korporace (a tou Fed je), která není součástí žádné vlády, má moc skupovat mnoho světových aktiv penězi vytvořenými z ničeho. Kdyby se měla vyskytnout deflace, byla by pravděpodobně krátkodobá, protože Fed by jí byl odhodlán zabránit bez ohledu na důsledky. Ale jaký by byl její vliv na zlato a stříbro?

Jak uvidíte v pozdějších kapitolách, zlato může přinést za deflace obrovské zisky v kupní síle. Některé z nejlepších investic z doby Velké hospodářské krize byly akcie zlatých dolů. Ale tentokrát je to jiné. Během Velké hospodářské krize zlato a stříbro tvořilo základ peněžních systémů na světě. Tentokrát nepatří žádnému státu. Jsou to odděleně obchodované měny. I když centrální banky světa horlivě vytvářejí měnu skupováním dluhů mezi sebou, aby odvrátily deflaci, zlato a stříbro zůstává jedinou měnou, kterou nemohou vytisknout.

Tentokrát už také národní ekonomiky nejsou oddělenými ostrovy, jakými byly za Velké hospodářské krize. Jsou globální, hlavním komponentem jsou mezinárodní investice. A konečně tentokrát se zprávy a obchody dostanou všude na naší planetě rychlostí světla.

Proto, jestliže se deflace zmocní Spojených států, cizí investoři se budou dívat na zpomalující se americkou ekonomiku a na to, jak se zisky společností mění ve ztráty, protože zadluženost většiny amerických korporací se obrátí proti nim. Cizí investoři tak budou prodávat americké investice. Až investoři prodají svá dolarová aktiva, budou muset vyměnit

dolary na svou vlastní měnu prodejem dolarů a nákupem vlastní měny. To způsobí, že americký dolarový index klesne a drahé kovy porostou.

Ale co americké dluhopisy? Nedaří se dluhopisům za deflace dobře? Normálně ano. Ale svět nečelí normálním ekonomickým podmínkám. Za deflačního scénáře se základ daně dramaticky sníží. Dnes jsou Spojené státy silně zatíženy dluhem a naše deficitní výdaje propadly vražděnému šílenství. Celý svět ví, že Fed se zkusí dostat z inflace tiskem nových peněz. Tato skutečnost spolu s příjmy z daní by způsobila, že hlavní úvěrové agentury sníží postavení amerického dluhu. Cizí investoři ani nebudou muset prodávat americký dluh, aby učinily Spojené státy insolventními. Stačí, když přestanou kupovat.

Stručně řečeno, investoři mohou běžet tam, kde je podle všeho bezpečí, a automaticky kupovat americké dluhopisy. Ale přemýšlejte o tom takto: Půjčili byste nějakému člověku své životní úspory a přijali jeho dluhopis, kdybyste věděli, že ten člověk slibuje úrokovou sazbu, která je polovinou reálné míry inflace, že si půjčuje od každého ve městě víc než sedmdesát let a že utrací víc, než si většinu těch let půjčuje? Domnívám se že ne.

V tomto případě je tím „člověkem“ sama naše vláda. Naposledy vrátila více, než si vypůjčila, před sedmačtyřiceti lety. Dluží také pětkrát tolik, co činí její roční příjem z daňových příjmů. Každému ve městě slíbila, že mu bude dodávat zboží a služby, které ji budou stát dvacetinásobek jejího ročního příjmu, i když ve skutečnosti nemá ani desetník.

Přes obrovské deflační problémy se najde několik vzácných možností pro investora, kde by mohl bezpečně uložit své portfolio. Jedním z těchto přístavů budou jednoduše drahé kovy, protože, jak jsem řekl už dříve, jsou jedinou měnou, kterou nelze vytisknout z rozhodnutí vlády. Když začnou investoři prodávat svou dolarovou měnu – pojmenovaná aktiva, která by pokračovala v devaluaci dolaru, a začnou je přesouvat do drahých kovů, cena bude muset stoupnout. Je to čistá a jednoduchá nabídka a poptávka. Je jen tolik zlata a stříbra, kolik ho je, a čím větší je po něm poptávka, tím vyšší bude cena.

3. SCÉNÁŘ: VELKÁ INFLACE

Kdyby měl Bernanke dosáhnout toho, co je podle mého názoru jeho skutečným cílem – vytvořit dostatek inflace, aby připravila bublinu s nemovitostmi na měkké přistání – vyžadovalo by to mnohem zrychlenější míru inflace. Nemovitosti by tak zažily neviditelný pokles, podobně jako při poklesu indexu Dow-Jones v letech 1966–1982, o němž jsme mluvili v předešlých kapitolách, protože se vracejí zpět k podhodnocené třídě aktiv. Za těchto podmínek bude cena nemovitosti stabilní nebo se pomalu zvedne. Rozšíření měnové zásoby by bylo ve srovnání s dneškem obrovské a výsledkem by bylo, že všechna ostatní aktiva by stoupala rychleji než nemovitosti, včetně, a zvláště, zlata a stříbra.

Za velké inflace se zdá, že se všechny investice zvyšují, ale mnohé ve skutečnosti co do hodnoty klesají. Může za to skutečnost, že zatímco vaše investice by mohly mít 10procentní návratnost, dolar bude zaznamenávat inflační trend ve výši 20 procent. Výsledkem tedy bude *ztráta* hodnoty 10 procent. Proto se vyplatí rozumět inflaci a tomu, že působí jako tichý ekonomický zabiják. V takovéto situaci budou vaše nejlepší investice drahé kovy a komodity – protože jak se bude dolar nafukovat, jejich ceny porostou – a dále investování vypůjčených peněz do nemovitostí, protože si můžete vypůjčit peníze za cenu nákladů na inflaci nebo méně, neboli vypůjčit si nyní a splatit později levnějšími dolary.

4. SCÉNÁŘ: HYPERINFLACE

Jestliže jste si přečetli lekci z historie na začátku knihy, jste obeznámeni s ničivými účinky hyperinflace. Nemá tedy smysl, abych se zabýval tímto bodem znovu. Jestliže se ve Spojených státech vyskytne hyperinflace, převod bohatství bude obrovský.

Za hyperinflace veškeré investice dramaticky stoupají v ceně a některé získávají na hodnotě, ale ve srovnání se zlatem a stříbrem všechny na hodnotě ztrácejí. Při hyperinflaci je jedinou věcí, kterou každý potřebuje, věc, která se nejméně nabízí – opravdové peníze. Lidé by za ně dali cokoli. Hodnota nemovitostí, cenných papírů, předmětů vhodných

do sbírek, podniků a podobných věcí bude ve srovnání se skutečnými penězi klesat.

Vaší nejlepší investicí budou opět drahé kovy, komodity a investování vypůjčených peněz do realit. Budete chtít pevnou půjčku s nízkou sazbou, kterou jste zabezpečili před hyperinflací. Potom budete moci splácet nemovitost tím, co se rovná několikaminutové práci, když jste teď placeni deseti miliony dolarů na hodinu. Jestliže to uděláte, banka skončí tím, že bude platit za váš dům, ale vy jej budete vlastnit.

Ale pokud opravdu chcete být agresivní, protože cena (ne hodnota) vašeho domu stoupá, mohli byste použít svůj stále se zvyšující kapitál k průběžnému refinancování, abyste získali nové majetky. Pravděpodobně budete chtít dlužit maximum až do konce hyperinflace... pak to všechno vyrovnáte.

Avšak ve scénáři hyperinflace stále ještě nebude nic a myslím opravdu nic, co by se jen přiblížilo ziskům kupní síly drahých kovů.

Nyní opakujte po mně: *Neexistuje žádný pravděpodobný scénář, v němž by zlato a stříbro nestoupalo.*

Hádání z karet

„Dolarový standard je v podstatě defektní a stále méně stabilní. Jeho odchod se blíží. Jedinou otázkou je, zda to bude smrt upálením – hyperinflací – nebo smrt zmrznutím – deflací? Bobatství vznikne a zanikne v závislosti na odpovědi na tuto otázku.“

RICHARD DUNCAN, *THE DOLLAR CRISIS*

Jak si myslím, že to dopadne? Dovolte, abych vám řekl, jaký je váš osud.

Mnoho ekonomů nesouhlasí, pokud jde o to, zda odchod naší ekonomiky bude způsoben inflací, nebo deflací. Jelikož se však předsedou Fedu stal Ben Bernanke, většina ekonomů, poradců a zpravodajů, kteří si mysleli, že směřujeme k deflaci, změnili názor a teď si myslí, že se blížíme k inflaci. Řada z nich se domnívá, že po ní bude následovat hyperinflace.

Jediný problém, který vidím u této hypotézy, je, že nikde v historii nemohu najít příklad toho, že by veřejnost byla bohatě odměněna za svou hloupost. Když jsou všichni na jedné straně lodi, loď se převrátí a potopí. Kdykoli v průběhu historie nastal velký finanční rozruch a velký přenos bohatství, bohatství se vždy přenášelo k velkým hochům. Velcí hoši vždy vyhrávají. A jestliže se podíváte na zlaté padáky, které dostávají všichni vedoucí pracovníci, kteří dohlíželi na naše nedávné bankovní problémy, uvědomíte si, že i když prohráli, vítězí. Dovolte mi, abych vám dále vysvětlil, co tím myslím.

Když se reálná úroková míra stane zápornou (úroková míra je nižší než míra inflace), lidé si na sebe vezmou příliš velký dluh a také obrovské riziko, protože to je přesně to, co od nich bankovní systém chce.

Lidé ve Spojených státech se drželi vedení své vlády a osvojili si stejné zvyky. Spojené státy mají osobní míru úspor, která je negativní. Stephen Roach, ředitel a hlavní ekonom v Morgan Stanley, říká, že míra úspor je rekordně nízká na jakoukoli vedoucí globální ekonomickou sílu v historii světa. Jediná další doba, kdy byla míra osobních úspor tak dlouho záporná, byla během Velké hospodářské krize. Miliony rodin zcela vyčerpaly své hypotéky tím, že použily své domy jako bankomaty a vypůjčily si na ně. Tyto rodiny a miliony dalších také zcela vyčerpaly úvěr na kreditních kartách. Robert Kiyosaki učí o rozdílu mezi dobrým dluhem a špatným dluhem. Dobré dluhy pracují pro vás, špatné dluhy pracují proti vám... toto je špatný dluh.

Nehledě na velikost vaší hypotéky, na konci hyperinflace platy dosahují takové výše, že jste schopni hypotéku splatit v krátkém čase. Možná má hodnotou jen několika minut práce. To znamená, že banka nakonec váš dům koupí za vás. Neumím si představit, jak banky kupují všechny ty domy pro Joea Sixpacka a Johna Q. Publica. Ne. V každém případě v historii nacházím, že inflace se děje národu spořivců a deflace se děje národu velkých utrácečů.

V době první světové války zuřila inflace a každý se stal spořivcem. Válka skončila a Spojené státy vstoupily do velké (ale krátkodobé) de-

prese roku 1921. Koncem „báječných dvacátých let“ se každý stal velkým utrácečem a pak přišla největší deflace v historii, Velká hospodářská krize. Během druhé světové války každý šetřil, očekával, že na konci války přijde deflace, a nastala inflace. I obyvatelé konzervativního Japonska se stali velkými utráceči, když jejich burza a ekonomika vzkvétaly v době jejich „báječných osmdesátých let“, ale potom nastala deflace. Byla to situace, kdy udělat něco bylo stejně špatné jako neudělat nic.

Vzpomínáte si, jak jsem vám vyprávěl o muži, který zaplatil milion dolarů za dům nedaleko od domu mé přítelkyně? Dal 20 procent (200 000 dolarů) jako zálohu. Jen o pár let později cena domu klesla o 60 procent. Ten chudák byl pod vodou s hypotékou 800 000 dolarů při 12procentním úroku na dům, který byl v nejnižším bodu oceněn na pouhých 400 000 dolarů. Trvalo mu deset let, než se vrátil k bodu, kdy mohl prodat dům bez ztráty. Bublina s nemovitostmi byla malou bublinou ve srovnání s tou, kterou procházíme nyní.

Vyprávím tento příběh od té doby, co banky začaly nabízet veřejnosti hypotéky bez zálohy, a ptám se: „Co poutá vlastníky domů k jejich domovům tentokrát?“ To, co jsem očekával několik let, je recese (vždy existují recese a vždy budou).

V recesi někteří lidé musí přijímat snížené platy a někteří lidé jsou propuštěni z práce. Co se stane, když jeden z nich je náhodou jedním z milionů lidí, kteří jsou až po uši v dluzích na úvěrových kartách a v hypotékách a jsou sotva schopni splácet dluhy? A pak další? A další? Práminky bankrotů a zabavování majetku kvůli neschopnosti splácet se mění v bouřkové mraky, které se stávají dokonalou bouří.

Kdykoli se něco pokazí v ekonomice, nastane emocionální prudká reakce. Zaprvé, každý chce určit viníka. Zadruhé, lidé jednají přehnaně automaticky. Pravidla půjčování jsou zpřísněna, což je ještě horší. Jak říká Peter Schiff z Euro Pacific Capital: „Ceny domů jsou funkcí toho, co si budoucí kupující mohou dovolit – ne toho, co minulí kupci zaplatili. Jestliže jsou noví kupci žádáni, aby zaplatili 20 procent jako první splátku, plně zdokumentovali svůj příjem a plně amortizovali hypotéku

s pevnou sazbou, nebudou schopni platit ani to, co platili současní vlastníci během bubliny.“

Svět se brzy probudí a zjistí, že i když jsou cenné papíry zajištěné hypotékou (MBS) velkým problémem, čeká je ještě větší problém, půjčka bez zálohy. MBS jsou pro finanční sektor velkým problémem. MBS pouze urychlují globální přenos problémů bankovním sektorem. Půjčky bez zálohy hrozí, že vtáhnou světovou ekonomiku do černé díry.

Nakonec si myslím, že nás čeká divoká jízda s několika prohrami. Nejprve hrozba deflace, po níž přijde shazování papírových peněz z helikoptéry, následované velkou inflací, a pak opravdu velkou inflací, a nakonec hyperinflací.

Tento scénář plní předpovědi Roberta Kiyosakiho a několika dalších lidí, kterých si velmi vážím. Myslím si, že naše současné fiasko se subprime hypotékami se změní ve větší problém, než jakým je nyní, a jak začne sektor nemovitostí prudce klesat a měna nekrytá kovovou rezervou, která byla vypůjčena, se začíná vypařovat, blíží se hrozba deflace. Potom přijde Ben Bernanke, aby nás zachránil a pomohl nám dalším shazováním peněz z helikoptéry.

Robert Kiyosaki ve své knize *Proroctví* předpověděl, že jeden z největších boomů burzy v historii teprve přijde a bude trvat nejméně do roku 2007. Bylo to úžasné, když zvážíme, že kniha byla napsána v roce 2002. Země se dosud potácela po ráně z 11. září a finančních skandálech jako Enron, zatímco index Dow-Jones dokončoval třiletý brutální trh se stoupající tendencí a mnoho analytiků předpovídalo trh se stoupající tendencí na mnoho příštích let. Ale Robert učinil svou předpověď strmě stoupajícího trhu uprostřed všeho toho medvědího sentimentu založeného na základech demografie baby boomu a jejich důchodových potřeb. Takzvaní experti nazvali Roberta šílencem. Současné události odhalují, že je génius.

Den účtování přijde, až miliony dětí narozených v době baby boomu dosáhnou věku, kdy si musí vyzvednout mandatorní podíly ze svého důchodového konta IRA (konto individuálních důchodců). Zjistí, že inves-

tice, s nimiž počítali na svůj důchod, dům a osobní konto IRA ve skutečnosti ztratily hodnotu, že množství věcí, které si mohou koupit z výnosu, jestliže prodají dům, je ve skutečnosti menší, než když svůj dům kupovali. A když si uvědomí, že jejich sen o pohodlném důchodu byl skutečně jen sen, všichni ti baby boomers se leknou a zatáhnou růžky. Přestanou šetřit. Začnou prodávat svá aktiva. A začne se ukazovat druhé proroctví Bohatého táty, největší krach na burze v historii. Stále více a více dětí baby boomu zpanikaří a bude prodávat. Věřím, že to bude také doprovázeno největším krachem obchodu s nemovitostmi, jaký kdy svět viděl.

Tato dokonalá bouře bankrotů a zabavování majetku kvůli neschopnosti splácet způsobí, že měnová zásoba se scvrkne, protože obrovská úvěrová bublina praskne a všichni ti velcí utráceči se stanou velkými spořivci. Když lidé spojí svou měnu, ta přestane obíhat. Ekonomickému stroji dojde nafta a celá věc se zmrazí. Taková je Bernankeho nejhorší noční můra. Toto je *skutečná* deflace a ubohý Ben se chystá objevit pravou škálu hrůz imploze úvěrové bubliny.

Až se to stane, Ben „spalte měnu“ Bernanke znovu vyšle svou armádu helikoptér vrhajících peněžní bomby, ale tentokrát bude něco jinak. Něco se hrozně pokazilo. Bomby budou zneškodněny. Fed se pokusí nahustit bankovní sektor koupí všech druhů dluhů, které budou k sehnání, ale zbytečně. Přikročí k mimořádným opatřením, na něž, jak řekli, jsou připraveni. Koupí každou hypotéku, MBS a jakýkoli jiný druh dluhu, který se snaží vystrašení investoři a bankéři prodat, ale nevzejde z toho nic dobrého. Začnou kupovat akcie, aby vzpružili trhy, ale maloobchodní prodej bude nadále prudce klesat. Pokusí se o rozsáhlé snížení daní, ale to ekonomiku nenastartuje. Budou pracovat se zahraničními centrálními bankami, aby si vzájemně kupovaly dluhy, ale globální ekonomika bude pokračovat v poklesu. Lidé konečně uvidí skrz závoj. Uvidí to, co viděla Dorothy, Strašák, Lev a Cínový mužiček. To, že Čaroděj ze země Oz je opravdu jen natvrdlý starý chlapík horlivě tahající za páky.

Vzpomínáte si, když jsme mluvili o tom, jak během první světové války Němci zvýšili svou měnovou zásobu o 400 procent, přesto nebyla

žádná cenová inflace způsobená úzkostí lidí kvůli válce a nejistotou s jejich budoucností? Představte si úzkost, jakou pocítí 75 milionů lidí narozených v době baby boomu, když se přiblíží k důchodu a zjistí, že jejich domy a společné fondy nemají téměř žádnou cenu. Dámy a pánové, peníze dané stranou jsou pryč. Když dostanou daňové slevy od Bena, půjdou si koupit televizor s velkou obrazovkou a nejnovější mobilní telefon? Myslím že ne. Domnívám se, že budou šetřit každý desetník, který se jim dostane do rukou. Stejně jako v Německu během války.

Ale nastane okamžik, v němž bude dosaženo hranice. U každé příjmové skupiny to bude jiné. Bude to okamžik, kdy lidé pocítí, že konečně ušetřili dost peněz na důchod. Pro někoho to bude 100 000 dolarů, pro jiné to bude 1 000 000 dolarů a pro další 10 000 000 dolarů. Ben ví, že existuje okamžik, v němž se lidé budou konečně cítit bezpečně a nahradí svůj stárnoucí počítač novým a možná si také opatří nový televizor. V tu chvíli chlapci z Fedu skoupí tolik vládního dluhu, aby mohli financovat daňové slevy na všechny daně zaplacené v minulém roce, ale stále ještě si nikdo nekoupí nové auto. Hranice, kterou Fed hledá, nebude dosaženo.

Potom – ne v právě tichém zoufalství – Ben řekne: „Pryč s helikoptéry. Pošlete bombardéry.“

A když stíny milionů tajných bombardérů s penězi zatemní oblohu, peníze začnou padat jako déšť v poušti. Jakmile Joe Sixpack a John Q. dostanou poštou šeky na snížení daně na všechny daně, které zaplatili během svého života, strach bude dočasně zmírněn a nějaká měna vystoupí z úkrytu stejně jako ve výmarské republice. Ceny budou rychle a dramaticky růst, když bude uvolněna veškerá nahromaděná měnová energie. V panice „B2 Ben“ (jak bude podle mého předpokladu znít přezdívka tohoto bombardéru) svolá zpátky bombardéry, ale bude už příliš pozdě. Není nic, co bude Ben schopen udělat, aby to zastavil, protože hyperinflace už začne. Dow-Jonesův index zahájí neviditelný krach impozantních rozměrů a ceny zlata vystřelí na Měsíc. Jestliže jste dostatečně moudří, abyste zakotvili svou loď v bezpečném přístavu zlata,

stříbra a dalších komodit, odoláte bouři. Nebude to hezké, ale alespoň budete v bezpečí.

V tuto chvíli důvěra v měnu začne klesat rychleji, než může být vytvořena. Náklady na živobytí pro vládní zaměstnance vzrostou a náklady na všechny vládní projekty, subdodavatele, práci i materiál se budou zvedat nebývalou rychlostí. Pokaždé, když se vytvoří více peněz na zaplacení těchto zvýšení, hodnota měny bude klesat ještě rychleji. V takových dobách mají vlády dvě možnosti: zavřít vládu a všechny její projekty a služby, poslat všechny domů bez platu, vypnout tiskařské stroje a čekat, až systém volného trhu objeví cenové hladiny, které odpovídají množství měny v zásobě; nebo tisknout měnu do nekonečna. Vlády si vždy vybírají to druhé.

Ale nahromaděná energie z nadměrné tvorby měny se nemusí uvolnit ve Spojených státech a nemusí to být nezbytné v budoucnosti. Už nyní čeká velké množství nahromaděné měny na uvolnění. Jak jsem se zmínil už dříve. Všechny dolary, které posíláme za moře do jiných zemí, abychom nakoupili zboží, nyní sedí na jejich bankovních účtech, jen čekají, až se budou utrácet. Nakonec světová ekonomika ztratí důvěru v americký dolar a bude se ho chtít zbavit koupí zboží. To samozřejmě způsobí, že cena tohoto zboží vzroste a mohla by, a pravděpodobně to udělá, spustit scénář hodně podobný tomu, který jsem právě popsal.

Během historie ekonomové trpěli tím, co nazývám „syndrom *tentokrát*“. *Tentokrát* se stali pány ekonomického vesmíru. *Tentokrát* to vymysleli. *Tentokrát* zkrotili ekonomiku. *Tentokrát* ovládli umění nekonečného zvětšení měny. *Tentokrát* bude fungovat nekrytá měna!

Historie tomu dává nulovou pravděpodobnost. Pokaždé, když jsme se plavili k ekonomické záhubě, u kormidla stáli největší finanční mozky. Opravdu si myslíte, že bychom jim měli dovolit řídit loď?

Desátá kapitola

Cesta od chladu... Ke zlatu!

„Mnoha ekonomickými debakly v historii člověka se táhne jedna společná nit. Ti, kteří finančně přežívají, za to vděčí vlastnímu zlatu.“

MICHAEL J. KOSARES, *THE ABCS OF GOLD INVESTING*

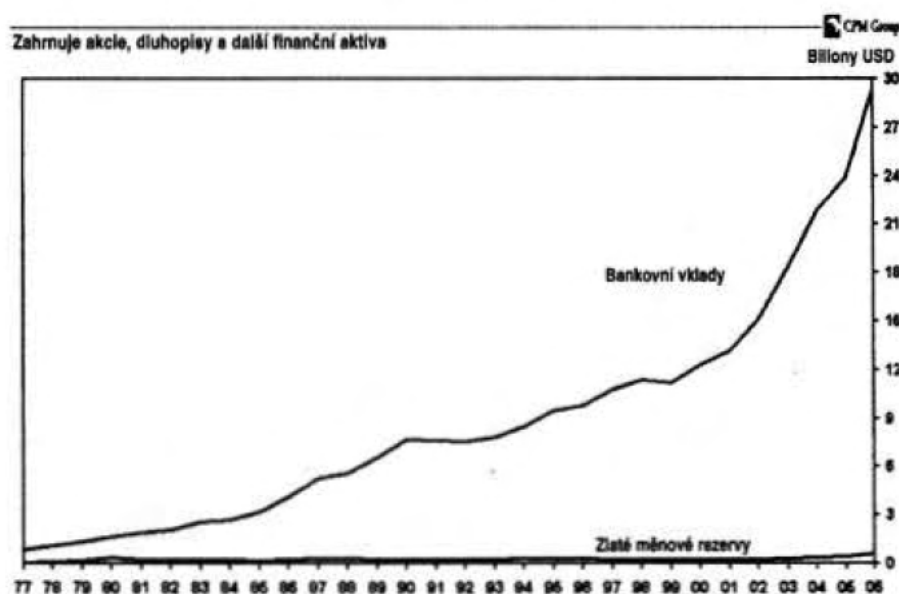
Dobrý den, slunce!

Slíbil jsem vám sluneční záři a teď ji dostanete. Převod bohatství, o němž jsem hovořil v poslední kapitole, je reálný a je nesmírně mocný. Během cyklické změny – když jedna třída aktiv dosahuje vrcholu, zatímco druhá je na nejnižší úrovni – neprobíhá intenzita převodu bohatství, který se již děje, bez povšimnutí. Dav vidí, že jiní lidé dosáhli obrovských zisků, a oni chtějí také nějaké. Veřejnost se nadále žene za včerejší žhavou investiční třídou, i když velkých zisků už bylo dosaženo. Jasná síla úplného převodu bohatství je viditelná teprve poté, co je téměř celý převod dokončen... na konci toho cyklu a na začátku nového. O cyklech budeme mluvit mnohem více v následujících kapitolách, ale tato kapitola je o stříbrném lemu. A stříbrným lemem (jak jste už uhodli) jsou drahé kovy, zlato a zejména stříbro.

CPM Group je jednou z předních firem zabývajících se průzkumem komoditního trhu a poradenstvím v oboru drahých kovů. Usilovně shromažďuje, sbírá a analyzuje data o nabídce a poptávce a dalších silách, které mají vliv na ceny drahých kovů. Jejich údaje o drahých kovech jsou každoročně publikovány od roku 1971 v jejich *Gold Yearbook* a *Silver Yearbook*, které jsou dostupné na www.cpmgroup.com. Než jsem začal psát tuto kapitolu, měl jsem příležitost pohovořit se zakladatelem a ředitelem CPM, Jeffem Christianem. Je přesvědčen, že pokud se ve světě zvyšuje geopolitická a finanční nejistota, cena zlata a stříbra nadále poroste.

Jak jsme viděli, zlato a stříbro provádějí občasné zúčtování tvorby nekryté měny. Ale abyste měli představu o stupnici pohybu, který by zlato a stříbro měly tentokrát udělat, aby zúčtovaly nekrytou měnu, podívejte se na graf č. 23 z výroční *Gold Yearbook* CPM Group. Je to celková dolarová cena vkladů soukromé banky versus soukromé zlaté měnové rezervy.

Graf č. 23: Soukromé bankovní vklady versus soukromé zlaté měnové rezervy

Údaje o bankovních vkladech pro tento graf společnosti CPM Group poskytla Banka pro mezinárodní spolupráci (Bank for International Settlements – BIS). Všimněte si, že tento graf nezahrnuje akcie, dluhopisy a další finanční aktiva. Jelikož jsou to soukromé bankovní vklady, tento graf rovněž vylučuje oficiální vklady, jako jsou vládní entity a rezervy centrální banky. A vzhledem k tomu, že graf uvádí jen dolarové vklady, vynechává také všechny ostatní měny. Finanční nástroje, které jsou z grafu vyloučeny, naprosto zmenšují americké dolarové vklady. Jinými slovy, tento graf srovnává pouze malý zlomek finančních nástrojů se zlatem vlastněným soukromníky. To je spousta dolarů! Tento graf odhaluje, že lidé mají nesmírné množství měny, ale téměř *žádné* peníze!

Dolarové rezervy způsobují, že současná hodnota zlatých rezerv vypadá nevýznamně, alespoň při současné ceně zlata. Ale to se brzy změní.

Volné trhy tyto věci vždy vyrovnají. Jsou jen tři způsoby, jak se to může stát. Buď se množství zlata v držení soukromých investorů mnohokrát, mnohokrát, mnohokrát zvýší (to je nemožné, protože v oběhu je jen určité množství zlata) a množství dolarů výrazně klesne (to je možné, ale nepravděpodobné) nebo se váhy vyrovnají stejně, jak se vyrovnávaly vždy – lidé si uvědomí ztrátu své kupní síly způsobenou stále se zvětšující měnovou zásobou a ztratí důvěru v tuto měnu. Potom se do toho pustí a koupí tolik zlata a stříbra, kolik budou moci. Vyženou cenu jediné měny, kterou nelze vytisknout, aby odpovídala všem měnám, které vytištěny být mohou. A změnou ceny zlata trhy způsobí, že malá šedá čára v dolní části grafu, nazvaná „zlaté rezervy“, se zvedne a bude odpovídat nekrytým měnám představovaným zde černou čárou nazvanou „bankovní vklady“.

Přestože to bude největší převod zlata v historii, nebude to nic víc než opakované představení hry, kterou vlády, veřejnost a drahé kovy občas předvádějí od její premiéry v Athénách kolem roku 407 př. n. l. Poslední představení bylo v sedmdesátých letech minulého století, ale nyní se hraje znovu v zemi blízko vás. Herci se možná změnili, ale příběh zůstává stejný.

Bude to spíš dřív než později. Hromadné sdělovací prostředky začínají víc a víc mluvit o kladech investování do komodit, zvláště o investování

do drahých kovů. Podívejte se například na tento článek ve *Wall Street Journal* ze 4. března 2008 s názvem „Zlato a platina dosahují rekordních výšek“.

Na rozdíl od nafty zlato ještě není ani v polovině svého inflací nastaveného vrcholu 2239,67 dolarů, jehož dosáhlo 21. ledna 1980. V lednu 1980 inflace činila podle amerického Úřadu pro statistiku práce (Bureau of Labor Statistics) 13,9 procent. Dnes činí 4,3 procenta. „Řekl bych, že jsme dosud neviděli velkou poptávku po zlatě,“ říká Bart Melek, stratég zabývající se globálními komoditami, BMO Capita Markets. Částečně to je proto, že „inflace se dnes ještě nepřiblížil: inflaci toho období a investoři začnou hromadit zlato teprve tehdy, jestliže se obraz inflace zhorší“.

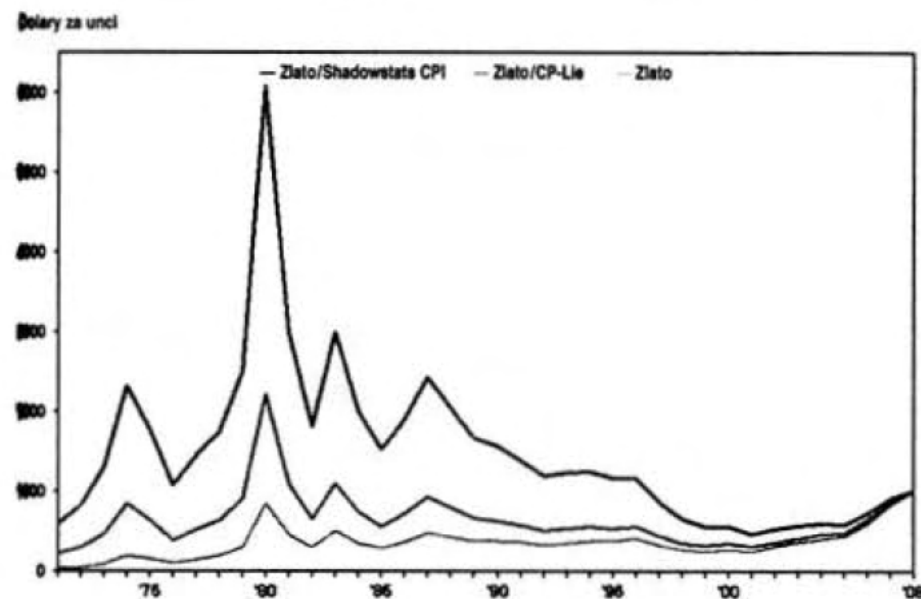
Na svém vrcholu během této doby byla inflací nastavená výše ceny zlata s použitím CPI 2239,67 dolarů. Už ale víme, že CPI je CP-Lie, takže jaká byla výše inflací nastavená cena zlata upravená podle skutečné inflace měnové zásoby (graf č. 24)? Jak už víte, je to pohyblivý cíl, protože nevíme, kolik jednotek měny vytisknou. Ale v roce 1980 M3 stálo asi na 1,8 bilionu dolarů a teď, když píšeme tuto knihu, je asi 14 bilionů dolarů. To znamená, že v dubnu 2008 byla měnová zásoba Spojených států asi 7,7krát větší než v lednu 1980. Takže s úpravou pro rozšíření měnové zásoby byla výše, již dosáhlo zlato v lednu 1980, 6611 dolarů roku 2008! Shodou okolností v sedmdesátých letech zlato stoupl z 35 dolarů na 850 dolarů. To je 24,28krát více. Tentokrát vycházíme z nízké ceny zlata 250 dolarů z let 2000–2001. Jestliže tuto nízkou částku znásobíme 24,28, dostaneme 6118 dolarů. A na závěr uveďme příklad Johna Williamse z jeho webové stránky, který používá svůj zrekonstruovaný originální CPI. Říká se v něm, že výše 850 dolarů z roku 1980 se rovná 6484 dolarů z dubna roku 2008.

Tady to máte: zlato za 6118 dolarů, zlato za 6484 dolarů nebo zlato za 6611 dolarů. Vyberte si.

Aleluja!

Cyklus cenných papírů vyvrcholil v roce 2000, a tak jsem v tom roce přesunul velkou část svých aktiv do drahých kovů. Krátce poté jsem začal prodávat zlato a stříbro. Ale tehdy bylo téměř nemožné snažit se získat někoho, kdo by koupil zlato za 300 dolarů za unci. Připadal jsem si, jako bych tloukl hlavou do zdi. Dostával jsem takovéto odpovědi: „Zlato je nejpitomější investice, jakou může někdo udělat.“ „Zlato už dvacet let ztrácí na ceně.“ A moje oblíbená: „Co si myslíte, že jsem? Idiot či co?“ Vzpomínám si, že jsem si říkal: „Ano. Určitě. Nepochybně.“ Ale teď, když se objevily články jako ten z *Wall Street Journal*, který jsem citoval, chytří investoři se zbavují nadhodnocených akcií a dluhopisů a uvědomují si, jako moc výhodné je kupovat zlato – a jak díky němu mohou zbohatnout.

Graf č. 24: Inflací nastavená cena zlata – dolary z roku 2008

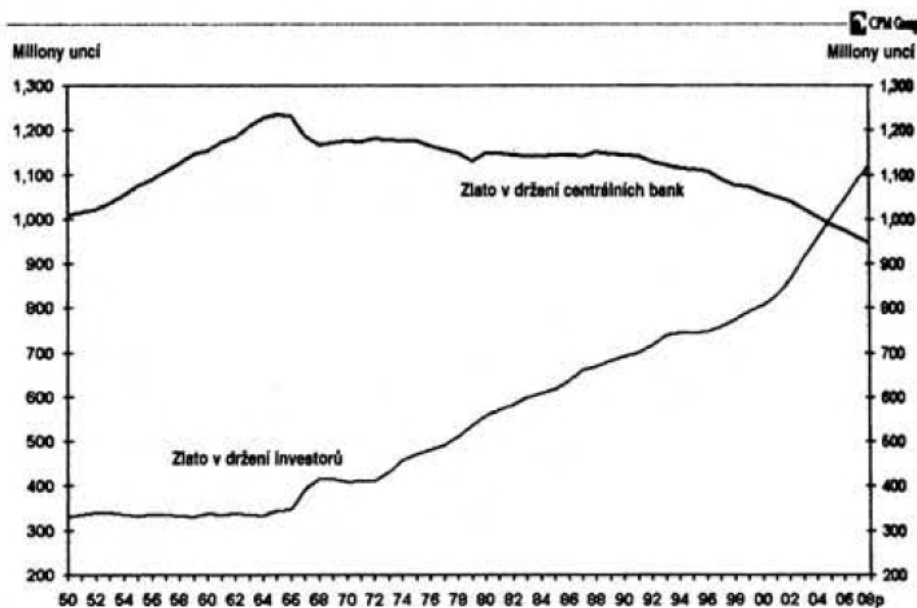
Zdroj: Minneapolis Federal Reserve, ShadowStats.com

Zlatá borečka!

Chytří investoři opět vědí, že trhy s akciemi a dluhopisy dosáhly svého vrcholu a teď budou nějakou dobu klesat. Ti, kdo jsou finančně inteligentní a mají znalosti, tiše přesouvají své peníze do hmotných aktiv, zvláště do zlata a stříbra. Možná jste o tom v hromadných sdělovacích prostředcích mnoho neslyšeli, ale jsme teď uprostřed největší zlaté horečky v celé známé historii.

A jak můžete vidět na grafu č. 25, od roku 2000 nákupy zlata investorů odstartovaly jako raketa. Soukromí investoři nyní vlastní více zlata než světové centrální banky. Soukromí investoři kupují jak absolutně, tak procentuálně mnohem více zlata v největší zlaté horečce všech dob, zlaté horečce dvacátého prvního století, než v době zlatého trhu se stoupající tendencí v sedmdesátých letech. V posledních pěti letech investoři

Graf č. 25: Zlato centrálních bank versus zlato investorů

koupili téměř o třikrát více zlata než za pět let od roku 1975 (kdy pro Američany opět začalo být legální vlastnit zlato) do vrcholu ceny zlata v lednu 1980. Tento zlatý býk je dosud mladý, ale je větší, svalnatější a silnější než kterýkoli zlatý býk, jakého svět viděl. Přesto se zdá, že většina světa je k němu slepá. Neustále mě překvapuje ohromující množství investorů, kteří postrádají dostatek vize, aby to viděli, i když někteří jako já skáčou nahoru a dolů, křičí, ukazují a ječí: „Podívejte se... Je to tady!“

Zajímavé je, že se to všechno děje v prostředí upadající produkce zlata. Produkce zlata se za posledních sedm let dokonce šestkrát zmenšila. Odkud tedy pochází všechno to zlato, které investoři kupují? Všechno začíná být opravdu zajímavé a mnohem zábavnější, jestliže nasloucháte lidem, kteří jsou pokládáni za blázny zlatého sektoru: blázniví konspirační teroristé známí jako Gold Anti-Trust Action Committee (GATA).

GATA je skupina investorů do zlata a profesionálů z oboru zlata, k nimž patří manažeři společných investičních fondů, komoditní analytici, právníci, obchodníci s drahými kovy a nyní také několik bank. GATA tvrdí, že ve spolupráci se svými vládami světové centrální banky manipulují s cenou zlata a snižují ji. Proč by centrální banky chtěly určovat strop ceny zlata? Protože stoupající cena zlata signalizuje světu, že centrální banky dělají hroznou práci.

Znamená to, že vlády a centrální banky vám slibují to a ono. Ale jediný slib, který mohou dát, je slib, že nikdy neřeknou nahlas: *Budeme* zvětšovat měnovou zásobu a vaše měna *bude* nadále ztrácet na hodnotě. Znají historii měn a vědí, že jestliže se cena zlata zvyšuje příliš rychle, zlato odvede masu od jejich nekrytých měn. A jak ukazují všechny příklady z minulosti, jejich měny selžou. Mít klesající cenu zlata je tedy v největším zájmu vlád a centrálních bank.

GATA shromáždila spoustu důkazů, které ukazují, že snad 50 procent zlata údajně drženého ve světových centrálních bankách bylo pronajato, aby se cena zlata snížila. Je to jako obrovská těsná (medvědí) pozice vůči zlatu. Nevím o vás, ale vzhledem k tomu, že centrální banky podporují moje nákupy zlata snižováním ceny, budu kupovat dál.

Jestliže se podíváte detailně na důkazy organizace GATA, uvidíte, že to k něčemu je. Doporučuji vám, abyste se podívali na jejich webovou stránku a ověřili si vše na gata.org.

V roce 1999 se zlato umístilo nejnižší ve vztahu k Dow-Jonesovu indexu a ve chvíli, kdy píše tento text, bude na koupi jedné akcie s hodnotou odpovídající Dow-Jonesovu indexu potřeba 12 unci zlata. Ke koupi rodinného domu o průměrné ceně budete potřebovat 350 unci zlata, ale v roce 1980 takový dům stál jen 68 unci. V roce 2006 hodnota zlata ve srovnání s mědí klesla na nejnižší stav všech dob a v roce 2007 klesla na nejnižší míru k pšenici.

Podstatou toho všeho je, že ve srovnání s jakoukoli jinou třídou aktiv (kromě dolarů) je teď zlato levnější než hлина. A bude pravděpodobně ještě levné i při ceně 2000 dolarů, nebo dokonce 5000 dolarů za unci. Pokud chcete určit, zda je zlato laciné, nebo drahé, máte jediný možný způsob. Představte si, kolik věcí si za ně můžete koupit. Když za ně ve srovnání s historickými průměry koupíte velmi mnoho věcí, tehdy a jedině tehdy bude drahé.

Jedenáctá kapitola

Stříbrný lem

Slyšeli jste, že každý mrak má stříbrný lem (neboli podle anglického rčení „na všem špatném je něco dobré“, pozn. překl.)? Ano, v tomto případě má tmavý ekonomický mrak stříbrný lem... doslova. Protože pokud jde o peníze, jen zlato a stříbro se třpytí. Jestliže vás nadchly vyhlídky na investování do zlata z poslední kapitoly, počkejte, dokud nezískáte představu o velikosti možných zisků z investic do stříbra.

Myslíte si, že jste fixováni na stříbro?

Během prvních 2000 let, kdy hlavní formou peněz na světě bylo zlato a stříbro, se směnný kurz mezi těmito dvěma kovy pohyboval v průměru 12 unci stříbra za 1 unci zlata. Jinými slovy, hodnota stříbra byla jednou dvanáctinou hodnoty zlata. To se pochopitelně lišilo podle místa a časového období. Například v Číně za vlády dynastie Ming byl směnný kurz 4 unce stříbra k 1 unci zlata a ve starém Egyptě mělo stříbro stejnou hodnotu jako zlato. Ale v průměru byl tento poměr 12 ku 1.

Nemusíme být zrovna vědci, abychom si představili proč. Zlato a stříbro byly penězi obíhajícími jedno vedle druhého a volné trhy vyrovnávaly váhy. Směnný kurz stanoví trh tím, co dělá přirozeně, a to je objevení správné ceny něčeho. To znamená, že v průměru bylo během

historie v oběhu pravděpodobně dvanáctkrát víc stříbra než zlata. Je to jednoduše trh, kdo nachází rovnováhu ceny/množství na základě poměrné vzácnosti těchto dvou kovů.

Koncem devatenáctého století k zásobám významně přispěly západní objevy stříbra a technologický pokrok. Toto a další faktory způsobily, že hodnota stříbra klesla na 1/100 hodnoty zlata. Potom během Velké hospodářské krize Franklin Delano Roosevelt podepsal v roce 1934 Zákon o nákupu stříbra (Silver Purchase Act) a Spojené státy začaly připravovat největší zásobu stříbra na světě. V padesátých letech přišly ještě další nákupy stříbra a zásoba dosáhla 3,5 miliardy uncí.

Avšak začátkem šedesátých let cena stříbra vzrostla na 1,29 dolarů za unci. Nebylo to proto, že by stříbro bylo vzácné, ale protože měny bylo příliš mnoho. Stříbro dohánělo inflaci měnové zásoby. Při ceně 1,29 dolarů za unci se obsah stříbra v amerických stříbrných mincích rovnal nominální hodnotě stříbrné mince. Kdyby měla cena stříbra stoupat dál, lidé by mohli dosahovat zisku tak, že by chodili do banky, žádali o drobné mince, roztavovali je a prodávali jako stříbro. Vláda to věděla a začala stříbro prodávat, aby jeho cenu udržela na nízké úrovni.

Poprvé se z veřejnosti stali čistí kupci stříbra. Nejsnadnější způsob, jak koupit stříbro, bylo jít do banky s papírovým dolarem a požádat o drobné. Z oběhu zmizelo tolik drobných, že vláda byla počínaje rokem 1965 nucena odstraňovat stříbro z amerických mincí. Volný trh a vůle veřejnosti znovu přinutily vládu jednat.

Během větší části sedmdesátých let se cena stříbra pohybovala mezi 3 a 6 dolary, vzpružená Nixonovým zrušením zlatého standardu a zvýšením měnové zásoby. Mnoho investorů prodalo hodně svého stříbra se ziskem.

Ale v roce 1979 ceny začaly rychle stoupat. Lidé přestali prodávat stříbro a podruhé v historii se veřejnost stala čistým kupcem stříbra. Když se to stalo poprvé, přimělo to vládu přestat s vydáváním posledních reálných peněz ve Spojených státech a nahradila je měděnými a zinkovými drobnými penězi. Tentokrát kupování stříbra veřejností způsobilo, že cena stříbrného kovu vzrostla až na 50 dolarů za unci.

Pojďme k věci!

Celé pozadí záležitosti jsem vám popsal, protože podle mého názoru bude investování do stříbra v blízké budoucnosti stejně dobré jako investování do zlata, nebo bych měl spíš říct – lepší. Jak jsem se zmínil, když se z investorů stali v šedesátých letech čistí kupci stříbra, přimělo to vládu opustit stříbro jako peníze, a když se investoři stali čistými kupci stříbra v roce 1979, cena vyskočila na více než 50 dolarů. Dobrá, hádejte. V roce 2006 se teprve potřetí v historii veřejnost znovu stala čistým kupcem stříbra.

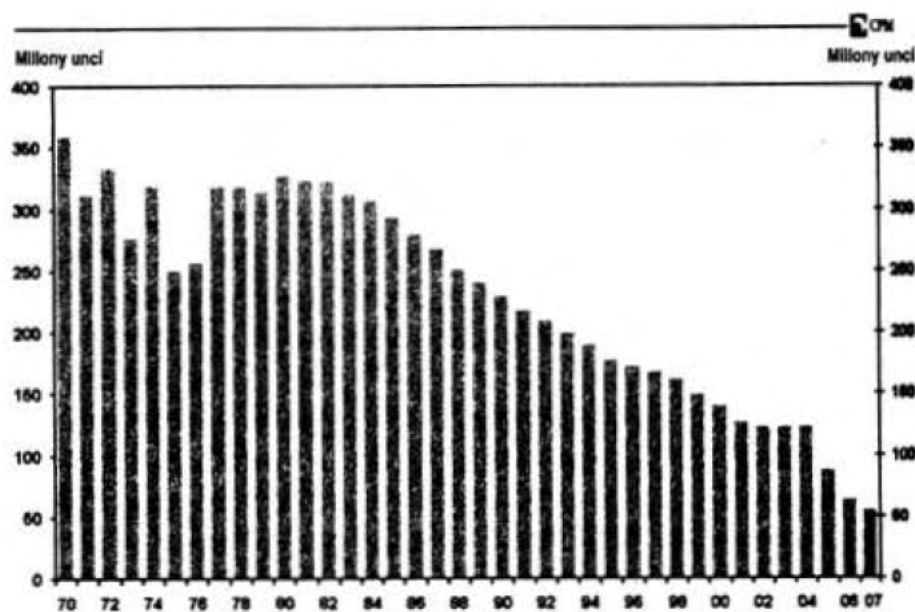
Píše se o tom ve zprávě CPM Group *Silver Yearbook* z roku 2007:

Loňský a letošní rok představují hlavní body zlomu na trhu se stříbrem. Došlo v nich k tak velké změně v poptávce po investicích do stříbra, až to nemá obdoby. Investoři se změnili z čistých prodejců stříbra na trhu v letech 1990 až 2005 v čisté kupce stříbra v roce 2006. Naposledy se to stalo v roce 1979... Ceny vzrostly z přibližně 5,90 dolarů na začátku roku 1979 na vrcholných 50 dolarů v lednu příštího roku.

Jsou však velké rozdíly mezi rokem 1980 a dneškem. Jsem přesvědčen, že tento stříbrný býk způsobí, že onen poslední bude vypadat bezvýznamně. V osmdesátých letech dělala veřejnost většinou to, co dělá vždy. Když měli lidé investovat do akcií, honili se za včerejšími zprávami a pokračovali v nakupování zlata a stříbra. Ale to se změnilo, když jsme vkročili do devadesátých let. Investoři, kteří zaplatili 5 až 50 dolarů za unci, byli posedlí šílenstvím akciového trhu, který začal v osmdesátých letech, a prodávali své stříbro, většinou se ztrátou, aby měli na nákup akcií. V letech 1990 až 2005 investoři prodali více stříbra, než kolik koupili... o hodně více. Na druhé straně koupili mnohem více akcií, než prodali... o hodně více.

Podle CPM Group investoři v letech 1990 až 2005 prodali 1654 milionů uncí stříbra. To je téměř devětkrát tolik, než kolik prodali investoři v sedmdesátých letech.

Graf č. 26: Vládní zásoby stříbra

A nebyla to jen veřejnost, kdo se zbavoval zásob stříbra. Vlády na celém světě přestaly používat stříbro jako mince a rozprodávaly své železné zásoby. Podívejte se na graf č. 26.

Od šedesátých let, doby, kdy každá vláda na planetě měla velké stříbrné rezervy a používala stříbro jako mince, a doby, kdy Spojené státy kontrolovaly 3,5 miliardy uncí (jediná největší zásoba stříbra v historii), všechny vlády odprodávají své zásoby stříbra. Tato zvláštní rezerva měla vliv na umělé snižování ceny. Dnešní vlády na celém světě jsou fakticky bez stříbra. Tyto vládní výprodeje byly doprovázeny prodeji, které uskutečňovali investoři. V letech 1990 až 2005 prodali asi 1,6 miliardy uncí. To uměle potlačilo cenu stříbra na tak nízké úrovni, že v mnoha případech byla cena nižší než náklady na těžbu. To způsobilo, že někteří prvovýrobci stříbra museli s podnikáním skončit.

Průmyslová úroveň

Mohli byste se zeptat sami sebe: *Jestliže vláda prodává stříbro a investoři prodávají stříbro, kdo tedy kupuje stříbro?* Odpověď zní: průmysloví výrobci. Stříbro, které bylo prodáváno, se používalo k výrobě spotřebního zboží.

Stříbro je nepostradatelný kov. Je elektricky nejvodivější, tepelně vodivě a reflexní. Moderní život, jak jej známe, by bez stříbra nemohl existovat. Fotografie, baterie, elektronika... tyto věci už dosáhly dospělosti a staly se široce používanými během druhé světové války nebo krátce po ní a pak se jejich používání prudce rozšířilo po šedesátých letech díky vědeckým objevům týkajícím se průmyslového používání stříbra. Na rozdíl od stříbra má zlato jen dvě základní použití, takové, kde kov není využit... peníze a šperky. V průmyslu se využívá méně než 10 procent produkce zlata. Devadesát procent zlata, které bylo v průběhu historie vytěženo, je dosud někde k dispozici ke koupi.

Na druhé straně stříbro má stovky možností využití v průmyslu. Zde je malý příklad mnoha použití stříbra: baterie, ložiska, pesticidy, mosazení, katalyzátory, mince, elektrické vodiče, elektronika, elektrolytické pokovování, šperky, lékařské nástroje, zrcadla a reflexní povrchy, fotografie, stříbrné nádoby a jiné předměty, sluneční články, pájení, čištění vody.

Ze všech způsobů využití stříbra nedochází k jeho ztrátám pouze ve šperkařství a výrobě stříbrných předmětů. Ve všech ostatních případech se stříbro používá v mikroskopických množstvích, vyhazuje se a nakonec končí na skládkách odpadu. Tam jsou všechny ty miliardy uncí!

V roce 1980 byly pro investory k dispozici ke koupi 2,5 miliardy uncí stříbra a v roce 1990 to bylo 2,1 miliardy uncí. Dnes zásoby téměř neexistují. Jde o to, že poprvé v historii je stříbro v dostupném množství, které investoři mohou koupit, vzácnější než zlato.

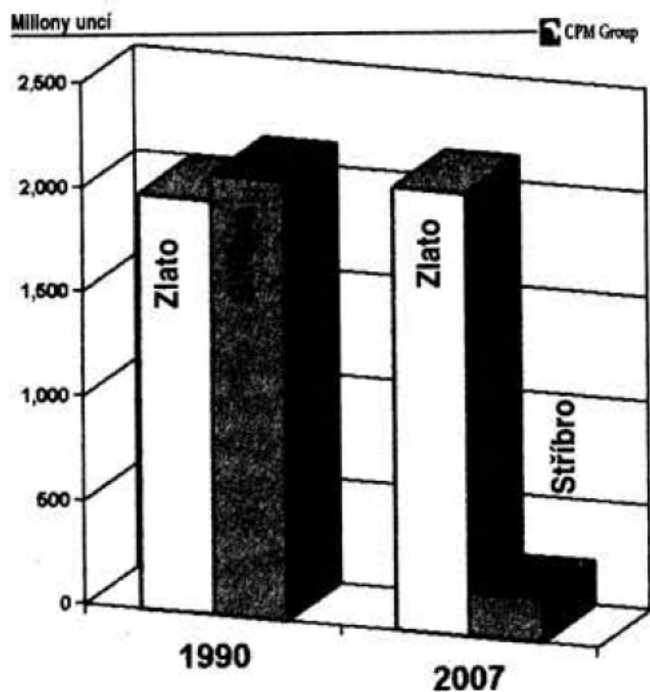
Z kdysi mocné zásoby stříbra, kterou Spojené státy měly koncem padesátých let a začátkem šedesátých let, zbývá pouze 0,0056 procent. Klesla z 3,5 miliardy uncí na pouhých 20 milionů uncí. A ostatní vlády

světa následovaly tohoto příkladu. Odešli jsme ze světa, v němž každá země používala stříbro jako peníze a také měla velké zásoby stříbra v rezervě, a vstoupili jsme do světa, v němž už není skoro žádné stříbro. Jestliže sečtete všechny vládní zásoby stříbra na světě, celkem je to 0,016 procent toho, co mívaly *pouze* samotné Spojené státy. Dlouholetý odborník na stříbro David Morgan ze Silver-Investor.com říká: „Zlato drží mnohé vlády... stříbro skutečně ani jedna.“

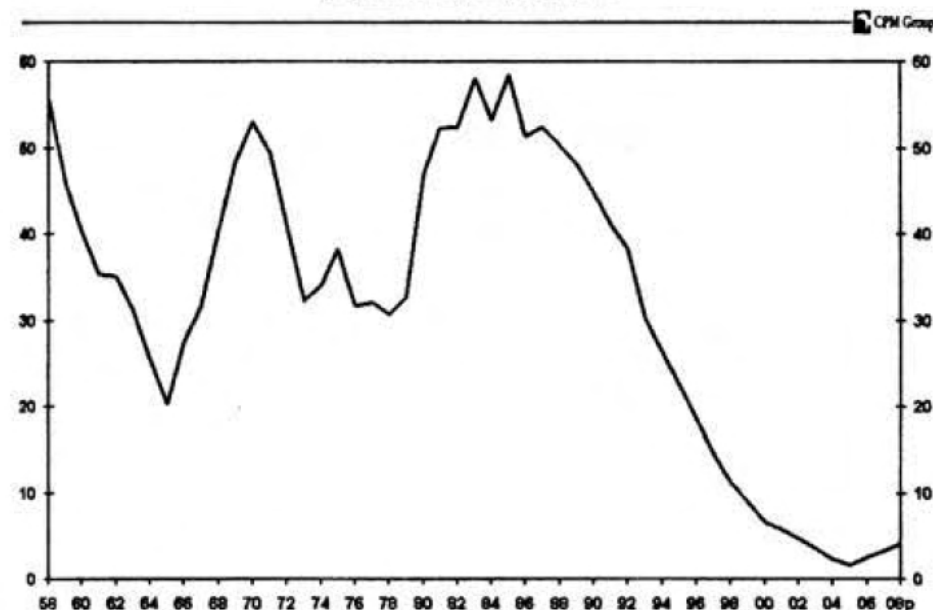
Graf č. 27 od CPM Group ukazuje všechny známé zásoby zlata (světlý sloupec) a stříbra (tmavý sloupec) na světě v roce 1990 a 2007. Jak vidíte, nezbylo *téměř žádné stříbro!*

Všimněte si, že zásoby zlata rostou, zatímco zásoby stříbra se dramaticky zmenšily. V roce 1979 se investoři stali čistými kupci stříbra a v roce

Graf č. 27: Zásoby cihel a prutů z drahých kovů

Graf č. 28: Zásoby stříbrných cihel a prutů vyjádřené dobou (měsíce), po jakou stačí pokrýt poptávku.

1980 překročila cena stříbra částku 50 dolarů. Tehdy bylo ke koupi více než 2,5 miliard uncí stříbra. Dnes, právě když se investoři opět stali čistými kupci, zásoby stříbra téměř zmizely. A jestliže vezmete Economics 101, poznáte, co se děje, když se poptávka zvýší a nabídka sníží.

Graf č. 28 ukazuje pokles zásob stříbra, ale měří je odlišným a mnohem důležitějším způsobem: kolik měsíců zásoby stříbra vydrží, jaká rychlost spotřeby je v jakémkoli daném období, jestliže se světová produkce těžby zastaví. Graf tedy v podstatě vyjadřuje poměr zásob a spotřeby měřený tím, jak dlouho trvá, než se vypotřebují všechny zásoby stříbra.

Při současné rychlosti spotřeby je v případě zastavení všech těžebních aktivit délka doby, po kterou vydrží zásoby již vytěženého stříbra, jen pouhé čtyři měsíce.

Jednou velkou věcí, kterou se lze dozvědět z grafu č. 28, je skutečnost, že když poměr zásob/spotřeby dosáhne dna, je vydán signál k nákupu,

a na rozdíl od předchozích cyklů není možné, aby se tento poměr dostal ještě níže. Je vlastně tak absurdně nízký, že je neuvěřitelné, že si veřejnost dosud neuvědomila, jak výrazně podhodnocené je stříbro, a je naprosto šokující, že ke stříbru dosud neproudí obrovské množství dolarů.

Ne, beru to zpátky. Není to vůbec neuvěřitelné. Veřejnost se vždy žene za včerejšími zprávami. Když lidé pilně investují do tulipánů nebo technologických akcií, odsává to měnu z jiných sektorů a mnoho věcí se stává neuvěřitelně podhodnocenými. Nastává čas, aby zazářilo stříbro. Často říkám: „Právě teď je zlato levné jako hlína, ale stříbro je levnější než hlína.“

Odporné myšlení

Jediný důvod, proč je stříbro tak levné právě teď, je, že si lidé „myslí“, že by mělo být levné. Navykli si to myslet, protože vlády půl století srážely cenu stříbra na trzích. Tato zvláštní nabídka měla moc potlačit cenu stříbra a nízká cena vedla k tomu, že jsme spotřebovali víc stříbra, než jsme produkovali celé půlstoletí. A když vládám v roce 2007 stříbro téměř došlo, přestaly je prodávat, právě když zájem investorů stoupá. Ale jak teď víte, na to, aby si investoři mohli kupovat stříbro, už téměř žádné nezbylo. A znovu Economics 101: Když je velká poptávka a minimální nabídka, ceny prudce stoupají.

Ale nebudou těžit více stříbra?

To je dobrá otázka. Stručná odpověď zní: Ano. Ale dobrou zprávou pro investory do stříbra je, že většina zásob stříbra nepochází z provozů dolujících stříbro. Zásoby stříbra jsou často vedlejším produktem při těžbě mědi, olova, zinku a zlata. Asi 75 procent zásob nově vytěženého stříbra má svůj původ jako vedlejší produkt dolování jiných kovů. Toto stříbro je pro tyto těžařské společnosti bonus, a jak říká David Morgan: „Ten, kdo těží měď, určitě stříbro nevyhodí.“ A prodá ho na trhu. Ale jde o to, že jeho podnik není závislý na ceně stříbra. Jestliže ten, kdo těží měď,

získá jedno procento svého příjmu ze stříbra, rozhodně nepůjde vykopat desetkrát více mědi, aby zvýšil svou produkci stříbra desetkrát.

A tak břímě uspokojení poptávky po stříbre padá na bedra těch, které známe jako prvovýrobce stříbra, a ti jsou vzácní. V současné době těžba stříbra představuje něco málo přes 500 milionů uncí za rok. Primární výrobci stříbra produkují pouze 25 procent z tohoto množství, tedy 125 milionů uncí za rok. Kdybyste mohli zmrazit poptávku na dnešní úrovni a primární výrobci stříbra dokázali zdvojnásobit produkci, trvalo by více než patnáct let, než by se zásoby stříbra dostaly na úroveň roku 1990.

Ale neotevřou více stříbrných dolů?

Opět dobrá otázka. A znovu zní stručná odpověď ano. Ale světový průměr toho, jak dlouhá je doba od objevení stříbra po zahájení produkce, činí pět až sedm let a v zemích se přísnými ekologickými zákony ještě déle. Ve Spojených státech, například ve státě Kalifornie, i když najdete ložisko čistého stříbra nebo zlata, nikdy nedostanete povolení dolovat kvůli přísným ekologickým zákonům, které platí v tomto státě. Kromě toho velký průzkum nebude zahájen, dokud cena nedosáhne vyšších hladin. A nad to všechno kvůli dlouhému stoupajícímu trhu s drahými kovy existuje vážný nedostatek zkušených pracovníků se specializovanými znalostmi požadovanými v důlních provozech.

Světů nejen dochází již vytěžené stříbro, také se mu nedostává stříbra v zemi. Najít těžitelná ložiska stříbra je stále obtížnější. Ray De Motte, prezident Sterling Mining, mi nedávno řekl, že poměr těžitelného stříbra ke zlatu může být dnes menší než 8 ku 1 versus 12 ku 1 nebo větší v minulosti.

A Geologický průzkum Spojených států (USGS – United States Geological Survey) konkuruje. Izzy Friedman, rádce známého odborníka na stříbro Theodora Butlera, objevil úžasný fakt uložený ve výročních zprávách USGS o minerálech. Při současné míře produkce zbývá v zemské kůře méně těžitelného stříbra než jakéhokoli jiného kovu.

Podle USGS jsou při současné míře produkce dvěma prvními kovy, které nám dojdou, zlato a stříbro. Při těchto těžbách budou zásoby zlata vyčerpány do třiceti let a zásoby stříbra už za pětadvacet let.

Nadcházející stříbrný boom

Vzhledem k naléhavým ekonomickým okolnostem, o nichž pojednáváme v této knize, už víme, že měna Spojených států je odsouzena k nezdaru. A pokud jsem udělal svou práci, jste také přesvědčeni, že další velký převod bohatství provedou drahé kovy a komodity. Jsem si jistý, že stříbro se stane jedním z největších katalyzátorů růstu v drahých kovech. Myslím si, že jsme na pokraji největšího stříbrného boomu, jaký kdy historie zažila.

Jak bude dolar dál klesat, velcí investoři se nejprve obrátí ke zlatu a významně zvýší jeho cenu. Než to lidé pochopí, zlato jim bude připadat pěkně drahé. Každý potom začne slyšet o tom, že stříbro je vzácnější než zlato. Jako šílení se lidé budou skákat po hlavě do stříbra, protože jeho zásoby se zmenšily a produkce byla prakticky zastavena. Tehdy ceny stříbra prudce vzrostou.

Rozbušky

Rozlišujeme čtyři rozbušky, které odpálí ceny stříbra:

1. ROZBUŠKA: CENOVÁ MANIPULACE

Jak jsme už napsali, s cenou stříbra se manipuluje a manipuluje se s ní ještě víc než s cenou zlata.

Ted Butler o tom píše mnoho let. Pokud vím, Ted Butler byl první, kdo napsal o manipulaci s cenou zlata a stříbra, a deset let vedl válku jednoho muže proti manipulaci s cenami. Zdá se, že jisté entity používají Newyorskou komoditní burzu (COMEX – New York Commodities and Mercantile Exchange) k manipulaci s cenou stříbra tím, že prodávají stříbro na trhu ve velkém množství, opravdu *velkém*. Značným problémem je, že stříbro,

kteří je prodáváno, neexistuje. Je kupováno a prodáváno na základě smluv o termínových obchodech, dokladech, které slibují stříbro někdy dodat.

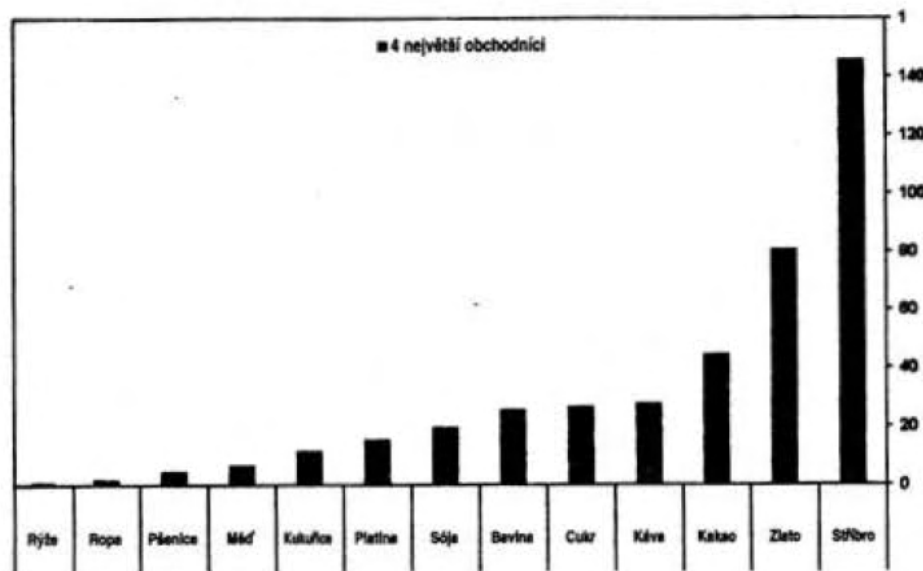
Možná se ptáte, kolik je velké množství. Obchodníci s komoditami na Newyorské komoditní burze uzavřeli smlouvy, v nichž slíbili dodat více než dvojnásobek veškerého známého existujícího stříbra. Kdyby haussisti (obchodníci, kteří si koupili tyto termínové kontrakty) požadovali dodávky od baissistů (obchodníků, kteří tyto kontrakty prodali), zbytek světa by se musel obejít bez stříbra déle než rok. To znamená žádné nové mobilní telefony ani počítače, výrobky firem Sony nebo Panasonics, po dobu delší než jeden rok.

Neexistuje žádná jiná komodita, která by měla tak výrazně velkou medvědí (těsnou) pozici. Například množství zlata prodaného na základě termínových kontraktů odpovídá jen 2,5 procentu známé zásoby. Na druhé straně množství stříbra prodaného na základě termínových kontraktů odpovídá více než 200 procentům veškeré známé zásoby. To je osmdesátkrát těsnější pozice než u zlata.

Je to samo o sobě důkaz, že se s cenou stříbra manipuluje? Ne, ale je to velmi podezřelé. Ještě podezřelejší je skutečnost, že stříbro má také největší počet kontraktů (tomu se říká otevřený zájem) držení nejmenším počtem obchodníků na jakékoli komodity. Pouze čtyři obchodníci drží obrovské množství těsných pozic ve stříbře a Ted Butler spekuluje, že jen jeden nebo dva z nich mohou držet víc než 50 procent všech těsných pozic. To by znamenalo, že jen jedna nebo dvě entity do značné míry určují cenu stříbra pro zbytek světa. Jen se podívejte na graf č. 29. Tito čtyři obchodníci prodali na termínové dodávky více než čtyřměsíční světovou produkci stříbra.

Zde je dobrá zpráva. Jen se podívejte na graf č. 29. Vzhledem k tomu, že tento umělý papírový trh se stříbrem zkresluje fyzický trh se stříbrem, papírový trh stanovuje cenu stříbra. Všechno papírové stříbro, které je prodáno, ještě dále snižuje cenu stříbra. Jinými slovy, stříbro je mnohem levnější, než by mělo být, a to znamená, že je můžete kupovat levně – ale ne dlouho.

Graf č. 29: Dny produkce k pokrytí těsných pozic čtyř největších obchodníků

Zdroj: World Gold Charts @ www.sharelynx.com

Přijde den, kdy většina naší rezervy fyzického stříbra bude pryč, a bez ohledu na to, kolik je prodáno na trhu papírového stříbra, fyzické stříbro znovu začne určovat cenu, protože baissisti nejsou schopni dodávat stříbro podle svých kontraktů, a nastane nedostatek stříbra. Potom dávejte pozor, tito prodejci se dostanou do „medvědího“ stisku, který vyvolá růst ceny stříbra.

2. ROZBUŠKA: PRONAJATÉ STŘÍBRO

Dost běžnou praxí, o níž jste pravděpodobně nikdy neslyšeli, je pronájem stříbra. K pronájmu stříbra dochází, když má producent stříbra zákazníky, kteří chtějí koupit stříbro, ale tento výrobce na prodej žádné nemá. Co udělá? Vypůjčí si stříbro od někoho, kdo má velkou zásobu (jako bývaly centrální banky), a slíbí, že vrátí stříbro někdy v budoucnosti. Výrobce pak prodá stříbro svému kupci.

Problém s leasingem stříbra (a stejně tak s leasingem zlata) je v tom, že půjčky se nikdy ve skutečnosti nesplácejí. Ve skutečnosti jsou převedeny do dalších půjček. Podle některých odhadů by se ke splacení všech půjček stříbra a zlata musela těžební produkce stoprocentně věnovat tomuto úkolu po dobu dvou let. To znamená, že během této doby by se nevyráběly žádné šperky, mobilní telefony, notebooky atd.

Všechny tyto půjčky vytvářejí vymyšlenou zásobu. Jak zdůrazňuje Theodore Butler ve svém článku „Leasing stříbra nebo oškubání stříbra?“, je půjčeno 150 milionů uncí zlata a jedna miliarda uncí stříbra, z nichž nejsou v současné době žádné rezervní zásoby k použití na vyrovnání. Co tedy dělá tato iluzorní zásoba? Potlačuje stanovení reálných cen. Nakonec se celý leasingový systém drahých kovů zhroutí, a až se to stane, tato iluzorní hromada zmizí a ceny vyletí komínem.

3. ROZBUŠKA: STŘÍBRNÉ CERTIFIKÁTY

O stříbrných certifikátech budu pojednávat podrobněji později v této knize, ale je důležité, abych se o nich aspoň krátce zmínil i zde.

Než jsem začal psát tuto část, mluvil jsem několikrát s Tedem Butlerem. Když jsem přišel k tématu společností, které nabízejí stříbrné certifikáty, vyprávěl mi o spolehlivých finančních firmách, které poskytují zákazníkům, jimž prodali stříbro, úložný prostor. Problém je, že prodávají imaginární stříbro. Vysvětloval, že když poprvé začal psát o zásobě imaginárního stříbra, lidé si mysleli, že se zbláznil. Ale potom 23. října 2007 napsal článek „Peníze za nic“. Podstatou článku bylo, že byl Morgan Stanley žalován za to, že klientům účtuje poplatky za skladování, přestože ve skutečnosti drahé kovy, jako je stříbro, neskladuje. Nejhorší je, že žaloba nebyla uznána. Bylo řečeno, že se nestalo nic špatného, „když se účtovalo skladné za kov, který neexistoval, protože to je rozšířená praxe“.

Ted Butler používá pro tuto praxi výraz „nepodložené účty za skladování stříbra“. Velké firmy jako Morgan Stanley si podrží vaši hotovost a budou ji používat bezúročně do té doby, co si vy podržíte svůj stříbrný certifikát – což je pro většinu investorů většinou velmi dlouhá doba. Během

tohoto časového období nejsou povinny mít k dispozici nějaké stříbro. Ještě horší je, že některé firmy jako Morgan Stanley dosud účtují poplatky za skladování stříbra, které ani neexistuje. Je to v podstatě stejně jako u pronájmu drahých kovů velký podvod. Jakmile nastane v budoucnosti honba za stříbrem, pokud nastane, tyto instituce nebudou mít po ruce rezervy, aby zákazníkům vyplatily. Lidé s fyzickými rezervami stříbra tak na tom budou dobře díky rychlému účinku rozbušky nedostatku stříbra.

4. ROZBUŠKA: BURZOVNĚ OBCHODOVANÉ FONDY (INDEXOVÉ AKCIE) – ETF

Mnoho mých kolegů z oboru drahých kovů věří v burzovně obchodované fondy – možná nemají všechny kovy, o nichž říkají, že je mají, a možná jsou dalším nástrojem k manipulování s cenou zlata a stříbra.

Může se dokázat, že to je pravda, ale nemusí. Pokud je to pravda a hrají stejné čachry jako Morgan Stanley, potom cena kovů velmi rychle vzroste, jakmile se manipulace odhalí. Není-li to pravda a ETF jsou sto procentně legitimní, potom je to ještě větší rozbuška. Vzhledem k jejich výbušnému růstu pohlí velké množství zlata a stříbra.

Jestliže budete *obchodovat* se zlatem a (nebo) stříbrem místo toho, abyste do zlata a (nebo) stříbra investovali, schvaluji a doporučuji vám upřímně ETF. Mají zdaleka nejužší rozpětí poptávky a nabídky (rozdíl mezi cenou, kterou platíte, když kupujete, a tou, kterou dostáváte, když prodáváte), nejvyšší likviditu a můžete je kupovat a prodávat stejně jako akcie na jakékoli obchodní platformě. Ale pokud dlouhodobě *investujete* do zlata a stříbra, naléhám na vás, abyste pečlivě prozkoumali možnosti, než si je zvolíte jako svůj investiční nástroj.

Roznětky

Když jsme teď zavedli rozbušky pro stříbrný boom, povězme si něco o roznětkách. Roznětky jsou řada pravděpodobných událostí, které odpálí rozbušky, o nichž jsme právě hovořili. Jsou to:

ŽELEZNÁ ZÁSOBA

David Morgan ze Silver-Investor.com říká, že když „komerční uživatelé cítí blížící se nedostatek... stříbro ukáže cenovou sílu, kterou v tu chvíli málokdo považuje za možnou. Proč? Protože v tu chvíli jsou uživatelé stříbra v defenzivě a automobilový a elektrotechnický průmysl si budou konkurovat ve stejné chvíli, kdy investoři ucítí potenciál zisku“. Znamená to, že průmysloví kupci začnou kupovat co nejvíce stříbra, aby si vytvořili železnou zásobu pro výrobu svého zboží. To značně sníží zásobu na trhu a způsobí, že ceny porostou.

VELCÍ KUPCI

Někdy se někdo někde pokusí získat velmi silné postavení v obchodě se stříbrem. Bill Gates pravděpodobně nosí ve své peněžence tolik hotovosti, že by za dnešní ceny mohl skoupit všechno stříbro na světě.

SPOLEČNÉ INVESTIČNÍ FONDY

Celá desetiletí makléřské firmy doporučovali vkládat alespoň 10 procent vašeho čistého jmění do zlata jako zajištění proti ekonomické nestabilitě. Dnes na Wall Street zapomněli na toto zlaté pravidlo a 99 procent investorů nemá ve svém portfoliu žádné drahé kovy. Když začínají být problémy v ekonomice, bankovním sektoru a na Wall Street jasné více investorům a když se společné investiční fondy podívají na zisky, jichž drahé kovy dosáhly, mnohé fondy přidají do svého portfolia drahé kovy a mnohé z nich uvidí potenciál stříbra pro nejvyšší zisky.

BUDOUCÍ MÉDIA

Jak uvidíte v této knize později, zlato a stříbro se jednoho dne stane ekonomickou bublinou, stejně jako jsou dnes akcie a nemovitosti. Až to přijde, zlato a stříbro se dostanou na přední stránky novin a povědomí o vzácnosti stříbra se posune od informace, kterou zná jeden ze 100 000 lidí, k něčemu, o čem ví každý.

VNÍMÁNÍ VEŘEJNOSTI

Až se veřejnost konečně probudí ze svého komatu a zaútočí, lidé budou správně uvažovat, že stříbro za 50 dolarů lze snadněji zdvojnásobit než zlato za 2000 dolarů. Jak říká Ted Butler: „Lidé nemají rádi stříbro, protože ho za své peníze dostanou hodně.“ Problém je v tom, že si lidé často myslí, že čím je něco v dolarech levnější, tím to má nižší hodnotu. To vždy neplatí, a toto vnímání, alespoň pokud jde o stříbro, se změní... stejně jako se změnilo v roce 1979.

A zde je nejlepší část. Každá z těchto roznětek by mohla způsobit, že zásoba fyzického stříbra téměř přestane existovat. Až se to stane, všechny tyto pronájmy kovů a iluzorních zásob vyvolají větší explozi stříbra, než jsme si kdy představovali.

Stříbrná záchranná síť

Jedna poslední velká věc na stříbrě jako investici je, že má v sobě zabudovanou záchrannou síť, alespoň za dnešních nízkých cen. Vzhledem k tomu, že kupuji stříbro, pozoruji, jak se cena vyšplhala ze 4,25 dolarů na 21 dolarů. Také jsem investoval do mnoha těžbařských společností a po celou dobu, co pozoruji vzestup stříbra a zvyšování cen akcií, většina důlních společností dosud nevykazuje zisk.

To je důležité pochopit, protože ve světě, jemuž dochází stříbro, jeden z nejvyhledávanějších průmyslových kovů, je nemožné udržet tvorbu cen, která je pro většinu výrobců pod výrobními náklady. Cena nemůže klesat a zůstat dole. Musí nakonec významně stoupnout nad výrobní náklady, aby podnítila dostatečný průzkum a novou těžbu, a tak se vyhovělo poptávce.

To nejlepší na této záchranné síti je, že se stává se zvýšením ceny stříbra ještě bezpečnější. Většina nákladů spojených s těžbou stříbra se vztahuje k ceně energie. Když stoupla cena stříbra, zvýšila se i cena nafty. Pokud si myslíte, že cena nafty bude v budoucnosti nadále růst... potom bude vaše záchranná síť jen bezpečnější.

Zpět k budoucnosti

Kam si myslím, že cena stříbra půjde? To opravdu není důležité. Jak jsem řekl už dříve: „Cena neznamená nic! Jaká je hodnota?“

Mohu poctivě říct, že stříbro je v současné době mimořádně podceňováno, a to nás přivádí zpátky, přímo na začátek této kapitoly. Vzpomínáte si, že prvních 2000 let historie směnný kurz mezi zlatem a stříbrem činil v průměru 12 uncí stříbra k 1 unci zlata.

A teď to zajímavé. Když mají hodnoty dostatek času, vždy se obrací k prostřednosti. Ale jestliže je něco vážně v nepořádku, obvykle to překročí prostřednost, než se to usadí zpátky. Čím déle a dále v nepořádku to je, tím dále to obvykle překročí.

Déle než jedno století byl poměr zlata a stříbra ve větším nepořádku, než všechno, o čem jsem slyšel, a když teď píši knihu, směnný kurs mezi stříbrem a zlatem je přes 50 ku 1. A protože je méně stříbra než zlata, které si mohou investoři koupit, věřím, že se může stát, že stříbro dosáhne ceny zlata a možná ji i překročí. Teď víte, proč je stříbro skutečně *drabý* kov.

Třetí část

Zítřa

Kyvadlo

Na stránkách této knihy jsem dosud hovořil o cyklech a jejich účincích na trhy, ekonomiku a vaše investice. Jestliže studujete tuto problematiku už dostatečně dlouho, věřím, že dospějete k závěru, že se všechno děje ve vlnách a cyklech.

Cykly se vyskytují všude v přírodě, ale vzhledem k tomu, že finanční a komoditní trhy jsou produktem lidské povahy, mají také cyklické behaviorální vzorce. Tyto periody optimismu a pesimismu jako by stoupaly a padaly s předpověditelnou pravidelností. Délka různých cyklů však může zahrnovat dny, týdny, měsíce, léta, desetiletí, a dokonce staletí. Plánování takových událostí je obtížné kvůli absenci předchozích zkušeností s těmito cykly.

To je jeden z důvodů, proč je finanční vzdělání tak důležité a proč jsem hrdý na práci s někým takovým, jako je Robert Kiyosaki, který věří, že finanční vzdělání a finanční inteligence jsou klíčem k přežití v dnešní ekonomice. O Robertově oddanosti finančnímu vzdělání si můžete přečíst v jeho knize *Zvyšte své finanční IQ*, jedné z nejlepších knih o důležitosti finančního vzdělání, jakou jsem kdy četl.

Na doložení toho, že jsou tyto cykly reálné a mohou mít obrovský vliv na vaši strategii bohatství, se chci krátce zmínit o některých běžných cyklech.

Cyklus hodnocení akcií neboli cyklus poměru ceny akcie k zisku

Už dlouhá období mají trhy tendenci zahřívát se a chladnout. Pro zjednodušení vám řeknu, že poměr ceny k výnosům (ukazatel bonity P/E – price to earnings) je jednoduše míra toho, jak je akcie nadhodnocena nebo podhodnocena. Když akcie zažívají energický býčí trh, trh se zahřívá, každý na něj chce vstoupit, ceny jsou vysoké a akcie se stávají nadhodnocenými, což vede k vysokému P/E. Na medvědí trhu naopak trh chladne, každý chce z něj vystoupit, ceny klesají a akcie se stávají podhodnocenými, což vede k nízkému P/E.

Cyklus hmotných akcií k nehmotným akciím neboli cyklus papírových aktiv k tvrdým aktivům

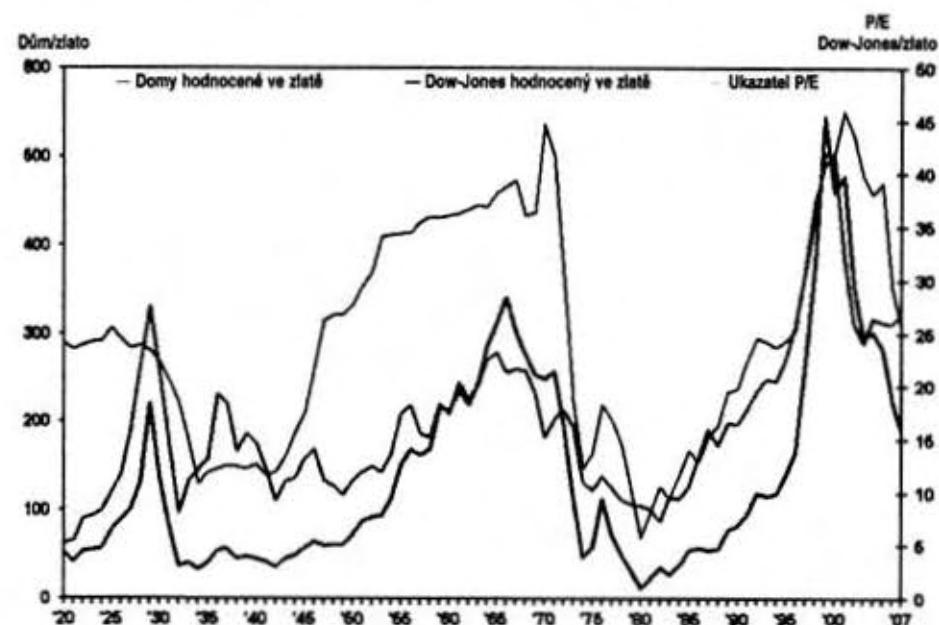
Existuje cyklus, který měří oblibu nehmotných aktiv u veřejnosti, to znamená papírových aktiv, jako jsou akcie, nebo hmotných aktiv, jako jsou zlato, nemovitosti, komodity nebo sbírky. Není lepší příklad toho než poměr index Dow-Jones/zlato. Jsou to jednoduše body indexu Dow-Jones dělené cenou zlata. Výsledkem je hodnota indexu Dow-Jones ve zlatě neboli kolik uncí zlata stojí jedna akcie s hodnotou odpovídající indexu Dow-Jones.

Cyklus nemovitostí

Jestliže oceňujete nemovitost v uncích zlata místo v dolarech, objevíte, že nemovitost sleduje stejně jako burza stejný cyklus od nadhodnoceného stavu k podhodnocenému a opět zpátky.

Graf č. 30 ukazuje P/E indexu Dow-Jones, jeho hodnotu měřenou ve zlatě a hodnotu nemovitostí také měřenou ve zlatě, od roku 1920 po současnost. Můžete jasně vidět, jak se pohybují tam a zpět v cyklech, které jsou zcela evidentní. Všimněte si také, že načasování cyklů pro všechny tři položky, P/E, index Dow-Jones/zlato a nemovitost/zlato, je téměř identické.

Graf č. 30: Domy hodnocené ve zlatě, ukazatel P/E, Dow-Jones hodnocený ve zlatě

Zdroj: Robert J. Shiller, profesor ekonomiky, Yale University; National Association of Realtors

Od krachu na burze v roce 1929 – počátku Velké hospodářské krize – ukazatele P/E indexu Dow-Jones/zlato a nemovitost/zlato klesají téměř ve stejnou dobu. Potom se nemovitosti vzchopily dříve než akcie, protože tisíce vojáků přišly z bojišť druhé světové války domů, oženily se, kupovaly domy a začaly vytvářet baby boom.

Potom si všimněte, že hodnota akcií a nemovitostí ve srovnání se zlatem opět klesá. To nebyl pokles akcií a nemovitostí ani vzestup hodnoty zlata, to jen zlato provedlo přehodnocení všech dolarů vydaných od roku 1934. Ale důkazem, že je to součást cyklu, je skutečnost, že ukazatel P/E sleduje průběh obou křivek. Potom můžete vidět, že největší boom burzy cenných papírů v historii začíná v roce 1980, a v té době současně zlato zahájilo namáhavý dvacetiletý medvědí trh.

Avšak potom na přelomu století se objevilo něco skutečně překvapujícího. Od roku 2000 velká reakce burz cenných papírů a největší boom nemovitostí v historii nebyly ničím než fata morgánou. Celou dobu, co stoupaly v ceně, klesaly na hodnotě. A není to jen proto, že zlato stoupá rychleji než akcie a nemovitosti. Klesající ukazatel P/E potvrzuje, že se děje něco podstatnějšího.

Můj obchodní společník Brent Harnes studuje cykly už několik let a stal se dobrým odborníkem. Cykly jsou jeho profesionální vášní. Studuje tolik investičních cyklů, kolik jich dokáže objevit, a identifikoval hlavní cykly důležité pro úspěch investora. Věří, že investoři, kteří se dívají na to, jak se historie opakuje, místo toho, aby sledovali, co říká dav, budou pokaždé jednat správně.

Brent zdůrazňuje: „Kyvadlo se nezastaví v polovině cesty. Musí napravit minulé extrémy. U všech extrémně nadhodnocených investic bychom měli očekávat extrémní podhodnocení, než se dostaví skutečné dno. V žádném z těchto cyklů není cyklus dokončen, dokud se kyvadlo nepřehoupne po celé dráze do druhého nejkrajnějšího bodu.“

Graf č. 30, který pokrývá víc než jedno století, je pouze detailním snímkem mnohem většího obrazu. Tři vlny v každém grafu jsou jen poslední ze série vln a cyklů, které se vrací zpátky k začátku kapitalismu volného trhu. Ve Spojených státech bylo za posledních 200 let pět takových vln a právě začínáme šestou. Nazývá se komoditní cyklus.

Plavání po proudu

Robert Kiyosaki často mluví o kontrolování rizika v investiční strategii. S takovým přesvědčivým, absolutním, neoddiskutovatelným důkazem založeným na rozsáhlé škále historických důkazů dospívám k závěru, že vsázet se proti těmto přílivovým silám investičních cyklů představuje pro váš kapitál velké riziko, zatímco vsázení se společně s nimi není prakticky vůbec žádná sázka. Řekl bych, že investovat s finančními proudy může způsobit, že i nevzdělaný investor vypadá jako génius. Jen se podí-

vejte, jak chytře vypadali všichni ti realitní nadšenci, dokud realitní bublina nepraskla. Ale investoři, kteří provádějí pilnou práci, studují cyklus, v němž se nacházejí, a vymýšlejí způsoby, jak určit, kdy cyklus skončí, mohou současně zvyšovat své potenciální zisky a omezovat riziko.

Dovoďte, abych vám ukázal, jak mocné může být plavání s proudem. Abych to mohl udělat, znovu použiji akcii Dow-Jones jako ukázkou spolehlivých akcií. Nyní bych vám chtěl něco říct o dvou investorech z dávno uplynulé doby, o Bobovi a Paulovi. Podívejme se, jak se činí se dvěma nejkonzervativnějšími investicemi, které může měna koupit... se zlatem a akciemi Dow-Jones.

Oba se narodili v roce 1903 a oba se stali investory ve stejném roce, kdy každému z nich rodiče koupili jednu akcii Dow-Jones. Akcie Dow-Jones v tom roce dosáhly nejnižší úrovně, pouhých 30 bodů. Pro štěstí rodiče použili dvacetidolarovou a desetidolarovou minci (1,5 unce zlata).

V roce 1923 se cena jejich konzervativní investice za předcházejících dvacet let ztrojnásobila, ale pak trh s cennými papíry skutečně odstartoval a v roce 1929 měla každá akcie větší než dvanáctinásobnou hodnotu ve srovnání s dobou, kdy je rodiče koupili. Rok předtím se Bob seznámil s krásnou blondýnou jménem Betty a Paul potkal malou baculku jménem Patty a obě dvojice se vzaly. V létě roku 1929 se Bobovi a jeho blondaté manželce Betty narodil krásný chlapeček Bubba, zatímco Paul a Patty přivedli na svět princezničku Pamelu.

Bob šetřil na nové auto a chybělo mu už jen 100 dolarů do 495 dolarů, částky, kterou potřeboval ke koupi zbrusu nového Forda. Boba však zaujala euforie spojená s akciovým trhem, a tak pokračoval v tradici svého otce a jako dar k narození syna vzal 18 uncí zlata (380 dolarů) a koupil jednu akcii Dow-Jones, která tehdy dosahovala výše 380 bodů. Ale Paul měl nepříjemný pocit, protože si uvědomil, že trh nemůže takto stoupat věčně. A tak v létě vyměnil akcii za 18 uncí zlata, které uchovával pro Pamelu.

Jen o pár měsíců později se akcie Dow-Jones zhroutily a tři roky nato se dostaly na pouhých 40 bodů (2 unce zlata). Paul vzal 18 uncí zlata, které získal z prodeje akcie Dow-Jones v roce 1929 a koupil pro svou

dceru Pamelu devět akcií Dow-Jones. Pamelině investici se během následujících tří desetiletí dařilo dobře, ale v roce 1966 její otec Paul, nyní třiašedesátiletý důchodce, zatelefonoval své dceři a sdělil jí malé tajemství. Mnoho let přemýšlel o tom, jaké měl štěstí, že má vrozený smysl pro poznání, kdy jsou akcie nadhodnoceny a kdy podhodnoceny. Fascinovalo ho to natolik, že od chvíle odchodu do důchodu studoval hodnoty na trhu cenných papírů. Narazil na velké tajemství. Zdálo se, že hodnoty se pohybují sem a tam jako kyvadlo. Dále jí vysvětlil, co jsou to ukazatelé bonity akcie (P/E) a jak jsou v té době akcie silně nadhodnoceny. Rovněž vypočítal, že měreno podle zlata je akcie Dow-Jones nadhodnocená o polovinu více, než byla na svém vrcholu v roce 1929, kdy tuto akcii prodal. Pamela zavěsila, zavolala svému makléři a prodala svých devět akcií Dow-Jones. Příštího dne si koupila zlato a potěšilo ji, když zjistila, že dosáhla zisk, protože získala 252 uncí.

Koncem sedmdesátých let zlato začalo prudce stoupat a v lednu 1980 se zlato objevovalo na přední straně novin každý den. Pamelin otec opět zatelefonoval, aby své dceři řekl, že stejně jako dlouhé fronty před obchody s mincemi tato mánie, kterou lidé pociťují, nemůže trvat věčně. Připomnělo mu to podobné šílení lidí v roce 1929. Řekl také, že ukazatelé bonity akcie jsou na nejnižší úrovni od roku 1932 a že jsou extrémně podhodnoceny. Hned následujícího dne zlato dosáhlo 850 dolarů. Pamela zavolala svému brokerovi a řekla mu, aby prodal její zlato a koupil akcie Dow-Jones. Později toho dne jí její broker zavolal zpátky a zpráva, kterou jí sdělil, byla naprosto překvapující pro oba. Zlato dosáhlo 850 dolarů a akcie Dow-Jones byly ve stejném dni na 850 bodech, takže za jejich 252 uncí zlata koupil 252 akcií Dow-Jones.

Paul zemřel v roce 1990. Bylo mu osmdesát sedm let. Pamela často myslela na svého otce a lekce, kterým ji naučil. V roce 1999, kdy jí zahradník řekl, že by měla investovat do dot.com a technologických akcií, měla nepříjemný pocit. To je to, co musel cítit její otec, pomyslela si. Podívala se na ukazatel bonity akcií Dow-Jones a zjistila, že je o 30 procent vyšší než vrchol na burze cenných papírů před krachem v roce

1929. Dále dělila body akcie Dow-Jones cenou zlata a zjistila, že pokud jde o zlato, akcie jsou téměř dvaapůlkrát nadhodnocenější než před krachem. Šla k počítači, přihlásila se na svém brokerském účtu a prodala akcie Dow-Jones. O několik dní později vzala výtěžek z akcií a koupila 11 088 uncí zlata.

V březnu roku 2008 Pamele zatelefonoval starý rodinný přítel Bubba. Bubbův otec Bob zemřel. Dožil se neuvěřitelných 105 let. Bubba vyprávěl, že mu Bob už dávno předal finanční moudrosti, a on si je vzal k srdci. Říkal mu: „Žij skromněji, než na kolik máš, zbav se dluhů, šetři peníze a investuj dlouhodobě.“ Bubba Pamele také pověděl, jak dobře si vedl. Pochlubil se, že jeho akcie Dow-Jones, kterou mu otec koupil v roce 1929, teď má cenu 12 000 dolarů a že jeho otec nechal jeho sestře akcii, za kterou jeho dědeček zaplatil v roce 1903 jen 30 dolarů. Pam neříkala nic. Už věděla, jakou cenu měla dědečkova 30dolarová investice, protože počty byly jednoduché. Měla 11 088 uncí zlata a zlato právě dosáhlo 1000 dolarů za uncí. Pamela měla přes 11 milionů dolarů. Uvědomila si, že v telefonu nastala dlouhá odmlka, a proto řekla: „Dvanáct tisíc dolarů... to je skvělé, Bubbo.“

Po telefonátu Pamela trochu počítala. Když vypočítala Bubbovy zisky, akcie, kterou jeho dědeček koupil za 30 dolarů, získala na ceně 39 900 procent a akcie, za kterou jeho otec zaplatil 380 dolarů, přinesla zisk 3058 procent. Ale teprve když hodnotila hodnotu podle zlata, mohla vidět všechno jasně. Bob zaplatil 18 uncí zlata za jednu akcii Dow-Jones, kterou koupil pro Bubu v roce 1929, ale teď ta jedna akcie má hodnotu pouhých 12 uncí. Bubba investoval do akcií Dow-Jones celý život a po sedmdesáti devíti letech ztratily 33 procent své hodnoty.

Pamela už věděla, že 1,5 unce zlata, které její dědeček investoval, se změnilo v 11 088 uncí. Ale tehdy začala počítat a konečně pochopila nesmírnou moc vědomostí, které jí její otec předal. Zvýšení z 1,5 uncí zlata na 11 088 uncí zlata představovalo v absolutní hodnotě zisk 739 100 procent. Byla však naprosto ohromena, když zjistila, že díky instinktům svého otce a pozdější moudrosti, kterou získal ze studia

minulosti, 30dolarová investice jejího dědečka přinesla zisk ve výši téměř 37 milionů procent.

Byl to zajímavý příběh, ale zde je nejlepší část: Nemusíte čekat sto let, než k vám přijde velké bohatství. Historie ukazuje, že největší bohatství se vytváří během nejkratší doby, během části cyklu, kdy komodity překonávají cenné papíry a kdy drahé kovy samy revalvuují. V tomto příkladu, když Paul a jeho potomci poprvé investovali do akcií, museli čekat šestadvacet let, než přišel vrchol cyklu. Podruhé to trvalo čtyřiatřicet let a potřetí dvacet let. Ale čas investovaný do zlata činil poprvé jen tři roky, podruhé čtrnáct let a v současné době je to zatím na osmi letech.

Obecně platí, že akcie Dow-Jones je podhodnocena vůči zlatu, když stojí méně než 4 unce zlata, správně hodnocena, když stojí asi 6 nebo 7 uncí zlata, a nadhodnocena, když stojí více než 10 uncí zlata. Ale jak jsme o tom mluvili v minulé kapitole, jakmile je něco v nepořádku na jedné straně, obvykle se to spraví samo, než se to obrátí ke středu (a všechno se vždy obrací ke středu). V roce 1929 byla index Dow-Jones nadhodnocen, měl hodnotu 18 uncí, a když se vracel ke středu, kyvadlo přestřelilo ke 2 uncím. V roce 1966 byl poměr extrémně nadhodnocen na 28 uncí zlata za akcii a v roce 1980 kyvadlo opravu přehnal a dostalo se k pouhé 1 unci za index.

Vzhledem k dnešním ekonomickým podmínkám jsem přesvědčený, že poměr indexu Dow-Jones/zlato bude přehrán nejméně na 2 unce, ale nepřekvapilo by mě ani v nejmenším, kdybych viděl, že index Dow-Jones se hodně vzdálil od nadhodnoceného vrcholu 44 uncí zlata za index z roku 1999 a dostala se na pouhou polovinu unce za index akcii nebo ještě méně. Právě teď činí poměr indexu Dow-Jones/zlato 14, což znamená, že každá unce zlata, kterou dnes mám, mi pravděpodobně někdy v budoucnosti koupí osmadvacetkrát víc spolehlivých akcií.

Je samozřejmě mnoho dalších příkladů ekonomických cyklů, které bych vám mohl poskytnout, ale stačí říct, že cykly existují a že znalost jejich existence a způsobu, jak fungují, vám velmi pomůže v dosahování maximální návratnosti vašich investic.

Jak jsem řekl na začátku této knihy, „cykly procházející historií jsou stejně přirozené jako příchod přílivu a odlivu. A zatímco vsázet proti nim může být pro vaše finanční zdraví nebezpečné, investování v souladu s nimi vám může přinést velké bohatství.“

Říkám tedy, že byste měli plavat s proudem, a proud právě teď míří ke komoditám, zvláště zlatu a stříbru. Nadále se vzdělávejte, studujte, hrajte kru Bohatého táty *Cashflow* a přečtete si i ostatní knihy edice Bohatého táty. Vědomosti představují sílu. Posilujte se a připravujte se, abyste se chytili příští vlny. Protože jediná věc, která zůstává, je změna.

Zlaté brady

Zlato a stříbro versus nemovitosti

Myslete si o tom cokoli, já ale pevně věřím, že pasivní příjmové entity jako nemovitosti, jsou tou nejlepší investicí. Zlato a stříbro jsou jen prostředky, které jsem si vybral, abych se k nim dostal. I když jsem se o tom dosud nezmínil, mým největším cílem je hromadit nemovitosti, nikoli zlato a stříbro. Zlato a stříbro nevytvářejí tok hotovosti a nemají daňové výhody. Ale pevně věřím, že vzhledem k cyklu, v němž se právě nacházíme, mohu nahromadit mnohem více nemovitostí tím, že teď budu kupovat zlato a stříbro, než kdybych nyní kupoval nemovitosti.

K ilustraci této koncepce vám nabízím pohled na vztah mezi trhy s byty a stříbrem během posledního velkého býčího trhu s drahými kovy.

Dům, který postavilo stříbro

S&P/Case-Shiller Home Price Index (S&P/CSI) říká, že v roce 1971, kdy začal velký býčí trh s drahými kovy, průměrná cena rodinného domku ve Spojených státech činila 20 663 dolarů. Ve stejném roce byla průměrná cena stříbra 1,39 dolarů za unci. Ke koupi rodinného domku ve Spojených státech bylo tedy potřeba 14 823 uncí stříbra.

Na konci býčího trhu s drahými kovy v lednu 1980, jen o devět let později, tentýž dům stál 42 747 dolarů a stříbro stálo něco přes 52,50 dolarů za unci. Ke koupi stejného domu bylo tedy potřeba 814 uncí stříbra. Cena domu se zvýšila dvakrát neboli o 100 procent. Ale měnová zásoba vzrostla 2,45krát neboli o 145 procent. Během celých sedmdesátých let řádila inflace a výsledkem bylo, že i když cena nemovitostí významně vzrostla, skutečná hodnota sotva držela krok s inflací a možná ve skutečnosti trochu klesla. Stříbro naopak vzrostlo o 3641 procent a překonalo inflaci více než patnáctkrát.

Nyní zde je opravdu skvělý scénář. Kdybyste prodali dům v roce 1971 za 20 663 dolarů a koupili stříbro, v lednu 1980 by vaše investice 17krát překročila hodnotu nemovitosti a zvýšila by se na 770 796 dolarů. Kdybyste potom své stříbro prodali, mohli byste si v roce 1980 koupit osmnáct rodinných domů průměrné ceny, vše v hotovosti. Zaplatili byste 42 747 dolarů za jeden dům a profitovali byste ze 100 procent hotovostních toků z těchto nemovitostí, nebo kdybyste měli opravdový smysl pro dobrodružství, mohli byste zaplatit 20procentní zálohu a koupit si za stejnou cenu devadesát domů.

Dnes se nacházíme v podobné situaci, jen je lepší. Nemovitosti se staly mnohem více nadhodnocenými a stříbro se stalo extrémně podhodnoceným. Ve srovnání se stříbrem průměrná cena rodinného domku ve Spojených státech dosáhla svého vrcholu v roce 2002 při ceně 38 123 uncí stříbra, asi dvaapůlkrát vyšší než na začátku posledního býčího trhu drahých kovů v roce 1971.

Když stříbro dosáhlo v roce 1980 svého vrcholu 52,50 dolarů za unci, nebyla to žádná vzácnost. Dnes, jak jsme o tom už podrobně pojednali, identifikovatelné nadzemní zásoby stříbra se scvrkly na malý zlomek jejich množství v roce 1980.

Až vypukne zlatý a stříbrný býčí trh, finanční zprávy budou reagovat stejně jako v roce 1980 a jediná věc, o které slyšíte, bude zlato a stříbro. V té době budou na internetu, v rozhlase a televizi samí analytici trhu a budou sdělovat každému, jaká je největší investice všech dob – zlato

a stříbro! Vzácnost stříbra poroste od něčeho, o čem něco ví jen malý zlomek světové populace, k záležitosti, na niž je dnes už každý odborníkem.

Po prostudování takových příkladů, jako byla tulipánová mánie z roku 1637, bublina Nasdaq z devadesátých let, historie současných základů zlata a stříbra a historie finančních cyklů, by mě ani v nejmenším nepřekvapilo, kdybych viděl, že někdy v budoucnosti se bude dát koupit průměrně drahý rodinný domek za méně než 500 uncí stříbra.

V době, kdy píšete tuto knihu, se 500 uncí stříbra prodává asi za 9000 dolarů (odvážil bych se vsadit, že ve chvíli, kdy ji čtete, se prodává ještě za víc) a průměrná cena rodinného domku činí 200 000 dolarů (a vsadil bych se, že se teď, když knihu čtete, prodává za méně). Nechtěli byste si koupit dům rovnou za pouhých 9000 dolarů? Nebo zaplatit 20 procent a koupit pět domů? Věřím, že jestliže si koupíte stříbro nyní a počkáte, až bude opět nadhodnoceno a nemovitosti podhodnoceny, budete to moci udělat. Pamatuje si, že v roce 1980 bylo možné koupit si jeden dům za 814 uncí stříbra a stříbro tehdy nebylo vzácné.

Jestliže opravdu přijde den, že si budete moci ve Spojených státech koupit cenově průměrný rodinný domek za pouhých 500 uncí stříbra, pak to znamená, že pokud byste získali dům do vlastnictví přímo, nyní jej prodali a koupili si stříbro, pak až stříbro dosáhne vrcholu ve srovnání s nemovitostmi, mohli byste si při vyloučení daňové ztráty koupit podobných domů ve stejné čtvrti rovnou třiadvacet nebo s 20procentní zálohou 115. Víím, že tyto údaje zní hloupě, ale věřte tomu, nebo ne, nejsou nepravděpodobné. Je to jen opakování býčího trhu ze sedmdesátých let s trochou figlu.

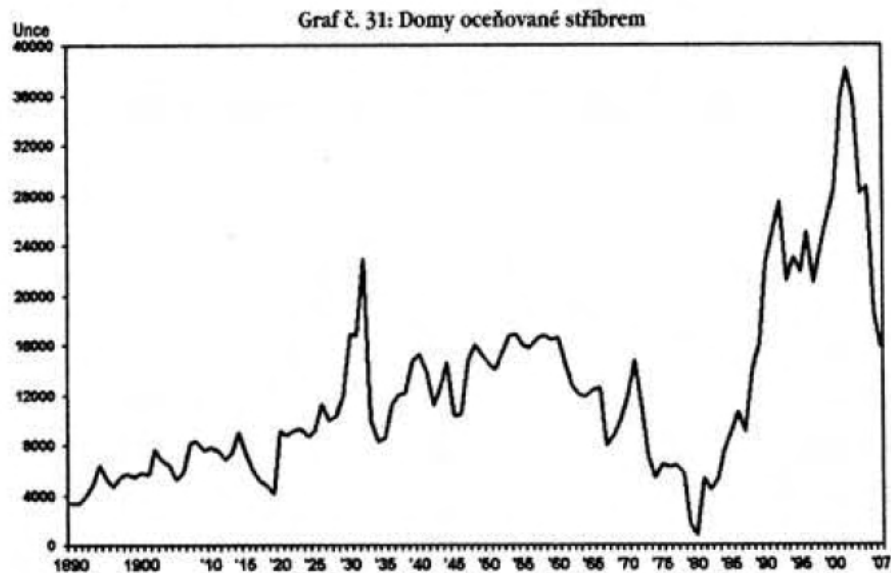
Tato čísla ukazují, že půjdete-li po proudu (právě teď proud míří k drahým kovům) a vždy budete sázet ve směru pravé hodnoty, vaše vítězství nebudou jen dost velká ani dost obrovská, ale budou téměř neuvěřitelná.

Když vezmeme náš příklad s bydlením, i kdybyste nakonec kvůli daním a jiným nákladům ztratili 50 procent svých zisků, stejně budete mít asi dvanáct domů přímo nebo šedesát s 20procentní zálohou, a to všechno za cenu jednoho domu v dnešních dolarech.

Největší návrat k průměru v historii klepe na naše dveře. Nemohu to

dost zdůraznit. Dobrou zprávou je, že všechno se vždy vrátí k průměru a špatnou zprávou je, že všechno se vždy vrací k průměru. To, zda je tato zpráva dobrá, nebo špatná, záleží na tom, jestliže jste z hlediska cyklu, v němž se současně nacházíte, investovali do správné třídy aktiv. Investořům vědomým si tohoto rozdílu zaklepe bohatství na dveře, zatímco těm, kteří si ho neuvědomují, možná nakonec zaklepe na dveře inkasní agentů.

Měřeno ve stříbře, nemovitosti dosáhly vrcholu v roce 2002 při ceně 38 123 uncí stříbra za cenově průměrný rodinný domek (graf č. 31). Nemovitost nebyla nikdy takto nadhodnocena. A stříbro nebylo *nikdy* takto podhodnoceno.

Zdroj: Robert J. Shiller, profesor ekonomiky, Yale University, National Association of Realtors

Podstata toho všeho je, že při tak nadhodnocených nemovitostech a tak podhodnoceném stříbře je pravděpodobné, že obojí přestřelí do opačných extrémů, než se vrátí k průměru. Pro vás to znamená, že teď máte velmi vzácnou příležitost stát se velmi rychle velmi bohatými, jestliže jednoduše využijete výhody znalosti ekonomických cyklů a převodu bohatství, které vytvářejí.

Čtvrtá část

Jak investovat do drabých kovů

Pozor na pasti

Do této chvíle jsem vás zahltil množstvím informací. Jestliže jste nikdy nestudovali historii měn, ekonomických cyklů a všech ostatních témat, jimiž jsme se v této knize zabývali, možná je toho mnoho na zvládnutí. Ale ujišťuji vás, že existuje metoda na mé šílenství. Všechna ta historie a teorie, kterou jsme probírali, je dobrá pro jednu a jen jednu věc. Vybavit vás znalostmi potřebnými k tomu, abyste mohli moudře investovat do reálných peněz... a pokud dolar přežije, mohli byste při tom vydělat spoustu peněz.

Zbytek knihy je věnován praktickému použití všech informací, o nichž jsme pojednávali. Slibuji vám, že když to uděláme, budete sebejistí a připravení investovat do drahých kovů a využít převodu nesmírného bohatství, které se vám naskytne.

Jámy!

Kdysi, když začínaly videohry, Atari vytvořil dnes slavnou videohru pro domácí použití. Jedna z dostupných her se nazývala *Pitfall!* (Past). Premisa byla jednoduchá. Hráli jste dobrodruha zkoumajícího vzdálenou džungli při hledání skrytého pokladu. Nebylo to nic složitého. Hra v podstatě zahrnovala přeskakování nebezpečných zvířat a houpání se na liánách nad širokými propastmi. Pokud jste si své skoky nenačasovali

správně, spadli jste do jámy a museli jste danou úroveň začít znovu. Odtud název *Pitfall!* Hra byla zdánlivě jednoduchá a hráč velmi často hru ukončil kvůli zklamání, že padal stále znovu a znovu do stejných propastí.

Přemýšlel jsem o té hře, když jsem usedal k psaní této kapitoly, a uvědomil jsem si, že po přečtení všeho materiálu, který jsme dosud probrali v této knize, by se mohlo investování do drahých kovů také zdát jednoduché. Pravdou je, že podobně jako ve hře Atari může investora do drahých kovů potkat mnoho pastí. Nemusí to být jámy nebo útesy, ale jsou stejně reálné. A obvykle se objevují v podobě podvodů.

Když jsem zpočátku hovořil s Robertem Kiyosakim o napsání této knihy pro sérii *Bohatý táta*, naléhavě mě žádal, abych napsal kapitolu o podvodech, podvodnících a pastech spojených s investováním do drahých kovů. S radostí jsem souhlasil.

Ale stejně jako novinové nadpisy obvykle dělají věci horšími, než ve skutečnosti jsou, dále uvedené příběhy mohou působit dojmem, jako by celý obor drahých kovů nebyl zalidněn nikým jiným než podvodníky a zloději. Ujišťuji vás, že to tak není. Obor drahých kovů je plný poctivých lidí, kteří vám chtějí sloužit dobře a doufají, že budete uznalý a vracející se zákazník. Jsou však někteří, naštěstí je jich jen málo, před nimiž si musíte dávat pozor. Vědět, co nedělat, když investujete do drahých kovů, je možná stejně důležité (ne-li důležitější) než vědět, co dělat.

Burzově obchodované fondy (ETF)

Zkratka ETF zastupuje burzově obchodovaný fond neboli indexovou akcii. Je to cenný papír, se kterým se obchoduje jako s akcií, ale předpokládá se, že bude sledovat cenu indexu, jako jsou Dow-Jones nebo S&P 500, místo individuální společnosti. Nebo může být určen ke sledování ceny komodit, jako jsou nafta, zlato a stříbro. ETF pro zlato a stříbro může být velmi dobrý nástroj pro *obchodování*. Ale může být také velkou pastí pro *investování*.

Mnozí z mých kolegů zabývajících se drahými kovy přestali ETF důvěřovat a pohlížejí na ně s velkým podezřením. Někteří se na ně dokonce dívají jako na další nástroj k manipulaci s cenou zlata a stříbra.

James Turk z Gold Money strávil nekonečné hodiny pečlivým studiem záznamů Vládní komise pro regulaci prodeje cenných papírů (Security and Exchange Commission – SEC) o zlatých a stříbrných ETF, a to, co zjistil, je znepokojující.

Pokud jde o stříbrné ETF, iShares Silver Trust, SEC kartotéky říkají věci jako „likvidita iShares může klesat a cena iShares může kolísat nezávisle na ceně stříbra a může se propadnout“ a „iShares jsou určeny k vytvoření jednoduchého a úsporného prostředku provedení investice *podobné* investici do stříbra“.

Mám dvě otázky. Jestliže jsou iShares kryty fyzickým stříbrem, jak se potom mohou odchylovat od ceny stříbra a propadat se? A také se ptám, co znamená „investice *podobné* investici do stříbra“?

Opět na vás naléhám, abyste prozkoumali tyto nástroje, než je koupíte. Prozkoumejte na internetu články Jamese Turka: „Můžeme důvěřovat stříbrnému ETF?“ a „Papírová hra“.

Jedním z hlavních důvodů pro držbu drahých kovů je, že jsou jedním z mála finančních aktiv, které můžete držet mimo finanční systém. A jak jsme viděli nedávno, finanční systém není zdaleka tak zdravý, jak by chtěli, abyste si mysleli. Když si koupíte ETF, kupujete akcie v důvěře, že je vlastní a řídí banka, která by mohla držet zlato a stříbro. Ale akcie v ETF *nejou* zlato nebo stříbro, které je přiděleno VÁM a zcela vlastněno jedinou entitou, VÁMI!

Společné účty a certifikáty

Zlaté a stříbrné „pool accounts“ (společné účty na nepřidělené skladované drahé kovy) a „certifikátové programy“ by se měly ve skutečnosti nazývat účty „dlužím vám (IOU) zlato nebo stříbro, jednoho dne vám je dám“. Ve svém článku „Kupče, pozor“ Theodore Butler z Butler Research

(ButlerResearch.com) upozorňuje: „Jsou to čisté sliby na papíře neboli pouhé položky v účetní knize.“

Proč by někdo investoval do takových účtů? Jednoduchá odpověď. Především je to levné a snadné a my všichni milujeme levné a snadné věci, že? Z druhé, zákazníci *si myslí*, že si kupují zlato nebo stříbro, ale ve skutečnosti kupují slib, že jim jednoho dne v budoucnosti bude dodáno zlato nebo stříbro. Zde je jednoduché zlaté pravidlo: jestliže nejsou skladovací poplatky, je nanejvýš pravděpodobné, že není nic uloženo.

Další důkaz, že v těchto účtech není žádný skutečný kov, poskytuje fakt, že kdybyste někdy chtěli, aby vám zlato nebo stříbro, které údajně vlastníte, dodali, museli byste zaplatit „poplatek za zpracování“. Poplatek za zpracování? Je tento „společný účet“ nějaký velký záhadný kus kovu nebo snad skutečná nádrž tekutého kovu, z něhož se musí vyrobit tyč? Ne, je to jednoduše poplatek, který má zvětšit bid/ask spread neboli rozptyl poptávky a nabídky na výši, jaká by byla, kdybyste si koupili skutečný kus zlata nebo stříbra.

Když se díváme na tyto druhy investičních nástrojů, je důležité prozkoumat rozptyl nabídky a poptávky. Rozptyl nabídky a poptávky je rozdíl mezi cenou, kterou vám prodejce účtuje, když kupujete, a tím, co platí, když prodáváte. Díval jsem se na rozptyl nabídky a poptávky známého prodejce zlata a stříbra a rozptyl byl čtyřikrát až desetkrát vyšší u fyzických zlatých produktů než rozptyl u jejich společného účtu a nejsou žádné poplatky za uložení. Jak si tedy vydělají své peníze? Podle Teda Butlera vydělávají tím, že použijí peníze kupce k financování vlastních investičních aktivit.

Velký problém se společnými účty a certifikáty je v tom, že společnosti, které je řídí, v podstatě tyto kovy nemají. Vezmou vaši měnu, ale nejdou koupit reálné peníze (zlato nebo stříbro) a neukládají je pro vás. Stejně je to při prodeji zlata nebo stříbra při očekávaném poklesu cen. Když přijde den a vy chcete inkasovat, cena může významně vzrůst a potom musí společnost buď jít na trh a koupit kov za současnou cenu, nebo vyplatit rozdíl v hotovosti.

Jak se to dělá? Butler říká, že když starý investor chce vycouvat, vydavatel použije peníze nového investora, aby pokryl rozdíly. Problém s takovým obchodováním je v tom, že když cena zlata nebo stříbra dosáhne určitého bodu zvratu, více lidí si bude přát, aby jim byly vyplaceny peníze, než kolik jich společnost má k dispozici. Potom celá věc imploduje.

Spekulace na zisk s vypůjčenými penězi

Spekulace na zisk s vypůjčenými penězi může dramaticky zvýšit vaše výhry. V příští kapitole budu doporučovat tuto spekulaci těm, kdo jsou poučení o správných technikách a umí je dobře používat. Ale jestliže nevíte, co děláte (a někdy i když to víte), používání spekulace s vypůjčenými penězi k investování může vést ke zničujícím ztrátám. Je to jednoduché – když zavádíte tuto spekulaci, zavádíte riziko.

V případě lhůtního spekulativního nákupu jdete proti matematickému vzorci a složeným poplatkům, které jsou stanoveny tak, aby pracovaly proti nováčkovi. V případě smluv o termínových obchodech působíte proti času, protože jste zavedli datum vypršení. V případě opcí přidáváte úbytek hodnoty opcí během času do vypršení platnosti a vystupujete proti oponentovi ve hře „vítěz bere všechno“, ne nepodobné vysokým sázkám v pokeru nebo souboji v pravé poledne proti gangsterovi z Divokého západu.

Spekulace na zisk s vypůjčenými penězi je říše pro profesionály, kteří znají šance a čísla a vědí jak sníst malého človíčka k snídani. Nikdy nevíte, kdo ve hře s opcemi stojí na druhé straně. Mnohokrát vystupujete proti obchodníkům s plnými kapsami, jako jsou společné investiční fondy a zajišťovací investiční fondy. V každém případě, jestliže nejste lepší než oni... máte problém.

Lhůtní spekulativní nákup zlata a stříbra

Lhůtní spekulativní nákup zlata a stříbra je dvojsečná zbraň, ale ta dvě ostrí meče nejsou stejně ostrá. Vzhledem k matematice tohoto druhu

nakupování ostří, které tne proti vám, je mnohem ostřejší než to, které tne pro vás, a jestliže nejste opatrní, tne velmi hluboko.

Při lhůtním spekulativním nákupu si na účet můžete koupit mnohem víc akcií nebo komodit, než dovolí vaše finanční prostředky. Způsob, jakým to funguje, je stejný jako při kupování domu. Dáte malou zálohu, řekněme 20 procent, a váš broker vám půjčí zbytek peněz na váš nákup a použije váš 20procentní kapitál jako záruku. Na rozdíl od hypotéky na dům však nemusíte posílat splátky. Jestliže pak vaše investice stoupá na ceně, půjčka se automaticky splácí z jejích zisků. Stinnou stránkou toho je, že pokud investice klesá na ceně, místo splácení půjčky rozdíl v ceně teď ukrajuje z vaší ekvity. Jakmile se vaše ekvita dostane pod určité procento, broker vám zabaví dům pro vaši neschopnost splácet půjčku a vy se ocitáte na ulici.

Zde je způsob, jakým záloha působí proti vám. Řekněme, že poskytnete 100 dolarů jako svou investici. Jestliže požadavek na zálohu stanovený vaším brokerem činí 20 procent, váš broker vám půjčí zbývajících 80 procent (v tomto případě 400 dolarů).

Nyní tedy s investicí ve výši pouhých 100 dolarů můžete kontrolovat cenné papíry v hodnotě 500 dolarů a získal jste pákový účinek 5 ku 1. Jestliže hodnota cenných papírů vzroste o 10 procent na 550 dolarů, váš zisk z původní investice 100 dolarů činí 50 dolarů, dosahuje tedy 50 procent. Znovu je poměr dluhu k vlastnímu kapitálu (pákový efekt) 5 ku 1. Cenné papíry stouply o 10 procent, ale vaše zisky byly 50procentní.

Ale nyní váš broker použije zisk 50 dolarů proti vaší půjčce, takže teď vlastně 150 dolarů z cenných papírů v hodnotě 550 dolarů, které kontrolujete (27procentní ekvita). Poměr vašeho dluhu k vlastnímu kapitálu (neboli pákový efekt) nyní činí 3,7 ku 1. Jestliže cenné papíry stoupnou o dalších 10 procent na 605 dolarů, máte zisk 55 dolarů a míru přírůstku jen 37 procent. váš 55dolarový zisk teď zvyšuje vaši ekvitu na 205 dolarů a váš pákový efekt (poměr dluhu ke kapitálu) se sníží na 2,95 ku 1. Až se příště cenné papíry zvednou o 10 procent, vaše splacení dluhu bude činit pouze 29,5 procent. Tento proces se opakuje, dokud

cenné papíry nedosáhnou dostatečně velkého zisku, aby se jím splatila vaše půjčka. V tu chvíli je váš pákový efekt nulový.

Páka fungující ve váš prospěch je jakýsi tupý nástroj, který se zmenšuje, jak stoupají vaše cenné papíry. Jaké to ale bude s odvrácenou stranou? Co se stane, když hodnota cenných papírů začne klesat?

Nyní použijeme stejný scénář a vy investujete 100 dolarů a získáte kontrolu nad cennými papíry v hodnotě 500 dolarů. Jestliže však cena vašich cenných papírů klesne o 10 procent, budete mít ztrátu ve výši 50 dolarů neboli 50 procent (stejný poměr 5 ku 1 jako při cestě vzhůru). Ale nyní se 50 dolarů odečte od vašich vlastních 100 dolarů. Zůstane jen 50 dolarů ekvity na 450 dolarů ceny akcií. Máte teď jen o něco málo víc než 11 procent ekvity a páku v neuvěřitelném poměru 9 ku 1. Jestliže hodnota vašich cenných papírů klesne o dalších 10 procent na 405 dolarů, ztrácíte 45 dolarů neboli 90 procent zbývajících ekvity. Avšak dávno předtím, než dospějete k tomuto bodu, vás broker na stav upozorní a nabídne vám příležitost zaplatit další platbu v hotovosti během čtyřadvaceti až osmačtyřiceti hodin, aby byl splněn minimální požadavek pro tento druh obchodování. Pokud požadavek nesplníte, dojde k likvidaci (propadnutí zástavy).

A nezapomeňte na úrok, který vám bude broker účtovat za půjčku. (Nemysleli jste si, že to vše pro vás udělá zadarmo, že ne?) Obvykle se pohybuje mezi 1,3násobkem až dvojnásobkem sazby za půjčky na nejlepší domy v současné době nabízené. Jinými slovy, je to dost vysoký úrok.

Pokud použijete tento způsob obchodování u kovů, ke všemu výše uvedenému musíte připočítat poplatky za skladování a zprostředkovatelské odměny. Když sečtete úrok a poplatky za skladování, naděje na zisk se ještě ztenčí. Například v letech 2003–2004, kdy úroková míra stanovená Fed činila jen jedno procento a úrok u hypotéční půjčky 5 procent, byli jste pod hladinou, pokud jste neměli větší než 12procentní až 15procentní roční zisk z drahých kovů.

Jde o to, že dvojsečná zbraň tohoto obchodování je při cestě vzhůru asi tak ostrá jako nůž na máslo, ale při cestě dolů řeže jako chirurgický laser.

Termínové obchody a opce

Jak jsem řekl, spekulace na zisk s vypůjčenými penězi je říše profesionálů. Jestliže se vyznáte v tom, jak jí využít, můžete své výhry značně znásobit. Jste-li však nezkušení, budete trpět důsledky. Termínové obchody (futures) a opce jsou druhy spekulace na zisk s vypůjčenými penězi. Podstatou termínových obchodů jsou smlouvy na dodání specifické komodity v dohodnutém množství, za dohodnutou cenu, v dohodnuté datum v budoucnosti. Obchodují se jako cenné papíry na mnoha komoditních burzách na celém světě. Smlouvy o termínových obchodech nejsou nic víc než dlužní úpisy (IOU – „dlužím vám“).

Komodity jsou hmotné věci, které jíme, používáme a (nebo) kupujeme. Komodity s nimiž se obchoduje, jsou věci jako dobytek, kakao, káva, měď, obilí, bavlna a ropa. Se zlatem, stříbrem a platinou se na komoditních burzách také obchoduje jako s termínovými obchody.

Smlouvy o termínových obchodech jsou obchodní nástroje s vysokým spekulativním faktorem a opce na termínové obchody jsou maximálně spekulativní. Radost z odměny může být obrovská, ale bolest ze ztrát může být nesnesitelná.

Chcete-li zažít radost s mnohem menší doprovodnou bolestí, rádím vám, abyste se předtím, než sáhnete ke spekulaci, patřičně vzdělali. Jsem přesvědčený, že najdete spoustu učebních programů, ale jeden, s nímž jsem obeznámen, bych vám vřele doporučil. Jsou to vzdělávací kurzy Bohatého táty o obchodování s opcemi. Více informací najdete na RichDad.com.

Když investujete do termínových obchodů, musíte vážně uvažovat, zda hrajete hru odborníka, nebo ne. Jak postupuje velká zlatá a stříbrná horečka, ti, kdo tvoří pravidla, opět pravidla změní. V roce 1980 Newyorská komoditní burza (COMEX – Commodities Exchange) a Komise pro termínové obchody (CFTC – Commodity Futures Trading Commission) změnila pravidla tak, že se připouštělo „pouze likvidování objednávek“, a stanovily pro cenu stříbra strop. „Pouze likvidace“ znamená, že účastníci mohou jen likvidovat existující smlouvy o termínových obchodech.

Nemohou být uzavřeny žádné nové smlouvy, tedy se žádnými novými kupci, a tak cena může jen klesat.

Na komoditních burzách se očekává nevyhnutelný problém s neplacením, případně odmítáním placení včas, zejména pokud jde o stříbro. Je zcela možné, že budete svědky zamrznutí ceny na burzách, zatímco cena fyzického stříbra bude dále prudce stoupat.

Říká se tomu backwardation. Dochází k němu, když cena za dodání komodity dnes stojí víc než za její dodání v budoucnosti. To se stalo se stříbrem, potom co jeden člověk, Warren Buffet, přijal v roce 1998 dodávku 129,7 milionů uncí stříbra na základě smluv o termínovaných obchodech. Když najednou požádal o dodání svého stříbra místo vyrovnání v hotových penězích, nastala honička, aby se opatřil dostatek stříbra na splnění smluv. Stalo se nejen to, že on sám vyhnal za pouhých šest měsíců cenu stříbra ze 4,25 dolarů na 7,45 dolarů, ale navíc způsobil obrovský backwardation, kde se stříbro pro bezprostřední dodání prodávalo za významnou prémii.

Kdyby během nadcházející zlaté a stříbrné horečky došlo na komoditních burzách k neplnění závazků, věřím, že byste viděli, že burzy mění pravidla pouze u likvidování objednávek nebo zmrazují ceny všech otevřených kontraktů, zatímco ceny zlata a stříbra pro okamžité dodávky a stříbro, které je v soukromých rukou nebo v depozitářích, jež nejsou součástí komoditních burz, nadále prudce stoupají. V tomto případě bude kdokoli, kdo hraje jejich hru, ať jde o smlouvy o termínových obchodech nebo působení entity, která vás právě vystavuje vlivu ceny kovů (sama je možná vystavena termínovým obchodům), ponechán bez povšimnutí. Připomínám vám tuto doložku ze stříbrné ETF: „Likvidita iShares může klesnout a cena iShares může kolísat nezávisle na ceně stříbra a může klesat.“

V termínovaných obchodech se stříbrem může nastat neplnění závazků. Prodejci stříbra na papíře nemusí být schopni dodat fyzické stříbro. Jakmile přijde takový den – Newyorská komoditní burza (COMEX – Commodities Exchange), Komise pro termínové obchody (CFTC – Commodity Futures Trading Commission) a ETF – změni pravidla. Jak by se vám líbilo,

kdybyste měli velkou pozici ve stříbře a velcí hoši změnili pravidla tak, že by se cena vašeho zlata zmrazila, zatímco cena stříbra kohokoli jiného by pokračovala v cestě po své mezihvězdné trajektorii? Nehrajte jejich hru. Hrajte svou vlastní hru, podle vlastních pravidel.

A tak ETF, společné účty, certifikáty, termínové obchody a opce mají jedno společné: Buď jdete proti nim, nebo předáte své peníze profesionálům.

Jak nám připomíná Eric Sprott ze Sprott Asset Management, finanční establishment považuje malého investora za „plankton finančního světa“. Chcete-li být planktonem finančního světa, jděte vpřed a použijte spekulace bez vzdělání. Když to však uděláte, vězte, že je docela pravděpodobné, že vás zabijí, rozkrájí a budou hodovat na vaší finanční mrtvole.

Numismatika

Numismatika je definována jako studium nebo sbírání mincí, medailí a bankovek. Numismatik je správný pojem pro sběratele mincí a toto slovo je odvozeno od řeckého numisma, což znamená „současná mince“.

Když se mě ptají na numismatické mince jako investici, obvykle svým zákazníkům říkám, že numismatické mince jsou krásné a že se na býčím trhu některým z nich dobře vede. Ale klíčová slova jsou „někteřím“. Chcete-li do nich investovat, bude lepší, když se o nich naučíte něco víc, než co zná váš prodejce.

Když jsem to řekl jednomu zákazníkovi, který mi telefonoval, řekl: „Ano, já vím. Koupil jsem si před pár lety údajně vzácné numismatické kusy za 250 000 dolarů a teď, když to zlato dvojnásobně vzrostlo na ceně, stále nemohu najít nikoho, kdo by mi dal to, co jsem za ty _____ věci zaplatil.“ (Chybějící slovo v tomto citátu není publikovatelné.)

Do ceny numismatické mince jsou zabudovány tři složky: obsah kovu, numismatická přirážka a zisk prodejce. Pruty a mince z prutů mají naopak jen dvě složky: kovový obsah a zisk prodejce.

Numismatické přirážky se mohou pohybovat od několika dolarů po několik milionů, záleží na minci. Nejdražší mince, nejvzácnější ze vzácných, budou pravděpodobně dobrými investicemi, protože je jich jen málo. Vlastní je jen několik nejbohatších sběratelů na světě. Numismatická přirážka u většiny sběratelských mincí do značné míry závisí na stavu ekonomiky a náladě veřejnosti. Zisky z prodeje numismatických mincí se pohybují v pásmu od 15 do 100 procent (a v případě podvodů, o nichž budeme pojednávat později, je to 1000 procent i více), zatímco pruty a mince z prutů nemají numismatickou přirážku a zisk prodejce obvykle činí 1 až 5 procent.

Hodnota mince z prutu je odvozena jen od současné světové ceny kovu, z něhož je vyrobena. Potenciální počet kupců v daný okamžik může představovat miliony a ceny, které nabízejí, jsou všechny přibližně stejné. Hodnota numismatické mince je na druhé straně odvozena od touhy, vášně, chtivosti, přání nebo žádostivosti konkrétního kupce a nabízená cena se může velmi lišit.

Před érou obchodování a aukcí na internetu bylo nalezení správného kupce většinou věcí pouhého štěstí. Ale i dnes, v jakýkoli daný okamžik, je trh vzácných mincí velmi řídký a hodnota vaší mince je závislá na tom, zda se vy a přesně ten pravý kupec vzájemně najdete. Existuje jedno rčení: „Jediná věc vzácnější než vzácná mince... je kupec hledající vzácnou minci.“

Tedy, pokud ji neprodáte zpátky svému prodejci. Prodejci vždy koupí zpět vaše mince, ale zisk, jehož prodejce dosáhl na vašich numismatických mincích, byl pro začátek 15 až 100 procent. To znamená, že tržní cena vaší „investice“ musí vzrůst o 15 až 100 procent, abyste obchodovali beze ztráty. Na druhé straně, jestliže jste investovali do prutů nebo cihel a cena zlata nebo stříbra stoupla jen o 1 až 5 procent, dosáhli jste zisku.

Abychom byli spravedliví, od počátku služeb hodnocení mincí v polovině osmdesátých let celý numismatický sektor ušel dlouhou cestu. Služby hodnocení mincí se přiblížily standardizování kritérií, což učinilo z mincí něco zvláštního. Služby nyní zkoumají, třídí a uzavírají mince do průhledných plastických obalů, které brání jejich poškození a zneužití. Na obalu je ploška pro čárový kód, sériové číslo, hodnocení a další

specifikace mince. Obchodování s mincemi je tak mnohem snadnější, protože můžete nyní podávat nabídku na minci, která je v aukci na internetu, nebo prostřednictvím obchodní sítě prodejců, a víte, co dostanete. Ale není to dokonalé. Hodnocení mincí závisí na odbornících, dělá se vizuálním prohlížením a zkušenosti odborníků se výrazně liší od jedné služby zabývající se oceňováním mincí k druhé.

Některé vzácné mince také nejsou tak vzácné, jak by lidé chtěli, abyste si mysleli. Různé služby hodnocení mincí ocenily během let desítky milionů mincí a nyní se stalo populárním oceňovat zbrusu nové mince, které byly právě vyraženy, jako jsou americký zlatý a stříbrný orel. Nyní může prodejce koupit cokoli od ruličky mincí po uzavřené pouzdro zlatých desetidolarových mincí (Gold Eagle) z Americké mincovny, poslat je službě hodnotící mince, kde minci vyjmou z obalu s rukavicemi na ruku, prohlédnou, zhodnotí, uzavřou do obalu a označí nápisem „nebylo v oběhu“. Teď, když mince (mohly jich být vyraženy miliardy) získala magickou moc díky oceňování, lze ji prodat za jakoukoli sumu od 2 dolary do 500 dolarů nebo i větší. Teď opět dojde na poptávku a hledání mytického dokonalého zákazníka.

Myslím si, že každý, kdo si kupuje „zbrusu nové sběratelské předměty“, může být napálen. Celý důvod je ten, že sto let stará mince, která nebyla v oběhu, je vzácnost, protože to musí být naprostá náhoda. Mince je určena k tomu, aby obíhala, ale tahle uvízla někde v zadní části zásuvky, byla součástí ruličky, která z nějakých důvodů zůstala neotevřena nebo (v případě amerického Morganova stříbrného dolaru) státní pokladna některé z nich nedala do oběhu šedesát až osmdesát let poté, co byly vyraženy.

Před delší dobou jsem četl článek, v němž byl citát přibližně tohoto znění: „V numismatice se mnoho peněz vydělá prodejem vzácných mincí nesebřatelům, a kdykoli si nesebřatel koupí sběratelský předmět, budoucí ztráta jeho kapitálu je téměř zaručená.“

Jak jste už pravděpodobně pochopili, nemám nejlepší dojem z numismatiky jako vhodné investice. Důvod je dvojitý. Jestliže nevíte, co děláte, pravděpodobně se dožijete ztráty, a jak jsem řekl v předchozích kapitolách, jsem přesvědčen, že nás někdy v budoucnosti čeká měnová krize.

Numismatika bývala známa jako koníček králů, ale dnes se do této hry pouští každý. Na posledním velkém byčím trhu se některým numismatickým mincím dařilo mimořádně dobře. Ale v sedmdesátých letech se střední třída nezabývala numismatikou jako dnes. Uprostřed měnové krize budoucnosti bych očekával, že numismatická přírůžka na mincích pochybné vzácnosti by mohla zmizet, protože miliony sběratelů se budou snažit vyměnit mince za hotovost. Když vás čeká ztráta auta nebo domu, kvůli přežití odložíte svou vášeň pro ty zvláštní mince stranou.

Možná, že se mýlím. Měli byste provést vlastní průzkum a sami se rozhodnout. Ale čím víc se zabývám průzkumem tohoto tématu, tím víc se přesvědčuji o tom, že (s výjimkou nejstarších ze starých a nejvzácnějších ze vzácných mincí) je celé numismatické podnikání jen něco málo víc než balamucení. Proto na vás naléhám, abyste provedli průzkum dřív, než se do sbírání mincí pustíte.

Jestliže se chystáte kupovat numismatické předměty, měli byste dělat jako koníčka. Kupujte je, protože se vám líbí, ne jako investici, a nikdy nebudete zklamáni. Poznejte místní obchody s mincemi (jsou někteří velmi dobří poctiví a uznávaní prodejci), vstupte do klubu (jsou jich stovky) a naučte se, co nejvíce budete moci. Uděláte-li to, váš koníček se nakonec může vyplatit stejně, jako by to byla investice. A pokud ne, nebude vám to vadit.

Zrady, podvody, švindly, triky, figle, podfuky, šálení, překrucování, šizení, balamucení!

V sektoru drahých kovů jsou prodejci většinou poctiví, pilně pracující a dobří lidé. Je však také mnoho podvodníků, na které si musíte dávat pozor. Sestavil jsem pro vás stručný přehled příkladů nejlepších, nejkreativnějších podvodníků, abyste měli představu o tom, na co si dávat pozor. Ale buďte obezřetní, bude to pokaždé jiné, a i když jsou tyto příklady kreativní, vždy se najde nějaký lstivý jedinec, který přijde a oťese starými metodami podvádění a převede je na novou úroveň.

TELEFONICKÉ PODVODY

Jeden z největších podvodů spojených se vzácnými mincemi vyšel na světlo, když 24. května 2001 newyorský generální prokurátor oznámil obvinění šesti newyorských obyvatel a pěti korporací z podvodu se vzácnými mincemi, kteří podvodně připravili investory o nejméně 25 milionů dolarů. Zdá se, že šest osob, které společně vlastnily pět korporací, otevřelo pět samostatných telefonických provozů za účelem agresivního nátlaku na volané a prodávalo numismatické mince v celé zemi.

Naléhali na zákazníky, aby si koupili tyto vzácné numismatické mince. Prodejci ovšem lhali o vzácnosti a stavu mincí, ale jestliže měl zákazník nějaké pochybnosti, prodejce mu dal čísla telefonů několika konkurentů, aby mohl zákazník získat „nezávislé“ ocenění. Zákazník nevěděl, že společnost, od níž byly mince koupeny, a všechny konkurenční obchody s mincemi vlastně nebyly konkurenty... všechny měly stejné vlastníky. Není potřeba říkat, že „konkurenční“ obchody s mincemi vždy uváděly ocenění vyšší, než kolik zákazník zaplatil, i když pravá hodnota byla jen 10 procent až 20 procent toho, co bylo zákazníkovi načteno.

Kancelář generálního prokurátora odhaduje, že více než 1000 obětí přišlo o více než 25 milionů dolarů, dvacet lidí ztratilo více než 100 000 dolarů a několik bylo okradeno o více než 750 000 dolarů.

REKLAMA V TELEVIZI A V ČASOPISECH

Vyhýbejte se televizním a časopiseckým reklamám jako moru. V oboru drahých kovů není dost zisku, aby podporoval tento druh reklamy. Počkejte chvíli, řeknu to jinak. Prodejci, který nabízí *pocitivě oceněné* drahé kovy, nepřináší tento druh reklamy dostatečný zisk.

Jak jsem se zmínil, normální ziskové rozpětí u sběratelských mincí se pohybuje od 15 do 100 procent a zisk ze stříbrných prutů a mincí může sahat od 1 do pěti procent. Povím to tedy ještě jednou. U drahých kovů jednoduše není dost zisku, aby se platil tento druh reklamy, pokud ovšem neplatíte příliš mnoho.

Přemýšlejte o tom chvíli. Jestliže inzerujete v tištěném časopise, časo-

pis obvykle požaduje, aby byl váš inzerát v jejich kanceláři nejméně šedesát dnů předtím, než se dostane do novinových stánků. Cena, kterou obchodník platí za pruty a cihly, se mění minutu od minuty na základě bezprostřední světové ceny drahých kovů. Cena stříbra se během jediného dne často mění v rozsahu více než 5 procent a v roce 2006 bylo šedesátidenní období, kdy cena stříbra vzrostla o 55 procent.

Jestliže jste obchodník plánující prodat pruty a cihly prostřednictvím inzerátu v časopise, musíte dnes určit cenu drahých kovů, které budete prodávat více než za měsíc ode dneška na trhu, kde má cena zvyšující se tendenci, a vy chcete prodávat s *pocitivou* přírážkou (1 až 5 procent), potom plánujete ztrátu peněz. Pokud ovšem nemáte alternativní plán, nebo bych měl říct postranní motiv.

Zavoláte-li na číslo 1-800, budou se snažit ze všech sil přepojit vás na nějaké jiné velmi předražené, údajně vzácné numismatické mince, pamětní mince nebo jiné podfuky. A mimochodem, pokud nemáte blokování čísla volajícího, právě jste jim dali své telefonní číslo.

PAMĚTNÍ MINCE

Dalším populárním podvodem souvisejícím s drahými kovy je pamětní mince. Když vidíte, jak ji nabízejí v televizních nebo časopiseckých reklamách, něco není v pořádku. Je to téměř s jistotou podfuk.

Nenapadá mě žádný lepší příklad podvodů s pamětními mincemi než mince, která měla tu čest být pojmenována „Hloupá investice týdne“. Nazvala ji tak CBS MarketWatch: 2004 Freedom Tower Silver Dollar.

V roce 2004 mincovna National Collector's Mint, Inc. zahájila rozsáhlou celostátní televizní a časopiseckou reklamní kampaň na propagaci stříbrného dolaru 2004 Freedom Tower Silver Dollar. Inzeráty tvrdily, že mince je „legálně vládou autorizované vydání stříbrného dolaru“ a vyražena „americkou teritoriální ražbou mincí“ ze Společenství ostrovů Severní Mariany. Také psaly, že mince byly vyrobeny z čistého stříbra ze stříbrných tyčí objevených na Ground Zero.

To vyvolalo okamžitou odpověď z Mincovny Spojených států:

„*Freedom Tower Silver Dollar není pravá mince ani medaile z Mincovny Spojených států.* Podle ústavy Kongres má exkluzivní pravomoc razit peníze ve Spojených státech ... Je jasné, že Společenství ostrovů Severní Mariany, americká ostrovní država, nemá právo razit své vlastní mince ... Kongres neautorizoval výrobek National Collector's Mint a vláda Spojených států jej neschvalovala.“

Newyorský generální prokurátor se znovu pustil do záchrany. Získal soudní příkaz k zastavení prodeje Freedom Tower Silver Dollar a podal žalobu proti společnosti National Collector's Mint za podvodné a matoucí tvrzení.

V žalobě bylo ukázáno, že mince nebyly zhotoveny z čistého ani masivního stříbra, ale místo toho z levné kovové slitiny postříbřené plátem necelé tři tisícinny milimetru silným, jehož cena se pohybovala kolem 1,4 centů. Generální prokurátor dále ukázal, že mince nebyly legální nabídkou a že zdaleka nebyly vyraženy v americké mincovně ve Společenství ostrovů severní Mariany. Ve skutečnosti mince vyrazili ve Wyomingu.

Společnost National Collector's Mint musela zaplatit 369 510 dolarů na pokutách a nabídla náhradu každému, kdo si od ní mince koupil. Společnost nakonec zaplatila za náhrady 2,2 milionu dolarů.

Ale veškerá publicita nebyla zbytečná. Společnost využila příležitosti a začala nabízet minci jako „památku, o níž se nejvíce mluví ve světě“ a zcela nový dolar 2005 Freedom Tower Dollar se inzeruje jako „legální nabídka z Cookových ostrovů, která nebyla v oběhu“. Myslím, že houževnatost společnosti je hodna obdivu.

PADĚLKY

Toto je další pochybný podvod, který se téměř výlučně točí kolem numismatiky.

Téměř 99 procent všech padělaných mincí jsou padělané numismatické kusy, nikoli mince ze stříbrných nebo zlatých prutů a cihel. Dává to dokonalý smysl, protože hodnota mince z prutu nebo cihly je odvozena výlučně z je-

jího kovového obsahu, a padělek musí proto napodobovat kov (nahrazovat drahý kov mnohem levnějším kovem), aby se na minci dalo vydělat. To činí práci padělatele neuvěřitelně obtížnou, pokud ne téměř nemožnou, protože musí napodobit barvu, specifickou hmotnost a zvuk (cinkot) kovu, který se pokouší napodobit, aby jej předal nic netušícímu kupci jako autentický.

Na druhé straně numismatické mince odvozuji svou hodnotu od vlastností, které je mnohem snadnější napodobovat, jako jsou specifický design, vzácnost, věk a stav. Proto mohou být vyrobeny ze stejného materiálu jako původní mince, a je tak mnohem snadnější napodobit původní vzhled, zvuk a hmatový pocit.

Značně velké množství padělaných numismatických mincí nezačíná jako padělky. Začínají jako legálně ražené reprodukce mincí, které se nejdříve prodávají jako repliky. Někdy však původní kupec minci znovu prodá a tvrdí, že to je originál. Tak se z mince stane padělek.

Jiné mince jsou zhotoveny s výslovným cílem být předávány dál jako pravé zboží. V současné době přichází záplava takových padělků z Asie.

Dalším podvodným kouskem je padělek ověřených mincí. Nedávno jsem četl o lidech kupujících ověřené mince v obalech po internetu, kteří zjistili, že byli podvedeni, koupili si padělky. Tyto padělky se dělají dvěma způsoby. Padělatel vezme nějakou pravou, velmi kvalitní minci do sbírky a pošle ji odhadci. Když ji dostane zpátky, vyjme minci z jejího údajně ochranného obalu a nahradí ji mincí, která má buď mnohem nižší hodnotu, nebo je padělek. Případně padělatel koupí vlastní obaly přímo od výrobce a potom do nich vloží, co chce. To se provádí celkem snadno. Obaly se dnes prodávají na internetu za 2 dolary za kus.

Pro podvodníka je velkou výhodou, když vám prodá padělek v obalu, protože nemůžete držet minci v ruce, cítit její hmotnost a specifickou hmotnost a slyšet zvuk kovu.

BUĎTE PEČLIVÍ A OPATRNÍ!

Povím vám to ještě jednou: Jestliže se chystáte kupovat sběratelské mince, prosím, prosím, prosím buďte pečliví a opatrní a navažte vztah s prodej-

cem, jehož jste si prověřili. Pokud kupujete od známého prodejce, nemusíte si dělat starosti s ničím jiným než s rozpětím mezi nákupní a prodejní cenou (také známé jako rozptyl nabídka/poptávka – bid/ask spread).

Konfiskace

Pamatujete se, že jsme mluvili o tom, jak vláda Spojených států prohlásila v roce 1933 soukromé vlastnictví zlata za nelegální? Pokud si myslíte, že se to nemůže znovu stát, uvažujte ještě jednou.

Toto je podstata všeho: Vláda dělá pravidla, mění pravidla a vynucuje plnění pravidel. I když postrádá morální právo, může vytvářet legální autoritu. I když postrádá ústavní zplnomocnění, může se na ústavu dívat slepým okem. Ústava říká, že ve Spojených státech mohou být penězi jen zlaté a stříbrné mince, přesto postavili peníze mimo zákon a cpou nás měnou. Ústava nezabránila vládě, aby v roce 1933 vzala lidem zlato. Jestliže se vláda rozhodne znovu postavit soukromé vlastnictví zlata mimo zákon, nebudete s tím bohužel moci nic dělat ani vy, ani já.

Mnohokrát vám pochybní prodejci mincí řeknou, že prodávají určité mince, které byly vyňaty z konfiskace. Celá koncepce je neustále zachovávána prodejci bez skrupulí, kteří se snaží vyvolat strach ve vašem srdci, aby si mohli naplnit vlastní kapsy. Pokud na to přistoupíte, koupíte nesprávné mince za nesprávnou cenu. Jestliže prodejce dokonce zmíní slovo „nezkonfiskovatelné“, vyjděte ze dveří, zavěste nebo přejděte na jinou webovou stránku. Toto téma se občas objevuje a v podstatě celá věc je jeden velký podvod... neexistuje nic takového, jako že vláda nemůže něco zkonfiskovat. Samotný fakt, že prodejce použije slovo „nezkonfiskovatelné“ je dobrým upozorněním na to, co je to za člověka. Ve své diskusi o politice FDR jsem vám poskytl přehled o „znárodnění“ a „zakazování zákonem“ soukromě drženého zlata, ale nikdy jsem nepoužil slovo „konfiskovat“, protože to se neděje.

Jako důkaz mých tvrzení proti těmto bezohledným prodejčům vám nabízím tento jednoduchý fakt. Zlaté mince z doby před rokem 1933,

o nichž se tvrdí, že jsou nezkonfiskovatelné, jsou tytéž mince, které vláda znárodnila. Tyto mince jsou jen 77 procenty mincí, které unikly znárodnění, protože veřejnost si je ponechala nezákonně.

Mohla by vláda opět znárodnit zlato a prohlásit za nezákonné jeho používání a soukromé vlastnictví? Určitě! Je to pravděpodobné? Koho to zajímá? Mě ne. Neznepokojuji se tím. Počítám s tím. Jestliže se to pak stane, už jsem se o to postaral. Ale jestliže se to nestane, ještě lépe.

Vláda znárodní zlato a stříbro jedině tehdy, když je lidé v platbách budou žádat. Jestliže lidé žádají v platbách o zlato a stříbro, znamená to, že jsme uprostřed hyperinflace. Jsme-li uprostřed hyperinflace, nastává už velký převod bohatství a bude opravdu obrovský. A tak prodejte vládě své drahé kovy a kupte si hned něco hmotného (jako mnoho a mnoho nemovitostí), než se měna stane bezcennou.

Cizí mince

Zde jiní podvodní prodejci vyvinou úsilí, aby vás obrali o pár dalších dolarů. Staré cizí mince jsou také často označovány za „nezkonfiskovatelné“, a jak víte z naší diskuse v této kapitole, je to hloupost. Ale zlato v cizích mincích je stejně dobré jako zlato v domácích mincích, že? Tak v čem je problém? V mnohém! Zde jsou tři nejvýznamnější oblasti znepokojení:

1. Numismatická přírážka spojená s cizími mincemi se zmenšuje mimo zemi původu. Jestliže si tedy koupíte několik britských zlatých librových mincí (British Gold Sovereign), francouzských zlatých kohoutů nebo dánských zlatých panen, chcete-li získat nejlepší cenu, až přijde čas prodávat, budete muset najít kupce ve Velké Británii, Francii a Dánsku. Potom budete muset dovézt mince tam.

2. Cizí mince mají obvykle zvláštní váhová množství zlata jako 0,2354 trojské unce a téměř nikdy jednu trojskou unci. Jako legální drahé mince jsou také označeny nominální hodnotou jako „20 franků“, ale nikdy ne velikostí obsahu zlata nebo jeho čistotou. To způsobuje, že je obtížné

vyměňovat je za něco nebo je prodávat někomu jinému než profesionálovi, protože průběrná osoba nebude vědět, kolik zlata obsahují, neví tedy, jakou mají mince hodnotu.

3. Nápis na mincích jsou v jazyce země původu.

Tyto tři faktory způsobují, že je mnohem obtížnější prodávat cizí mince, když přijde správný čas, a téměř zbytečné v době naléhavé potřeby.

Zlaté a stříbrné pyramidy

Síťový marketing nebo víceúrovňové marketingové společnosti někdy poskytují výborné produkty za rozumnou cenu a jsou obvykle dokonale legitimními podniky, které vám mohou nabídnout příležitost dosáhnout slušného příjmu z domova. Avšak mnoho lidí bude maskovat to, co není nic víc než pyramidové schéma, nebo bych měl říct podvod ve víceúrovňovém oděvu. Pyramidová schémata jsou ilegální a svou samotnou povahou okrádají téměř devět lidí na každou jednu osobu, která zbohatne.

Pyramidová schémata (někdy zvaná sněhové koule) svou povahou vyžadují, aby byl velký počet prohrávajících na jednoho velkého vítěze. Je to cesta k bohatství pro málo lidí, ale cesta k chudobě pro mnohé. Několik z nich se už objevilo v oblasti drahých kovů a jsem si jistý, že jich budou ještě tucty, než skončí býčí trh. Vyhněte se jim, nenechte se napálit.

Oznamovací povinnost pro IRS (daňová služba)

POŽADAVKY NA OZNAMOVÁNÍ NÁKUPŮ DRAHÝCH KOVŮ

(když kupujete)

Zde jsou požadavky na oznamování vašich nákupů drahých kovů vládě: Nejsou žádné.

Množství drahých kovů, které vlastníte, není nijak omezeno a prodejce ani zákazník nemusí hlásit nákup drahého kovu v jakémkoli množství. Kdyby IRS chtěla vědět přesně, kdo kupuje drahé kovy, měla by na hlášení této skutečnosti formulář. Nemá ho. Nenaletěte na podvody.

OZNAMOVÁNÍ TRANSAKČÍ V HOTOVOSTI (když kupujete nebo prodáváte)

Vláda by se nemohla starat méně o transakce s drahými kovy – pokud jsou ve velkém množství peněz. Opravdu se zajímá, jestliže děláte nákupy s velkým množstvím hotovosti, protože pak vypadáte jako terorista, drogový dealer, účastník organizovaného zločinu nebo jako neplatič daní. Jen zkuste přijít ke svému místnímu prodejci automobilů značky Lamborghini s kufrem peněz a uvidíte, co se stane.

Jakoukoli transakci (nebo dvě či tři související transakce) zahrnující hotovost (nebo ekvivalent hotovosti) v částkách 10 000 dolarů nebo větších musí prodejce hlásit daňové službě. Prodejce opět musí hlásit hotové peníze, nikoli drahé kovy.

Já jedním ve všech takových záležitostech tak, že nikdy nepřijímám žádnou hotovost. Takové věci řeším bankovním převodem. Jsou jich každý den miliony a miliony a někdy jde o miliardy dolarů. Banky o tom nepodávají hlášení a nemusí to dělat ani obchodníci s drahými kovy.

OZNAMOVÁNÍ PRODEJŮ (když prodáváte)

Jestliže se rozhodnete pro inkasování a chcete prodat své drahé kovy zpět svému prodejci, některé věci prodejce musí hlásit daňové službě a některé nemusí.

V tomto případě jsou pravidla daňové služby IRS poněkud nejasná, ale zdá se, že se zaměřují na případy, které byly v osmdesátých letech obchodovány jako komoditní kontrakty.

Podle daňové služby IRS prodej některé z těchto věcí v jedné transakci vyžaduje, aby váš prodejce vyplnil formulář 1099B oznamující transakci:

- 25 nebo více jednouncových mincí zlatých javorových listů (Gold Maple Leafs), Krugerrandů nebo mexických Onzas
- 1 nebo více kilových (32,15 trojských uncí) zlatých tyčí
- 1 nebo více 100uncových zlatých tyčí.

Ale vzhledem k nejasnosti pravidel daňové služby interpretuje ICTA (Industry Council for Tangible Assets) pravidla širše. Podle ICTA váš prodejce musí oznamovat prodeje výše zmíněných položek plus:

- Zlatých tyč jakékoli velikosti o celkové hmotnosti 1 kg (32,15 troy-ských uncí) nebo více
- Platinových tyčí jakékoli velikosti o celkové hmotnosti 25 troy-ských uncí nebo více
- Paládiových tyčí jakékoli velikosti o celkové hmotnosti 100 troy-ských uncí nebo více
- Stříbrných tyčí jakékoli velikosti o celkové hmotnosti 1000 troy-ských uncí nebo více
- A jakékoli kombinace 90procentních stříbrných mincí o celkové nominální hodnotě 1000 dolarů nebo více.

Oznamovací povinnost pro prodejce se nevztahuje na americké zlaté orly a stříbrné orly bez ohledu na množství. Kromě toho požadavky oznamovat neplatí na žádné zlaté mince ve zlomcích (menších než 1 unce). Toto pravidlo se rozšiřuje také na cizí mince i na pamětní mince a medailony. Jinými slovy, není-li něco na seznamu, neoznamuje se.

Ale na žádném z těchto prodejů, které prodejce oznamuje, vlastně nezáleží:

1. Jestliže se znepokojujete kvůli oznámení, protože si nepřejete, aby někdo (ani vláda) věděl, že máte zlato a stříbro, přestaňte si dělat starosti. I když jste koupili věci, jejichž koupi je potřebné oznamovat, ve chvíli, kdy je prodej nahlášen, už tyto věci nemáte.
2. Pokud hrajete podle pravidel a dosáhli jste kapitálového zisku, vy jste povinni podat zprávu o tomto zisku, ať to váš prodejce udělal, nebo ne. O tomto tématu budeme stručně pojednávat v další části.

Všechna výše uvedená pravidla souvisí s tím, o čem píšete v této knize. Ale pamatujte si, že pravidla tvoří vláda, ona je také mění a vynucuje jejich dodržování. A až nastane konečně čas k prodeji, budete se muset poradit s daňovým poradcem.

OZNAMOVÁNÍ KAPITÁLOVÝCH ZISKŮ (*až prodáte*)

Podobně jako u akcií, dluhopisů a dalších investic jste povinni hlásit své kapitálové zisky daňové službě IRS, když půjde o drahé kovy. Neudělejte tu chybu, že byste spletli oznamovací povinnost vašeho prodejce se svou vlastní oznamovací povinností. Jestliže jste dosáhli kapitálového zisku, IRS o tom chce vědět. Uchovávejte proto všechna svá potvrzení a záznamy a přijímejte správné rady od profesionála.

Pro ty, kdo chtějí vytvořit vlastní pravidla, mám jen těchto několik slov: Jestliže jste se rozhodli pro hru kočky s myší s vládou, poslouží vám, když si dobře zapamatujete, kdo je myš.

Získejte správné daňové rady.

Kdo jste a jaký máte plán?

„Tajemství vašeho finančního úspěchu je ve vás. Stanete-li se kritickým myslitelem, který nevěří žádným ‚faktům‘ z Wall Street, a investujete s trpělivou sebedůvěrou, můžete využít i nejhorších medvědích trhů. Rozvíjením sebekázně a odvaby můžete zabránit, aby změny nálad jiných lidí ovládaly váš finanční osud. Nakonec to, jak se chovají vaše investice, je mnohem méně důležité, než jak se chováte vy.“

BENJAMIN GRAHAM

Než budete investovat, bude pro vás mnohem snadnější a méně stresující, když se nejprve rozhodnete, jaké jsou vaše nejvyšší cíle, a pak vymyslíte nejlepší způsob, jak jich dosáhnout. Nestačí říct: „Mým cílem je vydělat hodně peněz.“ Jestliže se do toho pustíte bez dobře definovaného cíle a plánu, jak k němu dospějete, říkáte si o hodně úzkosti a smutku. Viděl jsem lidi, kteří se pustili do investování a zase ho nechali, kupovali a prodávali, zaujali plnou pozici ve fyzických kovech, pak se rozhodli, že akcie dolů jsou lepší, a nato se vylekali a prodali je poté, co se dočetli ve zpravodaji, že dojde k poklesu.

Jestliže věříte v případ, který jsem vytvořil pro cykly, a pokud zamýšlíte stát se investorem, který se řídí cykly, pak byste v něm měli být po celou dobu trvání cyklu. Neděste se každého poklesu a neměňte směr uprostřed proudu.

Dělával jsem si neustále starosti s tím, zda jsem udělal správnou věc, pokud šlo o mé investice. V roce 2002 a začátkem roku 2003 jsem v portfoliích, která jsem kontroloval pro několik vybraných přátel a rodinných příslušníků, umístil asi 80 procent z těch fondů do sektoru drahých kovů. V roce 2004 a 2005 byly nemovitosti horkým sektorem a já jsem na malý okamžik uvažoval: „Neměl bych tyto fondy investovat do nemovitostí místo do drahých kovů?“ Potom jsem přišel k rozumu. Podíval jsem se na celý svůj průzkum a řekl jsem si: „Toto bláznění s nemovitostmi je jako bublina v cyklu, která posledních dvacet let zrála.“

V době, kdy píše tento text, se trh rizikového úvěrování šíří, centrální banky na celém světě se uchylují k záchraně s helikoptérou shazující stovky miliard dolarů a mnoho kupců, kteří se do toho zapojili, jsou ničení. Dne 11. března 2008 Fed poskytl bezprecedentní pomoc v nouzi finančnímu odvětví ve výši 200 miliard dolarů tím, že dovolil institucím vyměnit rizikové cenné papíry zajištěné hypotékou za federálně zajištěné dluhopisy. Jak jste už pravděpodobně uhodli, Fed na to nemá peníze po ruce. Odkud tedy přijdou? Odnikud. Přesně tak, dalších 200 miliard dolarů bude přidáno do ekonomiky, kde se už teď dolar stává terčem posměchu. Je samozřejmé, že to vyvolá ještě větší inflační tlak na dolar a je to jen další příklad toho, jak Fed přenáší náklady za velké obchodní chyby na vás a na mě v podobě své oblíbené skryté daně – inflace.

V letech 2005–2006 jsem znovu sám začal pochybovat, když základní kovy jako nikl, olovo a zinek začaly převyšovat drahé kovy. Pozoroval jsem, jak stoupají, ale pamatoval jsem na svůj plán a skutečnost, že základní kovy nejsou peníze, nikdy nebudou peníze, a jestliže v ekonomice dojde k deflaci, základní kovy na zimu klesnou.

Potřebujete plán!

Čím více studuji, tím jsem přesvědčenější, že v této části cyklu neexistuje lepší objekt pro investování než drahé kovy. Už nikdy jsem nepochyboval o svých rozhodnutích a každá otázka, s níž přicházím, má stej-

nou odpověď. Investování do drahých kovů je nejbezpečnější a nejchytřejší investice pro můj plán. Vymyslete si plán, запиšte ho a dodržujte ho. Zanedlouho vás v této části knihy seznámím se svým plánem.

To, že si zapíšete plán, však neznamená, že jej nemůžete upravovat. Průběžné třibení a zdokonalování plánu je dobrá věc, a pokud jste zjistili, že je váš plán chybný, pak je úprava nezbytná. Úspěch nebo nezdar mohou pokazit nejen kvalitu vašeho plánu, ale také jeho průběžné zlepšování a plnění.

Dobrý investiční plán vám pomůže udržovat směr a zvyšovat tak své naděje na úspěch. Profesionálové používají k manipulaci s trhem chtivost a strach. Jízda na býku a setrvání ve hře může být obtížné. Často se tomu říká „šplhání na zeď starostí“. Máte-li jasně definovaný písemný plán, můžete se k němu obracet, když máte pochybnosti, a budete mnohem pravděpodobněji zkoumat tyto pochybnosti pomocí důkladného průzkumu a patřičné péle, než abyste přijali zbrklé rozhodnutí.

Plán musí mít cíl, strategii (velký obraz toho, jak se dostanete z bodu A do bodu B) a taktiku (specifické metody, které se používají k prosazení strategie).

Jako příklad je zde můj plán:

CÍL

Nahromadit X obytných domů přinášejících velký tok hotovosti.

STRATEGIE

Investujte s cykly a identifikujte v každém cyklu nejvýkonnější investice. Můj průzkum ukázal vysokou pravděpodobnost toho, že v současném tržním cyklu budou nejlepších výkonů dosahovat drahé kovy.

TAKTIKA

V první fázi své strategie použijte taktiku investování do sektoru drahých kovů. Moje hlavní pozice bude v kovech ve fyzické formě se silnou převahou stříbra. Dosáhnu pákového efektu díky pozici ve velkém koši akcií

z důlních a prospektorských společností. Budu tento účinek dále zvyšovat tím, že založím podnik, který, jak doufám, bude prosperovat v ekonomickém prostředí, jež předvídám. Budu se také připravovat na druhou fázi své strategie tím, že budu pokračovat v získávání poznatků o investování do nemovitostí. Budu pokračovat na své cestě jako investor řídicí se vývojovými cykly, abych se vzdělal a stal se bdělým, a tak poznal, kdy bude tento cyklus vrcholit, a připravil se na příští změnu cyklu.

Vytvořte vlastní plán

K vytvoření investičního plánu, který by byl pro vás tím pravým, se nejprve musíte zeptat sami sebe: *Kdo jsem?* Podívejte se na svou vlastní osobnost a určete, jakým druhem investora jste. Zde je několik dobrých otázek, které byste si měli položit.

- Jaká je moje odolnost vůči riziku?
- Jsem obchodník, nebo investor?
- Jak aktivně chci být zapojen do svých investic?
- Co je pro mě důležitější? Potenciál velkých zisků, nebo dobrý noční spánek?
- Jsem mladý, nebo starý?
- Investuji, abych získal bohatství pro dnešek, nebo na období důchodu? Jsem-li už v důchodu, hledám bezpečí a potenciální růst, nebo potřebuji příjem?

Jak vyplývá z této knihy, jsem přesvědčen, že by drahé kovy měly přinášet obrovské zisky i dobrý spánek. Podle mého názoru je to jediná investice, která přináší dobrý noční spánek.

Když jste odpověděli na tyto otázky, můžete definovat svůj cíl a rozvíjet strategii, která vás k němu dostane.

Zde je plánovací list, který vám může pomoci. Zakroužkujte v každé kategorii jednu volbu. Jestliže je nějaká kategorie pro vás důležitá a já

sem ji neuvědl, přidejte ji. To by vám mělo pomoci vymyslet, jaká strategie by pro vás byla nejlepší a dostala by vás do cíle.

Například, pokud jde o investování, jestliže jste zakroužkovali „1, potřebuji příjem“, přestaňte číst tuto knihu a jděte hledat nějakou nemovitost, z níž by plynul dobrý hotovostní tok. Ze zlata a stříbra není hotovostní tok a jen velmi málo akcií důlních společností přináší dividendy.

Z těchto kategorií jsou podle mého názoru nejdůležitější kategorie „odolnost vůči riziku“ a „zapojení“. Jestliže znáte svou odolnost vůči riziku a úroveň zapojení, kterou jste ochotni na sebe vzít, stává se rozhodování o tom, jak budete investovat do drahých kovů, mnohem snadnějším.

Odolnost vůči riziku											
Bezpečnost	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Vzrušení
Fyzické kovy – Společné fondy – Velké cenné papíry – Malé cenné papíry – Terminové obchody											
Zapojení											
Žádné	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Denně
Investor						swing trader					Denní obchodník
Důvod investování											
Potřeba	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Budoucnost
Příjem											Bohatství
Věk											
Starý	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Mladý
Velikost portfolia											
Velká	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Malá

Druh investora, jakým jste, má ještě větší vliv na množství požadované práce než druh investice, který si vyberete. Věřím, že investor, jenž zaujme své postavení brzy a vydrží v něm, má mnohem větší naději, že sklídí velké odměny, než obchodník, který se snaží koupit poklesy a prodat vrcholy, protože nevyhnutelně nastane den, kdy prodáte něco, co budete vnímat jako vrchol. Ale pak se ukáže, že vrchol není vůbec

vrchol, jen mírné plateau, a cena se opět sníží, když budete čekat na následující pullback. Až konečně přijde vrchol, zisky, jichž jste nedosáhli kvůli předčasnému prodeji, zruší všechny zisky, kterých jste dosáhli tím, že jste neprošli poklesem... a pak ještě spousta dalších věcí. Výsledkem je, že zvětšíte množství svého vynaloženého času a úsilí jen proto, abyste snížili svůj potenciální výnos.

Drahé kovy ve fyzické formě jsou zdaleka nejbezpečnější a vyžadují nejméně práce ze všech investic v sektoru drahých kovů a přesto nabízejí potenciál pro obrovské zisky. Jen je kupte teď a sedte na nich, dokud nebudou nadhodnoceny a nevejdou do bubliny, pak je prodajte.

Vzhledem k tomu, že investice do drahých kovů ve fyzické formě je tak neuvěřitelně bezpečná a snadná, dosáhly od roku 2003 v portfoliích, které kontroluji, podílu mezi 50 a 70 procenty. Pro některé mé zákazníky, kteří jsou méně odolní vůči riziku a zajímají se zvláště o americký dolar, doporučuji, aby jejich portfolia obsahovala 75 procent nebo dokonce 100 procent drahých kovů ve fyzické formě, a jak jsem řekl už dříve, já jsem silně nakloněn stříbru. Ale neberte mě za slovo. Proveďte vlastní průzkum a učiňte taková investiční rozhodnutí, která nejlépe prospějí vašemu cíli.

Báňské cenné papíry a společné fondy představují riziko, zatímco zlato a stříbro nemůže zbankrotovat. Důl může mít pracovní spory, problémy s povoleními a licencemi, může být uzavřen kvůli ekologickým agenturám (jako EPA – Environmental Protection Agency – Agentura pro ochranu životního prostředí), může zle prosperovat pro špatné vedení, špatné účetnictví a spousta dalších problémů, které jako by nikdy nechtěly ustát, včetně znárodnění. Mnoho dolů se nachází v zemích, které mají dějiny plné ekonomických problémů a vojenských převratů.

Nicméně já mám rád báňské cenné papíry. Chcete-li spekulovat s kovy, použijte cenné papíry těžebních společností. Tyto cenné papíry vám mohou poskytnout velký pákový efekt, ale s tímto efektem přichází riziko, i když věřím, že akcie velkých firem skutečně nabízejí více bezpečí a méně rizika než společné fondy. Například když společný fond vykazuje zisk, management a všichni ostatní ve fondu dostanou zapla-

ceno jako první a vy dostanete, až co zbude. Když však společný fond utrpí ztrátu, oni dostanou stejně zapláceno a převedou ztrátu plus manažerské poplatky na vás. Se společnými fondy je méně práce než s cennými papíry, ale rozdíl není velký. Při práci s cennými papíry potřebujete jen obchodní účet a několik dobrých informací.

Obchodování s cennými papíry však může být nebezpečná hra. Když investujeme do cenných papírů, důvěřujeme-li ve svou investici (a vy můžete investovat jen tehdy, když důvěřujete), musíme vydržet dlouhou dobu. Než jsem sestavil svůj plán, stalo se několikrát, že jsem se vzdával kvůli chtivosti a strachu a prodal jsem část své pozice v cenných papírech velkých těžebních společností. Naslouchal jsem některým „dobrým“ technickým analytikům, kteří předpovídali vážný pullback v báňských akciích. Zpanikařil jsem. Báľ jsem se, že ztratím něco ze zisků, jichž jsem dosáhl, a podlehl jsem chtivosti, myslel jsem si, že bych mohl později koupit zpátky, co jsem vložil do drahých kovů, za nižší cenu. Pokaždé se osud a trhy spikly, aby mě potrestaly, a dostal jsem poučení, na které nikdy nezapomenu.

Trh odstartoval jako raketa, udělal přesný opak toho, co ti „experti“ předpověděli. Jak ceny akcií dolů stoupaly výš a výš, můj strach ze zpětné koupě a pak pohled a to, jak se předpovědi analytiků o krachu konečně uskutečňují a způsobují ještě větší ztráty, mi zabránily znovu vstoupit na trh.

Když jsem konečně koupil, co jsem chtěl, bylo to za mnohem vyšší ceny. Nemohl jsem proto koupit tolik akcií, kolik jsem jich prodal. Když jsem připočetl daňovou ztrátu a zisky, o něž jsem přišel, když jsem nebyl plně vybaven, byl jsem zděšen. Akcie, které jsem prodal, si dříve vedly velmi dobře, a tak byl prodej zdanitelnou záležitostí. Můj majetek v akciích, s nimiž jsem obchodoval, by byl dvojnásobný než dnes, kdybych s nimi tehdy neobchodoval, a nemusel bych čelit daňovým povinnostem. To byl můj první trest za to, že jsem si svůj plán nepřipravil písemně a nadržel jsem se ho. Už nikdy nebudu obchodovat nebo prodávat na základě technické analýzy. Technická analýza je správná v 55

nebo 60 procentech případů, ale zásady jsou správné vždy na 100 procent a vždy, vždy, vždy se to časem projeví.

Zapište si svůj plán a držte se ho. Máte-li pochybnosti, čtěte.

Warren Buffett kdysi řekl: „Vložte všechna svá vajíčka do jednoho košíku a potom košík velmi pečlivě pozorujte.“ To je podle mého názoru velmi dobrá rada. Tím, že jsem vložil 80 procent nebo více do drahých kovů a cenných papírů společností těžících drahé kovy, jsem víceméně vložil všechna svá vejce do jednoho košíku. Ale abych zajistil, že moje investiční strategie bude úspěšná, musím pečlivě sledovat košík, stále znovu hodnotit svou strategii, abych své výnosy zmaximalizoval.

Jsem spokojen se svým plánem, padne mi jako teplý svetr a vyšlapané boty. Můj plán nefungoval správně jedině tehdy, když jsem jej nedodržoval. Proto jsem si předplatil několik zpravodajů, a když doporučují investovat, pilně na tom pracuji a pak nakupuji, pokud to zapadá do mého plánu a myslím si, že moje zásady a znalosti jsou dobré.

Dobrý tým je součástí dobrého plánu

Robert Kiyosaki říká: „Investování je týmový sport.“ Také říká: „Najměte si nejlepší poradce a dobře jim zaplaťte.“

Jak najímat tým, aby vám pomohl dobře rozhodovat o investicích do drahých kovů?

Nejjednodušší způsob, jak dát dohromady skvělý tým, je předplatit si několik zpravodajů. Nejdříve byste však měli získat doporučení, protože některé zpravodaje nejsou tak skvělé. Doporučení můžete dostat od ostatních částí svého týmu. A ostatní části vašeho týmu nemusí být nezbytně lidé. Mohou to být knihy o investicích, jako je tato, nebo nějaké jiné knihy ze série Bohatého táty (v mnohých je v zadní části seznam zdrojů) a webové stránky, které se specializují na sektor drahých kovů. Začněte je číst, abyste získali nové poznatky, a brzy se pomalu přiblížíte k lepším autorům zpravodajů, kteří budou vyhovovat vašemu stylu.

V roce 2001 jsem začal studovat trhy cenných papírů a globální ekonomiku. V roce 2002 jsem dal dohromady svůj tým a prostudoval jsem sektor drahých kovů natolik, abych poznal, že drahé kovy skončily svůj jednadvacet let trvající medvědí trh a právě začaly svůj nový dlouhodobý býčí trh a že býčí trhy cenných papírů a nemovitostí jsou mrtvé. Začal jsem kupovat zlato za 300 dolarů za unci a stříbro za 4,10 dolarů za unci. V době, kdy píše tuto knihu, se zlato prodává téměř za 1000 dolarů za unci a stříbro téměř za 20 dolarů za unci.

Jsem velmi vděčný, že jsem našel svůj tým a poslouchal jeho rady už na začátku tohoto býčího trhu.

Teď, když jsem se s vámi podělil o svůj plán, jaký je ten váš?

Staňte se vlastníky drahých kovů ve fyzické formě

Mnoho lidí padá do pastí představy, že nemusí své drahé kovy vlastnit fyzicky. Buď si myslí, že mohou zlepšit svou pozici nákupem akcií těžebních společností, nebo se domnívají, že smlouvy na termínové obchody nebo ETF, které vlastní, jsou stejně dobré jako zlato. Jak jsem se už zmínil, takové myšlení za nic nestojí.

Pokud si říkáte, „akcie těžebních společností mi poskytují pákový účinek, koupím si jen akcie“, přemýšlejte znovu. Zaprvé, kdyby si každý kupoval jen báňské akcie a nikdo nekupoval fyzické stříbro nebo zlato, cena zlata a stříbra by se nezvyšovala. Kvůli nedostatku poptávky by naopak klesala, zatímco všechny mimořádné fondy, které by báňský sektor měl k dispozici, protože by každý kupoval jejich akcie, by pak vyvolaly zvýšenou nabídku. Zadruhé, akcie těžebních podniků jsou *akcie*. *Nejsou* zlato a stříbro. Jsou podíly ve *společnosti*, která zpracovává zlato a stříbro. Jako takové podléhají tržním podmínkám, jako je měnová krize nebo krach burzy. Na druhé straně zlato a stříbro by mohly vyletět až na Měsíc, zatímco akcie těžebních společností budou klesat.

Ale mimo to je řada důvodů, proč je fyzické vlastnictví zlata a stříbra nejlepší způsob, jak investovat v části cyklu, v níž se nacházíme. Zde jsou:

1. Po dobu 5000 let jsou zlato a stříbro jedinými aktivy, které nikdy nesehaly. Vzhledem k tomu, že jsou to hmotná aktiva neodmyslitelné hodnoty, jejich kupní síla nikdy neklesne na nulu.

2. Jsou to finanční aktiva, která mohou být zcela soukromá, nemusí být součástí finančního systému. I nemovitost vyžaduje finanční systém, aby mohl být převeden nárok. Zlato a stříbro ne.

3. Jsou jedinými z mála finančních aktiv, která nejsou současně pasivem nějakého jiného subjektu. Akcie, dluhopisy a deriváty jako termínové obchody a ETF vyžadují výkon vydavatele nebo protistrany. Každé hotové peníze vyžadují výkon vlády, která je vydává, aby měly hodnotu. Jestliže vláda selhává, selhává i měna. Zlato a stříbro nikdy.

4. Zlato a stříbro mohou být zcela vaším vlastnictvím. Například nemovitost nikdy úplně nevlastníte. Pokud si myslíte, že ano, jen zkuste pár let neplatit daně z nemovitostí.

5. Jsou to bezpečně uložené investice, které stoupají během ekonomického zvratu, války, terorismu a přírodní katastrofy.

6. Je dokázáno, že se osvědčují v době inflace a deflace.

7. Mají vysokou „hustotu hodnoty“. To znamená, že na rozdíl od mědi nebo nafty poskytuje významnou kupní sílu jen velmi malé množství zlata a stříbra.

8. Mají nízký bid/ask spread (rozptyl mezi poptávkou a nabídkou) na rozdíl od diamantů a sběratelských mincí, které mohou mít spread 15 až 100 procent.

9. Každá unce má stejnou hodnotu. Na druhé straně každý diamant nebo sběratelská mince jsou odlišné a vyžadují určení hodnoty.

10. Fyzické zlato a stříbro jsou samy o sobě penězi.

Doporučuji vám, abyste vůči zlatu a stříbru zaujali základní pozici jejich vlastnění ve fyzické formě, než se rozhodnete pro diverzifikaci do báňských

akcií, termínových obchodů, opcí, ETF nebo jiných investic spojených se zlatem a stříbrem. Každý investor do drahých kovů by měl jako základ vlastnit fyzické zlato a stříbro, s nimiž neobchoduje. Základní pozici lze udržovat mnoha způsoby. Velikost vaší základní pozice bude hlavním faktorem při určování různých způsobů jejího udržování. Zde je několik z nich.

Jděte na to od podlahy

Jak jsem se zmínil, první věcí, kterou musíte udělat, abyste koupili drahé kovy, je najít důvěryhodného prodejce, který vám poskytne dobré služby a rady. Při koupi fyzického zlata a stříbra si v podstatě můžete vybrat ze dvou druhů prodejců. Jsou to: internetoví prodejci zlatých a stříbrných prutů a cihel nebo prodejci v obchodě s mincemi.

Jako na každém jiném trhu se cena a kvalita služeb u různých prodejců liší. Prvním důležitým krokem je tedy najít důvěryhodného obchodníka. Ideální by bylo, kdyby bylo několik nedaleko. Ale obchodníci s drahými kovy jsou vzácní a zlato a stříbro se většinou kupuje na internetu nebo telefonem a dodává se poštou. Vzhledem k extrémně nízké ziskové přírůžce na zlato a stříbro v prutech a cihlách nevím o žádném obchodě, kde by se prodávaly výlučně tyto produkty. Takového obchodníka budete muset hledat na internetu. Nejsnadnější způsob, jak jej najít, je vyhledat na Googlu heslo „zlato a stříbro“ a objevíte desítky prodejců. Nemohu ani dost zdůraznit, jak důležité je provést vlastní průzkum, než se spojíte s některým z prodejců, které jste našli na internetu. Více informací najdete na mé webové stránce GoldSilver.com.

Kvalita služeb mezi prodejci má různou úroveň, měli byste proto jít na Better Business Bureau online na adrese bbb.org. a provést průzkum, abyste viděli, kdo si stěžuje, kdo si nestěžuje, a jak byly stížnosti posouzeny. Ověřte si také, zda je prodejce členem ICTA. Průzkum můžete provést pomocí zadání prodejce jména nebo státu na ictaonline.org.

Až budete kupovat po internetu, přesvědčte se, že konečná cena obsahuje poplatky za dopravu a manipulaci a plně pojištění platné do doručení.

Mnoho obchodníků s numismatickými mincemi nabízí zlaté a stříbrné pruty a cihly, ale vzhledem k nízké ziskové příirážce obchody s mincemi buď účtují více než prodejci po internetu, nebo prodávají zlaté a stříbrné pruty a cihly, aby zlákali zákazníky ke vstupu do svých obchodů. Jakmile jste uvnitř, ukáží vám mnoho opravdu hezkých, opravdu drahých numismatických kousků, které si můžete koupit. Než tyto mince koupíte, vraťte se ke kapitole „Pozor na pasti“ a přečtěte si oddíl o numismatice.

Forma nebo funkce

Jedno z nejdůležitějších rozhodnutí týkajících se vlastnictví zlata a stříbra je: *Jakou formu bych měl koupit? Tyče, staré americké stříbrné mince, javorové listy nebo americké orly?* Odpovědí je, že si musíte ujasnit, proč především chcete uchovávat doma zlato a (nebo) stříbro. Pro většinu lidí je důvodem, proč mít doma zlato a stříbro, touha vlastnit velmi soukromou investici a také jako měnu a přenosné bohatství pro případ nouze.

Doma nejraději ukládám zlaté a stříbrné americké orly. Patří k nejužší formám zlata a stříbra. Vypadají oficiálně a jsou označeny nápisy „Spojené státy americké“ a „jedna trojská unce čistého zlata“ nebo „jedna trojská unce čistého stříbra“. Představují jednouncové přírůstky, což je výhoda oproti tyčím (pamatujte si, že můžete prodat své zlato a stříbro v obchodě s mincemi za hotové jen do hotovostního limitu, a když stříbro přesahuje 100 dolarů za unci, i stříbrná tyč o hmotnosti 100 uncí bude tento limit přesahovat). A nakonec, americké mince s orly jsou nanejvýš soukromé, protože prodej není spojen s oznamovací povinností.

Ukládání zlata a stříbra

Když máte zlato a stříbro, potřebujete rozhodnout, kde je uložíte. To byl vždy problém a je to vážný problém, na nějž není snadná odpověď.

SEJF NA ÚSCHOVU CENNOSTÍ

Mnoho lidí mluví o sejfu na úschovu cenností jako o „bezpečnostní schránce“. To není správné. Je to „schránka“, do níž můžete „vkládat věci“ a která je uložena do „sejfu“ v bance, jinými slovy, sejfu na úschovu cenností.

Lidé mají sklon myslet si, že nejlepší místo k uchovávání zlata a stříbra je sejf na úschovu cenností v bance, a opravdu se domnívají, že je to „bezpečná“ schránka. Může to být dobrý nápad, ale nemusí. Musíte se rozhodnout sami. Mohu vám říci, že když 11. září 2001 došlo k teroristickým útokům, cena zlata vzrostla o 9 procent a cena stříbra o 11 procent, ale jestliže byly tyto drahé kovy uloženy v bance, nemohli jste se k nim dostat. Během toho týdne byly burzy zavřeny, banky rovněž a v automatech došly peníze. Ale obchodníci s drahými kovy měli otevřeno, mohli jste vejít dovnitř se svým zlatem a stříbrem a odejít se stolarovými bankovkami. Obchodníci s drahými kovy byli v tom týdnu bankami, ale jen pro ty, kdo se mohli dostat ke svému zlatu a stříbru.

Ještě jeden důvod pro to, abyste znovu přemýšleli o sejfech na úschovu cenností, vychází z příběhu, který mi vyprávěla vedoucí mé kanceláře. Má účet u velké národní banky, která se rozhodla zavřít svou místní pobočku, v níž měla svůj účet, a informovala ji o tom, že její účet bude převeden do blízké pobočky. Převod proběhl hladce a po několika měsících v nové bance žena potřebovala něco vyzvednout ze svého sejfu. K její hrůze ji informovali, že i když její účet byl převeden do jiné odbočky, její sejf ne. A vrcholem všeho bylo, že banka neměla tušení, do které pobočky jej přestěhovali. Nakonec se našel, ale teprve po dlouhém hledání.

Nakonec je nutné říci, že tyto sejfy na úschovu cenností nejsou pojištěny. Většina lidí si myslí, že pojištění Federální pojišťovny (FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation) nebo pojištění banky zajišťuje pojištění těchto sejfů.

Jsem přesvědčen, že by každý měl mít zlato a stříbro ve svém soukromí, kde na ně může sahat, protože jsou jedním z mála finančních aktiv, která mohou být zcela soukromá a nejsou součástí finančního

systému. Uvědomujte si, že pokud se rozhodnete uložit své drahé kovy v bance, vystavujete své nejsoukromější investice nejveřejnějším finančním a bankovním systémům a zákonům, které jim vládou.

Uvažujte o některých alternativních možnostech:

SKRYTÝ TREZOR V PODLAZE NEBO VE STĚNĚ

Možná to budete chtít nejprve projednat také se svým pojišťovacím agentem, ale jestliže chcete uložit nějaké množství zlata nebo stříbra doma, dobrý trezor je užitečnou investicí. Promluvte si s odborníkem.

TREZOR JAKO UZAVŘENÁ MÍSTNOST

Pokud se rozhodnete, že nechcete ukládat své zlato a stříbro doma, máte k dispozici několik různých druhů úložných možností pro drahé kovy na různých úrovních bezpečnosti.

Oddělená uzavíratelná místnost s trezorem. Toto je nejvyšší úroveň dostupné bezpečnosti a mám s ní zkušenosti, protože moje společnost nabízí tento typ skladování u Brink's. (Ano, je to stejný Brink's, který má obrněná auta na dopravu peněz do bank.) Brink's není součástí bankovního systému a nespadá pod stejné zákony a jurisdikci jako banky. Během týdne po 11. září 2001 vláda uzavřela bankovní systém, ale Brink's byl stále otevřený, uskutečňoval obchody a doručoval a přijímal zlato a stříbro. Je otevřený 364 dnů v roce (zavřeno mají jen 25. prosince). Mnoho obchodníků může poskytovat podobné služby.

Jakmile jsou přijaty finanční prostředky za vaši objednávku, vaše zlato a stříbro je spočítáno pod bedlivým dohledem auditora za současného natáčení na video. Pokladní a auditor podepisují inventární seznam a pak jsou vaše drahé kovy umístěny do schránky, a ta je zapečetěna. Na připojeném štítku je vaše jméno, číslo účtu, obsah a vše je bezpečně uloženo v trezoru.

Jestliže budete chtít, aby vám byly kovy dovezeny, stačí zatelefonovat a během osmačtyřiceti hodin (včetně víkendů) bude dodávka doru-

čena. I kdyby uplynulo deset let, dostanete stejné tyče a mince, které jste koupili.

Další výhodou je, že když chcete prodat své kovy zpátky, už jsou v trezoru v oddělené místnosti. Nemusí být znovu ověřovány odborníkem (ušetříte za poplatky s tím spojené). Je to pohodové, je to rychlé. Při převodu nedochází k žádné ztrátě času, protože drahé kovy jsou už v trezoru. Když prodáváte, váš šek bude pravděpodobně poslán poštou, nebo bankovním převodem během dvaasedmdesáti hodin. Když někdy prodáváte zpátky svému prodejci časně ráno, vaše finance mohou být převedeny na váš účet a připraven šek během čtyřadvacet hodin.

Držby jsou vám přiděleny a nejsou již uváděny jako aktivum v obchodníkovi účetní knize. Kdyby prodejce změnil vlastnictví, vyhlásil bankrot nebo z nějakého důvodu uzavřel obchod, vaše drahé kovy budou stále v bezpečí. Jsou stále vaše. Více informací se dozvíte na adrese GoldSilver.com.

Přidělený trezor. Toto je druhá nejvyšší úroveň zabezpečení úložného prostoru. Přidělený trezor zaručuje, že v trezoru, který vám byl přidělen, jsou unce zlata nebo stříbra, ale ne žádné konkrétní unce. Formy zlata a stříbra, které se používají v přiděleném skladovacím prostoru, jsou obvykle velké a nákladné. Když prodáváte, přidělené účty jsou obvykle vyřizovány v hotovosti. Kdybyste někdy chtěli, aby vám uložené věci byly dodány, dostanete je jako velkou tyč, nebo velmi pravděpodobně zaplatíte poplatek, aby vám je přeměnili ve formu, které dáváte přednost.

Budme praktičtí

Předložím zde přehled druhů zlata a stříbra, které mohou být kupovány a prodávány ihned po internetu, které však nikdy nevidíte ani se jich nedotknete, a o nichž se tvrdí, že jsou uloženy v plně pojištěném trezoru. O mnohých z nich jsme už pojednávali v této knize, a proto nebudu zacházet do přílišných podrobností.

BURZOVNĚ OBCHODOVANÉ FONDY (ETF)

Burzovně obchodované fondy jsou nejznámější formou „digitálního zlata“ a pojednával jsem o nich už dříve v kapitole „Pozor na pasti“, kde jsem před nimi varoval. I když tvrdí, že mají „přidělené“ kovy, musíte si pamatovat, že i když mají kovy, ty jsou přiděleny fondům ETF, a ne vám. Další věcí k úvaze je, že ETF jsou řízeny bankovním systémem, a jsou tedy jeho součástí. Takže pokud použijete ETF, hrajete jejich hru.

Chystáte-li se však se zlatem nebo stříbrem obchodovat místo toho, abyste je uchovávali jako dlouhodobou investici, pak to jsou nástroje pro vás. Mají zdaleka nejužší rozptyl nabídky a poptávky, nejvyšší likviditu a lze je koupit a prodat stejně jako akcie na jakékoli obchodní platformě. Jejich burzovní symboly jsou GLD pro zlato a SLV pro stříbro.

DIGITÁLNÍ OBCHODNÍ BURZY PRO ZLATÉ A STŘÍBRNÉ PRUTY A CIHLY

Pro investory je k dispozici několik obchodních burz pro zlaté a stříbrné pruty a cihly. Digitální burzy skladují drahé kovy a jejich zákazníci obchodují s kovy v rámci tohoto soukromého výměnného systému.

Zákazník navštíví webovou stránku burzy, zřídí si obchodní účet a dotuje jej pomocí bankovního převodu. Musíte také potvrdit svou identitu. Jakmile je účet dotován, můžete koupit kovy za konkurenceschopnou cenu. Na těchto soukromých burzách nemůžete obchodovat s kovy pomocí obchodní platformy nebo makléřského účtu, které současně používáte. Musíte se zaregistrovat na jejich webové stránce a obchodovat v rámci jejich systému. To znamená, že neobchodujete na světových trzích, ale s jinými zákazníky v rámci systému. Proto může být tvorba cen odlišná od tvorby cen na globálním otevřeném trhu.

MĚNA DIGITÁLNÍCH DRAHÝCH KOVŮ

Měna digitálních drahých kovů je internetová metoda používaná k okamžitému nákupu nebo prodeji zlata a stříbra čtyřicet hodin denně, sedm dní v týdnu, 365 dní v roce. Je snadná, skladovací poplatky jsou velmi nízké a lze platit i zlatem každému, kdo má e-mailovou adresu.

Mohu zde mluvit na základě osobních zkušeností, protože jednu z těchto společností používám už nějakou dobu.

Mít účet ve společnosti, s níž obchoduji, je jako mít bankovní účet, obchodní účet, platební systém a účet úschovného za skladování zlatých a stříbrných cihel a prutů v jednom. Můžete používat jakoukoli kombinaci amerických dolarů, eur, britských liber, kanadských dolarů, zlata a stříbra a (nebo) obchodování mezi nimi. Při uchovávání těchto měn dostáváte úrok v sazbě srovnatelné se spořitelními účty, a když uchováte zlato nebo stříbro, vaše poplatky za skladování a vedení účtu patří k nejkonzervativnějším v oboru. Kovy přiděluje, neustále do nich investuje a vlastní je zákazník. Jste tedy absolutním majitelem zlata a stříbra... nikdo jiný.

Věřím, že toto je nejlepší cesta, jak uchovávat drahé kovy mimo vlastní zemi. Jako vždy však musíte provést pečlivé přípravné práce, než se do aktivit některé společnosti zapojíte. Více informací o těchto druhých společnostech najdete na GoldSilver.com.

ZLATO A STŘÍBRO VE VAŠEM IRA

Jestliže je vaše IRA (důchodové konto) jedním z vašich hlavních investičních nástrojů, mohlo by vás zajímat, zda je způsob, jak na něj ukládat zlato a stříbro. Existují dva způsoby, jak držet zlato ve vaší IRA: pomocí akcií ETF nebo ukládání drahých kovů v alokovaném úložišti.

Vzhledem k tomu, že ETF jsou obchodovány na veřejných burzách jako akcie, můžete požádat svého správce, aby je koupil a staly se tak součástí vašeho portfolia.

Jestliže si přejete využívat pro své důchodové konto ukládání drahých kovů v alokovaném úložišti, budete se muset ujistit, že společnost spravující vaše konto vám dovolí investovat do fyzického zlata a stříbra. Pokud to nedovolí, budete si muset zavést účet IRA u správce, který bude obstarávat vaše investice do drahých kovů. Až budete mít účet u některého z nich, většina obchodníků s drahými kovy bude moci splnit vaši objednávku. Poté správce (většinou velká banka) bude udržovat

vaše kovy v alokovaném úložišti a vy budete dostávat měsíční výkazy. Další informace najdete na GoldSilver.com.

Několik posledních slov

Opakuji, že v portfoliích, které kontroluji, fyzické drahé kovy tvoří asi 50 až 70 procent investic. Přibližně 20 až 40 procent představují akcie drahých kovů, 5 až 10 procent je rozděleno mezi energetické akcie a akcie v jiných komoditách a zbývajících 5 procent představuje hotovost (víte, co si o hotovosti myslím). Zatím mi toto rozdělení sloužilo dobře.

Směs fyzických kovů, kterou raději uchovávám doma, tvoří 10 až 50 procent zlata a 50 až 90 procent stříbra. Množství, které je rozumné uchovávat doma, závisí na velikosti vaší investice, ale většinou se pohybuje mezi 3 až 100 uncemi zlata a 100 až 10 000 uncemi stříbra. Ať je množství jakékoli, představa je mít je po ruce tam, kde je kdykoli přístupné, bez ohledu na ekonomické nebo politické okolnosti.

Z mých zbývajících fyzických kovů uchovávám velkou část v různých dobře zabezpečených úložných prostorách ve Spojených státech a zbytek mám na účtu v zahraničí. Podle mého geografické rozdělení poskytuje větší bezpečí.

Ještě jedna poznámka týkající se stříbra. Vždy kupuji čisté stříbro 0,999. Říkám tomu stříbro „investičního stupně“. Je to stříbro, které potřebuje průmysl, a vzhledem k tomu, že světu dochází jeho zásoby, bude se právě za stříbro platit hodně. *Nekupujte* staré americké mince s 90procentním obsahem stříbra (pokud je neshbíráte jako koníčka) nebo jiné formy nečistého stříbra, jako je zákonné mincovní stříbro (sterlingové stříbro).

Jestliže prodáváte stříbro, které neobsahuje 0,999 čistého stříbra, zpátky prodejci, ten je obvykle pošle do rafinerie. V letech 1979 až 1981, kdy byla cena stříbra celkem vysoká, mnoho lidí prodávalo velké množství starého stříbra, šperků spolu s 90procentními stříbrnými mincemi, takže byly všechny stříbrné rafinerie zaplněny víc než rok. Jsem si jistý,

že se to stane znovu, a pokud ano, vaše méně cenné stříbro by se mohlo prodávat ve srovnání s čistým stříbrem za významně nižší cenu.

Jedna z věcí, které mám na kupování fyzického zlata a stříbra pro uložení doma, odděleném uložení v depozitáři a (nebo) mimo zemi na účtu v alokovaném úložišti velmi rád, je, že nehrajete jejich hru, myslím hru korporálního finančního průmyslu. Místo toho uchováváte své peníze a investice v soukromí, mimo zvědavé oči. Víte, že to, co máte ve svém vlastnictví, je skutečné. Můžete se toho dotýkat. A nejlepší ze všeho je, že jsou to reálné peníze.

Všechno je osvětleno světlem minulosti

„I když se historie nikdy zcela neopakovala, a protože žádný vývoj není nevyhnutelný, můžeme se do určité míry učit z minulosti, abychom se vyhnuli opakování stejného procesu. Člověk nemusí být prorok, aby si uvědomoval brozící nebezpečí. Náhodná kombinace zkušeností a zájmu často jednomu člověku odbalí události pod aspekty, které dosud vidí málokdo.

F.A. HAYEK, *THE ROAD TO SERFDOM*, 1944

Ať se vám to líbí, nebo ne, impérium Spojených států amerických je nyní v poklesu. Ano, Spojené státy jsou impérium. Naše vojenská přítomnost a moc ovlivňuje celý svět a Spojené státy jsou jediným státem na Zemi, který má kvůli dolarovému statutu rezervní měny světa schopnost zdaňovat tvorbou měny všechny ostatní státy.

Zdá se, že historie je odsouzena vždy se opakovat, a podobně jako u všech říší v minulosti se Američané v procesu vzrůstající ekonomické nejistoty zúčastňují výprodeje svých svobod jako po požáru. Teď už by mělo být jasné, že Spojené státy nejsou jiné než staré Řecko, Řím nebo jiná impéria, která financovala své expanze tvorbou nekryté měny.

Veřejné práce, sociální programy a válka placené veřejnými financemi získávanými z půjček jsou smrtelná směs, a vždy jí byly. Během času to přineslo úpadek říší. Z tohoto důvodu a ze spousty dalších jsou dny dolaru jako rezervní měny světa, a tedy americké schopnosti diktovat světu ekonomickou politiku prostřednictvím tvorby nekryté měny sečteny. A nejsem jediný „blázen“, který to tvrdí. Během svědectví Bena Bernankeho před Joint Economic Committee of Congress dne 8. listopadu 2007 senátor Charles Schumer poznamenal: „Zcela upřímně si myslím, že se nacházíme v okamžiku ekonomické krize vyplývající ze čtyř hlavních oblastí: poklesu cen domů, nedostatku důvěry v úvěruschopnost, slabého dolaru a vysoké ceny nafty. Každý z těchto problémů samotných by stačil jako hrozba pro naše ekonomické blaho. Ale všechny dohromady jsou v podstatě čtyřmi apokalyptickými jezdci ekonomické krize.“

Toto všechno jsou špatné zprávy pro Spojené státy, ale je to *skvělá* zpráva pro investory do drahých kovů. „To je hrozné,“ říkáte. Ano, je, ale vláda Spojených států trvá na ničení prosperity, které se kdysi těšila. Já je nemohu zastavit a nedokážete to ani vy. Můžeme však udělat to nejlepší a dobře využít nadcházejícího převodu bohatství.

Kdysi se říkalo: „Vložte 10 procent ze svých peněz do zlata a modlete se, aby to nefungovalo.“ V portfoliích, která kontroluji, jsem vložil 50 až 70 procent do fyzických kovů, 20 až 40 procent do akcií těžebních podniků a 5 až 10 procent do energetických akcií. V zájmu světové životní úrovně se modlím, aby to nefungovalo. Téměř doufám, že zkrachují, ale to se nestane. Nyní dochází k obrovskému převodu bohatství a bude to ještě větší.

Nepřeji si, aby k tomu došlo, avšak životní úroveň, zvláště ve Spojených státech, se chystá dramaticky klesnout. Jak bude postupovat nestálost a neklid, přenos bohatství se bude dramaticky zvětšovat. To, zda bude bohatství převedeno na vás nebo směrem od vás, záleží jen na vás... je to vaše rozhodnutí. Ekonomická situace bude pro většinu lidí velmi špatná, ale pro vás se může stát velmi dobrou.

Je možné, že by dolar mohl padnout? Časy se rychle mění. Informace, myšlenky, citění, znalosti, názory a porozumění se mění rychleji než

v kterékoli jiné době v historii, a to většinou díky hromadným sdělovacím prostředkům a internetu. Pokračuje osvětlení a jedna z oblastí rozšiřujícího se vědomí a porozumění je nesmrtelnost tvorby měny a převod bohatství, který způsobuje.

Paradoxem je, že jak se probouzí více lidí a začíná chápat skutečnost, že jim měna tiše krade bohatství a začíná spěchat k penězům, obrovské množství bohatství se převádí od opozdílů k těm, kdo získali své drahé kovy dříve.

Nejsem jediný, kdo si myslí, že padne dolar a v důsledku toho celá nekrytá měna. Historie dává nekryté měně nulovou šanci na přežití a dnes jsou všechny měny na světě nekryté.

Jaký tedy bude převod bohatství, jestliže nekryté měny padnou? A jak to ovlivní vás?

Přemýšlejte o svém městě. Nyní se snažte uhodnout, kolik lidí má nějakou podstatnou část svého bohatství v drahých kovech. Je to jeden z 1000, 2000, 5000 nebo z 10 000? Ať je jejich počet jakýkoli, kdyby se světové měny zhroutily, kupní síla těch, kdo nemají drahé kovy, by byla převedena na ty, kdo je mají, a to je skutečně obrovský počet.

Jedním z důvodů, proč jsem napsal tuto knihu, je, že je mnoho velkých hráčů majících právě teď významné postavení v drahých kovech. Obávám se, že jen malý počet velkých hráčů, kteří už jsou velmi bohatí, nakonec dostane všechno. Převod bohatství takové velikosti by mohl být cestou ke zotročení mas. A proto jsem přijal za své poslání dostat co nejvíce zlata a stříbra do rukou co největšího počtu soukromých investorů.

Víc než jindy v historii lidstva můžete během tohoto zvratu zvýšit svou životní úroveň exponenciálně, aniž byste se vystavovali velkému riziku. Téměř všichni finanční profesionálové, a dokonce i ti, kdo jsou v komunitě drahých kovů, vám říkají, že drahé kovy nejsou ani tak investice jako bezpečný přístav. Pojištění bohatství, chcete-li.

Ale i když je pravda, že zlato a stříbro jsou vždy a po všechny časy bezpečným přístavem a ochranou proti ekonomickému zmatku, jsou v historii vždy krátká období, kdy zlato a stříbro jsou současně bezpečným

pojištěním a nejvýkonnější investicí doby dosahující obrovských zisků v absolutní kupní síle.

Tentokrát však blížící převod bohatství probíhá na pozadí globálních nerovnováh, které zastihují všechny dřívější, a to vše je znásobeno faktem, že poprvé jsou nekryté všechny měny světa a na všech jsou patrné znaky slabosti, stresové praskliny v globálním finančním systému.

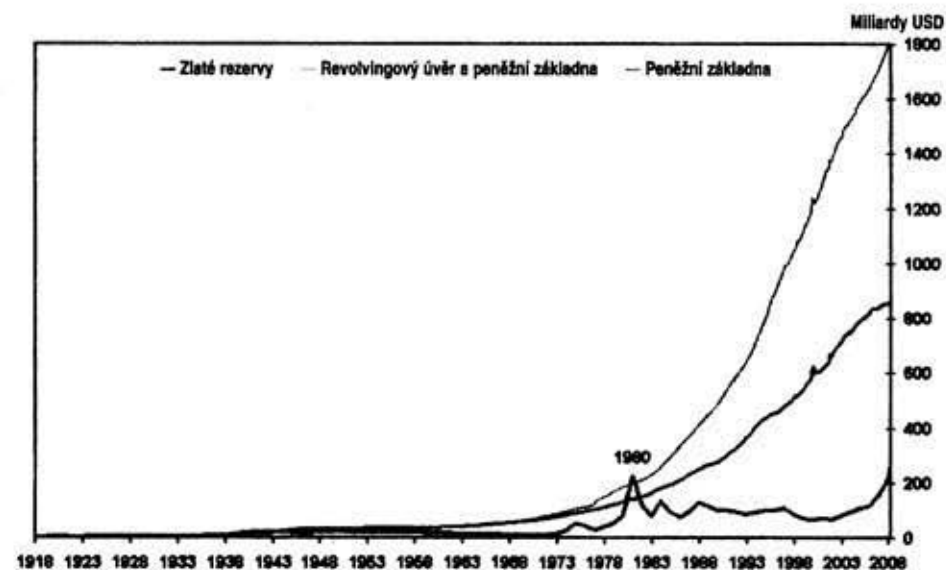
Je nemožné dostatečně zdůraznit, jak neuvěřitelně vzácný je tento okamžik v čase. Není to jen příležitost, k níž dochází jednou za život. Je to jediná příležitost v lidské existenci a nikdy víc se nevrátí. Nadcházející převod bohatství bude něco, co svět nikdy neviděl. Nepřeženu to, když řeknu, že jestliže po přečtení této knihy nepodniknete patřičné kroky, budete toho litovat celý život.

Skončí tedy tento boj vítězstvím drahých kovů díky technickému rozhodnutí, protože zlato a stříbro stoupají do astronomických výšin, zatímco dělají své účtování, ale stále ještě dovolují nekryté měně přežít? Nebo to bude rozhodující rána a smrt pro nekrytou měnu? Rozdíl rozhodne, zda bude převod bohatství jen velký, nebo zcela obří. Ale na tom skutečně nezáleží, protože: *Neexistuje žádný pravděpodobný scénář, v němž by hodnota zlata a stříbra nestoupala.*

Poslední graf, který vám ukážu, je stejný jako graf č. 2, 3 a 4, peněžní základna plus revolvingový úvěr versus dolarová hodnota amerických zlatých rezerv, ale tentokrát je graf rozšířen do roku 2008. Opravdu zajímavé na tomto grafu je, že jasně ukazuje, že účtování, které zlato provádělo vždy po čase posledních 2400 let, začalo znovu. Jen k tomu, aby udělalo, co dělalo v roce 1934 a 1980, dolarová cena zlata musí přesáhnout 6900 dolarů, aby odpovídala monetární základně plus nesplacenému revolvingovému úvěru. A to je, moji přátelé, mimořádné!

To jsou jen počty pro případ, že se dnes přestane s tištěním peněz a vytvářením úvěru, a dolar přežije. Pokud dolar nepřežije, bude dolarová cena zlata nekonečná.

Graf č. 32: Peněžní základna a revolvingový úvěr versus zlaté rezervy 1918–2008

Zdroj: St. Louis Federal Reserve Bank

Jasnost vidění

Vždy jsem měl zrak 20/10. To znamená, že vidím něco, co je vzdáleno dvacet stop, stejně jasně, jak to průměrný člověk vidí na vzdálenost deseti stop. Jinými slovy, když se dívám na něco z dvaceti stop, vidím to dvakrát tak jasně jako jiní.

Cítil jsem se poctěn, když mě krátce po 11. září 2001 můj přítel Cameron Hamza seznámil se skupinou osob, jejichž vidění bylo jasnější než moje. Byli to lidé jako Richard Russell, Jim Puplava, Jim Rogers a Marc Faber. Pozorně jsem jim naslouchal a naslouchám jim od té doby stále.

Od přelomu století tito lidé skáčou nahoru a dolů, ukazují na horizont, říkají každému, kdo je ochoten naslouchat: „Podívejte se... Něco přichází.“ „Kde?“ ptáme se všichni. „Někde tam, ta tečka na obzoru. Podívejte se, je obrovská. Nevidíte ji?“

Osoba s průměrným viděním nemůže vidět, co vidí oni, a tak lidé jejich varování pouštějí z hlavy, říkají o nich, že jsou cvoci a podobně. Ale já jsem viděl slabou skvrnu, a tak jsem se podíval lépe. Studoval jsem, četl jsem. Vzdělával jsem se. A naslouchal jsem ještě dalším lidem, jejichž vidění bylo jasnější než moje. Lidem jako David Walker, Richard Duncan a Ron Paul. A jak se moje soustředění zaostřilo, dokázal jsem to také vidět. Začal jsem shromažďovat více lidí s jasným viděním. Lidí, kteří mi mohli ukázat, jak se mám chránit před tím, co přichází. Lidí jako James Turk, David Morgan, John Embry, Ted Butler a Ian Gordon. Všichni muži jasného vidění se pak shromáždili a vytvořili lidskou pyramidu. Potom mi řekli, abych se vyšplhal nahoru, abych mohl vidět nad horizont. „Je to tam,“ zvolal jsem. „Je to velké a je to opravdu špatné. Je to největší ekonomická bouře, jakou kdy tato planeta poznala, kolosální cyklon, bouře nepředstavitelných rozměrů, a míří rovnou na nás!“

„Ano,“ řekli, „víme. Zkoušíme to říct lidem už léta, ale jen málokdo poslouchá.“ Pro tyto lidi jasného vidění a pro ty, koho se snaží varovat, píše tuto knihu. Teď přidávám svůj hlas k jejich.

V roce 2005 jsem se setkal s Robertem Kiyosakim. Pořádal jednu ze svých oblíbených živých akcí: studium knihy, v níž se 100 až 200 lidí, kteří všichni udělali svůj domácí úkol, když přečetli přidělenou knihu, setkávají, aby diskutovali, analyzovali a interpretovali knihu, svět a svůj život. Je to vždy víkend objevování a inspirace.

Kniha, kterou jsme studovali, byla *The Dollar Crisis* Richarda Duncana. Kniha popisuje, jak jsme se dostali k okraji tohoto útesu finanční zkázy a jak léta fiskální nezákonnosti nahromadila energii, která nás brzy ztrestá hněvem v podobě peněžního monzunu dosud neznámé síly.

Když jsme studovali krizi, bouřkové mraky zatemnily místnost, vítr bičoval stránky našich knih a déšť začal bubnovat na našich tělech. Ale uprostřed bouře tam stál Robert sám v jasném slunci, nepocuchán větrem a nedotčen deštěm.

„Tak se ukaž!“ křičel. „Investoři do nemovitostí neutíkají před krizí. Běhají jí naproti! Tak pojd!“

Tehdy jsem si uvědomil, že pocit paniky, který jsme vnímali, byl zcela nepodložený. Důvodem, proč bylo světlo tam, kde stál Robert, a tma všude jinde v místnosti, bylo jeho vidění. Jasnější než naše. Jeho jasnost vidění byla na zcela jiné úrovni, úrovni, jíž ostatní v místnosti dosud nedosáhli. Měl jasnost vidění, jíž není možné dosáhnout studiem a znalostmi, ale jen prostřednictvím změny v kontextu. Jeho kontext mu poskytoval zcela odlišné vnímání věcí, které teprve mají přijít. Dovoľoval mu nejen vidět skrz tmu, ale i odstraňovat temnotu a zaplavovat svět světlem. Tam, kde jsme stáli, nebyla žádná tma, protože v jeho světě žádná tma neexistovala.

To byl okamžik, kdy mi dal opravdu velký dar: změnu kontextu. Oblaka odplula, déšť ustal a vítr se utišil. Robertovým darem bylo odhalení, že největší příležitost v historii lidstva mi byla právě položena k nohám. Stačilo se k ní sklonit a zvednout ji.

Poznání je síla. Je to moc, již lze nosit jako brnění. Pravda může být zbraň. Zbraň, se kterou můžete zacházet jako s mečem, stínat s ní propagandu a mylné informace, odhalovat je, aby je každý viděl. Vyzbrojen těmito nástroji jsem kráčet k bouři, nikoli se strachem, ale s nadšením.

Vy jste teď vyzbrojeni touto znalostí, zatímco 99 procent obyvatel zůstává v tom pohodlném blahu, které poskytuje nevědomost, a zabývá se svými každodenními životy. Tato znalost vás posílí. Jste teď hodně vpředu před davem.

Často říkám, že toto časové období je jako překročení nejvyššího hřebenu horské dráhy a pohled dolů na černou prázdnotu. Buď můžete být vyděšeni, nebo sedět a s úzkostí předvídat, jaká vzrušení ještě přijdou.

Jednoho dne v brzké budoucnosti se veřejnost konečně probudí a objeví, že se také pohybuje na horské dráze. Jen nebude vědět, kde je. Bude dezorientovaná a zmatená a sevře je čistá hrůza, až překročí nejvyšší vrchol a poprvé zahlédnou černou prázdnotu, která je brzy pohltná.

Jak budou klesat ke dnu, hodnota zboží, služeb, akcií a nemovitostí se bude řídit s nimi a ve své panice budou spěchat, aby koupili zlato a stříbro. Než veřejnost zoufale zatouží po drahých kovech, jejich hodnota

dosáhne vrcholu. A jak bude horská dráha dosahovat dna, bude ke dnu padat i hodnota akcií a nemovitostí. Prodejem zlata a stříbra, když je bude veřejnost potřebovat nejvíce, bude plná váha převodu bohatství dokončena a vám se bude dařit velmi dobře.

Ale nyní místo jízdy s nimi můžete stát na dně hloubky, do níž se chystají. I když veřejnost bude vnímat dno jako černou prázdnotu, je to jen proto, že budou postrádat vaši jasnost vidění. S vašimi novými nástroji pravdy a poznání se váš kontext a vaše vnímání změnily. Tam, kde budete stát, bude svítit slunce.

Zlato a stříbro se revalvovaly během staletí a vyzvaly nekryté papírové peníze, aby se zodpovídaly. Přitom zlato a stříbro přivádějí falešné peníze ke spravedlnosti. Vždy to dělaly a vždy to budou dělat.

Opět začalo účtování a nepřestane, dokud nebude vše plně zúčtováno. Je to stejně jasné jako sluneční svit.

O autorovi

Mike Maloney je od roku 2005 poradcem Roberta Kiyosakiho v oboru investic do drahých kovů a přednáší posluchačům v celých Spojených státech o výhodách investování do drahých kovů. Mike vystudoval ekonomiku a je považován za odborníka na ekonomické cykly a využívání příležitostí, které přinášejí.

Jako podnikatel se Mike dvacet let zapojuje do činnosti firem zabývajících se prodejem, výrobou a obchodními výstavami. Jako oceněný designér pracoval na revolučních stereo designech, které jsou vystaveny v londýnském muzeu Royal Victoria and Albert Museum.

Od roku 2002 se Mike specializuje na vzdělávání pro investice do zlata a stříbra a má tu čest, že může jednat s vlivnými vládními a ekonomickými vůdci, jako je kongresman a kandidát na prezidentský úřad Ron Paul.

Mike je vlastník a zakladatel GoldSilver.com, internetového obchodu s drahými kovy, který se specializuje na dodávky zlata a stříbra zákazníkům domů, organizuje speciální zabezpečené úložiště nebo umístění na individuální konta IRA. Kromě toho GoldSilver poskytuje velmi cenný průzkum a komentáře pro klienty, pomáhá jim v jejich snaze vytvořit bohatství.

PRAGMA VYDÁVÁ

Robert T. Kiyosaki

KONSPIRACE MOCNÝCH A BOHATÝCH OSM NOVÝCH ZÁKONŮ PENĚZ

Robert Kiyosaki představuje svůj pohled na globální ekonomiku a zabývá se důvody, proč tato bouřlivá doba představuje pro lidi takovou výzvu. Nabízí řešení finančních problémů a vysvětluje, co je hlavní příčinou nynějšího ekonomického chaosu a jak je možno zmírnit jeho dopady. Kniha ukazuje, že to, co se zdá jako nejhorší doba, je ve skutečnosti rodící se příležitost a pro mnoho lidí zároveň možnost investovat do svého finančního vzdělání.

Garrett Sutton

JAK SE ZBAVIT DLUHŮ

Kniha Jak se zbavit dluhů odhaluje strategie pro předcházení a překonání špatných dluhů, stejně jako rady jak používat dobré dluhy pro váš prospěch. Srozumitelně napsaná kniha přináší ilustrativní příběhy ze života. Autor nabízí potřebné znalosti, které vás provedou úskalími úvěrového světa a poradí vám, jak úvěrů využít ke svému prospěchu.

Robert T. Kiyosaki – Sharon L. Lechter

BOHATÝ TÁTA, CHUDÝ TÁTA

Tato kniha měla být povinnou četbou pro finanční plánovače nebo kohokoliv, kdo se zajímá o to, jak se stát finančně nezávislý. Jste-li finanční genius, pak tato kniha není pro vás. Pokud však patříte mezi ty, kdo jen trochu potřebují nasměrovat, neváhejte a přečtěte si ji. Kniha se spíše čte jako román než jako finanční návod, protože autoři chtěli učinit finance zajímavé pro širokou veřejnost.

Robert Kiyosaki – Emi Kiyosaki

BOHATÝ BRATR, BOHATÁ SESTRA

Jako bratr a sestra objevují bohatství života spolu, pak odděleně, potom zase spolu. Tato spojuje podnětné, pravdivé životní příběhy Roberta Kiyosakiho a jeho sestry Emi Kiyosaki (Ctihodná Tenzin Kacho) v dílo, které znovu potvrdí vaši víru v sílu cíle, význam činu a schopnost překonávat překážky při hledání bohatého života. Tato kniha vás bude inspirovat na vaši vlastní životní cestě, až budete hledat své pravdy, cíl a cestu k bohatství – finančnímu i duchovnímu – abyste dosáhli všech pokladů života, které jsou souzeny vám... a nám všem.

Robert T. Kiyosaki – Sharon L. Lechter

BOHATÉ DÍTĚ – CHYTRÉ DÍTĚ

V informačním věku je dobré vzdělání důležitější než kdykoli v minulosti. Ale náš současný školský systém možná neposkytuje vašim dětem všechny informace, které potřebují. Tato kniha vám ukáže, jak probudit lásku dítěte k učení stejnými metodami, jichž užíval Robertův chytrý táta, aby Robertovi pomohl zůstat ve škole navzdory jeho špatnému prospěchu a nechuti pokračovat ve studiu.

Donald J. Trump

MYSLI JAKO MILIARDÁŘ

Nestačí jen chtít. Musíte vědět, co pro to udělat. Realitní magnát, spisovatel bestsellerů a televizní hvězda Donald J. Trump je tím, který vám ukáže, jak myslí miliardář, jaký mít přístup k penězům, ke své kariéře a k životu. Rada přímo od experta na investice do nemovitostí – vše, od jednání s makléři až po renovovaci, jak odhadnout cenu, nakupovat a prodávat nemovitosti a jak získat hypotéku. Trump vám ukáže, kde je možné ušetřit na výdajích a také, jak se rozhodnout kolik v investování podstoupit risku a jak si vyvážit své portfolio.

Robert T. Kiyosaki – Sharon L. Lechter
BOHATÝ TÁTA RADÍ, JAK INVESTOVAT

Investování znamená pro různé lidi různé věci. Existují různé investiční techniky pro lidi z bohatých, středních a chudých vrstev. Kniha je pro každého, kdo se chce stát bohatým investorem a dlouhodobě investovat do investičních příležitostí bohatých lidí.

Luc Dupont
1001 REKLAMNÍCH TIPŮ

Tato kniha vysvětluje, co v reklamě funguje a co ne. Najdete zde typy slov, která přesvědčí, jak napsat úspěšný reklamní text, propagační akce, které skutečně fungují, neúčinnější slogany a loga, typy layoutů, které upoutají pozornost, kdy použít srovnávací reklamu, humor a sex, kdy použít doporučení, proč je výběr typu písma tak důležitý a mnoho dalších užitečných rad.

David Rock
LEADERSHIP S KLIDNOU MYSLÍ

Součástí zvyšování výkonnosti vašich zaměstnanců je také změna způsobu jejich myšlení. Ve své bohaté činnosti instruktora, lektora a poradce společností po celém světě David Rock dokázal, že tajemství vedení lidí (a práce s nimi) se nachází v jejich hlavách. V šesti krocích autor nabízí rady, jak dosáhnout trvalé změny pracovní výkonnosti.

Nakladatelství PRAGMA
V Hodkovičkách 2/20, 147 00 Praha 4,
Tel.: 241 768 565, fax: 241 768 561
e-mail: pragma@pragma.cz